

Infrahabitatge a Catalunya

E.A.R.H.A.

JULIOL 2001

INFRAHABITATGE A CATALUNYA

EQUIP E.A.R.H.A.

Juliol 2001

EQUIP EARHA

Joan Costa, sociòleg

Emili Garcia, economista

Mercé Tatjer, geògrafa

Josep M. Vilanova, arquitecte

Col.laboradora

Cristina Vasconcelos, arquitecte

Entrevistes a les institucions i recerca de premsa

Rosa Antón i Lídia Garcia, antropòlogues social i cultural

Informe sobre L'Hospitalet de Llobregat

Antoni Algaba, geògraf

Eva Pierrà, compaginació

Treball realitzat per a la Fundació Bofill.

Juliol 2001

1 - INTRODUCCIÓ

1.1 Punt de partida i motivació del treball	3
1.2 Definició d'objectius	4
1.3 Metodologia i línies de treball	4

2 - ANTECEDENTS I ACTUALITAT DE L'INFRAHABITATGE

2.1 - Origen i procés	7
2.2 - Estat actual de la qüestió	15
2.2.1 Les entrevistes municipals	15
2.2.2 Les entrevistes a institucions	19
2.2.3 Els mitjans de comunicació	22
2.3 - Concepte actual d'infrahabitatge	24
2.3.1 Formes urbanes	25
2.4 - Localització i classificació de barris amb problemes d'habitatge	28

3 - TREBALL DE CAMP

3.1 - Selecció de sectors	31
3.2 - Visites als sectors	
3.2.1 Ciutat Vella de Barcelona	32
3.2.2 Casc Antic de Manresa	36
3.2.3 Casc Antic de Balaguer	38
3.2.4 La Salut de Badalona	40
3.2.5 La Immaculada de Reus	44
3.2.6 La Mina de Sant Adrià de Besòs	45
3.2.7 Font de la Pólvora de Girona	49
3.2.8 Barri de Can Tunis del Port, Zona Franca de Barcelona	50
3.2.9 Blocs de Can Garcia de Manlleu	53
3.3 - Síntesi dels sectors estudiats	55

4 - CONCLUSIONS I PROPOSTES	58
--	-----------

ANNEXES:

- I - Les entrevistes municipals**
- II - Les entrevistes a institucions**
- III - Recerca de premsa**
- IV - Localització i dades dels sectors**

1. INTRODUCCIÓ

1.1 Punt de partida i motivació del treball

En el treball sobre "Eficàcia social de la política d'habitatge" (F. Jaume Bofill, 1999)¹, on es feia un balanç detallat dels resultats del Pla de l'Habitatge 1992-1996, es va constatar que l'èxit quantitatiu del mateix es basava en el fet que els instruments de política d'habitatge que s'havien aplicat havien permès oferir habitatges a uns preus que eren accessibles a partir d'uns determinats nivells de renda,, però d'altra banda també es feia palès que no hi havia resposta per aquelles persones que estan per sota d'aquests nivells i que es troben amb unes grans dificultats per satisfer la necessitat vital de disposar d'un habitatge, al que per altra part en tenen dret constitucional.

L'existència d'infrahabitatge a Catalunya és una realitat que ha estat identificada i denunciada des de fa molt de temps, amb diferent intensitat segons els períodes que s'analitzin (el punt 2.1 està dedicat a fer aquest recordatori). En una situació canviant com la que hi ha hagut en els darrers anys, fruit d'una actitud més severa en el control del territori i en el desenvolupament de polítiques bàsicament urbanístiques de consolidació i millora o bé de remodelació de barris on el problema de l'habitatge era molt present, és evident que el problema de l'infrahabitatge segueix present malgrat havien desaparegut alguns d'aquells enquistaments heretats.

D'aquestes reflexions quasi prèvies al mateix inici del treball, es va perfilar una primera aproximació al tema de l'infrahabitatge basada en la hipòtesi que actualment l'infrahabitatge es podria situar de manera més significativa en aquells sectors urbans que, en algun període anterior, havien estat senyalats com a àrees amb habitatge degradat o inadequat, i que posteriorment no s'havia produït una dinàmica de normalització des del punt de vista urbà (urbanització, serveis) ni en les condicions d'habitabilitat dels habitatges, o bé una actuació pública de remodelació per eradicar aquells habitatges considerats irrecuperables.

No obstant, el problema de l'infrahabitatge no és exclusiu d'aquests sectors urbans, ja que no són els únics on es poden trobar infrahabitatges, però sí que encara són l'exponent d'unes situacions que evidencien un punt clau de les desigualtats socials. En aquest sentit, la hipòtesi anterior que considerava els aspectes urbans i constructius dels habitatges, es complementava amb les altres referides a que aquests sectors eren els principals receptors dels col·lectius socials amb majors dificultats per resoldre les seves necessitats d'habitatge, en un context

---

¹ Treball realitzat per EARHA, Carme Trilla i Montserrat Pareja, publicat en el llibre "Les desigualtats socials a Catalunya", Fundació Bofill, 1999

actual caracteritzat pel predomini absolut de la lògica del mercat i amb una molt dèbil capacitat de resposta del sector públic a aquestes necessitats.

1.2 Definició d'objectius

A partir d'aquestes reflexions inicials, els objectius que es van formular per a la realització del treball van ser els següents:

- Establir que es pot entendre per "infrahabitatge" a partir de les següents vessants:
  - _ característiques físiques, tals com construcció deficient, deteriorament, manca d'equipament i d'infraestructures.
  - _ característiques de l'entorn urbà, tals com manca d'urbanització, terrenys inadequats (inundables, inestables), manca d'infraestructures i serveis, excessiva densitat.
  - _ característiques socio-econòmiques dels residents, tals com l'excessiva ocupació de l'habitatge, problemes de convivència, i manca de recursos econòmics pel mantenimentInterpretar el conjunt d'aquesta problemàtica i definir les diferents tipologies possibles.
- Identificar alguns territoris específics on es produeix una concentració d'aquesta problemàtica:
- Analitzar la composició urbana, constructiva i social dels casos que es considerin més significatius de les tipologies establertes.
- Suggestir mesures per donar resposta als problemes de l'infrahabitatge.

1.3 Metodologia i línies de treball

El següent pas, va ser cercar la metodologia de treball més adient per assolir els objectius anteriorment enunciats. En primer lloc, es va constatar que no es podia enfocar l'estudi a partir del cens d'habitatge, ja que les darreres existents són del cens de l'any 1991, massa llunyà en el temps per basar en elles una metodologia d'aproximació a la realitat actual de l'infrahabitatge a Catalunya. No obstant, val la pena recordar que segons les dades de l'any 1991, la situació d'infrahabitatge, a grans trets i sense concretar les característiques que configuraven cada una de les tipologies, es dibuixava de la següent manera:

- habitatge ruïnós	4.833	- 0'2% del total (2.042.458)
- habitatges dolents	36.028	- 1'8%
- habitatges deficients	190.248	- 9'3%
TOTAL	231.109	- 11'3%

Per tant, calia buscar la manera de poder focalitzar en unes situacions concretes els problemes d'infrahabitatge, i per això es van establir les següents línies de treball:

Línia 1 - Sistematitzar i sintetitzar el contingut dels diferents estudis sobre la qüestió, en el passat o actuals, amb la finalitat de conceptualitzar el que es pot entendre per infrahabitatge, establir-ne les tipologies que es considerin més operatives i avaluar-ne la seva dimensió.

Es tractava en aquesta línia de treball de recopilar els antecedents que en diverses èpoques s'han produït sobre temes relacionats amb l'habitatge en pitjors condicions a Catalunya, des dels barris resultants de processos d'invasió de terrenys (el barraquisme de la dècada dels vint i posteriors), l'hacinament i males condicions de salubritat (p.e. en el centre històric de Barcelona als anys trenta, denunciat pel GATCPAC), els barris d'autoconstrucció resultants de parcel·lacions il·legals o de ciutat-jardí fallides (a partir dels anys quaranta p.e. a l'àmbit metropolità, estudiats en detall per Joan Busquets), o els polígons d'habitatge massiu fets en situacions d'emergència i que posteriorment han derivat en àrees altament conflictives (p.e. La Mina). De la reflexió sobre aquests exemples i els estudis publicats en èpoques diverses, es pretenia extreure una primera definició del tema i una possible classificació que servís per fer avançar el treball en les seves altres línies.

Línia 2 - Identificar els barris i sectors on es plantegen actualment problemes greus relacionats amb l'habitatge, a partir d'entrevistar aquelles persones que, pel seu treball i coneixements, estan relacionades amb la problemàtica de l'infrahabitatge amb la finalitat de contrastar els continguts teòrics del punt anterior i concretar-ne la seva localització, i a partir del ressò que el tema havia tingut en el període recent en els mitjans de comunicació.

En aquesta línia de treball es volien assolir dos objectius. Per una banda, contrastar amb persones qualificades la discussió sobre el concepte actual d'infrahabitatge, i per una altra, precisar sobre els territoris concrets, a partir del seu coneixement, les àrees on es presenta en un grau significatiu la situació d'infrahabitatge. En aquest sentit es va contactar amb persones dels següents municipis:

- Barcelona ciutat
- Badalona
- Santa Coloma de Gramenet
- Sabadell
- Terrassa
- Vilanova i la Geltrú
- Manresa i Vic
- Lleida i Balaguer
- Girona i Figueres
- Reus

Així mateix es van entrevistar a persones relacionades amb diversos organismes i institucions que estan actuant en el tema de les necessitats d'habitatge, com a objectiu específic o com a resultat de la seva acció en el camp social i que els porta a tenir un coneixement important sobre les situacions més precàries en matèria d'habitatge.

Finalment, es volia recollir i sistematitzar el ressò que els problemes d'habitatge havien tingut en els mitjans de comunicació els darrers anys, tant en la premsa generalista com en la més propera al territori com és la premsa comarcal.

Línia 3 - *Escollir aquells àmbits que servien d'exemple de les diferents tipologies i fer-ne una descripció a partir en primera aproximació de les dades urbanístiques, dels censos d'habitatges i població, del ressò que havien tingut en els mitjans de comunicació i de forma directa d'una visita detallada.*

Un cop precisats els conceptes sobre el tema de l'infrahabitatge i identificats els possibles sectors a analitzar a partir de les entrevistes amb persones qualificades de cada lloc, es tractava de fer-ne una selecció dels llocs de major interès i sobre ells desenvolupar-ne un treball detallat d'anàlisi (urbanístico-arquitectònic, socio-econòmic, reconeixement de camp) per tal d'objectivar el màxim possible les dades que defineixen el problema. Es va preveure inicialment fer aquest treball detallat sobre sis sectors, tot i que finalment s'ha fet en nou: tres en nuclis antics, quatre en polígons d'habitatge massiu, tant de promoció pública com privada, i dos en extensions suburbanes i assentaments marginals.

2. ANTECEDENTS I ACTUALITAT DE L'INFRAHABITATGE

2.1 Origen i procés

L'infrahabitatge no és un tema nou sinó que té antecedents d'ençà la Revolució industrial i el desenvolupament urbà que hi anà lligat. A la Catalunya del segle XIX, les precàries condicions d'habitabilitat dels habitatges de les classes populars van ser denunciades per metges higienistes, urbanistes, polítics i científics socials, entre els que destaca la figura de l'enginyer Ildefons Cerdà qui plantejà solucions a la situació de Barcelona mitjançant el Pla d'Eixample i la reforma de la ciutat dins muralles.

Moltes d'aquestes situacions d'infrahabitatge tindran a casa nostra una llarga durada, i, en no ser solucionades, constituïran problemes endèmics que es mantindran al llarg de quasi bé tot el segle XX.

Una aproximació històrica a partir de la bibliografia més rellevant de cada període del segle XX ens dona, per una part, la clau d'algunes de les situacions d'infrahabitatge que –encara que residuals- han arribat fins avui enquistades al bell mig d'àrees urbanes més o menys ben urbanitzades o normalitzades des del punt de vista urbanístic. Per altra part, ens permetrà conèixer i recordar les mesures que per solucionar el problema de l'infrahabitatge es desenvoluparen en el passat.

PRIMER TERÇ DE SEGLE XX.

El primer terç del segle XX, i en especial a partir de les dècades de 1910 fins la de 1930, és per a Catalunya el primer gran període migratori del segle. Aquesta immigració arriba d'una forma força concentrada temporalment en produir-se majoritàriament en quinze anys i territorialment en tenir a la ciutat de Barcelona i les principals ciutats i nuclis industrials catalans el seu principal destí; un altre tret característic és la seva procedència que cobreix un camp migratori ja molt ampli en el que comencen a destacar els procedents de Múrcia i d'Andalusia Oriental.

La immigració no farà sinó que accentuar les mancances d'habitatges a bon preu que històricament patien Barcelona i els nuclis industrials catalans. Malgrat les iniciatives tant públiques (Ajuntaments, Govern central) com a partir del tercer sector (Cooperatives, primeres actuacions de les caixes, etc.) tot i ésser exemplars i estar al nivell projectual de moltes de les

desenvolupades a algunes ciutats europees, l'infrahabitatge fou una constant d'aquest període degut a la insuficiència de totes aquestes iniciatives.

Només a la ciutat de Barcelona s'arribarien a censar l'any 1930 prop de 15.000 barraques que constituïen el nivell més baix de l'infrahabitatge de l'època. Passadissos, amuntegament als cascals antics, transformació d'antigues fàbriques en habitatges, rellogats, habitatges als terrats, autoconstrucció, en serien altres formes d'infrahabitatge.

Bibliografia contemporània:

En el seu moment i davant la magnitud del problema foren nombroses les publicacions, en especial articles de premsa o de revistes, que se'n ocuparen.

Igualment, es dugueren a terme molts informes per encàrrec municipal o d'altres institucions com el Instituto de Reformas Sociales o el Museu Social.

La intenció política, abast territorial i metodologia d'anàlisi varia força al llarg del període.

Barcelona és quasi bé sempre l'objecte d'aquests treballs, tot i que també es poden rastrejar algunes referències a nuclis industrials o ciutats properes a Barcelona (Sabadell, Terrassa, L'Hospitalet).

És difícil destacar-ne uns com els més significatius. Amb una visió, ben segur excessivament simplificadora, es podrien assenyalar els més rellevants de cadascun dels períodes establerts al llarg del primer terç de segle XX:

- Període d'anàlisi i propostes utòpiques (1900-1920)

Predominen publicacions descriptives de la situació, així com nombrosos informes sobre alternatives més o menys utòpiques per donar-hi solució; les esmentades alternatives estaven vinculades a moviments reformistes i d'autoorganització obrera i popular mitjançant sistemes cooperatius fomentats, inicialment, per la primera llei de Cases Barates del 1911. En aquests anys es difonen les propostes dutes a terme a d'altres països europeus.

Destacariem en aquest període els treballs vinculats primer a l'Institut de Reformas Sociales i més endavant al Museu Social i a la figura de Cebrià de Montoliu i recollits a la Revista CIVITAS.

- Les primeres realitzacions (1920-1934)

Són nombroses en aquest període les publicacions que radiografien el problema de l'habitatge relacionat fonamentalment a l'aparició i extensió d'importants nuclis de barraquisme, però també a la insalubritat i elevada densificació del Casc Antic de Barcelona.

Cal esmentar, també, en aquest període l'aportació d'alguns metges, economistes i arquitectes a l'anàlisi del problema. Tanmateix destaquen una sèrie d'articles de divulgació a setmanaris i revistes com ara el setmanari socialista "Justícia Social", així com publicacions que intentaren avaluar estadísticament l'envergadura del problema.²

- Les avantguardes i les alternatives socials (1931-1939).

Són imprescindibles per aquests anys els treballs duts a terme pel GATCPAC tant sobre la reforma del Casc Antic de Barcelona com sobre la definició d'habitatge mínim, o les propostes d'habitatge social que havien de solucionar el problema de l'habitatge per a classes populars; aquests treballs estan recollits en bona part a les pàgines de la revista A.C.

L'obra d'aquest grup de professionals no ha de fer oblidar altres escrits d'aquests anys com ara els de Giralte Casadesus i d'altres autors presentats als Congressos d'Arquitectes de Llengua Catalana.

Ja en plena guerra civil la "Municipalització de la propietat urbana" decretada per la Generalitat de Catalunya l'onze de juny del 1937 donà pas a un debat sobre les formes de gestió de la propietat dels habitatges, que tenia entre d'altres objectius la millora de les condicions d'habitabilitat.

Aquest període ha estat objecte de nombroses publicacions i estudis, alguns de caràcter més general i bàsics per a la comprensió del problema de l'habitatge en aquest període, com els de F.Roca i C.Massana, i d'altres més parcials o monogràfics que exemplifiquen situacions i alternatives (intervenció municipal, cooperativisme) en major o menor grau realitzades³.

² PONS FREIXA, J. M. I MARTINO, J.A.: *Los adueros de Barcelona*, Barcelona, Impremta La Ibérica, 1928.

³ Sobre aquest període són fonamentals els treballs de: MASSANA, C.: *Indústria i ciutat*, Barcelona, Curial, 1985. En especial el capítol 12.

ROCA, F.: *Política econòmica i Territori a Catalunya*, Barcelona, Ketres, 1979.

Tots dos llibres contenen una ampla bibliografia i una base documental molt sòlida.

Amb un caràcter més puntual, sobre una zona de la ciutat o sobre unes determinades tipologies:

CASTRO DE LA PEÑA, T.: Barrios barceloneses de la Dictadura de Primo de Rivera, Barcelona, *Revista de Geografia*, vol VII, n.º 1 i 2, gener-desembre 1974.

DOMINGO, M., SEGARRA, F.: *Les Cases Barates*, Barcelona, Patronat Municipal de L'Habitatge, 1999.

CORDOVIOLA, A., GARCIA, C.; MONCLUS, J.; OYON, J.L.: "La formació de Nou Barris 1897-1935", Barcelona, III Congrés d'Història de Barcelona, 1990.

HERNANDEZ, F.X. et altri.: *Passat i Present de Barcelona, Materials per l'estudi del medi urbà*, Barcelona, ICE-Publicacions de la Univ. de Barcelona, 1991.

TATJER, M.: "De lo rural a lo urbano", Madrid, *Revista Catasiro*, n.º 15, gener 1993.

TATJER MIR, M.: "Barris obrers del centre històric de Barcelona" a OYON J.L. (edit.): *Vida obrera en la Barcelona d'entreguerres*, Barcelona, CCC, 1998.

TATJER, M.: Los orígenes de la vivienda social en Barcelona : las cooperativas de viviendas en el primer tercio del siglo XX, a CAPEL, H. ; LINTEAU, P. A.: coord.: *Barcelona-Montreal. Desarrollo urbano comparado*, Barcelona, Publicacions de la Universitat de Barcelona, 1998.

Fora de l'àmbit barceloní comptem amb alguns treballs de caràcter més puntual cronològica o temàticament sobre algunes altres poblacions de Catalunya com L'Hospitalet, Figueres, Sabadell, Terrassa⁴.

També es podrien esmentar varis treballs publicats i d'altres inèdits sobre la municipalització de la propietat urbana a algunes ciutats catalanes durant la guerra civil del 1936-1939.

ELS ANYS DE L'AUTARQUIA (1939-1960)

Els anys de l'autarquia estan marcats per una escassa activitat edificativa tant per la manca de recursos econòmics com per la de materials de construcció. Tot i que en aquest període els moviments migratoris no assoleixin els grans xifres dels anys trenta, la destrucció a causa dels bombardeigs, l'augment de la nupcialitat per motiu del retardament produït per la guerra civil, i el degoteig constant de persones que arriben a Catalunya com a funcionaris o expulsats per les crisis agrícoles del sud peninsular, i ja a la dècada del 1950 com a mà d'obra de les noves indústries (Pegaso, Seat) i de la construcció; totes aquestes circumstàncies donen lloc a una demanda d'habitatge sovint poc solvent que crea grans bosses d'infrahabitatge; aquestes bosses d'infrahabitatge es trobaven tant els cascals antics gairebé sense renovar llevat d'algunes operacions de prestigi de marcat caràcter historicista, com a les perifèries que -partint en molts casos dels nuclis ja existents abans de la guerra civil de barraques, autoconstrucció i fins i tot petites ciutats jardí de caràcter popular- començaran a generar els nuclis endèmics de barraquisme.

La bibliografia contemporània be marcada, amb molt poques excepcions, per un destacat to paternalista i estretament vinculada, primer a grups d'intel·lectuals del nou règim, i aviat, també, a cercles catòlics inclosos la patronal, sense oblidar la tasca d'alguns professionals de l'arquitectura⁵.

TATJER, M.: Noves formes d'habitatge per a la Nova Ciutat: el cas de Sant Andreu (1909-1937), a *Sant Andreu. De poble a ciutat*, Barcelona, *Revista Finestrelles*, nº 9, 1998.

⁴ FERNANDEZ DE RETANA, J.: Els passadissos de Collblanc-La Torraesa (1900-1929), Barcelona, *Revista Catalana de Geografia*, nº17, febrer 1992.
DOMINGO, M^a del M.: "La limitada resposta de la societat sabadellenca davant la legislació sobre cases barates a Sabadell, Terrassa, Barakaldo i Portugalete", a: *Arxa. Revista d'Història*, núm 21 tardor 1997, p. 27-44.
DOMINGO, M^a del M.: "Terrassa i les seves cases barates: La solució idònia davant la manca d'allotjaments obrers" a *Terme*, Terrassa, núm 15, Novembre 2000, p. 51-61.
FREIXA, M.: *Terrassa entre el "modernisme i el "noucentisme"*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1977. Tesis Doctoral.
LARROSA i PADRO, M.: "La construcció i l'habitatge a través de les llicències d'obres: Sabadell 1900-1938" a A.A.V.V.: *Les ciutats petites i mitjanes a Catalunya. II Jornades d'Estudis Urbans a Lleida*, Barcelona, Generalitat de Catalunya-Institut Cartogràfic de Catalunya, 1987, p. 477 - 495.
SANTACANA, C.: "La qüestió de l'habitatge a l'Hospitalet de Llobregat, 1936-1939", Barcelona, *Actes del II Congrés d'Història del Pla de Barcelona*, 1990.
SUAREZ, A.; VIDAL, M.: Creixement urbà i resolució formal a L'Hospitalet de Llobregat (1912-1937), a través de l'actuació de Ramon Puig Gairalt, Barcelona, *Actes del II Congrés d'Història del Pla de Barcelona*, 1990.

⁵ "El problema de la vivienda". *Cuadernos de Arquitectura y Urbanismo*, núm. 15-16, Barcelona COACB, gener 1953.
Los suburbios. 1957. Compendio de las ponencias y coloquios desarrollados durante la Semana del Suburbio, Barcelona, Gráficas Levante, 1957.
Viviendas del Congreso Eucarístico. Conferencias Pronunciadas en la Exposición Aportación de las V.C.E. al problema de la vivienda en Barcelona, Barcelona, Gráficas Marina, 1954.

ELS ANYS DEL GRAN CREIXEMENT (1960-1975)

Al llarg d'aquest període es produirà el segon gran flux migratori del segle XX que suposà un saldo migratori superior als 2 milions de persones; i dintre d'ell serà, molt especialment la dècada del 1960, durant la qual s'assoliran xifres de 384.725 i 255.403 persones per quinquenni, respectivament.

Els problemes d'infrahabitatge heretats dels períodes anteriors esdevindran ara molt greus, tot i que en aquests anys s'hagi desenvolupat una política d'habitatge públic i social sense precedents a la història de Catalunya. La insuficiència d'aquesta política basada en les noves construccions oblidant les trames històriques, o la seva orientació cap a col·lectius més solvents (promocions de les Caixes d'Estalvis, vivendes per empleats) juntament amb el marcat caràcter paternalista i la seva execució amb la urgència social o urbanística, que dona lloc a la precarietat constructiva d'algunes de les noves promocions deixaran amplis territoris d'infrahabitatge.

Una part de la bibliografia contemporània està composta per textos crítics - retornen les metodologies d'influència marxista amb la incorporació de noves generacions de professionals, tècnics i científics socials i periodistes - que analitzen les ombres de la política pública d'habitatge i fan propostes de caràcter alternatiu per donar solucions de les mancances existents (obsolescència del casc antic, manteniment del barraquisme i de l'autoconstrucció, deficiències constructives i urbanístiques dels nous polígons d'habitatges) malgrat ésser el període en el que es construí el major nombre d'habitatges socials de tot el segle.

A finals d'aquest període, en plena crisi econòmica i transició política amb el sorgiment de les Associacions de Veïns s'iniciaran la celebració d'un seguit de Jornades i Debats sobre la qüestió de l'habitatge que tindran en la dècada dels vuitanta una gran expansió. Els principals temes tractats seran la rehabilitació de les trames històriques i de les urbanitzacions marginals conjuntament amb la problemàtica del lloguer.

En l'organització d'aquestes jornades i debats es destacable la tasca dels col·legis professionals- en especial els d'Arquitectes i el d'Aparelladors- que mitjançant els seus òrgans de difusió (Cuadernos de Arquitectura y Urbanismo i CAU –Construcción. Arquitectura y Urbanismo- , respectivament) contribuiran a la definició tècnica i política del problema de l'habitatge.

També cal referir-se a la revista del CEUMT (Centre d'Estudis Urbans, Municipals i Territorials) que aplegava les reflexions d'un grup interdisciplinari (arquitectes, economistes, sociòlegs, advocats) alhora que restava obert a d'altres professionals.

En aquests anys es tracta de sistematitzar i avaluar el problema de l'habitatge que està per sota de les condicions mínimes d'habitabilitat apareix aleshores el concepte "habitatge subintegrat" que recull diverses situacions des de les barraques fins a bona part dels nous polígons d'habitatges⁶.

El resultat serà una bibliografia molt àmplia i sovint puntual i reivindicativa. Entre la munió de referències hem intentat seleccionar les de caràcter més general i aquelles puntuals o de casos més representatius de problemàtiques d'infrahabitatge⁷.

Mancaria ressenyar una bibliografia de casos més puntuals publicada a diaris (Tele/ Express, Mundo Diario) i a revistes com Serra d'Or, o a d'altres d'àmbit local entre les que destaquen els primers butlletins de les associacions de veïns com "El Quart de casa" a la Barceloneta, "Boletín de nueve barrios" als barris de la part alta de Sant Andreu a Barcelona, o el butlletí "Ahora", entre d'altres.

- *Estudis sobre aquests dos períodes escrits recentment.*

Potser per manca del suficient distanciament no existeixen encara masses estudis sobre els diferents tipus d'infrahabitació que es van produir a Catalunya entre 1939 i 1975, i que encara perviuen, han desaparegut o estan en procés de millora per rehabilitació o renovació total.

Tanmateix podem citar-ne alguns entre els publicats els darrers 15 anys, que tracten temàtiques diverses des de l'estudi de les transformacions dels antics barris de l'Obra Sindical

---

⁶ BORJA J. i altres: *La Gran Barcelona*, Barcelona, A. Corazón, 1973.

⁷ A.A.V.V.: *La Barcelona de Porcions*, Barcelona, Laia, 1973.

BORJA, J. i altres: *La Gran Barcelona*, Barcelona, A. Corazón, 1973.

BUSQUETS, J.: *Las coreas de Barcelona*, Barcelona

DONATO, E.: *Barrios altos de Sant Andrés*, a *Cuadernos de Arquitectura y Urbanismo*, nº 60, 1965.

FABRE, J.; HUERTAS, J.M.: *Tots els barris de Barcelona*, Barcelona, Edicions 62, 1976.

FERRER, A.: *Los polígonos de viviendas en Barcelona*, Barcelona, LUB-ETSAB, 1974.

"La Obra Sindical del Hogar", *Cuadernos de Arquitectura y Urbanismo*, núm 105 novembre- desembre 1974.

Las razones de la forma en la vivienda masiva, *Cuadernos de Arquitectura y Urbanismo*, núm. 96, maig-juny 1973.

MARTORELL, J. M.: *El problema de la vivienda i la immigració* a A.A.V.V.: *La immigració a Catalunya*, Barcelona, Edició de Materials, 1968.

MASSANA, C.; ROCA, F.: "Estratègies urbanes i realitat urbana a la regió de Barcelona", a A.A.V.V.: *Economia crítica, una perspectiva catalana*, Barcelona, Edicions 62, 1973.

MATAS PERICE, A.: *Al sud-est del riu Besòs*, Barcelona, Editorial Pòrtic, 1970.

MUNTAÑOLA, J. (LUB): *Relaciones entre la estructura de la propiedad y la formación del suburbio*, Barcelona, ETSAB, 1971.

OLIVE, M. J.: "Crecimiento urbano y conflictividad en la aglomeración barcelonesa

El caso de Sant Coloma de Gramenet", *Revista de Geografía*, Vol VIII, nº 1-2, 1974.

OLIVES PUIG, J.: *Deterioración urbana e inmigración en el casco antiguo de Barcelona*: St Cugat del Rec, Barcelona, *Revista de Geografía*, Vol. III, nº 1-2, 1969

SOLA MORALES, M.: *Teoría de la urbanización marginal*.

TATJER MIR.: *La Barceloneta. Del siglo XVIII al Plan de la Ribera*, Barcelona, Los libros de la frontera, 1973.

del Hogar, passant per una anàlisi sobre les formes de promoció immobiliària a Catalunya, per anàlisi de l'actuació de l'església catalana en la solució del problema de l'infrahabitatge⁸.

DE LES ACTUACIONS DE MILLORA DE BARRIS A LA REAPARICIÓ DEL PROBLEMA DE L'HABITATGE (1976-1992)

Els primers anys d'aquest període es caracteritzen per una nova situació demogràfica en la qual el creixement poblacional de Catalunya es manté molt baix, presentant fins i tot un nombre d'emigrants superior al d'immigrants. Tanmateix a partir de la dècada del noranta de nou el fenomen migratori- ara procedent de països extracomunitaris- juntament amb la incorporació de les generacions plenes nascudes als anys seixanta com a demanants d'habitatge i l'envelliment de la població, genera de nou problemes d'habitatge.

A partir de finals de la dècada dels setanta i al llarg de la dècada dels vuitanta amb les noves institucions municipals democràtiques es desenvoluparen nombrosos plans especials de rehabilitació, de millora urbans i d'eradicació del barraquisme destinats a corregir les deficiències urbanístiques i la problemàtica d'infrahabitatge generades al llarg dels períodes anteriors. La majoria d'aquests plans contenien acurats estudis sociològics i sòcio-econòmics alhora que solien tractar amb profunditat el problema de l'habitatge. Malauradament, només una petita part d'aquests estudis han arribat a publicar-se.

Igualment, les transferències en matèria d'habitatge a la Generalitat de Catalunya facilità la realització d'estudis de caràcter general sobre les polítiques d'habitatge a Catalunya en el marc de la política general de l'Estat Espanyol.

El balanç de les actuacions autonòmiques realitzat per diversos autors i grups de recerca, en especial per C.Trilla i l'equip EARHA, ha posat de relleu la insuficiència i les mancances conceptuals de l'esmentada política per resoldre els temes i les situacions d'infrahabitatge que encara perduren així com les dificultats que els col·lectius de menor renda o en situacions especials tenen per accedir a un habitatge digne⁹.

⁸ ADIGSA: *Els barris d'ADIGSA*, Barcelona, Generalitat de Catalunya-Departament de Benestar Social, 1995.

Sèrie de 53 volums que recullen la història de cadascun dels polígons que arreu de Catalunya foren construïts per diferents organismes estatals des del 1939 i que passaren el 1985 a ser gestionats i rehabilitats per la Generalitat. La diversitat d'autors i de situacions de cada polígon proporciona una informació difícilment comparable malgrat la intenció inicial.

"Balanç del planejament urbanístic a Lleida", a: *II Jornades d'Estudis Urbans a Lleida*, Barcelona, Generalitat de Catalunya-Institut Cartogràfic de Catalunya, 1984.

BELLETT, C. i VILAGRASA, J.: "Lleida (1940-1992)" a: VILAGRASA, J. (Ed.): *Vivienda y promoción inmobiliaria en España*, Espai i Temps, nº 31, Lleida, 1999, p. 111-147.

CHECA ARTASU, M.: *L'acció del catolicisme social en el problema de l'habitatge a Catalunya (1950-1995)*, Barcelona, Tesis Doctoral en elaboració.

FRAGUELL, R.: *La ciutat jardí i l'Obra Sindical del Hodar a l'època franquista: El Grup de Sant Narcís de Girona*, Girona, Cercle d'Estudis Històrics i Socials, 1988, 211 pp.

TATJER, M.: "Propietat i promoció immobiliària. Alguns exemples catalans", a:

II Jornades d'Estudis Urbans a Lleida, Barcelona, Generalitat de Catalunya-Institut Cartogràfic de Catalunya, 1984.

VILAGRASA, J.: *La propietat immobiliària a Lleida (1940-1990)*, II Jornades d'Estudis Urbans a Lleida, Barcelona, Generalitat de Catalunya-Institut Cartogràfic de Catalunya, 1984.

⁹ EARHA: *L'habitatge a Catalunya*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill, 1993.

L'aparició de nous problemes de tipus constructiu com ha estat l'aluminosi ha incrementat la problemàtica de determinats barris o de determinats col·lectius.

Malauradament, malgrat les transferències dutes a terme i l'existència d'un ens estadístic propi -Institut d'Estadística de Catalunya-, seguim sense disposar d'unes bones i actualitzades informacions estadístiques que permetessin un acurat coneixement del problema de l'infrahabitatge a Catalunya.

Aquesta situació institucional no és obstacle perquè a molt nivells –professional, ciutadà, institucions d'assistència social- segueixi una preocupació pels problemes de l'infrahabitatge. Tanmateix la progressiva desaparició de les formes més extremes d'infrahabitatge i la millora d'alguns barris i àrees, tant del casc antic com de nous polígons o d'urbanització marginal, que històricament havien estat així qualificats porta al que els estudis sobre infrahabitatge tendeixin a centrar-se sobre problemàtiques específiques.

Les qüestions més punyents són aquelles relacionades amb col·lectius de renda baixa o de difícil inserció social que són els que tenen dificultats per accedir a un habitatge o per mantenir o rehabilitar mínimament el que ja disposen.

No resulta estrany, doncs, que els temes més estudiats siguin per una part els desnonaments per manca de pagaments o per l'aplicació de la nova llei d'Arrendaments urbans que deixa desprotegits a molts col·lectius de renda baixa; i per una altra, l'accés a l'habitatge pels joves o la situació de persones grans residint en àrees històriques els habitatges dels quals no compleixin un mínim de condicions d'habitabilitat; totes aquestes problemàtiques s'incrementen amb la situació dels immigrants que per raons econòmiques, jurídiques o de discriminació es veuen abocats a ocupar els infrahabitatges dels cascals antics o d'altres barris¹⁰.

En relació amb aquestes problemàtiques han sorgit als darrers anys diferents vies d'actuació. Unes són un seguit de Programes de caràcter assistencial que han desenvolupat tant la Generalitat com els Ajuntaments i un variat nombre d'institucions privades des de Càritas - Foment de l'Habitatge Social- , Família i Benestar, així com diverses ONG.

EARHA: *Una demanda social dels joves: els habitatges protegits*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill, 1994.

EARHA: *Balanc de la política d'habitatge a Catalunya*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill, 1996

GARCIA, E. i altres: "La política d'habitatge" a FUNDACIÓ JAUME BOFILL: *Informe per a la Catalunya del 2.000*, Barcelona, Editorial Mediterrània, 1999, p. 497-504.

JOVER, A.; RAFOLS, J.; SALVADOR, E.: *La problemàtica de la vivenda en la entitat municipal metropolitana de Barcelona*, Barcelona, CMB, 1982.

TEJERO, E.: "Habitatge i desigualtats socials a Catalunya a la dècada dels noranta", a FUNDACIÓ JAUME BOFILL: *Informe per a la Catalunya del 2.000*, Barcelona, Editorial Mediterrània, 1999, p. 137-148.

TRILLA, C.: *Un nou marc per a la política d'habitatge a Catalunya*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill, 1993.

TRILLA, C. ; EARHA: " Polítiques d'habitatge a Catalunya" a GINER, S. (dir.): *La societat catalana*, Barcelona, Generalitat de Catalunya-Institut d'Estadística de Catalunya, 1998, p. 671-693.

¹⁰ És difícil donar una recopilació bibliogràfica ja que extracta sovint de textos no publicats que són presentats a col·loquis o reunions d'experts, o que formen part d'informes realitzats o encarregats per institucions públiques o privades.

Es tracta, en general de solucions molt limitades en el temps, en el territori i d'abast econòmic reduït que sovint ens recorden el filantropisme, més que una actuació decidida i d'acord amb les necessitats i amb una democràtica societat del Benestar.

2.2 Estat actual de la qüestió

Tal com hem pogut veure en l'apartat anterior, les situacions d'infrahabitatge han sigut un comú denominador a tots els processos migratoris que des dels inicis del segle XX han anat configurant el creixement i la realitat de les ciutats catalanes.

Darrerament i des de les diferents Administracions Públiques, s'han intentat portar a terme actuacions que ajudessin a pal·liar el problema, però evidentment que l'infrahabitatge encara és una qüestió no resolta, malgrat que hagin desaparegut les amplies zones de barraquisme de molts llocs de Catalunya i majoritàriament presents en la gran Àrea Metropolitana de Barcelona.

És a partir d'aquí que hem cregut necessari portar a terme entrevistes per una part a responsables de l'Àrea d'Urbanisme de diferents administracions municipals, i per altra part a responsables de diferents entitats-institucions i associacions que porten a terme accions concretes per pal·liar el problema, amb la finalitat de que ajudessin a situar la realitat actual de l'infrahabitatge i de les persones que es troben en aquesta situació.

Una altre línia d'aproximació als problemes d'habitatge existents a Catalunya ha consistit en conèixer el que s'ha publicat en els mitjans de comunicació els darrers dos anys. En aquest cas, la font d'informació, els diaris, ha permès cobrir una àmplia representació territorial, així com una variada gamma de problemes i, d'entre ells, les situacions més greus que poden ser qualificades d'infrahabitatge.

2.2.1 Les entrevistes municipals

Els municipis contemplats en les entrevistes són els següents: Barcelona – Badalona – Sta. Coloma de Gramenet – Hospitalet del Llobregat – Sabadell – Manresa – Vic – Manlleu - Vilanova i la Geltrú – Girona – Figueres – Lleida – Balaguer – Reus. (Veure contingut de les entrevistes a l'Annex 1).

Evidentment que no es pretén que aquests municipis contemplats siguin els únics llocs en els que hi pugui ser present el problema de l'infrahabitatge. No tenen l'exclusivitat del problema. Però sí que configuren una senzilla mostra en la que s'hi poden trobar les diferents tipologies d'infrahabitatge presents en altres llocs i ciutats de Catalunya.

Un comú denominador en totes les entrevistes realitzades en els diferents ajuntaments, és que malgrat les actuacions que es porten a terme, els Plans Especials de Reforma Interior, els Plans de rehabilitació, etc., el problema de l'infrahabitatge és com un enquistament difícil de solucionar, ja sigui per manca de voluntat política que contempla altres prioritats més rentables políticament, ja sigui perquè des de l'Administració municipal "sola" és un problema "quasi-impossible" de solucionar per la forta inversió econòmica que exigeix, i les dificultats de resposta al col·lectiu social que actualment hi viu.

Malgrat això, sí que es constata la presència d'unes actuacions que han configurat no solament una nova imatge externa sinó una millora real de l'habitatge. En aquests sentit cal parlar de les actuacions de ADIGSA en els diferents barris-polígons de promoció pública de l'època franquista. En aquest context hi podem situar els polígons de l'O.S.H com els de Vic, Manresa, Girona, Badalona... També cal fer esment de les actuacions de l'Oficina de remodelació de barris, instrument de l'Institut català del Sol que amb convenis amb les diferents Administracions implicades ha portat a terme actuacions com les del barri del Polvorí, les "Viviendas del Gobernador" de Verdun, etc..

El que sí queden molt definides a partir de les entrevistes portades a terme, són unes situacions d'infrahabitatge - l'enquistament anteriorment esmentat - que es poden concretar en les següents tipologies.

CASCOS ANTICS O CENTRES HISTÓRICS

Aquesta tipologia és un comú denominador de les ciutats amb una certa història. No solament Barcelona està afectada per problemes d'infrahabitatge en el seu centre històric, també ciutats com Vic, Balaguer, Figueres, Manresa, Lleida, Reus. En algunes d'aquestes ciutats es donen situacions extremes com és el cas de Manresa, del que en fem esment concret com exemple paradigmàtic, on després de portar a terme un estudi sobre la situació del casc antic es va constituir una entitat --FORUM-- amb l'intent de portar a terme les actuacions per rehabilitar el casc antic. Però tot i amb això, sigui per les causes que sigui la situació és la mateixa, malgrat que el nombre d'habitatges buits és cada vegada més important. Un cas també paradigmàtic és el del casc antic de Balaguer d'on està marxant una part dels seus veïns i s'està ampliant la presència de l'ètnia gitana.

La problemàtica dels cascs antics, no és solament la degradació i el deteriorament físic de l'habitatge, sinó que això va acompanyat per la problemàtica que presenten els veïns d'aquests nuclis de ciutat que, normalment els més antics són persones grans, i els nous són els que han arribat en les darreres immigracions, amb situacions de subarredaments...amuntegaments...etc. La relació entre envelliment de la població, els canvis socials produïts per la nova immigració, junt amb les dèbils condicions físiques dels edificis, fan que les realitats concretes presenti aspectes molt negatius i difícils de solucionar.

És evident que la problemàtica no és solament una qüestió física o del envelliment de l'habitatge, sinó que a la vegada, és un "problema social molt seriós", tal com ens han confirmat les persones entrevistades, que relaciona seriosament "el continent i el contingut". Si a tot això s'hi afegeix el problema de la propietat abstencionista les dificultats encara s'accentuen molt més.

Les deficiències en els serveis bàsics, com és el de la llum...aigua...tuberries de plom...tot i que no són exclusives dels cascs antics, sí que constitueixen un element afegit a la situació de l'infrahabitatge d'aquests centres històrics.

En algunes ciutats s'han portat actuacions que estan transformant, malgrat que encara quedi molta feina per fer, les degradacions dels cascs antics. L'ARI (Àrea de Rehabilitació Integrada) que es porta a terme a Lleida o les intervencions en el casc antic de Girona, per exemple, han tingut una forta incidència en la transformació dels barris.

AUTOCONSTRUCCIÓ

L'autoconstrucció va ser una de les maneres més o menys normals de poder tenir un habitatge "propi" en els temps de forta immigració i d'anarquia urbanística. En les entrevistes portades a terme hem pogut constatar com aquesta dinàmica va originar realitats diferents, tot i que sempre hi ha el substrat d'una certa precarietat.

Un dels exponents clars d' l'autoconstrucció en són els anomenats "passadissos i passatges". Són els llocs on hi podem trobar una mostra clara del que anomenem infrahabitatge. En segons quins llocs l'entrada a aquests passadissos i passatges normalment es per uns espais molt petits i estrets entre dos blocs que amaguen el que hi podem trobar al darrera. Un exemple clar d'aquestes situacions concretes en son els passadissos i passatges dels barris de la Salut, La Pau, Llefià de Badalona i el Fondo Alt de Sta. Coloma de Gramenet. Tos ells són habitatges fruit de l'autoconstrucció en l'època forta de les immigracions dels anys 60, amb una manca d'infraestructures higièniques bàsiques (pous morts), situacions que encara són presents en l'actualitat. Segons els nostres informants "aquestes situacions es podrien qualificar com

l'enquistament de les barraques. Malgrat que sobre el plano hi ha molts projectes de reforma (fa més de 20 anys) mai hi ha hagut una voluntat política de portar a terme aquestes reformes". Segons ens diuen els tècnics entrevistats, "es molt complicat però no hi ha dubte que s'ha de prendre una decisió". En quan a l'ocupació d'aquests habitatges, es repeteixen els processos dels anys 60. Hi van a viure els immigrants que arriben ara, sense massa control de les condicions d'habitabilitat.

Les situacions de passadissos i passatges són també presents per exemple a l'Hospitalet del Llobregat, en barris com Collblanc, La Torrassa, Sta. Eulàlia i Sant Josep. Tot i que també són fruit de l'autoconstrucció i amb uns dimensionats no superiors als 30 m², no presenten una degradació com els anteriorment esmentats.

En les diferents entrevistes hem pogut constatar que en les dècades dels 50 i 60, el procés d'autoconstrucció va ser un fet molt normalitzat arreu de Catalunya. Algunes d'aquestes situacions s'han anat modificant per part dels Ajuntaments dedicant fortes inversions en els seus processos d'urbanització dels espais públics, serveis i equipaments que han suposat una millora.

Moltes d'aquestes urbanitzacions d'autoconstrucció s'han quedat en situacions marginals. Barris com el de la Immaculada de Reus, el barri del Tacó i el del Xicarro de Vilanova i la Geltrú, etc., entre molts d'altres, necessiten entrar en el procés de legalització i urbanització amb totes les dificultats i despeses que això comporta.

Tal com ens diuen en l'entrevista portada a terme a Sta. Coloma de Gramenet aquesta dinàmica d'autoconstrucció "anàrquica", va marcar de manera notòria molts dels processos de creixement de barris i ciutats, creant unes situacions difícils de capgirar en l'actualitat.

Això no solament ha sigut un fet de l'Àrea Metropolitana de Barcelona sinó de moltes altres ciutats de Catalunya, provocant en molts casos una concentració molt densa de població en zones urbanes molt degradades.

BARRAQUISME VERTICAL

Aquest és un concepte que darrerament ha sortit amb molta freqüència quan es parla de les situacions deteriorades de molts polígons de blocs – no de promoció pública – que es varen construir ràpidament en les dècades dels 60 i 70.

En aquestes situacions d'infrahabitatge, no solament hi ha incidit les patologies constructives fruit dels materials de mala qualitat (aluminosi) sinó també el deixament i abandó d'una mínima

conservació dels interiors i de les infraestructures i equipaments dels habitatges, que en moltes ocasions, a l'hora de fer alguna rehabilitació, solament s'ha tingut en compte la part exterior dels habitatges (barri de Les Oliveres de Sta. Coloma de Gramenet) i en molt casos ni l'aspecte exterior (blocs de Can Garcia del barri de Manlleu).

En totes i cada una de les entrevistes realitzades amb els tècnics de les diferents Administracions municipals, a més de les situacions anteriorment esmentades que feien referència principalment a situacions urbanístiques i físiques, s'apunten altres aspectes que sens cap mena de dubte influeixen plenament en les situacions d'infrahabitatge.

Aquests elements feien referència essencialment a "problemes socials" que moltes vegades no solament accentuen sinó que provoquen aquestes situacions d'infrahabitatge:

- la poca preocupació per la conservació de l'habitatge ja que és purament un lloc d'aterratge i quan surt l'ocasió el deixen
- la manca de capacitat econòmica dels que hi viuen i que tenen dificultats per assumir les despeses i la gestió del manteniment de l'habitatge
- habitatges on la taxa d'ocupació supera en molt la capacitat del mateix, creant unes situacions d'amuntegament.
- la presència de la nova immigració i de població gitana no integrada esta creant problemes seriosos en el manteniment dels habitatges.

2.2.2 Les entrevistes a institucions

L'anàlisi de l'infrahabitatge realitzat únicament des d'una perspectiva arquitectònica o urbanística tot i ésser bàsica i necessària resulta insuficient si no es té en compte la perspectiva social, ja que sovint situacions físiques d'infrahabitatge coincideixen amb l'ocupació dels allotjaments per persones, famílies o col·lectius de baixa renda, o que presenten situacions d'exclusió o de marginació.

És per aquesta raó, que es va considerar necessari dur a terme una aproximació sociològica a l'infrahabitatge. Aquesta aproximació resulta difícil ja que ens trobem davant una manca de dades generals i també sectorials, ja que només alguns col·lectius han estat estudiats de manera aprofundida, però llevat del cas de la demanda d'habitatge social per part dels joves la qüestió de la precarietat en l'habitatge és solament una petita part de l'estudi.

La metodologia emprada per dur a terme l'esmentada aproximació sociològica ha estat qualitativa mitjançant una sèrie d'entrevistes a persones qualificades i a institucions representatives, bé per estar directament relacionades amb programes d'habitatge social

adreçat a col·lectius desfavorits, bé per ser bons coneixedors de la problemàtica que volíem estudiar.

S'han realitzat un total de 12 entrevistes amb guió obert plantejant com a qüestions principals: percepció i dades actuals sobre la problemàtica d'infrahabitatge; diferents col·lectius afectats i llur situació socio-econòmica; condicions dels infrahabitatges; localització de les àrees de major incidència; actuacions que es porten a terme per a solventar-ho.

Les dotze entrevistes realitzades es poden classificar en quatre grups: El primer fa referència a les dades generals amb entrevistes a CCOO, Serveis Personals de l'Ajuntament de Barcelona, Fundació Foment de l'Habitatge Social i la ONG Arquitectes sense Fronteres.

El segon grup d'entrevistes està relacionat amb la immigració com un dels col·lectius que es considera dels més afectat per situacions d'infrahabitatge. Les institucions entrevistades foren SOS Racisme; el Centre d'Informació per Treballadors Estrangers (CITE/CC.OO.), Càritas (Servei d'immigració), Ajuda Mútua al Immigrant a Catalunya (AMIC/UGT), la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona i Departament d'Immigració de la Conselleria de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya.

Finalment es realitzaren dues entrevistes més amb institucions que tractaven problemàtiques específiques amb persones d'ètnia gitana, la Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya i amb persones en situació límit, el Programa "sense llar" de Càritas.

Les entrevistes foren enregistrades i una síntesi completa del seu contingut i de les conclusions assolides es presenten a l'Annex 2: Aproximació sociològica de l'infrahabitatge. Entrevistes, a càrrec de les antropòlogues Rosa Anton Albarracín i Lidia Garcia Ferrando.

L'anàlisi final de les entrevistes ens permet parlar de sis col·lectius afectats per situacions d'infrahabitatge. Es tracta d'immigrants d'altres períodes que per raons personals o socio-econòmiques no han reeixit en llur promoció social i resten en habitatges precaris tant per llur situació arquitectònica (afectacions urbanístiques, obsolescència, envelliment i manca de manteniment,...) com per raons jurídiques derivades de la nova llei d'arrendaments urbans o d'una permanent ocupació d'allotjament provisional a pensions, rellogats, etc.

Un segon col·lectiu molt ampli està constituït pels immigrants extracomunitaris i, dintre d'ells, especialment el col·lectiu magrebí que en funció del moment de la seva arribada i de la manca de xarxes d'inserció i manca de recursos, il·legalitat i factors discriminatoris es veuen abocats a ocupar un habitatge més o menys a precari; a partir de les entrevistes es detecta la presència de xarxes lucratives, en particular entre els immigrants procedents d'Amèrica Llatina.

Les persones d'ètnia gitana son un tercer col·lectiu afectat per problemes d'infrahabitatge tant per discriminació social, per falta de solvència econòmica com per factors culturals o legals; el problema de l'infrahabitatge podria afectar a la meitat dels seus efectius, això vol dir a més de 30.000 persones.

La gent gran amb pensions baixes o amb la renda mínima constitueix, també, un col·lectiu afectat per situacions d'infrahabitatge, a l'igual que la franja de 50 anys amb situació laboral crítica, i aquells grups que hem denominat de "Situació límit" compostats per immigrants recents, els immigrants itinerants i els sectors socials marginals.

En síntesi les entrevistes ens han proporcionat el perfil d'aquells col·lectius afectats per situacions d'infrahabitatge; la majoria d'ells no son nous sinó que reforcen situacions de col·lectius que ja s'havien detectat anys enrera¹¹ i que lluny de solventar-se no fan sinó incrementar-se quantitativament i qualitativament amb la incorporació de nous col·lectius.

En aquest sentit doncs les entrevistes ens han aportat una perspectiva sociològica important, però en contrallum ens han deixat de nou sense dades sobre la distribució territorial de l'infrahabitatge, i sobre els trets més característics de les deficiències que presenten els infrahabitatges que ocupen els col·lectius abans esmentats.

La manca de dades estadístiques tant per l'antiguitat de les disponibles –les més actuals procedeixen del cens de l'habitatge del 1991 - com per la manca d'una explotació significativa per a detectar les situacions d'infrahabitatge en relació amb determinats col·lectius. Cal assenyalar que només unes poques publicacions han afrontat amb dificultats aquesta mancança que hauria de ser solventada de forma urgent pels serveis d'estadística oficial¹².

Aquesta relació d'entrevistes i d'entrevistats és una mostra de l'ampli nombre d'institucions i grups de caràcter divers, generalment sense ànim de lucre que tracten d'aportar solucions a la problemàtica de la manca d'habitatge i a les situacions més greus d'infrahabitatge. No en volem fer una relació exhaustiva de les que no han estat entrevistades, però si afegir que la munió d'institucions generalment de caràcter local, mostra la preocupació de la societat i de les institucions per analitzar el problema i assistir els casos dels col·lectius amb més precarietat¹³.

---

¹¹ Vegeu en aquest sentit la problemàtica d'infrahabitatge detectada i posada de relleu a les Conclusions i propostes del Grup d'habitatge social del Consell municipal de Benestar social de l'Ajuntament de Barcelona, i en especial els referits als anys 1993, 1994, 1995, 1996. Una síntesi del problema de l'habitatge a Barcelona, dels col·lectius afectats i dels principals problemes d'infrahabitatge per manca de serveis i equipament a TATJER, M.: "L'habitatge a Barcelona" a FAVB: *La Barcelona dels barris*, Barcelona, FAVB, 1999.

¹² Ens referim als treballs de TRILLA, C. i EARHA: "Polítiques d'habitatge a Barcelona" a GINER, S. (dir.): *La societat catalana*, Barcelona Institut d'Estadística de Catalunya, 1998; i a l'explotació del cens d'habitatge del 1991 per part de l'Ajuntament de Barcelona que permeté dur a terme varis treballs sobre l'habitatge.

¹³ En ressenyem alguns dels més destacats per fer actuacions de cruïlla entre situacions d'infrahabitatge i atenció a determinats col·lectius:

Mentre aquestes institucions i ONG compten amb escassos recursos i se succeeixen els debats, jornades de reflexió i denúncia, hom troba a faltar la presència de les Institucions responsables en matèria d'habitatge per tal de dur a terme una avaluació més precisa del volum real del problema i un plantejament global de solucions dotades amb recursos econòmics i personals suficients.

2.2.3 Els mitjans de comunicació

El conjunt de notícies recollides a l'Annex 3 referides al període 1998-2000, posen en evidència l'existència a Catalunya d'una sèrie de greus problemes relacionats amb l'habitatge, els quals es localitzen en determinats barris de les seves ciutats, del conjunt del seu territori. A molts d'aquests barris, els respectius Ajuntaments estan emprenent actuacions de rehabilitació/remodelació urbana però n'hi ha d'altres on, per la dimensió o complexitat dels problemes existents, resten importants bosses d'infrahabitatge.

És una problemàtica generalitzada, que es concentra especialment a l'àrea metropolitana de Barcelona que és on viu el 70% de la població de Catalunya. En la recollida d'informació, s'han detectat un centenar de barris, dels quals més del 60 % són de l'àrea metropolitana (veure detall a la Taula "Aproximació a una classificació de barris amb problemes d'habitatge" del punt 2.4).

Les notícies es fan ressò de les reivindicacions veïnals i de l'actualitat de determinades situacions, sigui per la falta de resposta a qüestions que s'eternitzen o bé perquè es manifesten per primera vegada. En sentit contrari, es publiquen notícies dirigides a informar sobre les actuacions que des dels Ajuntaments i altres administracions s'estan duent a terme.

S' evidència situacions diverses però que tenen importants analogies. D'una banda, el deteriorament d'una bona part dels centres històrics de les ciutats on es localitzen determinades zones i edificis que són un exponent del que es pot entendre per infrahabitatge.

Un altre situació on es concentren problemes d'habitatge, i d'infrahabitatge, és la dels "barris fronteres" del Barcelonès, reivindicant-se programes de rehabilitació urbana des dels moviments veïnals que s'espera siguin abordats pels ajuntaments respectius. Situacions similars es presenten a altres ciutats metropolitanes com Terrassa, Sabadell i Mataró.

L'existència en aquests àmbits, centres històric i suburbis, d'un important parc d'habitatges a lloguer en oferta que, per l'estat i antiguitat dels edificis, és dels més econòmics, fa que es produeixi una ocupació d'immigrants de baix poder adquisitiu que explica altres tipus de notícies, aquestes relacionades amb la convivència ciutadana, la delinqüència, el tràfic de drogues.

Una altre problemàtica denunciada des dels mitjans de comunicació és la dels barris que amenacen runa derivada de l'aluminosis. El perill d'enfonsament dels edificis afectats, ha motivat l'existència de programes específics de rehabilitació que la premsa també s'en fa ressò. Molts d'ells són polígons de promoció pública dels anys cinquanta i seixanta que s'estan remodelant totalment.

Alguns polígons o grups d'habitatge de promoció pública presenten uns tipus de problema de caràcter més de regressió social que va unida, en alguns casos però no sempre, al seu deteriorament físic. Serien un exemple d'aquesta casuística el barri de La Mina i el grup d'habitatges de Can Tunis, ambdós casos relacionats en l'eradicació d'antics barris de barraques.

En relació al barri de La Mina, són nombroses les notícies publicades als diaris, d'entre d'elles significar la del "Periódico" del 25/07/00:

"La Mina es un barrio con dos caras diferentes y bastante diferenciadas, La Mina Vieja y La Mina Nueva, cohabitan en un espacio de algo menos de 20 hectáreas.

La Mina Vieja es la que está mejor cuidada. Las porterías de sus edificios no tienen que envidiar nada a las de cualquier otro barrio de una gran ciudad. Y los mismos vecinos son los primeros en preocuparse de adacentar el lugar en que viven.

A sólo unos pasos de allí, en La Mina Nueva, muchos de los bloques no tienen puertas, los ascensores están quemados y los buzones arrancados por aquellos que buscan droga. En los patios interiores se acumulan las basuras lanzadas por los vecinos desde las ventanas para deleite de los roedores. Una fuerte olor a lejía impregna los edificios de las calles de Venus y de Saturn. Son los más conflictivos, aquellos en los que la droga corre como una riada".

També Can Tunis és motiu de la crònica negra de regressió social unida a uns habitatges que en els seus espais públics en reben tota la conseqüència.

Actualment, el barraquisme es produeix molt puntualment. Diverses notícies recullen la problemàtica de determinats nuclis de barraques que són objecte d'un control molt immediat per part dels ajuntaments on s'instal·len. Normalment són assentaments de població d'ètnia gitana.

Hi ha informacions periodístiques de caràcter més genèric. Algunes tenen que veure amb l'enfonsament d'algun edifici, especialment dels centres històrics, el desprendiment de trossos de façana d'edificis; problemes de subministrament d'aigua per l'existència de dipòsits o pous; problemes que s'afegeixen a deteriorament dels habitatges referits a l'espai públic, carrers sense asfaltar, parcs abandonats, o bé a les deficiències del transport públic. D'altres es refereixen a la resposta ciutadana davant dels problemes d'habitatge: les Associacions de Veïns, els sindicats, SOS racisme, Arquitectes Sense Fronteres, Càritas, etc.

2.3 Concepte actual d'infrahabitatge

El problema d'infrahabitatge a la Catalunya de principis del segle XXI, és el d'aquells habitatges que per la seva antiguitat i deteriorament, per la seva deficient construcció o per una degradació dels espais col·lectius dels edificis on s'ubiquen, presenten un alt nivell d'inadequació física i social. Es localitzen predominantment en els sectors urbans que es descriuen al següent apartat sobre les "formes urbanes", on s'identifiquen nous problemes de marginalitat, en aquest cas derivats d'un nivell deficient d'urbanització i manca de serveis. En el seu conjunt, tots aquests factors negatius generen un estat d'opinió generalitzat que segrega i estigmatitza als seus ocupants, i per extensió, al conjunt dels veïns del barri dels que formen part.

En general, aquests barris han estat vinculats des del seu origen a l'acolliment de les diverses onades migratòries¹⁴ que han experimentat les ciutats i els pobles de Catalunya des de la segona meitat del segle XIX fins a l'actualitat, i a d'altres col·lectius com la gent gran amb pocs recursos econòmics, les persones d'ètnia gitana i sectors socials en situació límit (veure al respecte el contingut de les entrevistes a les institucions de l'anterior punt 2.2.2).

---

¹⁴ Actualment, a Catalunya, hi ha oficialment 160.000 residents estrangers i s'estima que n'hi ha 40.000 més sense permís de residència, sent aquests darrers, per la pròpia condició legal de "no persones", els que probablement tenen greus problemes d'allotjament. Les persones d'ètnia gitana que es considera poden estar afectades per problemes d'infrahabitatge són unes 30.000, sent més difícil de valorar els problemes d'habitatge de la gent gran o dels sectors socials en situació límit.

2.3.1 Formes urbanes

Nuclis històrics

Ildefons Cerdà va plantejar en el seu estudi sobre la ciutat de Barcelona la necessitat d'un model urbà radicalment alternatiu a la ciutat existent, hereva de la ciutat medieval i del fort procés de densificació i industrialització del segle XVIII i primera meitat del XIX.

El cicle immigratori fins a finals del segle XIX, fonamentalment basat en la migració des de les comarques interiors de Catalunya, va aguditzar les condicions de vida al que actualment denominem Ciutat Vella, i va donar impuls a les ànsies de reforma a través del Pla Baixeres, finalment parcialment concretat amb l'obertura de la Via Laietana el 1910.

El problema del Centre Històric de Barcelona seguirà present en les dècades posteriors, especialment pel que fa a les condicions del Raval, i després de la segona onada migratòria dels anys vint, aquesta vegada de regions espanyoles properes com Aragó, València o Múrcia. La denúncia del GATCPAC en els anys trenta, i posteriorment també en la postguerra, va posar de relleu les condicions d'hacinament de la població i la manca de les mínimes condicions de ventilació i solejament dels habitatges.

El procés de densificació va arribar al seu màxim en la dècada dels seixanta, amb l'enorme onada migratòria procedent fonamentalment del centre, sud i ponent del país, Castella, Andalusia i Extremadura, i sense que els successius projectes de reforma, hereus de la concepció decimonònica es tradueixin en intervencions de millora de la situació.

A partir dels anys setanta, en el cas de Ciutat Vella de Barcelona, i posteriorment molts altres nuclis històrics de les ciutats catalanes es produeix un doble procés. Per una part, disminueix la pressió demogràfica com a resultat de la marxa de la població jove a altres àrees millors i la ralentització dels fluxos migratoris, però per una altra, s'amplia considerablement la percepció social de la inadequació dels habitatges vells per comparació amb l'evolució dels estàndards d'habitabilitat que ofereixen els nous habitatges, i per extensió, la inadequació dels nuclis antics.

Al mateix temps, les idees de reforma radical dels nuclis antics deixen pas a opcions més matisades on actuacions puntuals de reforma es complementen amb esforços per impulsar la rehabilitació dels edificis i habitatges, és a dir, intentar dotar-los d'aquells estàndards de confort desitjats.

En l'etapa actual, els nuclis antics segueixen sent una àrea receptora molt important de la immigració, actualment de procedència exterior, des de Àfrica, Sudamèrica i Àsia.

Barraquisme

Va ser en la dècada dels anys vint quan apareixen a Barcelona les primeres formacions importants de barris de barraques, que situades en llocs singulars (vessants muntanyoses com Montjuïc o el Carmel, front marítim o vores del ferrocarril), es mantindran amb major o menor dimensió i s'estendran a altres àrees fins els anys vuitanta, quan s'aborda la eradicació dels darrers nuclis (Camp de la Bota, La Perona). No obstant, el fenomen reapareix cíclicament en altres indrets (Ripollet, Valbona, ...) com a manifestació d'un procés d'ocupació de llocs puntuals del territori per part de grups ètnics concrets, i no com un procés molt més ampli que respongui a unes necessitats d'habitatge que es resolen de la manera més precària possible, tal com havia succeït en les etapes anteriors. A més, la major vigilància sobre el territori afavoreix una identificació de les situacions puntuals i una actuació més ràpida que eviti la consolidació de nous assentaments.

Les cases barates

En la dècada dels anys vint es construeixen els primers barris de cases barates promogudes des d'un organisme públic, el Patronat de l'Habitatge de Barcelona, així com altres de promoció privada, normalment de menor dimensió, i que també s'acullen a aquesta denominació. Els quatre barris del Patronat perviuran fins els anys vuitanta quan s'inicia la seva total remodelació (Baró de Viver, Eduard Aunós, ...) al considerar-se la impossibilitat de mantenir-los al no ser assumibles les condicions de tamany i habitabilitat dels habitatges, amb l'excepció de Ramon Albó, que presenta un nivell d'integració a la trama urbana suficientment satisfactori. Resta per resoldre el barri de Bon Pastor.

Extensions suburbanes

Una forma tradicional de creixement de les nostres ciutats han estat les extensions suburbanes, caracteritzades per situar-se en el seu origen de manera perifèrica a les àrees centrals dels nuclis de població. Es conformen a partir de la juxtaposició de parcel·lacions de finques agrícoles, properes a vies de comunicació general, i seguint més o menys un patró comú en cada cas, habitualment amb carrers de poca dimensió. La tipologia dels edificis acostuma a ser bastant variada, des de les casetes unifamiliars fins els edificis de tres o quatre plantes amb habitatges a lloguer.

Aquestes trames urbanes, que han estat molt importants en la creació d'habitatges per les capes populars en etapes de forts creixements demogràfics, han tingut en general un bon procés d'integració a la ciutat, passant, em alguns casos, a ser àrees centrals amb els creixements de les darreres dècades. No obstant això, l'envelliment dels edificis per la seva antiguitat i el seu deteriorament per baixa qualitat constructiva i manca de manteniment, fa que en llocs com Badalona, Santa Coloma de Gramenet i Terrassa, entre d'altres, l'acumulació de dèficits en l'habitatge sigui important, procés al que s'hi sumen altres components socio-econòmics que porten a la consideració d'alguns d'ells com a sectors d'infrahabitatge. En aquesta categoria s'han d'incloure també aquells habitatges de condicions mínimes d'espai i qualitat constructiva que es situen dins les trames residencials dels anys cinquanta i que, per la seva aparent normalitat, són difícils de detectar i quantificar.

Els assaigs d'actuació pública que en alguns casos s'han plantejat troben serioses dificultats en ser gestionades atesa la complexitat urbanística que habitualment presenten aquestes trames.

Els passadissos privats

Una altra de les respostes que té el problema de l'habitatge des de principis de segle és la promoció privada dels denominats "passadissos", formacions d'habitatges de molt reduïdes dimensions situats a l'interior de parcel·les o illes donant front a un petit carrer. Es tracta d'actuacions privades situades de manera dispersa pel conjunt de la trama urbana de Barcelona i L'Hospitalet de Llobregat, i també en els nuclis urbans de Badalona i Santa Coloma, que exprimeixen més enllà del raonable el dret edificatori, i de les quals encara una part significativa perduren.

Es tracta d'un tema que sempre ha quedat en una certa penombra en els debats i estudis sobre l'habitatge i la ciutat, i per tant, també al marge de les actuacions urbanístiques i en matèria d'habitatge.

Urbanitzacions marginals

Un fenomen característic a partir de la dècada dels anys cinquanta, i per tant extès a molts municipis de Catalunya, és la formació de les denominades "urbanitzacions marginals", resultants de la transformació d'urbanitzacions d'estiueig fallides de les dècades anteriors i de processos de parcel·lació il·legal. La seva "marginalitat", però, ve donada per la seva posició territorial, inicialment allunyades dels nuclis urbans i en àmbits pocs visibles, i per la precarietat dels edificis i habitatges resultants de la autoconstrucció per part dels residents. Aquests habitatges es coneixen tècnicament amb el nom de "corees".

Aquests sectors han tingut sort molt diversa. Uns s'han "normalitzat", incorporats a la trama urbana al créixer els nuclis i amb un nivell suficient de millora de les condicions dels habitatges, altres, tot i ser englobats per la ciutat mantenen unes condicions d'habitabilitat precàries, i altres han aguditzat la seva marginalitat urbanística i social.

Polígons d'habitatge (barraquisme vertical)

Són nombrosos els exemples arreu de Catalunya de polígons d'habitatge dels anys cinquanta i seixanta, molts de promoció pública, amb caràcter assistencial o de urgència social (Obra Sindical del Hogar, Instituto Nacional de la Vivienda) i alguns de promoció privada que, bé per la reduïda dimensió dels habitatges, bé per la precarietat dels materials de construcció i de les instal·lacions i serveis, bé per les dues causes a la vegada, durant els anys setanta van rebre aquest qualificatiu de "barraquisme vertical", també per la manca d'urbanització, de serveis col·lectius i equipaments. De fet, molts d'ells han rebut a partir dels anys vuitanta un volum d'inversió en millores molt important (experiència ADIGSA o del Patronat Municipal de l'Habitatge de Barcelona) o bé han estat o estan en procés de remodelació total (Vivendes del Governador, Via Trajana, El Polvorín, Besós, ...), la majoria dins la ciutat de Barcelona. Altres estan en l'expectativa d'alguna actuació (La Mina).

En aquests polígons, els processos actuals poden ser molt diversos, entre ells, l'envelliment de la població o la substitució social per una part dels nous fluxos d'immigració.

2.4 Localització i classificació de barris amb problemes d'habitatge

Definit en l'anterior punt el que des d'aquest treball s'entén per infrahabitatge, el següent objectiu proposat és: "Identificar alguns territoris específics on es produeix una concentració d'aquesta problemàtica". Objectiu, aquest, que s'amplia alhora de determinar la metodologia de treball quan, en la línia 2, s'especifica: "Identificar els barris i sectors on es plantegen actualment problemes greus relacionats amb l'habitatge, a partir d'entrevistar aquelles persones que, pel seu treball i coneixements, estan relacionades amb la problemàtica de l'infrahabitatge, amb la finalitat de constatar els continguts teòrics del punt anterior i concretar-ne la seva localització, i a partir del ressò que el tema ha tingut recentment en els mitjans de comunicació".

El resultat de les entrevistes realitzades i de l'anàlisi del que s'ha publicat en els mitjans de comunicació, és la identificació d'un centenar de barris, que són els que s'incorporen en les següents Taules de "Aproximació a una classificació i localització de barris amb problemes

d'habitatge". Aquesta identificació, en cap moment pretén ser exhaustiva però sí representativa de l'existència d'una àmplia problemàtica relacionada amb l'habitatge arreu de Catalunya.

Un centenar de barris que presenten problemes d'infrahabitatge atribuïbles, en uns casos, a raons d'ordre urbanístic i d'estat de l'edificació, i, en d'altres, a qüestions de caràcter social associades a la marginalitat i convivència veïnal. Hi ha molts d'aquests barris on ambdues situacions hi són coincidents.

D'altra banda, l'existència d'infrahabitatges no és sempre una qüestió generalitzada que afecti a tot un barri doncs, normalment, afecta tant sols a determinat sector o es presenta de forma atomitzada en el seu conjunt.

Pràcticament tots els problemes d'infrahabitatge que subsisteixen en aquests barris, són problemes que els respectius municipis han detectat i acordat la necessitat de procedir a la seva rehabilitació o remodelació. Així, doncs, alguns barris ja estan en vies de solució, d'altres han iniciat la seva renovació però, la major part d'ells, es troba en una situació on, desbordada la capacitat econòmica dels Ajuntaments, es requereixen de tot tipus d'iniciatives, des de les legislatives¹⁵ a les de dotació de majors recursos econòmics per al desenvolupament de programes municipals i comarcals acordats amb el govern de la Generalitat de Catalunya, les Diputacions i el propi govern de l'estat (Ministerio de Fomento).

La informació que proporcionen les següents Taules permet donar resposta a la qüestió plantejada al principi: **Quins territoris específics concentren la problemàtica dels infrahabitatges ?**

En primer lloc, les "extensions suburbanes" i les "urbanitzacions marginals" on els processos de autoconstrucció dels habitatges, d'utilització inadequada dels espais edificats i la deficient urbanització, configuren el nombre més significatiu dels barris.

Segueixen els "polígons i grups d'habitatge de promoció pública i privada". Són l'herència de l'allotjament, moltes vegades provisional i deficient, dels immigrants d'anteriors períodes i de l'eradicació de les barraques que aquest mateixos immigrants havien aixecat per aixoplugar-se.

En tercer lloc, els "nuclis històrics" degradats per una manca de renovació i manteniment del teixit edificat i que, simultàniament, són un dels principals receptors d'assentament de les immigracions més recents.

---

¹⁵ El mes de maig d'enguany, el grup parlamentari Socialistes-Ciutadans pel Canvi presenta al Parlament de Catalunya una proposició de llei de "Foment de barris i àrees urbanes que requereixen atenció especial" que no va ser aprovada pels vots en contra de Convergència i Unió i el Partit Popular.

Com també es pot observar a les següents Taules, la comarca del Barcelonès és la més afectada per la problemàtica de l'infrahabitatge. Els barris assenyalats a Barcelona, en primer lloc, però també els de l'Hospitalet de Llobregat, Badalona, Santa Coloma de Gramenet i Sant Adrià del Besòs.

A la resta de l'àmbit metropolità se signifiquen barris d' El Prat, Mataró, Sabadell, Sant Boi, Sant Vicenç dels Horts, Terrassa, Vilafranca del Penedès i Vilanova i La Geltrú.

A la Catalunya central els barris amb problemes de Manresa, Súria, Sallent, Vic i Manlleu.

A la província de Girona determinats barris de la ciutat de Girona, Salt i Figueres.

A les terres de ponent barris localitzats a Lleida, Balaguer, Cervera, Pont de Suert, Isona i Sort.

Si es compara aquesta distribució territorial de barris amb problemes d'infrahabitatge amb la distribució, també territorial, d'indicadors del nivell socio-econòmic de la població¹⁶, s'observa una clara coincidència entre el territori de l'infrahabitatge i el del nivell més baix d'aquests indicadors.

---

¹⁶ Referència a l'índex NSE (Nivell SocioEconòmic), elaborat pel Servei d'Estudis Territorials de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona a partir de dos indicadors extrets del Padró d'Habitants de 1996, taxa d'atur i taxa d'universitaris, i calculat a nivell de seccions censals dels 163 municipis de la Regió Metropolitana de Barcelona.

APROXIMACIÓ A UNA CLASSIFICACIÓ I LOCALITZACIÓ DE BARRIS AMB PROBLEMES D'HABITATGE

Polígons o grups d'habitatge
6. de promoció pública. 6. de promoció privada

4. Urbanitzacions marginals

3. Extensions suburbanes

2. Barraquisme.

1. Nuclis històrics

Barcelona

Barcelona	Asseïnaments gitanos:	El Carmel	Torre Baró	"Can Tunis"	Maresme
Raval	Valibona (BCN)	Roquetes		Bon Pastor	Turó de la Peira
Casc Antic	Can St Joan (Montcada)			Tributat Nova	
Gòtic				La Pau	
				Sud-Oest Besòs	
				Guineueta	
				Via Trajana	
				Sant Critòfol	
				El Potvorí	

Sant Adrià

La Catalana La Mina

Badalona

La Salut,
El Remei
La Pau
Antigues
Llefià
Sant Crist
Sant Roc

Sra. Coloma de Gramenet

Fondo All
Santa Rosa
El Raval

L' Hospitalet

La Torrassa
Collblanc
La Florida
Les Planes
Pubilla Cases
Santfeliu

APROXIMACIÓ A UNA CLASSIFICACIÓ I LOCALITZACIÓ DE BARRIS AMB PROBLEMES D'HABITATGE

	1. Nuclis històrics	2. Barrakhisme	3. Extensions suburbanes	4. Urbanitzacions marginals	5. de promoció pública	6. de promoció privada
El Prat						Poligons o grups d' habitatge
St. Boi						Sant Cosme Camp Blanc
St. Vicenç dels Monts				Sant Josep La Guardia Sant Roc		
Vilanova i la Geltrú				El Tacó Cal Xicarró Santa Maria		
Terrassa			Ca n' Anglada			
Sabadell			Can Gambús Espronceda	Can Roqueta	Arrahona	Can Deu Can Puigjaner
Mataró			Cirera La Llúntia Vista Alegre			

Font: Recerca de premsa anys 1988-2000 (veure Annex)
Entrevistes municipals (veure Annex)

APROXIMACIÓ A UNA CLASSIFICACIÓ I LOCALITZACIÓ DE BARRIS AMB PROBLEMES D'HABITATGE

	1. Nucleis històrics	2. Barraquisme	3. Extensions suburbanes	4. Urbanitzacions marginals	5. de promoció pública	6. de promoció privada
RESTA DE LA PROVÍNCIA						
Vic						
	Nucli antic					
Manlleu						Can Garcia
Manresa						
	Les Escodines ...					
Súria						Salipola
Salient						
						Enfonsament: Barri de la Estació
GIRONA						
Girona						
	Nucli antic		Tatalà		Font de la Polvora	Vila-roja
			Torre Gironella			
Salt						
			Santa Eugènia			
			Sant Narcís			
Figuères						
	Nucli antic		Marca de l'Ham		Bon pastor	Vivendes del parc
					Sant Joan	
					Colobret	

Fonts: Recerca de premsa anys 1988-2000 (veure Annex)
Entrevistes municipals (veure Annex)

APROXIMACIÓ A UNA CLASSIFICACIÓ I LOCALITZACIÓ DE BARRIS AMB PROBLEMES D'HABITATGE

1. Nuclis històrics   2. Barraquisme   3. Extensions suburbanes   4. Urbanitzacions marginals   5. de promoció pública   6. de promoció privada

TARRAGONA

Tarragona

Torrefoixa

Reus

Àrea del Pallol...

Immaculada
St. Josep Obrer
Harmonia del Carme

Valls

St. Jaume, Reials, Col·legis,...

Tortosa

Nucli antic

LLEIDA

Lleida

Nucli antic

Terradellas
Granyena

Pardinyes
Llívia

Magraners

Marfòla

Balaguer

Nucli antic

Sant Crist

Cervera

Nucli antic

Pont de Suert

Nucli antic

Isosa

Nucli antic

Sort

Nucli antic

Font: Recerca de premsa anys 1999-2000 (veure Annex)
Entrevistes municipals (veure Annex)

3. TREBALL DE CAMP

3.1 Selecció dels Sectors

Els sectors seleccionats d'entre el conjunt de barris amb problemes d'habitatge i en els que s'ha dut a terme un treball detallat de reconeixement de la situació actual són:

Nuclis històrics:	Ciutat Vella (Barcelona) Casc Antic de Manresa Casc Antic de Balaguer
Polígons d'habitatge:	públics: Can Tunis (Barcelona), La Mina (Sant Adrià del Besòs) Font de la Pólvora (Girona) privats: Can Garcia (Manlleu)
Extensions suburbanes i marginals:	La Salut (Badalona), La Immaculada (Reus)

Els treballs realitzats en cada sector han estat:

- recollida d'informació prèvia a través dels antecedents publicats, les entrevistes i la informació de premsa.
- recollida i anàlisi de les dades socio-econòmiques més significatives del Padró d'Habitants.
- visita de camp pel reconeixement i avaluació "in situ" de l'estat actual del sector i dels problemes d'infrahabitatge existents.

En aquest capítol s'inclouen els informes redactats resumint els resultats d'aquests treballs. A l'annex 4 s'incorpora la següent documentació per a cada sector:

- plànol de localització i relació de persones de contacte
- dades socio-econòmiques (explotació per seccions censals)
- descripció, en el cas dels sectors on es va fer, de la visita a diversos habitatges concrets.

Els criteris de selecció dels sectors tenen a veure amb la significació o importància dels problemes d'infrahabitatge existents en cada barri, amb la representació del conjunt del territori de Catalunya i amb les diferents formes urbanes considerades en el present estudi.

El criteri de representació territorial justifica que l'àmbit amb major problemàtica d'infrahabitatge, el Barcelonès, estigui representat per quatre sectors d'un total de nou que s'han visitat en el treball de camp. Aquests quatre són: el sectors del barri del Casc Antic de Ciutat Vella i el de Can Tunis a Barcelona; la Mina nova a Sant Adrià del Besòs; i el barri de la Salut a Badalona. Els restants cinc sectors formen part dels següents barris: Font de la Pólvora de Girona; barri de la Immaculada de Reus; grup d'habitatges Can Garcia de Manlleu; i els centres històrics de Manresa i Balaguer.

3.2 Anàlisi dels sectors

3.2.1 VISITA AL BARRI DEL CASC ANTIC DE CIUTAT VELLA DE BARCELONA

INFORMACIÓ PRÈVIA DEL SECTOR

Ciutat Vella de Barcelona és un districte amb més de 300 ha. i uns 90.000 habitants (250.000 als anys cinquanta), format per quatre barris amb problemàtiques específiques però tots ells presenten situacions més o menys greus d'infrahabitatge. El procés de reforma interior emprés pel sector públic en els darrers vint anys, ha eliminat aproximadament un 10 % dels edificis més deteriorats, d'un parc de 50.000 habitatges, i, simultàniament, iniciat la rehabilitació del parc d'habitatges.

Tot i aquest procés, resten importants sectors del seu parc que poden ser considerats com infrahabitatges. Hi han edificis que amenacen runa o que precisen ser urgentment rehabilitats. D'entre aquests sectors, es va escollir el format pels carrers Blanqueria i Cecs de Sant Cugat al barri del Casc Antic de Ciutat Vella (Seccions Censals 01046 i 01047).

El sector, d'origen medieval, està format per carrers estrets, d'una amplada que tot just deixava passar un carruatge, i amb noms carrers relacionats, en molts casos, amb els oficis que hi eren presents. L'actual edificació, d'una alçada de PB+4 o PB+5, és producte de les transformacions successives i pateix de les conseqüències de l'estructura de carrers i teixit edificatori d'origen: escales estretes, habitatges mal ventilats, densificació, ocupació dels patis de mançana, manca de serveis higiènics, etc.

SITUACIÓ ACTUAL

a) Població:

Segons dades del Padró d'habitants de 1996, veure Annex 4, la població del sector és de 1.100 habitants, el 5,5% de la total del Casc Antic. Predominen les persones grans. La seva taxa d'envelliment és del 225%, o sigui, que els majors de 64 anys més que doblen als menors de 15 anys. No obstant i això, és sensiblement més jove que la Secció Censal co-lindant, que té una taxa d'envelliment del 452%, i que la mitjana del Casc Antic que és del 300%.

La proporció dones-homes és de 52,5%-47,5%, cinc punts de diferència, més equilibrada que la mitjana del barri, 54,6%-45,4%, que presenta una desproporció de gairebé deu punts.

La taxa d'atur se situa entorn del 35%, superant àmpliament la mitjana del barri que és del 28,5%. Les persones amb estudis superiors són un 10%, percentatge sensiblement per sota del que es correspon al conjunt del Casc Antic que és del 15,3%.

Aquests indicadors demogràfics posen de relleu que el sector presenta una situació de relatiu envelliment, major proporció de dones, elevadíssima taxa d'atur i baixa formació.

La població estrangera representa un 13,4% de la total del sector, clarament per sobre que el conjunt del Casc Antic que és el 7,3%. La meitat dels estrangers del sector procedeixen del Magrip, un 22% d'Amèrica llatina, un 11% són europeus i el mateix tant per cent són filipins. Aquests percentatges d'estrangers no són del tot coincidents amb corresponents a la totalitat de la població del barri. Si bé en primer lloc també se situen els magrebis, ho fan en una proporció inferior doncs sols representen el 35%, el 50% en el Sector, seguits dels procedents d'Amèrica llatina amb un percentatge superior, 26% - 22%, així com amb una major presència d'europeus, 17% - 11%. Els filipins hi són present amb un idèntic 11%. La resta de nacionalitat se situen per sota del 10%.

La comparació de les dades del sector i del conjunt del barri del Casc Antic amb les dels habitants del conjunt de Ciutat Vella i Barcelona, posa de relleu les següents característiques:

- El sector té una població sensiblement més jove que la del conjunt del Casc Antic i ambdós, sector i barri, presenten una estructura d'edat molt envellida, amb taxes d'envelliment del 225% i 300% respectivament, clarament superior que la mitjana de Barcelona que és del 172%.

- _ La taxa d'atur del sector, 34,7%, supera la de Ciutat Vella, 30,6%, i en molt que la del conjunt de Barcelona que és del 20,6%.
- _ En el nivell de formació també existeixen diferències considerables. La taxa de titulats és deu punts inferior al sector i Ciutat Vella, se situa a l'entorn del 11%, mentre que la de Barcelona és del 21,4%.
- _ La presència estrangera al sector representa el 13,4% de la població el que explica el seu caràcter d'acollida d'immigrants, així com a la resta de barris de Ciutat Vella. En el conjunt de la ciutat aquest percentatge és de tant sols el 1,9%.
- _ El predomini dels estrangers procedents del Magrip, tant significatiu al sector, el 49,7% dels immigrants, és molt més important que el corresponent al conjunt de Barcelona, el 12,2%, on predominen els procedents d'Amèrica llatina, 31,7% a BCN i 22,4% al Sector, i d'Europa, 29,9% front a 10,9%.

b) Anàlisi urbanística i arquitectònica de la situació actual

El desenvolupament del Pla Especial de Reforma Interior del barri del Casc Antic dins del marc del programa de l'Àrea de Rehabilitació Integrada de Ciutat Vella, gestionat en els darrers quinze anys per la societat mixta municipal Promoció Ciutat Vella S.A., està conformant una important renovació al centre del barri, entre el Mercat de Santa Caterina, que actualment s'està remodelant, i el carrer de Basses de Sant Pere. Un important nombre d'edificis s'han substituït per noves edificacions residencials que han servit per real·lotjar els veïns afectats pels enderroc i, simultàniament, es creen nous espais públics en línia dels objectius d'esponjament i desdensificació previstos en el Pla Especial.

Prop del sector seleccionat, s'ha enderrocat una illa sencera de cases, entre els carrers Aïllada i Vermell, que ha donat pas a un ampli espai que millora el soleïament i ventilació de les cases que hi donen façana a la vegada que constitueix una gran plaça per a l'ús ciutadà.

El sector no es veurà afectat per les actuacions del Pla Especial, com moltes altres zones del Casc Antic, i Ciutat Vella en general. Aquest fet comporta una reflexió sobre com cal intervenir en el parc d'habitatges no afectat per les actuacions urbanístiques, aproximadament el 90 %, però que no reuneixen les condicions mínimes d'habitabilitat i seguretat.

c) Síntesi de les informacions directes

El conjunt del sector dels carrers Blanqueria i Cecs de Sant Cugat es correspon, com s'apuntava abans, a una tipologia característica de casc antic d'entramat de carrers estrets i cases entremetgeres. L'ús és majoritàriament residencial i sols en algunes plantes baixes hi han locals tancats, sense activitat o que serveixen de magatzem. Molt esporàdicament, apareix una botiga o un negoci que aporta activitat al carrer, doncs, la majoria de comerços a Ciutat Vella es localitzen als principals eixos de comunicació. En el cas del sector, el carrer comercial és el carrer Carders on desemboquen els carrers Blanqueria i Cecs de Sant Cugat.

Els tres edificis visitats dins del sector, tenen una altura de planta baixa més quatre pisos, tot ells sense ascensor com la majoria d'edificis de Ciutat Vella. Són edificis envellits, mal conservats, que presenten diferents nivells de seguretat i habitabilitat. Les famílies que hi viuen són catalanes en dos casos i en el tercer una dona immigrant que va venir de Galícia fa vint anys i que actualment té dos fills petits. No existeix una sobre-ocupació dels habitatges en dos d'ells, els del carrer Blanqueria, on hi viuen 3 i 2 persones amb una superfície de 75m² i 60m² respectivament.

Les condicions de la casa del carrer Cecs de Sant Cugat, 5, són les més precàries, essent recomanable un estudi que determini si les obres que s'hi han realitzat són suficients per garantir la seva estructura de bigues de fusta malmesa. S'ha tingut que apuntalar l'escala i el terra d'algun habitatge que s'enfonsava, concretament l'habitatge que es va visitar, estava reforçat amb bigues de ferro. També les condicions d'habitabilitat són mínimes doncs amb 45 m² han de conviure tres persones adultes

Els edificis del carrer Blanqueria aparentment no presenten problemes estructurals i entrarien dins la "normalitat" de milers d'edificis de Ciutat Vella. El seu manteniment, però, és del tot insuficient encara que sense lesions aparents. Les escales són estretes i mal conservades. Els dos habitatges visitats sols ventilen a patis interiors dels que es desprenen pudor d'humitats. Un dels habitatges és el resultat d'una subdivisió, d'un s'en varen fer tres, el que provoca una distribució i adequació de les estances inapropiada per la seva localització, superfície i falta de ventilació.

3.2.2 VISITA AL BARRI DEL CASC ANTIC DE MANRESA

INFORMACIÓ PRÈVIA DEL SECTOR

Tot i que en molts dels cascs antics de diferents ciutats la degradació és un fet, el cas de Manresa es podria presentar com un exemple paradigmàtic de degradació profunda. Les dificultats serioses per portar-hi a terme actuacions de rehabilitació queden molt ben exposades i explicades en l'informe de diagnosi, objectius i estratègia del Pla Integral per la Recuperació del Nucli Antic que FORUM va presentar l'any 1996.

En l'Àrea ocupada per el nucli antic hi ha un total de 4.676 habitatges, que suposen un 17'1% de tots els habitatges de la ciutat. D'aquests edificis, el 57'1% tenen una antiguitat superior als 100 anys. En el nucli antic solament el 3'2% dels edificis tenen menys de 5 anys, i aquestes noves edificacions es localitzen i es concentren principalment en les zones que hi ha hagut una renovació de l'estructura urbana del teixit i en les més properes als carrers més comercials i sectors més terciaritzats, on la rendibilitat de les operacions immobiliàries és major.

El nucli antic de Manresa es troba immers en un accelerat procés de degradació urbana que incrementa dia a dia el complex conjunt de problemes físics, socials i econòmics dins d'aquest sector de la ciutat.

La nostra àrea d'anàlisi de les situacions d'infrahabitatge del Casc Antic de Manresa l'hem concretada en el sector delimitat pels següents carrers :

-c/ Galceran Andreu- Sta. Llúcia – Arcs de Sta. Llúcia – Escodinyes - Sant Antoni – Sant Bartomeu – Aiguadé – Via S. Ignasi – Remei de Dalt – Pla. Hospital – c/ Hospital – Sobrerroca – Pla. Major – Cap del Rec – Pla. Carme – Pedregar – Pla- Pedregar – Plana de l'Om – Born – c/ Sirera – Pl. Gispert – Camp d'Urgell – c/ de la Mel – Pla. Valldaura – Muralla Sant Francesc – Magrané - Barreras – Talamanca - Alfons XII – c/ de les Piques – Vallfonallosa – Baixada de la Creu

SITUACIÓ ACTUAL

a) Població:

Administrativament aquesta zona correspon a les seccions censals 1 i 2 del Dte.1, i a les seccions censals 1 i 2 del Dte.3. En aquesta zona configurada per les seccions censals

esmentades i viuen 3.996 persones que representen el 44'7% del total de la població dels districtes 1 i 2.

Mentre que a nivell global de la ciutat de Manresa, la població de més de 65 anys representa el 20% de la seva totalitat, en les zones contemplades aquests percentatges augmenten notablement, situant-se a uns nivells que oscil·len entre el 27 i el 33% del total de la població de la zona, i en un 67% es tracta de població femenina.

Per aquest motiu, una població en situació de jubilació, no ha de sobtar que els índexs d'atur siguin més o menys semblants als globals de la ciutat – 8% -, exceptuant la secció censal 1 del Dte.1 que es situa en un 9%, i la secció censal 1 del Dte.3 que es situa en un 10%.

La població d'origen estranger que a nivell global de la ciutat representa el 2% del total, en el Dte. aquest percentatge s'eleva a un 7% (la secció 1 d'aquest Dte. presenta un 9% de població estrangera), i en el Dte.2 el percentatge és d'un 4%, però en les seccions censals que formen part de la zona escollida, aquests índexs s'eleven a un 8% en la s.c.1 i a un 7% en la s.c. 2.

Aquestes dades ens configuren les característiques pròpies de la població de la zona estudiada i les diferències accentuades de la globalitat de la població de la ciutat.

b) Anàlisi urbanística i arquitectònica de la situació actual

La tipologia dels edificis i habitatges és la pròpia d'un casc antic. L'entramat dels carrers es caracteritza pels traçats curvats, estretors i encreuaments clàssics dels barris antics que es trobaven emmurallats, de les quals en queden molt poques restes. La geografia ve marcada pels desnivells més o menys pronunciats del territori. El barri està situat en un petit turó, i des dels seus límits permet una visió de la vall del Cardener, Montserrat, etc.

Les cases són en la seva quasi totalitat entremitgeres, i de quatre o cinc pisos d'alçada. Són contades les cases només amb planta baixa o planta baixa i un pis. En molts edificis hi ha solament un o dos habitatges a cada replà, que rarament supera els 40-45 metres quadrats, amb dues (alguna amb tres) habitacions, petita cuina i petit menjador. El bany, si es pot considerar com a tal, té només un W.C., i en no totes un plat de dutxa i lavabo.

L'accés a l'habitatge – les escales – estan en general realment molt deteriorades, no solament el que és l'escala pròpiament, sinó les parets, les branques. En algunes cases, no gaires, han canviat la porta d'entrada, (perquè doni més seguretat), i normalment sempre està tancada. En aquests casos hi ha timbre, però en la majoria hi trobem una porta – si és que es pot dir porta –

vella i mig trencada, que està oberta i es pot entrar als pisos sense cap necessitat de trucar a l'entrada.

Pel que fa a l'exterior de les cases, són poquíssimes – potser un parell o tres – en les que s'ha dut a terme un cert adecentament, amb una neteja de la façana i poca cosa més. Lo normal es veure tots els balcons que donen al carrer, plens de roba estesa. Normalment no hi usos clars de les plantes baixes, ni comerços, amb excepció dels petits trams arranats.

En el treball de camp realitzat hem pogut detectar algunes característiques que agreugen encara més la situació d'infrahabitatge, com l'absència d'aigua calenta, que no és possible per manca de pressió, la major part tenen suminiestre d'aigua pel sistema de ploma i aigua de dipòsit. En més d'un cas es troben pisos que ocupen, per les raons que siguin, un tros del pis del costat, i per aquesta raó no tenen ventilació exterior. Molts pisos tenen energia elèctrica a través de connexions il·legals.

Existeix un Pla d'Actuació Municipal 2.000 – 2003 – de Rehabilitació i Habitatge que té com a eix important tota la problemàtica del Casc Antic, però segons hem pogut constatar en les entrevistes dutes a terme, les situacions concretes presenten dificultats molt serioses perquè des de l'Administració Municipal, que no té competències en l'habitatge, es pugui actuar.

3.2.3 VISITA AL BARRI DEL CASC ANTIC DE BALAGUER

INFORMACIÓ PRÈVIA DEL SECTOR

El nucli vell de Balaguer es situa entre el turó de Santa Maria i el riu Segre. Té com a punt central d'articulació la plaça del Mercadal, davant el Pont Nou, on hi arriben els principals carrers del nucli vell: Major, d'Avall, Barri Nou, Botera.

Més enllà d'aquests espais urbans prou coneguts, es tenia coneixement de les dificultats existents en la trama urbana d'origen medieval, per la baixa qualitat dels materials constructius, per un procés d'abandonament i fins i tot en alguns casos d'agresivitat amb els edificis, i per un cert conflicte social.

També es tenia coneixement de la redacció d'un planejament urbanístic per el nucli antic i la voluntat municipal d'impulsar actuacions, tant de rehabilitació com de substitució d'alguns punts concrets de la trama urbana.

SITUACIÓ ACTUAL

a) Població:

La zona que contemplem en l'anàlisi de l'infrahabitatge correspon a la secció tercera del Dte.2 de la ciutat de Balaguer. La població empadronada en aquesta àrea ens dona és de 899 persones, que representen el 7'9% del total del dte.2 .

El 9% de la població activa de la zona està en situació d'atur, mentre que tant a nivell de ciutat com del dte. aquesta índex és solament del 7%.

Una de les característiques de la població que marca aquesta zona que contemplem en l'estudi és que es tracta d'una població jove. Mentre que a nivell del dte. la població major de 65 anys és d'un 16%, i la de 0-14 anys d'un 14%, en la zona contemplada aquests percentatges es situen en un 12% de població amb més de 65 anys i d'un 30% la de 0-14 anys.

És també en aquesta àrea on hi trobem els percentatges més alts de la població d'origen estranger, aquest índex es situa en un 4% mentre a nivell de dte. i ciutat és solament del 2%.

b) Anàlisi urbanística i arquitectònica de la situació actual

La difícil topografia entre la banqueta del riu i el turó on hi ha l'església de Santa Maria és un factor que caracteritza el nucli antic de Balaguer i al mateix temps el condiciona pel que fa als accessos i a l'estabilitat dels edificis i marges del turó. La pobresa dels materials de construcció dels edificis és una altra característica que influeix sobre les condicions d'habitabilitat.

La trama de carrers té origen medieval, i les condicions tortuoses i les pendents li donen un perfil singular en relació a la resta de la ciutat. Es tracta dels sectors situats entre la plaça Mercadal i el turó de Santa Maria (carrers Cerers, Minerva) i els situats al nord de la plaça i per sobre el carrer Major, fins a l'alçada de la plaça San Salvador i, en la part alta, fins el carrer Santa Maria. De la plaça Sant Salvador arrenquen dos carrers cap el nord, el carrer Cuartel i el de Torrent, aquest darrer degut al pas per l'interior del nucli vell del barrab de la Suda de l'Almatà.

L'estat actual de bona part dels edificis del nucli vell és bastant precari, tot i que es poden trobar, com és natural, situacions on el manteniment i la millora s'ha produït. Destaca en aquest sentit la dinàmica recent de rehabilitació o construcció de nous edificis en la plaça de Mercadal i entorns, o l'actuació amb habitatge públic a la plaça de Sant Salvador, davant la nova passera

per a vianants sobre el riu, en un intent per ampliar l'accessibilitat al nucli antic i la mobilitat més enllà de la plaça Mercadal.

L'abandonament del nucli vell per una part de la població tradicional és el procés final d'una etapa on s'ha anat abandonant el manteniment dels edificis i habitatges històrics. La substitució de la propietat en alguns casos (referits a població de ètnia gitana) ha suposat un agravament de l'estat dels edificis i habitatges.

En els entorns dels carrers de la Costa i l'Abadia és on es preveuen en el recent planejament especial les actuacions més intenses, intentant millorar la seva accessibilitat i ampliar els espais públics, tot remodelant una part de la trama medieval amb nous edificis.

La situació més crítica en quan a l'habitatge, però, es produeix en la part final del carrer Cuartel, en el carrer Bernat Galí, sota el Castell de Formós, on hi ha unes edificacions de caràcter barraquista i totalment marginals en relació a la resta del nucli vell.

3.2.4 VISITA AL BARRI DE LA SALUT DE BADALONA

INFORMACIÓ PRÉVIA DEL SECTOR

Parcel·lada als anys 20, La Salut va ser pensada com a segona residència, però amb la forta expansió de la ciutat de Barcelona en aquesta dècada i la posterior industrialització, va acabar acollint el conseqüent creixement demogràfic. Sobretot a partir del 1934 apareixen referències a deficiències d'urbanització: manca de xarxes, carrers fora de norma, etc. La zona més baixa tindrà menys problemes, aprofitant-se del passeig com a eix vertebrador i d'una pendent més suau.

És a la part alta on es generen les situacions més greus. La forta pendent va determinar el dibuix dels carrers, en forma d'espina, i a la vegada el preu dels solars. Com a conseqüència, va condicionar el tipus de població segons la seva capacitat econòmica. Les construccions tenen un caràcter més precari, la gran majoria van començar per autoconstruir unes barraques, normalment en el fons de la parcel·la, esperant millors condicions econòmiques per emprendre l'edificació definitiva. Però quan disposen de recursos, les famílies acaben marxant d'aquesta zona, buscant millors condicions i, en bona part, la zona alta és va convertir a una zona de pas.

L'ona migratòria dels anys 60 va agreujar la situació amb la sobreocupació dels habitatges. (índex de creixement 1900-1960: Barcelona ciutat 292; província 273; Badalona 483). A partir de 1965 es va donar pas al procés de permutes que densificarà encara més el barri

reemplaçant les cases unifamiliars per blocs. A sota, una vegada acabada la nova construcció, generalment alineada al carrer, es conserva la construcció a l'interior de la parcel·la i encara es van afegint uns altres fins a conformar els passadissos, que poden arribar a ocupar la parcel·la sencera. Es parla de barraquisme intersticial.

Posteriorment, es van produir varies ones de reocupació d'aquest submercat d'habitatges: entre 1982-84 com a conseqüència dels desnonaments, i als anys 90, ara amb una forta especulació lligada a la proliferació de l'economia submergida del taller tèxtil i, en aquests moments, amb el desplaçament d'aquesta activitat cap a Montigalà. El buit s'està omplint per immigrants, provinents sobretot del Magreb, Marroc i Xina.

SITUACIÓ ACTUAL

a) Població

La zona del Barri de la Salut de Badalona considerada en aquest estudi correspon a les seccions censals 007, 008, 009, 013, 025, 026, 027 i 028, i està ubicada a la part més alta del barri on la pendent és més accentuada.

Segons dades del Padró d'Habitants de 1996, la població del sector és de 9.929, el 59,4% dels habitants de la Salut. La proporció homes-dones és molt equilibrada 50,2%-49,8%, com a tot el barri i semblant a Badalona 49,38%-50,6%.

És un sector força jove amb una taxa d'envelliment del 72%, 10 punts per sota de Badalona.

Pel que fa a la població activa, hi ha un 33% de individus aturats, situació més greu que a la resta del barri, 26,3% i que a tota Badalona. El nivell de titulats és molt baix, 2,6%, mentre que al barri hi ha un 3,1% i a Badalona un 7,1%.

Com a conclusió, i encara que les dades segurament no siguin reals en el que concerneix als passadissos, és un sector amb població jove, amb una proporció homes-dones bastant equilibrada, on la taxa d'atur és elevada i el nivell de formació baix.

La població estrangera censada és el 1,2%, representació més significativa que a Badalona amb un 0,83%. Més de la meitat provenen del Magreb, el 55,7% i després, de forma més o menys igual, d'Europa (és suposa que sobretot dels països de l'est), d'Amèrica Central/Sud i d'Àsia i Oceania. Però més de la meitat dels estrangers viuen a la zona d'estudi, que és bastant menys de la meitat de la superfície del barri.

Comparant amb Badalona, la major diferència és la presència menys nombrosa de magrebins, 40,68%, mentre que els europeus estan més representats, 20,7%. Aquestes dades semblen contradictòries amb algunes informacions dels tècnics entrevistats: per exemple el 20% dels alumnes del col·legi son procedents del Magreb, Marroc i Xina, el que suposa una presència d'estrangers més forta.

S'ha d'assenyalar que hi ha una forta oscil·lació de la població, accentuant les característiques de pas del barri per un costat, i per l'altre que no hi ha cap mena de control o registre de la població dels passadissos.

b) Anàlisi urbanística i arquitectònica de la situació actual

Comparant el treball de camp amb l'anàlisi feta el 1989 a l'informe "El Barri de la Salut - Situació i Problemàtica de l'habitatge" es posa de relleu que ni el barri ni la situació de l'habitatge han canviat molt:

"...és un barri residencial on la tipologia dominant és d'eixampla en illa tancada, on els patis solen estar edificats bé amb petits habitatges o bé amb tallers. A la part alta és apreciable una irregularitat quan a alçades, amb habitatges a planta baixa adossats a blocs de planta i 6 pisos amb mitgeres visibles amb un fort impacte visual. La part baixa és una mica més regular, amb una alçada de PB i 2 i PB i 3"

Encara que es va actuar a tot el barri dins del marc del Programa URBAN, això no va tenir cap efecte en els passadissos, simplement perquè el programa era de millora de l'entorn urbà i va partir del principi que aquestes situacions de pobresa ja no existeixen, és a dir, no es pot actuar més enllà de la cara exterior del edifici. Només hi ha un cas de rehabilitació per part de l'Ajuntament, dins del marc de l'URBAN, quan es va obrir un passadís per convertir-lo en carrer.

L'accés als passadissos es fa des dels carrers, sense cap tipus de control, per "andrones", que poden ser un pas entre mitgeres o una entrada d'un edifici. A causa de la pendent hi ha escales per tot arreu i a l'interior de les illes les construccions arriben, fins i tot, a ocupar tota la superfície de la parcel·la.

Una vegada a dins dels passadissos la sensació és d'abandonament, el que no sempre és real. El fort grau de rotació dels veïns, la manca de manteniment resultant i la pobre qualitat de la construcció, té com a resultat la degradació visible.

El número d'habitatges per passadís varia. En general són d'un sol pis però van pujant per la muntanya uns a sota dels altres. S'hi accedeix des del passadís i, a algunes, des dels patis dels altres habitatges.

Les construccions són de totxo sense cap tipus de revestiment o protecció, i amb un nivell de concentració que fa difícil distingir les finestres, el que implica una ventilació deficient. Amb les cobertes la situació és semblant.

La dimensió mitjana dels habitatges sol ser de 40 m², molt fragmentats i amb part dels espais sense ventilació. La cuina i el wàter solen estar junts i amb un equipament molt reduït. La dutxa no sempre existeix i hi ha algunes que estan fora de l'habitatge.

El clavegueram, quan existeix, és del tipus fossa sèptica, i les instal·lacions elèctriques són molt improvisades i amb derivacions successives.

c) Síntesis de les informacions directes

De les 107 situacions tipus passadís que es van identificar a 1989, encara n'existeixen uns 70, però no s'ha fet cap altre registre posterior. Els que van tenir solució, en general, és perquè van quedar buits i van ser reemplaçats per nova construcció de promoció privada.

La propietat i la població semblen ser les incògnites més grans. No n'hi ha cap registre i ningú sembla ser capaç de fer una estimació o explicar-ho. El 1989 es va registrar, en un estudi de la Fundació Jaume Bofill, que el règim de tinença de l'habitatge és d'un 72,6% de propietat i el 27% de lloguer. Hi ha un 4% que podríem dir-ne "irregulars".

Els constructors que treballen al barri es queixen que troben difícil vendre els nou pisos amb les queixes per la degradació de l'entorn urbà.

El sector es troba, en aquests moments, immers en un procés d'acollida de població estrangera no identificable i amb una rotació molt elevada, el que empitjora encara més la degradació ja visible. Són freqüents els casos d'aïllament de la població més gran com a resultat de tot aquesta mena de "barreres arquitectòniques".

Del treball de camp realitzat és després que les construccions no tenen el mínim per constituir un habitatge digne i, a més a més, es troben en condicions molt precàries amb uns usos molt dolents. Ni la seva situació urbanística ni el seu estat físic aconsella considerar la possibilitat de la rehabilitació.

3.2.5 VISITA AL BARRI DE LA IMMACULADA DE REUS

INFORMACIÓ PRÈVIA DEL SECTOR

El barri de La Immaculada està situat a ponent de la ciutat de Reus, en la sortida cap a Riudoms. Es tracta d'un barri surgit en la perifèria de la ciutat, sense continuïtat amb la trama urbana, i basat en un procés d'autoconstrucció. L'extensió del barri arriba fins els marges del barranc de Pedret.

En el context actual de la ciutat de Reus, és un dels àmbits que es consideren més problemàtics pel que fa a les condicions de l'habitatge i la dinàmica social.

Amb la recent construcció de la ronda de ponent, el barri ha quedat situat al costat d'una de les portes d'entrada de la ciutat

SITUACIÓ ACTUAL

a) Població:

En el barri de la Immaculada de Reus, segons les dades del Padró hi resideixen el 8'4% de la població del dte. 8 de la ciutat.

Es tracta d'una població jove. El percentatge de població de més de 65 anys solament és de l'11%, mentre que a nivell de tot el dte. aquest índex s'eleva al 18%, i el percentatge de població que es situa en el grup de 0-14 és d'un 20% i en el dte. solament és d'un 12%.

Els índexs d'atur de la població activa són del 10%, tant a nivell del barri de la Immaculada coma nivell del dte., mentre l'índex d'atur global de la ciutat és d'un 8%.

És molt poc notòria la presència de la població d'origen estranger, força més baix que el dte. i el de la ciutat. Només un 1% de la població resident en el barri consta en el padró municipal com a estrangers, mentre que a nivell de dte. aquest índex és del 2%, igual que el que consta a nivell global de ciutat.

b) Anàlisi urbanística i arquitectònica de la situació actual

El conjunt del barri és el resultat de la parcel·lació desordenada de finques agrícoles, amb un resultat confós pel que fa al traçat dels carrers i els espais públics. Actualment l'accés més

important es fa des de l'avinguda dels Països Catalans, a través d'una trama de carrers laberíntica per la seva manca de continuïtats.

El conjunt del barri presenta tipologies variades, des de casetes unifamiliars aïllades, tipus xalet, fins petits blocs d'habitatge plurifamiliar. La tònica general, però, és l'autoconstrucció, amb els problemes qualitatius pel que fa a materials i construcció que se'n deriven.

La part més problemàtica, però, és el sector comprès entre el carrer dels Plàtans i el barranc de Pedret. Es tracta d'un agregat d'edificis i habitatges al que s'accedeix pel carrer situat en el marge del barranc, carrer precari i sense urbanitzar, i del qual pengen un seguit de penetracions que donen accés a un laberíntic complex d'edificis i habitatges, la major part d'ells autoconstruïts i alguns purament barraques. Aquests espais prenen els noms de carrer Alegre, Migdia, Ponent, Mistral, Sud.

3.2.6 VISITA AL BARRI DE LA MINA DE SANT ADRIÀ DE BESÒS

INFORMACIÓ PRÉVIA DEL SECTOR

El Barri de la Mina va ser una promoció del Patronat Municipal de l'Habitatge, construït entre 1972 i 1974. Per assolir els objectius de Barcelona d'eradicar el barraquisme i, com a continuïtat de l'experiència del barri veí del sud-oest del Besòs, es va aplicar el model d'edifici massiu per generar un ampli espai públic, amb referències al model urbanístic de la Carta d'Atenes.

Des del principi, el barri es va convertir en una illa, tant pel que fa a la relació amb els barris més propers com amb la resta del municipi. Les barreres són tant de caràcter físic: ronda litoral, via del tren, riu i terrenys no urbanitzats, com de caràcter social: origen del col·lectiu (gitanos i barraquistes), delinqüència i successiva marginació...

A més de l'origen del col·lectiu, una altra característica diferenciadora de les "dues Minas", la vella i la nova, va ser les condicions d'accés a l'habitatge. Mentre que per la Mina Vella hi havia una quota inicial d'accés, per la nova no n'hi havia cap.

Mai es va considerar cap tipus de pla d'inserció social i l'administració de les zones col·lectives, que sempre s'ha fet des del Patronat Municipal de l'Habitatge, el que va agreujar la manca de responsabilitat del col·lectiu que, més a més, no portava cap hàbit d'habitatge vertical.

Tot això va generar, des del principi, una forta percepció social negativa del barri, no tan sols des de fora com des de dins i sobre si mateix. Avui s'ha arribat a l'extrem que els proveïdors de serveis (com el manteniment dels ascensors) no accepten encàrrecs al barri. Fins i tot va ser difícil trobar constructores per respondre als concursos d'obra pública.

SITUACIÓ ACTUAL

a) Població

L'estudi fa referència als blocs de la Mina Nova, seccions censals 001, 002, 003, 004 i 006 del Municipi de Sant Adrià de Besos.

Segons dades del Padró d'Habitants de 1996, la població del sector és de 6.982, el 21% dels habitants de Sant Adrià de Besòs, amb una proporció homes-dones equilibrada 51%-49% en el total del barri i semblant al municipi, 49%-51%.

És un sector força jove, amb una taxa d'envelliment del 34,6% inferior al total del barri, 58,9%, i molt més baixa que el municipi, que és del 74,4%. Una taxa d'atur del 54,6% encara més elevada que el barri, 48%, i que el municipi, 31,7%, i un nivell de titulats molt baix, 0,7% (1,1 al barri i 5,6 al municipi), confirmen les dades que em recollit a la visita.

La població estrangera, el 0,32%, és un grup molt poc representatiu. La mateixa representació es veu a tot al barri, 0,51%, i al municipi, 0,82%.

A l'estiu es verifica una pujada significativa de la població, que es fa molt visible per exemple, a la recollida de la brossa. Una explicació possible seria la manca d'hàbits de vacances de la població. Com no es desplacen, la família els visita. Potser es verifiquen també moviments de població relacionats amb feines temporals a França.

Un factor que es veu molt clar a tota la estadística del barri és que els carrers de Venus i Saturno són el grup més problemàtic, després la resta de la Mina Nova i al final la Mina Vella.

b) Anàlisi urbanística i arquitectònica

El conjunt té 11 blocs, més o menys idèntics ja que varia el tamany, amb una superfície total edificada de 18.000m², (espai edificat 28,5% del solar; carrer i aparcament 20%; espais lliure 51,5%). Inicialment es van construir 2.152 habitatges, 7 escoles bressol, 2 escoles, 1 centre civí i una comissaria de policia. Avui el nombre de habitatges es 2.721.

El problema de l'espai públic no és tant la seva dimensió com el seu tractament i nivell de conservació/vandalització. L'òbvia dificultat en el manteniment va justificar la duresa del materials i la manca d'elements naturals o de mobiliari urbà. Són molts els fets anecdòtics que es podrien relatar, com les sis hores de vida que van tenir les papereres que es van posar.

A la planta baixa dels blocs hi havien portereries i botigues, però poc a poc es van fer acords amb els veïns i els van convertir en habitatges. Les botigues que es van quedar són en plena decadència perquè, a més a més de la situació general del barri, els comerços es troben fora d'ordenació, és a dir, no es permet fer cap altre tipus d'inversió que no sigui manteniment. Així només hi resten bars, 2 bancs, 1 joieria i dues farmàcies per tota aquesta població i amb aquestes característiques!

Els tipus de problemes de manteniment dels edificis tenen a veure amb les formes de vida gitanes. Hi ha una clara dificultat d'adaptar uns modes de vida a l'aire lliure a un espai tancat. Aquí surt un altre vegada el tema de manca de programes inicials d'educació social, malgrat en aquests moments els serveis socials de l'Ajuntament sí tenen programes d'aquest tipus en marxa.

La tipologia dels edificis tampoc no ajuda. A la Mina Vella per cada escala hi viuen 10 veïns, a la Nova 40, el que fa impracticable que es coneguin, trobin o adquireixin hàbits de gestió comunitària. En aquests moments hi ha un Programa de Sensibilització de Comunitats de Veïns, compartit entre l'Ajuntament i el Pla de Besòs i subvencionat per el Departament de Benestar Social. S'organitza per escales, per temes de neteja i manteniment amb l'objectiu de crear una dinàmica de gestió (inclòs la nominació d'un president), però que no té responsabilitat civil.

No s'ha plantejat cap canvi de gestió de la comunitat de propietaris per no castigar els que han regularitzat la seva situació i paguen les seves quotes. Aquests es veurien obligats a aguantar el 20,6% de mitjana de morositat (varia entre l'11 i el 36%, es considera morositat quan hi ha un retràs superior a 3 mesos o una manca total de pagament de quotes), i per un altre costat, ho assumirien com si els abandonessin. S'han invertit, fins ara, milions en la reparació de façanes, cobertes i baixants i els veïns no estan acostumats a pagar i, ara, es fa difícil que assumeixin aquestes responsabilitats.

Així, es podria dir que cada escala i comunitat de propietaris és el reflex de la combinació, amb distintes proporcions, d'aquests elements, traduït a millor o pitjor estat i apropiació de l'espai comunitari.

Hi ha una sensació una mica anecdòtica sobre els estudis que s'han fet el barri. N'hi ha molts i les crítiques són per la manca de treball de camp i generació d'expectatives que mai es satisfan. Hi ha un estudi del CIREM que sembla haver fet un treball de camp, però ens diuen que no. A canvi, el que està realitzant la Fundació Pere Tarrés sí que ho ha fet, però encara no està conclòs.

Es curiós verificar que es parla molt d'enderroc dels edificis, però a canvi, no s'ha fet cap estudi sistemàtic sobre la seva condició física i sobre l'estat real dels habitatges, és a dir, de fet això no sembla ser el problema principal. No obstant, en aquests moments s'està elaborant un Pla Especial que haurà de reformular les respostes urbanístiques als problemes existents.

c) Síntesi de les informacions directes

La problemàtica de la inseguretat al barri i el nivell de delinqüència són les formes externes visibles d'una realitat més complexa. (2 persones mortes a trets el darrer any, per exemple). Tot i que hi ha una comissaria de policia al barri, ens diuen que funciona amb "horari de botiga". Dóna la impressió com si acotant el problema a dins del barri fos una forma de controlar-lo i de no afectar altres barris.

Ens comenten que es fa indispensable trencar la percepció "d'illa" que el barri té, tant des de dins com de fora i permeabilitzar-lo físicament i a nivell de població. Aquesta discontinuïtat entre el barri i la ciutat genera una manca de responsabilització mútua que cal superar.

Les dades sobre absentisme electoral i escolar, analfabetisme, criminalitat i delinqüència o atur, deixen molt clar el perfil marginal del col·lectiu de veïns de la mina Nova. Els entrevistats ens repeteixen que el problema no són els habitatges, si no els espais col·lectius, i els veïns expliquen la vergonya de portar algú de fora a casa seva, i que si haguessin d'anar a qualsevol altre lloc amb els mateixos veïns no hi n'anirien.

El Pla del Besòs valora positivament les dades que té sobre la transició de la propietat, regularització de morositat, i la millora progressiva en el manteniment d'elements comuns, el que sembla indicar que hi ha un canvi, tot i que lent. El 83 % de la propietat ja és privada.

La manca de coordinació entre institucions porta a un desaprofitament de mitjans i eines existents, gestionar és el repte

3.2.7 VISITA AL BARRI DE FONT DE LA POLVORA DE GIRONA

INFORMACIÓ PRÈVIA DEL SECTOR

És realment un barri perifèric de la ciutat, situat a la sortida de Girona tocant a la carretera direcció Sant Feliu. La seva configuració és similar als barris de La Mina o de Sant Roc de Badalona, però d'unes dimensions molt més reduïdes.

Els seus orígens són els inicis dels 70, fruit de l'Obra Sindical de l'Hogar. Aquest barri es va construir per eliminar el barraquisme de les zones del Polvorín. Els veïns de les barraques, essencialment gitanos varen ser traslladats cap aquests habitatges.

Actualment ADIGSA està portant a terme una rehabilitació de façanes com en molts altres barris de Catalunya. El barri estava molt deteriorat. Aquesta rehabilitació fa que les cases, externament, es vegin arreglades i netes, fins i tot les entrades i les escales. La infraestructura dels habitatges i els seus equipaments són els normals dels habitatges de l'OSH.

Són 500 habitatges, dels que més d'un centenar estan ja amortitzats. De la resta, més de 200 estan encara en procés d'amortització, i les adjudicacions que es fan actualment són en règim de lloguer.

SITUACIÓ ACTUAL

a) Població

En el barri de la Font de la Pólvora, segons les dades del Padró del 1996, hi viuen 1.051 persones que representen el 32,1% de la població del Dte.1, al que pertany el barri.

És una de les zones de la ciutat on hi trobem els percentatges més baixos de persones de més de 65 anys. Mentre a nivell global aquest grup de població representa el 15%, en el barri de la Font de la Pólvora aquest percentatge es situa en el 4,6%. Aquest rejueniment de la població queda encara més marcat si es contempla el grup de població de 0-14 anys, que en el barri de la Font de la Pólvora és el 31%, mentre que a nivell de Dte. i ciutat és del 17%.

La situació d'atur afecta a un 48,9% de la població activa. Aquest percentatge és molt més alt si contemplem la globalitat del Dte., on es situa en el 12%, mentre que a nivell global de la ciutat de Girona és del 7%. La presència de població vinguda de fora – estrangera – és molt poc notòria en el barri de la Font de la Pólvora. Segons les dades de les que disposem es tracta d'un 3% de la població empadronada, igual que a nivell de Dte. i ciutat.

b) Anàlisi urbanística i arquitectònica

El problema real és social. El 80% dels veïns són gitanos. Les persones més normalitzades del barri marxen i deixen els pisos buits. N'hi ha unes quantes de buides i des de l'Ajuntament es vigila que no les ocupin "els parents", ja que es donen processos de venda il·legal, i així fa que ens trobem amb un problema de il·legalitat permanent.

S'està portant a terme un Pla Integral del barri en el que hi col·laboren la FAVIC, (6 milions) l'Ajuntament (10 milions) i la Generalitat (10 milions). Aquest Pla el planifiquen els components de la Taula (representants de les diferents entitats) i les Administracions actuen en funció del que aquesta taula determina. L'ajuntament ha invertit molts diners fent equipaments: pavelló esportiu, Centre Cívic, Escola bressol...

La Font de la Pólvora, per la seva ubicació geogràfica es un barri molt buscat per la "il·legalitat permanent", pel tràfec clandestí, etc...

"Quan qüestionem aquests habitatges de fa més de 25 anys i que s'han convertit en guetos, més d'una vegada hem pensat que la solució seria enderrocar-los. Però, voleu dir que no faríem el mateix de fa 25 anys enrera quan van voler solucionar el problema del barraquisme i varen construir aquests nuclis? Tenim la impressió que repetiríem el mateix procés." (Amadeu Mora)

3.2.8 VISITA AL BARRI DE CAN TUNIS DEL PORT- ZONA FRANCA BARCELONA

INFORMACIÓ PRÈVIA DEL SECTOR

El barri de Can Tunis, situat al peu del cementiri de Montjuïc, està pràcticament aïllat de la ciutat, doncs limita al nord-llevant amb el Port i a sud-ponent pel polígon industrial de la Zona Franca i el tram d'autopista de la Ronda del Litoral. Tan sols s'hi accedeix des de l'esmentada autopista o des del túnel que hi passa per sota. Disposa d'un sol autobús, el 38, que transporta

majoritàriament "yonkis", gratuïtament, a un dels mercats de droga més importants del país. A peu, s'ha d'efectuar un desplaçament de més d'un quilòmetre per trobar el primer nucli residencial de la ciutat, el barri de Nostra Senyora del Port.

Com a barri, actualment sols hi resten els habitatges construïts a finals dels anys setanta per l'Ajuntament de Barcelona amb l'objectiu d'allotjar les famílies gitanes de les darreres barraques del barri. En un altra època, Can Tunis era una zona apreciada de la ciutat. Una zona de platja, de pescadors i on va arribar a existir un balneari i un hipòdrom. Però es converteix a partir dels anys cinquanta en un espai de barraquisme, marginació i terra de ningú en paraules d'en Basilio González, autor de diferents llibres sobre els barris de Nostra Senyora del Port-Zona Franca.

Aquest procés de transformació fa que a Can Tunis s'arribin a aixecar fins a 700 barraques. La primera solució de l'Ajuntament per "eradicar" aquest barraquisme, és traslladar els seus habitants als habitatges del nou barri de La Mina.

A l'any 1974 encara quedaven seixanta famílies vivint en barraques. Per a donar-los-hi allotjament es va construir en època dels alcaldes Massó i Viola un primer grup d'habitatges, actualment ja enderrocat, i l'actualment existent que ha estat l'objectiu del nostre treball de camp.

És el barri nou de Can Tunis, que fou inaugurat a finals dels anys setanta per l'alcalde Socias. Tenia 48 habitatges unifamiliars, de dos-tres nivells, i pati. A nivell d'equipaments comptava amb una escola, un centre comunitari i locals comercials. Va ser premi FAD d'arquitectura.

Aquest grup d'habitatges formava part d'un programa municipal per a la inserció de les famílies gitanes que, més a més d'abordar el projecte i construcció dels nous habitatges, contemplava els serveis d'ensenyament i sanitat.

Pocs anys després de la seva inauguració, a principis dels anys vuitanta, el programa perd força i la crisi econòmica coincidint amb aquest període, comença a fer els seus efectes. La manca de treball és més acusada en una economia precària com és la gitana. La venda de droga, i amb ella el consum, és l'inici del procés de degradació i marginació d'un barri que ja va néixer segregat de la ciutat.

Avui, les condicions són de total hacinament. De les 48 famílies inicialment existents s'ha passat a un centenar. Aquest més que doblar la població resident, ha donat pas a l'ocupació dels locals comunitaris i comerços, de bona part dels patis i s'ha envaït la via pública amb ampliacions o nous habitatges d'autoconstrucció.

Hi ha una manca de control de tot aquest procés. Per a l'ús dels habitatges no es paga absolutament res però tampoc hi ha cap manteniment dels edificis per part de l'Ajuntament. Alguns habitatges presenten esquerdes considerables a la façana. Tot l'espai públic està abandonat i degradat.

El futur del barri

" Can Tunis desaparecerá próximamente del mapa barcelonés sin dejar rastro. El área de descampados y viviendas comprendida entre el puerto y la Ronda del Litoral, uno de los focos de tráfico de drogas en la ciudad, dejará de ser una pesadilla para las fuerzas policiales y los vecinos de la Zona Franca para pasar a convertirse en un terreno portuario..."

"El realojamiento de las aproximadamente cien familias que en la actualidad habitan las viviendas de Can Tunis nuevo estará "garantizado" ya que el convenio¹⁷ contemplará este punto, destacó ayer el primer teniente de alcalde Xavier Casas. El Ayuntamiento todavía no sabe donde instalará a los afectados, aunque se descarta totalmente "el traslado del barrio" y, con toda probabilidad, se realizarán alojamientos de forma individual. El representante municipal apuntó que, "posiblemente, el ayuntamiento y la APB compartirán el coste" de los traslados, a los que accederán los residentes legales". (El Periódico 15-01-2000).

Avui, un any després, el barri segueix dempeus i sense més notícies.

SITUACIÓ ACTUAL

a) Població

L'actual barri de Can Tunis té 550 veïns segons el Padró d'habitants de 1996.

La seva població és eminentment jove, molt jove. El 40 % tenen menys de 15 anys, el 32% entre 15 i 29 anys, mentre que tant sols un 2,4% supera l'edat dels 65 anys.

Les mateixes xifres referides al conjunt de Port-Zona Franca són, respectivament, del 15%, el 23,4% i 14%, les edats joves amb percentatges clarament inferiors i la darrera, referida a la gent més gran de 65 anys, netament superior.

---

¹⁷ Entre l'Ajuntament i l'Autoritat Portuària de Barcelona (APB).

Si la comparació es fa amb el conjunt de Barcelona, encara és més notable el fet diferencial del barri de Can Tunis doncs, en relació als infants, hi ha 28 punts de diferència (40% sobre 12%), més de deu punt en relació als joves i, en sentit contrari, el percentatge de població gran és 18 punts superior.

Com conseqüència, la taxa d'envelliment reflecteix aquesta estructura d'edats i se situa en un 6 % quan la de Port-Zona Franca és del 90 % i la de Barcelona del 172 %.

La proporció dones-homes és favorable als segons, el 51,6% (Barcelona 46,7%).

La taxa d'atur de Can Tunis és molt alta, el 32,8%, dotze punts per sobre que la mitjana de Barcelona que és el 20,6%, i similar a la de Ciutat Vella, 30,6%.

Entre els 550 veïns censats tant sols hi ha una persona titulada

Sent com és el barri de Can Tunis un assentament de població gitana tant en el seu origen com en la seva posterior evolució, no és gens estrany que sols hi figurin censades tres persones estrangeres.

b) Situació urbanística

L'operació urbanística que ha de donar pas a l'enderroc del barri es basa en una modificació del Pla General Metropolità de Barcelona que requalifica les 54 hectàrees de l'àrea de camps i habitatges compresa entre el port i la Ronda del Litoral, per passar a ser Zona Portuària, compensant la zona verda que desapareix en tres àrees del mateix barri del Port-Zona Franca.

La empresa pública Regesa és la responsable de gestionar el trasllat de la gent de Can Tunis en un termini que es preveu finalitzi l'any 2003.

3.2.9 VISITA ALS BLOCS DE CAN GARCIA DE MANLLEU

INFORMACIÓ PRÈVIA DEL SECTOR

Els blocs de Can Garcia són un conjunt d'habitatges projectats d'una sola mà i construïts d'un sol cop a mitjans dels anys seixanta, i estan configurats per sis escales de veïns de deu i onze plantes agrupades en dos conjunts de tres, amb un espai entre blocs de caràcter privatiu. Estan situats en la perifèria nord de Manlleu, i malgrat ser una actuació puntual, el seu impacte visual és molt gran per la gran alçària que tenen, destacant molt per sobre el perfil de la ciutat.

En el context del barri de l'Erm, els blocs de Can Garcia són "el problema", no solament a nivell urbanístic, si no sobretot a nivell social i de seguretat ciutadana. Aquesta situació afecta a 256 habitatges i més de 800 habitants en els blocs. El procés de degradació es va iniciar a finals dels anys vuitanta. En aquell moment, els pisos de Can Garcia, que s'havien adquirit per unes 600.000 ptes. (dels anys seixanta), es venien al voltant dels quatre milions, és a dir, estaven dins d'un cert mercat normalitzat. En aquests moments, es pot comprar un pis per 1,2 milions, i s'ha de fer en efectiu per que les entitats financeres no donen crèdits hipotecaris.

S'ha produït un procés de substitució social, sobretot amb població del nord d'Àfrica (magrebins) i una part de població d'ètnia gitana. La dinàmica d'aquesta substitució de la població ha portat a que els blocs de Can Garcia tinguin actualment una certa consideració de "ghetto", que en el context del barri de l'Erm comporta agreujar els dèficits socials i urbanístics del barri.

SITUACIÓ ACTUAL

a) Població:

La secció censal on hi trobem ubicats els blocs de Can Garcia, correspon a la 3 del Districte 3 de Manlleu. Segons el Padró del 1996 resideixen en aquesta secció censal 2.472 habitants, que representen el 39'6% de tota la població del districte 3.

És en aquesta zona del municipi on hi trobem els percentatges més alts d'atur. Mentre a nivell global de municipi l'índex d'atur es mou als voltants del 7%, en la zona dels blocs de Can Garcia, aquest índex puja fins al 10%.

És també en aquesta zona on hi trobem els índexs més alts indicadors de la presència de població jove. Mentre que a nivell global del municipi la població major de 65 anys és de l'ordre del 16% - i la població de 0-14 anys també del 16% - a nivell del Districte aquests índexs són del 13% de població de mes de 65 anys i del 19% de 0-14 anys , en la zona on estan ubicats els blocs de Can Garcia aquest rejuveniment de la població s'accentua. Només, segons les dades del Padró, un 10% de la població té més de 65 anys, mentre que la de 0-14 anys té un índex del 21%.

La població d'origen estranger, que es suposa que consta com a tal en el padró municipal, és d'un 3% en la secció censal on hi trobem els blocs de Can Garcia, mentre que a nivell de dte. aquest índex s'eleva al 5%.

b) Anàlisi urbanística i arquitectònica de la situació actual

Els edificis configuren el que es coneix com a blocs de Can Garcia estan situats entre els carrers Batlle Garcia Estrada i Mossen Aulet, en aquest darrer cas, davant el Parc de l'Erm. Són dos conjunts de tres edificis, el que fa de tester amb planta baixa i deu plantes pis, i els altres dos amb onze plantes pis. Cada bloc té quatre habitatges per replà, és a dir, que en total hi han 256 habitatges, a més dels locals en planta baixa.

El règim de tinença és en propietat horitzontal, és a dir, es tracta de comunitats de veïns amb 40 ó 44 propietaris d'habitatges, a més dels propietaris dels locals. Aquesta dimensió de les comunitats i la dinàmica dels residents fan molt dificultoses i sovint inviables en la pràctica les actuacions de manteniment i millora que els edificis requereixen, agreujant-se així el seu deteriorament.

Són edificis amb uns déficits constructius i funcionals importants. Les escales tenen una amplada molt reduïda, inferior al que actualment es considera acceptable. Hi ha ascensors, però la impossibilitat del seu manteniment per part d'unes comunitats de propietaris tant grans fa que estiguin abandonats. Les condicions de seguretat pel que fa a evacuació i contraincendis són precàries o nul·les, agreujades per la presència d'instal·lacions generals com les calderes de calefacció ventilant directament per l'escala. Aquesta situació ja va ser posada de relleu per un informe de bombers de 1982.

Com a resultat de lo anterior, els habitatges més deteriorats per abandonament o ús inadequat són els de les plantes més altes dels blocs, els pisos del vuitè en amunt.

Els habitatges dels blocs de Can Garcia són actualment lloc de pas pels mateixos inmigrants, que busquen en altres indrets, inclús propers, habitatges amb millors condicions, sobretot pel que fa als elements comuns.

3.3. Síntesi dels sectors estudiats

Una lectura atenta de les següents Taules-síntesi, ens situa en el context d'infrahabitatge contemplat en l'estudi. Malgrat que aquesta concreció contempli un nombre reduït de situacions, les característiques de cada una són plenament extrapolables a moltes altres situacions d'infrahabitatge ubicades en sectors similars en el conjunt de Catalunya.

Els nuclis antics venen fortament marcats per la presència de col·lectius de persones més grans de 65 anys, i també és on hi trobem els percentatges més alts de població "estrangera".

L'índex d'atur també és notable, però curiosament en els nuclis on els percentatges de població de més de 65 anys és més notori lògicament el total de població en atur disminueix, per la senzilla raó de que el col·lectiu de població en edat laboral és més reduït. El nucli que més trenca aquestes característiques és el sector contemplat de Ciutat Vella de Barcelona on ens trobem amb un índex d'atur de quasi el 35%. Una de les característiques remarcables de la població d'aquests sectors és el baix nivell d'instrucció.

Generalment són sectors urbanísticament deteriorats i alguns amb una situació urbana molt degradada, o com a mínim amb la presència d'edificis i d'habitatges molt precaris.

Les situacions d'infrahabitatge en els sectors de promoció pública varien en funció de si s'hi ha portat a terme actuacions de rehabilitació o remodelació per part de l'Administració. Aquest factor és determinant per millorar molts dels aspectes en les zones poligonals de construcció pública. Però a la vegada depèn també, com en la majoria de situacions d'infrahabitatge contemplades, de la conservació i cura que tenen els residents. A diferència dels nuclis antics, tot i que la presència de població estrangera també hi és present, el nombre és molt menor. Les característiques de la població que hi resideix són molt diferents de la que trobem en la població dels nuclis antics. Els índexs d'envelliment generalment són baixos, però en canvi les taxes d'atur són molt elevades, superant amb escreix els índexs elevats que es poden trobar en altres zones. La població d'ètnia gitana és un dels punts que cal tenir present en alguns d'aquests sectors, fet que els caracteritza d'una manera molt significativa.

El sector contemplat com exemple de polígon privat – els blocs de Can Garcia de Manlleu –, no es pretén que sigui el paradigma de totes les promocions privades, però sí que és un exemple a contemplar i segurament que en altres llocs podríem trobar situacions similars. Aquests blocs són l'expressió pura i dura de l'especulació: des de la mala qualitat del material, fins a l'absència de la mínima seguretat. Són habitatges que normalment han servit de plataforma d'aterratge de les immigracions dels anys 60 que posteriorment han pogut accedir a situacions millors, i el fet de ser propietaris d'aquests habitatges, els lloguen o venen a col·lectius nous vinguts o d'ètnies com la gitana. La conflictivitat "social" és una de les característiques d'aquests sectors. Les taxes d'atur presenten uns índexs molt elevats, i els nivells d'instrucció venen molt marcats per l'anomenat analfabetisme funcional o estudis primaris incomplets.

Un darrer aspecte que hem contemplat són les anomenades "extensions suburbanes". En la majoria d'aquestes situacions d'infrahabitatge ens trobem amb sectors o nuclis urbans que són com un enquistament dins el medi, fruit de l'autoconstrucció dels anys 60 sense que es tingués en compte cap normativa urbanística. Tan es poden trobar en ple nucli urbà, com en les perifèries de les ciutats. En alguns casos la rotació de població és bastant alta i amb unes taxes

d'atur elevades, a la vegada que ens podem trobar en altres llocs on siguin importants els col·lectius de persones de més de 65 anys que per les causes que sigui fa anys que viuen allà (es varen autoconstruir la vivenda), i malgrat la precarietat de les condicions d'habitabilitat s'han arrelat en aquell territori. La presència d'immigració estrangera és poc significativa i els nivells d'instrucció de la població són normalment molt baixos.

TAULA SÍNTESI (1)

TIPUS DE BARRI	LOCALITZACIÓ			POBLACIÓ							
	Municipi	Districte / Barri	Sector	Habitants		Taxa d'atur	65 anys i més	Estrangers %			
				Barri	Sector						
Nucli Històric	Barcelona	Districte 1 / Casc Antic	Blanqueria/Cecs/Neu S. Cugat	20.132	1.100	34,7%	23,9%	13,4%			
				Manresa	Districte 1 / Casc Antic	Casc Antic / seccions 1 i 2	2.024	-	9,0%	30,0%	8,0%
							Balaguer	Districte 2 / Casc Antic	Casc Antic / Secció 1	1.135	899
Promoció pública	Sant Adrià del Besòs	Districte 6 / La Mina	La Mina Nova	9.852	6.982	54,6%				8,5%	3,0%
Polígon privat	Manlleu	Districte 3	Can Garcia	6.243	1.232	10,0%	10,0%	3,0%			
				Barcelona	Districte 3 / Zona Franca -Port	Can Tunis Nou	28.523	550	32,8%	2,4%	0,5%
							Girona	Districte 1	Font de la Pòlvora	6.744	2.084
Extensió suburbana	Badalona	Districte 7 / La Salut	Passadissos	16.731	9.929	33,0%				26,0%	1,2%
Extensió suburbana	Reus	Districte 8	La Immaculada	7.585	738	12,0%	13,0%	2,0%			

TAULA SÍNTESEI (2)

TIPUS DE BARRI	LOCALITZACIÓ			CARACTERISTIQUES DEL SECTOR	SITUACIÓ ACTUAL I PERSPECTIVES
	Municipi	Districte / Barri	Sector		
Núcli Històric	Barcelona	Districte 1 / Casc Antic	Blanqueria/Cebs/Neu S. Cugat	Traçat medieval. Deteriorament no generalitzat que coexisteix amb situacions d'edificis que amenacen una degradació urbana "profunda". Assentaments immigrants.	Creixent assentament d'immigrants. Manteniment insuficient. Rehabilitació molt puntual. Conflicte social amb la reforma del barri.
	Manresa	Districte 1 / Casc Antic	Casc Antic / seccions 1 i 2		Pla Integral per a la recuperació del Casc Antic. Dificultats serioses per tirar endavant el Pla.
	Balaguer	Districte 2 / Casc Antic	Casc Antic / Secció 1	Traçats medievals. Construcció pobre. Topografia complexa.	Pèrdua de població i activitat. Deteriorament puntual. Espectatives de reforma.
Promoció pública	Sant Adrià del Besòs	Districte 6 / La Mina	La Mina Nova	Espai públic i àrees comunes deteriorades per ús agressiu i inadequat. Col·lectiu amb problemes de cohesió.	Gestió i manteniment per Pla del Besòs (empresa municipal). Pendent d'aplicació de pla de reforma i integració.
	Barcelona	Districte 3 / Zona Franca -Port	Can Tunis Nou	Promoció pública dels anys 80 per allotjar barraquistes. Posició urbana absolutament perifèrica i marginal. Important nucli de venda de droga.	Pendent d'enderroc i trasllat per iniciativa de l'Ajuntament-Port en base a una modificació del Pla General Metropolità.
	Girona	Districte 1	Font de la Pólvora	Rehabilitat per ADIGSA	El 80 % és població gitana. Pla Integral de desenvolupament: FAVIC-Ajuntament-Generalitat.
Polígon privat	Manlleu	Districte 3	Can Garcia	Sis blocs de deu plantes degradats i absència de les mínimes garanties de seguretat.	Assentament d'immigració i població gitana. Dificultats en la gestió de manteniment. Deteriorament físic accelerat.
Extensió suburbana	Badalona	Districte 7 / La Salut	Passadissos	Elements marginals en una trama normalitzada. Total inadequació per a vivenda.	Deteriorament per rotació de població. Situació urbanística indeterminada.
	Reus	Districte 8	La Immaculada	Posició perifèrica. Parcel·lació il·legal. Autoconstrucció amb passadissos interiors.	Canvi de posició urbana amb la ronda de ponent. Condicions precàries d'habitabilitat. Trama molt tancada.

4. CONCLUSIONS I PROPOSTES

L'habitatge és un dels punts que normalment marca una situació de desigualtat. Es viu allà on es pot que no és sempre allà on es voldria. Les desigualtats socials, a partir de tenir en compte l'habitatge, són fruit de que al darrera hi ha una carència econòmica que és la que produeix, generalment, qualsevol altre tipus de desigualtat. És la capacitat econòmica la que determina les possibilitats de les persones de situar-se en el mercat i d'assegurar un mínim d'integració a les pautes que marquen la dinàmica de la integració social.

El treball realitzat per EARHA pretén assenyalar aquestes desigualtats socials, les que es deriven de les condicions de l'hàbitat, tot hi detectant les situacions d'infrahabitatge existents en determinats barris i sectors de la geografia de Catalunya.

En una primera fase, s'han localitzat un centenar de "barris amb problemes d'habitatge" (veure Taules 1 a 4 del punt 2.4, pàgina 28), els quals s'han agrupat segons les següents formes urbanes: Nuclis històrics, Barraquisme, Extensions suburbanes, Urbanitzacions marginals i Polígons. Posteriorment, s'han analitzat en detall nou sectors d'altres tants barris, com exemples que responen a les diferents formes urbanes contemplades i a la seva distribució territorial (veure capítol 3).

Les conclusions de caràcter general que es desprenen del conjunt de l'estudi són:

- A) L'existència de "situacions d'infrahabitatge", és a dir, situacions físiques tant dels habitatges com dels edificis i de l'entorn urbà, que es poden catalogar com d'obsolescència, derivades de la permanència o agreujament de les seves condicions inicials. Aquesta valoració afecta als aspectes físics i urbans, i es deriva del discurs fet sobre els sectors històricament senyalats, i dels enunciats en les entrevistes i buidats de premsa realitzats en el marc d'aquest treball, així com de les visites fetes als sectors seleccionats.
- B) La importància dels "processos d'infrahabitatge", resultants de dinàmiques de degradació dels habitatges, edificacions i entorns urbans, que normalment es relacionen amb: la posició territorial dels barris; les característiques socio-econòmiques dels residents; les dinàmiques que introdueixen alguns grups ètnics concrets; els processos de substitució de la població; l'abandó del manteniment que aquests entorns urbans, edificis i

habitatges requereixen de manera periòdica, més encara quan es parla de sectors que en general tenen dèficits des del seu inici.

- C) El nombre de "situacions d'infrahabitatge" ha disminuït però no han desaparegut i la localització d'aquestes situacions, tot i existir realitats enquistades, són més disperses i puntuals. Sens dubte la inversió pública, el control del territori, i, més recentment, la inversió privada, hi han jugat un paper important en tota aquesta dinàmica i d'entre aquestes actuacions, la més significativa, amb diferència, ha estat la inversió pública en les seves dues vessants: la primera, d'acció directa per resoldre problemes d'habitatge, tot i que en alguns casos ha resultat contraproduent al generar noves situacions conflictives; la segona, actuant en l'arranjament urbanístic de les zones més deteriorades i en la creació de serveis i equipaments.
- D) Per altra part, s'estan originant nous processos de degradació pels que no hi ha instruments suficients, o no s'apliquen els que hi han per part de la administració, que ajudin a pal·liar o evitar el problema. Els "submercats" de l'habitatge creixen per una sobre-explotació i sobre-ocupació del parc construït. D'una banda hi ha propietaris disposats a llogar habitatges sense formalitzar contractes i sense els mínims d'habitabilitat (sobre-explotació), i d'altra, hi ha una demanda d'allotjaments, especialment d'immigrants, que han d'acceptar aquestes condicions per aconseguir un preu assequible i, a la vegada, compartir el lloguer amb altres immigrants tot i generant la sobre-ocupació dels habitatges.
- E) Tanmateix, a aquests problemes s'hi pot afegir la crisi originada per les patologies constructives, especialment la ^{l'}aluminosi, que pateix una gran part del parc d'habitatges construït els anys seixanta i que sols s'ha solucionat parcialment. Com també si pot afegir, en un altre ordre de conclusions, una bona part del parc d'habitatges més antics que progressivament es distància cada cop més dels estàndards que qualifiquen un habitatge mínimament digne.
- F) La informació que es disposa a nivell d'estadístiques oficials sobre l'estat del parc d'habitatges i d'edificis depèn dels censos que es realitzen cada deu anys. Si no es disposa d'unes dades més actualitzades, si aquestes són clarament insuficients per detectar els problemes de deteriorament i si no es relacionen amb les dades procedents dels padrons i censos de població, difícilment es podran decidir polítiques "realistes" que s'encaminin a la millora del parc d'habitatges. Aquestes insuficiències estadístiques fan pensar que no existeix una voluntat des de la política d'habitatge per intervenir de forma àmplia, continuada, i que s'anticipi als processos de degradació, a l'existència d'infrahabitatges i a l'allotjament marginal de les persones que no tenen sostre on viure.

- G) La mateixa existència de problemes d'infrahabitatge en un nombre important de barris d'arreu de Catalunya, problemes que també són presents atomitzadament en el conjunt del parc d'habitatges, fan palès que els recursos que es destinen a la rehabilitació i renovació urbana, als edificis i habitatges, són insuficients per resoldre el problema.

Deixant a banda el parc d'habitatges públics al que s'hi han destinat quantitats importants de recursos, aquesta mancança es posa de manifest sobretot en el parc privat, on influeix de manera determinant la voluntat dels propietaris en dotar als habitatges d'uns nivells dignes d'habitabilitat i invertir en el seu manteniment, i que no ha tingut tampoc una resposta suficient des de la política d'habitatge.

En relació a les reflexions sobre aquests problemes, cal situar les següents propostes, per tal de donar respostes a les situacions existents i també per evitar les que potencialment es poden produir a curt i mig termini:

- 1 Acordar una política d'habitatge compromesa en la millora urbana dels barris a través d'actuacions de remodelació i rehabilitació que afrontin de manera prioritària la solució dels problemes d'infrahabitatge existents. Es requereix una acció decidida de les administracions públiques en les situacions de l'infrahabitatge, més enllà de les que s'han dut o s'estan portant en terme en els parcs d'habitatges públics.

Així mateix, una política d'habitatge que contempli la necessitat d'actuar en les situacions d'infrahabitatge de caràcter puntual, fins i tot en àrees urbanes normalitzades, i que es manifesten a través dels components socials i econòmics del problema.

- 2 Elaborar un Programa d'Inversions plurianuals que coordini les diferents administracions i disposi de recursos econòmics suficients per a:
  - a) Construir nous habitatges i adquirir habitatges de segona mà per allotjar, en règim preferentment de lloguer, els ocupants dels infrahabitatges, tant dels detectats com els que es poden derivar d'una explotació del cens del 2001.
  - b) Desenvolupar actuacions adreçades als col·lectius que viuen en infrahabitatges o no tenen sostre on viure: d'inserció social com la població d'ètnia gitana i immigrants, i d'assistència als grups socials en situació límit com la gent gran, nens del carrer, etc.

c) Gestionar i fer un seguiment dels habitatges adjudicats pel Programa.

Aquest Programa caldrà revisar-lo periòdicament i ha de tenir un caràcter estable per tal de garantir la continuïtat en l'acció doncs el sistema econòmic de lliure mercat, per si sol, tendeix a reproduir les situacions i els processos d'infrahabitatge.

3 Desenvolupar la Llei de l'Habitatge de 1991, o una nova Llei si es considerés que cal actualitzar-la, per poder orientar millor l'actuació pública i per exercir un rigorós control de l'habitabilitat dels habitatges i el manteniment dels edificis, en la línia genèrica que ja estableix l'actual redactat de la Llei (articles 30 i 37).

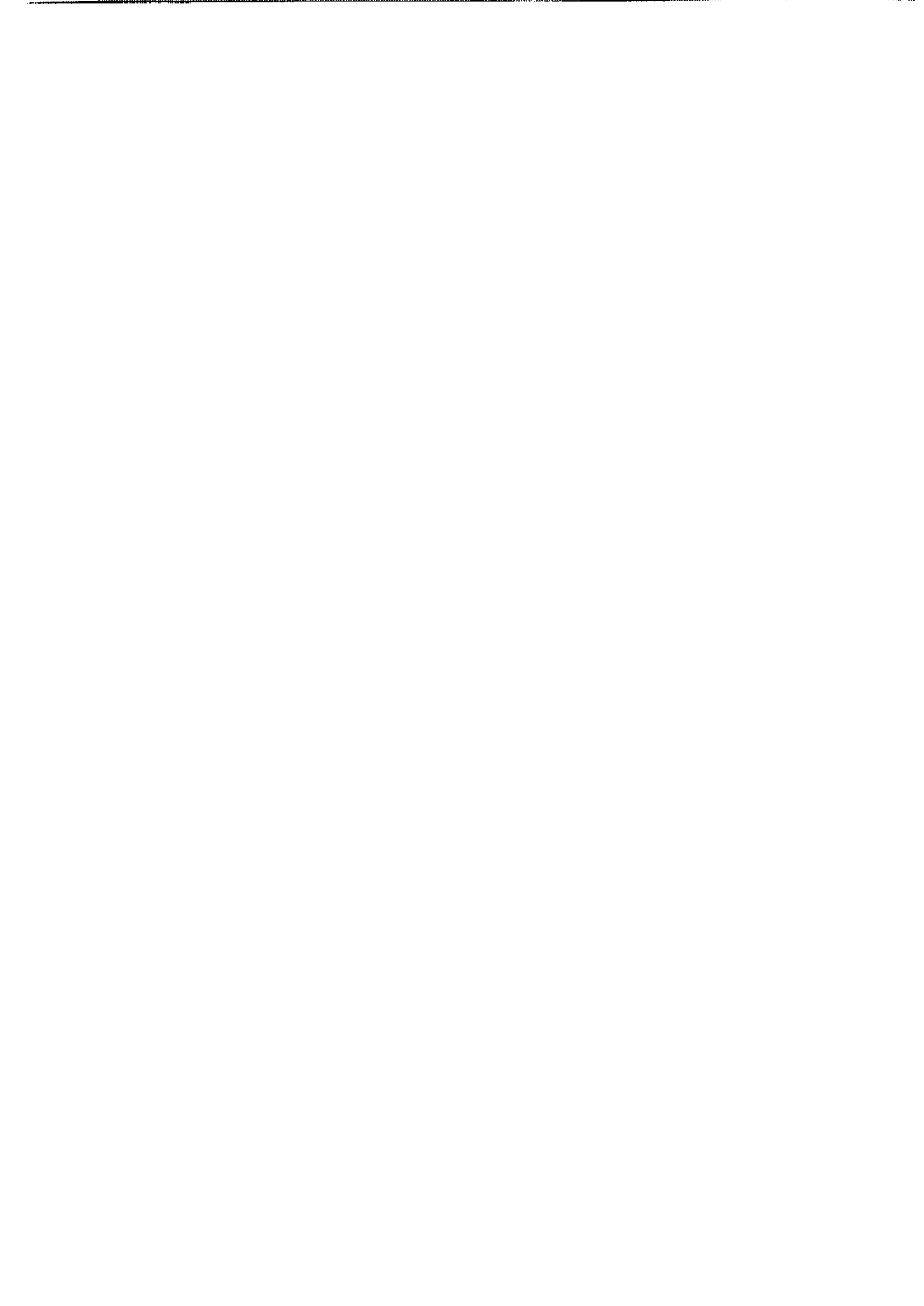
Aquest desenvolupament legislatiu ha d'orientar el foment públic de l'habitatge per facilitar als ciutadans l'exercici del dret constitucional a gaudir d'un habitatge en condicions de dignitat, habitabilitat i adequació, facilitant-ne l'accés a persones o grups en situacions d'específica dificultat, millorant la qualitat dels habitatges i de llur entorn, i adequant-ne el seu cost a la capacitat de renda de les unitats familiars.

Així mateix, l'administració ha de vetllar pel compliment dels deures d'ús i conservació dels habitatges per part dels propietaris i usuaris, d'acord amb llur destinació i tot garantint el nivell d'habitabilitat. No obstant, la responsabilitat dels abusos i situacions indignes dels habitatges que no son de titularitat pública és dels propietaris i, en algunes situacions determinades, dels propis usuaris.

Es tracta de partir de les formulacions genèriques que ja estan en la legislació actual i que posteriorment han tingut un insuficient desplegament, com ho demostra la permanència dels problemes d'infrahabitatge.

4 Cal desenvolupar polítiques orientades a prevenir la reproducció o creació de nous problemes d'infrahabitatge. En un primer pas, assumint l'existència del problema i creant els instruments per a la seva detecció, quantificació i avaluació. Disposar de dades fiables sobre la dimensió i dinàmica del problema és fonamental per a formular les polítiques de resposta.

El desenvolupament d'una cultura preventiva ha de portar al desplegament d'instruments i recursos per anticipar-se als processos de degradació que acaben consolidant situacions d'infrahabitatge, com per exemple està passant actualment en

ANNEX I

LES ENTREVISTES MUNICIPALS

ÍNDEX

	<u>Pàg.</u>
I.1 BARCELONA	2
I.2 BADALONA	3
I.3 SANTA COLOMA DE GRAMENET	5
I.4 L'HOSPITALET DE LLOBREGAT	7
I.5 VILANOVA I LA GELTRÚ	11
I.6 SABADELL	12
I.7 VIC	13
I.8 MANRESA	14
I.9 GIRONA	16
I.10 FIGUERES	17
I.11 REUS	19
I.12 LLEIDA	20
I.13 BALAGUER	21

I.1 BARCELONA

Pere Serra, arquitecte - responsable dels programes de l' Oficina de Remodelació de Barris

“ L' Oficina de Remodelació de Barris és un instrument de l'Institut Català del Sòl per a la gestió dels processos de transformació (substitució total dels seus habitatges) dels barris barcelonins de Vivendes del Governador, El Polvorí i Via Trajana, aquest últim a cavall de Barcelona i Sant Adrià del Besòs...”

“ Aquests programes de remodelació tenen, com element comú, el de fonamentar-se en convenis de col·laboració en els que participen totes les Administracions implicades, en un grau o altre, en la política de sòl i d'habitatge. El Ministeri de Foment destina a aquests programes recursos econòmics especials en atenció a la situació degradada dels habitatges que conformen els barris. Els Ajuntaments corresponents aporten el planejament i totes les tasques i inversions vinculades amb la reurbanització de cada barri, tant pel que fa a les infraestructures com a l'arranjament de superfície. Finalment la Generalitat de Catalunya aporta mitjançant el Departament de Política Territorial i Obres Públiques, tant la tasca de gestió corresponent a la condició d'Administració actuant, com els recursos econòmics per a completar totes les inversions del Programa”

Aquest programa de remodelació de barris és un exponent de les situacions d'infrahabitatge encara existents a Barcelona com conseqüència dels allotjaments provisionals, o de construcció molt senzilla, que va fer l'Administració per atendre les onades migratòries dels anys cinquanta i que, quaranta anys després, és urgent la seva substitució.

Més a més del programa de remodelació de barris, s'estan desenvolupant programes de remodelació i rehabilitació a Ciutat Vella, de rehabilitació a la resta de centres històrics i de desenvolupament de plans urbanístics de reforma interior els barris construïts, sobretot els anys 50 i 60.

1.2 BADALONA

Josep Pousa - tècnic de l'Àrea d'Urbanisme de l'Ajuntament de Badalona

A partir del 1992 – Olimpíades- han desaparegut moltes de les zones de barraquisme existents a Badalona i que estaven ubicades en els barris perifèrics. Per altra part, barris com el del Sant Crist, tot i que encara hi ha cases en situacions de "precarietat", en els moments actuals esta millorant força. Es un barri que esta canviant molt, i que presenta una dualitat molt clara: la zona dels blocs i la zona que podríem dir-ne del turó on hi trobem des de l'autoconstrucció fins a casetes ben arreglades i amb més antiguitat.

Fins fa pocs anys, un dels barris on també si trobaven situacions molt deplorables era "Dalt la Vila". Actualment és un dels barris on ha pujat més el preu de l'habitatge, tot i que en més d'un dels habitatges (malgrat el preu fruit de la seva ubicació) necessiten rehabilitacions importants. Es un barri que "ha pujat de categoria" i crec que no es pot parlar de situacions d'infrahabitatge, precisament per la gent que hi va a viure.

Els barris "de promoció pública", com el de Sant Roc, que presentaven situacions realment desastroses o de molta precarietat, tant des de la perspectiva física de l'edifici com en segons quins casos de les persones que hi vivien (gitanos a Sant Roc) , ADIGSA hi esta portant a terme actuacions importants que canvien totalment la situació. S'estan fent pisos nous.

On realment es concentren les situacions d'infrahabitatge a Badalona és en el barri de La Salut. Es el barri – cal tenir present les característiques i l'orografia del terreny anomenat la Serra d'en Mena – fruit, per una part de l'autoconstrucció (quatre totxanes i sostre d'uralita), i per altra part els blocs fets de manera molt ràpida i que mai s'han rehabilitat . No és estrany trobar en aquests blocs, baixos i sótans...que havien sigut vivendes i avui en dia s'han convertit majoritàriament en tallers de confecció on s'hi amaga l'economia submergida, i això no vol dir que en més d'un d'aquests tallers hi hagin també els llits on dormen els que hi treballen (xinesos...magrebins...). Això no vol dir que aquesta situació de l'economia submergida no es doni també en altres llocs del barri.

Les situacions més deteriorades les trobem en els passadissos i passatges, on hi ha vivendes que són l'exponent total de l'infrahabitatge. L'entrada a aquests llocs es situa en uns espais molt petits, que separen dos blocs. Es molt notòria la manca d'infraestructures higièniques (hi ha pous morts). Aquestes situacions les podríem qualificar com l'enquistament del barraquisme.

Malgrat que sobre el plano hi ha molts projectes de reforma (fa més de 20 anys) mai hi ha hagut voluntat política de portar aquestes reformes a terme. És molt complicat, però no hi ha dubte que s'ha de prendre una decisió. La única actuació que s'ha portat a terme en el barri de La Salut ha sigut a través de URBAN, però que majoritàriament (i en la majoria dels carrers en els que s'ha actuat) només s'han fet arranjaments de façanes. En alguns llocs, pocs, s'han fet conduccions d'aigua...arreglat el carrer...alguna paret entremitgera...Aquestes situacions de passadissos també les podem trobar en el barri de Llefià, però ni molt menys de manera tant notòria com en el barri de La Salut.

El barri de La Salut s'està convertint en l'enquistament del barraquisme, o potser millor dit d'un urbanisme deteriorat, amb tot el que això comporta de quines són les persones que hi venen a viure. Els primers varen ser fruit de la immigració dels anys 60...ara és la nova immigració ..junt amb els gitans que ja fa temps que hi viuen.

I.3 STA. COLOMA DE GRAMENET

Rafael Joan - tècnic de l'equip d'Urbanisme de l'Ajuntament

Per parlar d'infrahabitatge a Santa Coloma de Gramenet cal tenir molt present quin ha estat el procés de la ciutat fins arribar al moment actual. En els inicis dels anys cinquanta Santa Coloma de Gramenet no arribava als cinc mil habitants, i a finals de la dècada dels 60 ja passava dels cent mil.

Amb això es pretén dir que la situació actual és idèntica a la que tot aquest procés va generar. Les coses han canviat i dins unes possibilitats molt limitades, Santa Coloma de Gramenet s'ha transformat.

On realment es concentra una gran densitat de població, una trama urbana molt degradada, amb tot el que això suposa de situacions d'infrahabitatge, és el sector sud del barri del "Fondo Alt". És la zona de Santa Coloma de Gramenet on hi trobem l'índex d'atur més alt, és el lloc on es concentra la població immigrant, i fins i tot han sortit a la premsa els conflictes i problemes generats per aquesta situació (cal recordar els nanos del carrer...els immigrants sense papers..) La població immigrant provoca situacions d'amuntegament, dins els habitatges, molt fortes i complicades.

Aquesta zona forma un continu urbà amb els barris de La Pau i La Salut de Badalona. És l'altra cara de la Serra d'en Mena. A diferència del barri de La Salut, aquí hi ha molts pocs passatges i passadissos, però és en aquests llocs on hi viuen les famílies gitanes. El barraquisme és molt poc i puntual. És tota l'edificació de la zona – pisos – que està degradada.

Un punt clau d'aquesta situació degradada, en aquest sector, és l'antic parc del Motocrós. Segurament que hi ajuda molt la topografia del terreny, però aquí no solament hi trobem situacions d'infrahabitatge, sinó que a les nits és el lloc on s'hi troben els gitanos i que presumiblement és on hi ha tràfec de droga.

La Mancomunitat va portar a terme un estudi d'aquesta i segons l'estudi, afrontar la renovació del sector més "cutre", suposa posar en joc uns quinze milions de pessetes tenint en compte que es tracta de portar a terme enderrocaments...reallotjaments...

El que és evident que si no s'hi aboquen diners estem en un procés imparable de degradació. Són pisos dels anys 60, molt simples i construïts amb material molt dolent. La població que hi ve a viure no millorarà els pisos , però els propietaris tampoc ho faran.

La situació econòmica de l'Ajuntament tampoc li permet afrontar situacions urbanístiques com aquesta. En prou feines pot afrontar la neteja dels carrers... Es un municipi que te pocs fonts d'ingressos...no té indústries...no disposa de terreny urbanitzable...

Els barris com Les Oliveres o Singuerlin són tota una altra historia. Singuerlin, per exemple, el podem considerar un barri molt senzill però decent. Això no vol dir que no hi puguem trobar situacions d'habitatges degradats, però de manera molt puntual i precisa.

El barri de Les Oliveres, tot i que mirat des de fora es veu mínimament net, si que podem parlar de barraquisme vertical. Son pisos que tenen 40 anys i només s'ha cuidat l'exterior.

I.4 L'HOSPITALET DE LLOBREGAT

Antoni Algaba

El problema de l'infrahabitatge a l'Hospitalet

Tradicionalment s'han estudiat com problemes d'infrahabitatge tres supòsits: el barraquisme i l'autoconstrucció precària, l'absència de serveis bàsics en els immobles (llum, aigua corrent, sanejament, lavabo); i la sobreocupació de l'habitatge.

A L'Hospitalet no existeix actualment barraquisme i la incidència d'habitatges d'autoconstrucció precària o d'habitatges sense serveis és minúscula. Així mateix, la taxa d'ocupació dels habitatges s'ha reduït de forma considerable, tot i que els habitatges ocupats per immigrants recents extranacionals acostumen a acollir un nombre elevat de persones de manera transitòria.

Pel que fa als tamanys dels habitatges, en els darrers anys s'ha incrementat la superfície mitja del parc, multiplicant-se les que tenen entre 60 i 90 m², que constitueixen la tipologia majoritària en l'actualitat. Al 1991 hi havia a la ciutat 279 habitatges de menys de 30 m² (el 0,32% del parc), mentre que es van censar 29.416 habitatges entre 30 i 60 m² (34,29%), encara que s'ha d'advertir que la majoria d'aquestes darreres tenen entre 50 i 60 m².

L'important nombre d'habitatges de menys de 60 m² existent a la ciutat no s'ha de considerar un problema, ja que hi ha una àmplia demanda per aquesta tipologia formada per famílies unipersonals, parelles joves, parelles grans sense càrregues familiars i altres famílies a les que aquest tamany d'habitatge s'hi adequa.

Els problemes d'habitatge a L'Hospitalet

1. Els passadissos Avui en dia, deuen quedar a L'Hospitalet uns vint *passadissos*, amb una mitja entre 8 i 10 habitatges d'uns 30 m² cadascun d'ells, i que estan repartits entre els barris de Collblanc, La Torrassa, Santa Eulàlia i Sant Josep. La majoria d'aquests habitatges estan ocupats. Alguns d'aquests conjunts estan qualificats com a patrimoni arquitectònic de la ciutat. L'Ajuntament pretén solucionar aquest problema durant els propers cinc anys. En els conjunts qualificats d'interès arquitectònic les solucions que es pensen són la rehabilitació i posterior substitució de l'ús residencial per algun servei municipal, o la rehabilitació dels habitatges convertint cada dues d'elles en una. Per els conjunts més deteriorats es defensa la seva demolició i reallotjament dels seus veïns.

2. Els microhabitatges L'Ajuntament ha fet un mostreig per comprovar l'ús del parc d'habitatges amb una superfície inferior a 40 m², comprovant que la quasi totalitat d'aquest parc, que en un temps passat va ser utilitzat com habitatge, ha perdut el seu ús residencial i ara aquests locals situats en baixos, sótans i attells, són usats com tallers, garatges o trasters.

3. Deficiències en els serveis bàsics A la ciutat de L'Hospitalet s'han detectat 500 habitatges que encara utilitzen aigua de dipòsit i tenen tuberies de plom. Amb el consegüent risc sanitari. El 47% d'aquests habitatges es troben en el barri de Collblanc, i la resta repartides per altres barris més antics de la ciutat. L'Ajuntament es planteja subvencionar a les famílies les obres de substitució de les canonades per una instal·lació de coure.

4. Les patologies constructives La majoria del parc d'habitatges de la ciutat es va construir entre 1950 i 1975. En general, l'escassa qualitat de les construccions fetes en aquesta època ha comportat una alta incidència de les patologies constructives sobre el parc d'habitatges originat durant aquests anys. En el municipi de L'Hospitalet la incidència no ha sigut tan elevada com en altres poblacions catalanes. Entre 1991 i 1999 s'han tramitat 917 expedients de rehabilitació de patologies constructives greus, aluminosi o ciment carbonatat, de caràcter forçós o promogut pels llogaters de l'immoble. També s'han cursat altres 160 expedients de diverses patologies constructives menys greus. En l'actualitat, els tècnics municipals consideren que degut a que el cicle de vida dels materials defectuosos origen de les patologies s'ha acabat en la ciutat, que es deu haver solucionat aquest problema quasi en la seva totalitat.

5. Absència d'ascensor en els immobles Fins ben entrada la dècada dels setanta va ser una excepció la presència d'ascensor en els immobles d'aquesta ciutat. Així, la majoria dels edificis no el tenen i en moltes finques és impossible la seva instal·lació per manca d'espais hàbils. I a més, en alguns edificis l'estretor i la pendent de les escales suposen un fort inconvenient per a l'habitabilitat de persones d'edat i famílies amb fills petits.

6. La conservació dels edificis de lloguer El parc dels edificis destinats en la seva totalitat a lloguer a la ciutat és molt escàs i es concentra en els barris més antics: Collblanc, La Torrassa i Santa Eulàlia. L'estat de conservació d'aquests edificis és bastant baix al estar habitats per llogaters que tenen contractes de renda antiga o, en altres casos, en la seva totalitat per immigrants.

7. La incidència de la immigració en la conservació dels immobles La ciutat està allotjant un nombre creixent d'immigrants, sobre tot, en els barris on el preu de l'habitatge és menor: La Torrassa, la Florida o Pubilla Casas. En aquests habitatges la tassa d'ocupació acostuma a ser

superior a la habitual. No obstant, en el municipi el lloguer té una importància molt limitada i quasi no hi ha edificis destinats en la seva totalitat al lloguer, amb el que la degradació dels immobles està continguda pels propietaris residents. A més, un gran nombre d'immigrants accedeix a l'habitatge en règim de propietat.

Els barris més degradats

En opinió de les autoritats municipals, els barris més degradats de la ciutat són els de La Torrassa i, en menor mesura, Collblanc. En ells existeixen problemes de conservació d'edificis ocupats, pel que l'Ajuntament ha elaborat un pla d'actuació urgent en aquesta àrea.

En general, tots els barris de El Samontà, la zona més elevada del municipi, presenten una situació de degradació del parc residencial molt similar a l'existent en La Torrassa, encara que el seu parc d'edificis són d'unes dates més recents, entre els anys 50 i 70, i els problemes deriven del seu període de construcció i el seu origen obrer. Enumerats en funció de la major incidència d'aquests problemes es troben els barris de La Florida, Les Planes, Pubilla Cases i Sanfeliu.

Per últim, s'ha d'incloure en aquesta llista alguns dels polígons d'habitatge de la ciutat. En primer lloc El Gornal, que presenta la qualitat constructiva pròpia dels polígons habitacionals d'urgència, a més d'una dolenta connectivitat amb la resta de la ciutat i la pitjor imatge de barri de la ciutat. Mentre que Bellvitge té una major qualitat constructiva i, a més, els seus problemes inicials d'aïllament i humitat van ser corregits a l'inici dels noranta, pel que els seus habitatges, de més de 70 m² ara són ben acceptats en el marcat. ADIGSA és l'encarregada de la conservació i rehabilitació d'aquests barris.

La política de l'Ajuntament de L'Hospitalet

El gener de 2000 l'Ajuntament va aprovar el *Pla Integral Collblanc-Torrassa* amb l'objectiu de paliar els dèficits urbanístics d'aquest Districte. El pla, fet amb el recolzament de les associacions veïnals, comprèn una actuació integral. Inclou la solució als problemes d'aforament d'aigua per dipòsit i la rehabilitació o substitució dels *passadissos*. A més, pretén alentar als propietaris per a la rehabilitació dels edificis de lloguer. El seu element vertebrador, no obstant, és la dignificació del conjunt del barri a través de la urbanització dels carrers, ampliant les voreres i inclouent elements significatius del paisatge urbà que incrementin la imatge de barri i actuïn com a dinamitzadores de l'activitat privada en una àrea amb una centralitat minusvalorada.

El *Pla Integral Collblanc-Torrassa* constitueix només la primera fase de la tasca plantejada per l'Ajuntament de L'Hospitalet en aquesta matèria, perquè després d'ella seva execució es planteja la realització de plans similars per a tots els barris que conformen El Samontà, començant per La Florida i La Torrassa.

I.5 VILANOVA I LA GELTRÚ

Àngels Pérez - llicenciada en història, veïna de Vilanova i regidora de l'Ajuntament de Sitges

Assenyala com situacions marginals les urbanitzacions d'autoconstrucció del Tacó, el Xicarró i Santa Maria de Cubelles. Totes elles se situen en una primera corona del nucli urbà de Vilanova i La Geltrú, segregades d'aquest nucli per la Variant i situades entre aquest eix de comunicació i l'autopista.

Els nuclis històrics de Vilanova i de La Geltrú resten pendents d'una actuació de rehabilitació urbana que aconseguixi la seva revitalització residencial i comercial. No es tracta d'uns centres irrecuperables, ans al contrari, la seva rehabilitació presenta uns potencials inqüestionables per localització, qualitat inicial de l'edificació i valors patrimonials (esglésies, centres recreatius, escoles, hospitals, etc.)

L'alcalde (veure La Vanguardia de 23-08-00) reconeix ...” una de les assignatures pendents és la dels centres històrics...i seguir avançant en el procés de legalització i ordenació de les més de 30 urbanitzacions marginals espargides com una taca al llarg del terme municipal”.

I.6 SABADELL

Antoni Sorolla - arquitecte i ex-regidor d'urbanisme

D'entrada manifesta el seu criteri que la onada immigratòria actual se'ns està escapant de les mans per manca de respostes també en el tema de l'habitatge.

En relació a Sabadell, el centre històric no presenta problemes al tractar-se d'una àrea urbana normalitzada.

L'autoconstrucció, que va ser molt important durant els anys cinquanta i seixanta, s'ha anat resolent durant els anys vuitanta a base d'una molt important inversió en urbanització de l'espai públic, serveis i equipaments, que ha consolidat aquests barris amb un nivell d'urbanització fins i tot més alt que la mitjana de la ciutat.

No obstant, és possible que encara quedi algun petit nucli marginal de barraques en l'entorn del Ripoll, o la precària colònia de Can Roqueta, en un entorn progressivament industrial. En aquest sentit, és molt important el planejament urbanístic, perquè és qui determina si aquests barris s'han de concolindar o no, i per tant dirigeix l'acció pública i els recursos en una o altra direcció.

Els barris de promoció privada dels anys setanta (en alguns casos promocions mixtes Ajuntament-Caixa de Pensions) en forma de blocs en altura no estan malament, però el canvi sociològic amb l'entrada de la nova immigració o de població gitana no integrada (Can Deu, Can Puigjaner) està creant problemes seriosos en el manteniment dels edificis, marxa de població jove solvent econòmicament, i una caiguda dels preus de l'habitatge. En aquest sentit, la diferenciació social que s'està produint és més de naturalesa cultural que econòmica.

I.7 VIC

Montserrat Reguant – ex-regidora d'Urbanisme

El lloc on es concentren les situacions d'infrahabitatge és en el casc antic , però no en la part que dona al Paseig-Rambla, sinó en la part contrària.

La Catedral i l'Ajuntament són els punt que marquen una mica la separació entre la part més degradada i la que ha sigut rehabilitada.

Aquestes situacions d' habitatges en males condicions, i que les persones que hi viuen van a Serveis Socials de Càritas (més que no pas a l'Ajuntament), va provocar que Càritas i l'Ajuntament arribessin a uns acords per portar a terme un mínims arranjaments dels habitatges (aigua...llum...esquerdes...), principalment en els pisos on hi viuen persones grans ...immigrants...

Actualment a Vic hi ha uns 2.000 i escaig de nord-africans i uns 1.000 subsaharians "reconeguts".

El que fins fa pocs anys es podien considerar també com a situacions d'infrahabitatge – les cases de l'Obra Sindical del Hogar – han sigut molt ben rehabilitades per ADIGSA i avui en dia formen un barri "molt ben vist".

I.8 MANRESA

Dolors Serra - Assistent Social de Càritas de Manresa

El problema de l'infrahabitatge es localitza en el Casc Antic de Manresa i en els barris veïns que formen part també d'aquest casc Antic: el barri anomenat Carretera de Vic, el barri del Remei.. Tot són cases velles i la majoria en unes condicions d'una total inhabilitat.

Aquí a Manresa no es pot parlar de barris de barraques ni de situacions d'habitatges degradats pel fet de ser fruit de l'autoconstrucció.

Altres barris com la Balconada, el Xup, la Font dels Capellans....són barris d'ADIGSA i estan molt ben rehabilitats i ben cuidats. Això és així perquè hi ha unes AA. de VV. amb uns líders molt potents i quan hi ha problemes es belluguen molt i de manera dura.

Són molt pocs els casos d'aluminosi i de fet no han tingut transcendència en quan a constituir un problema.

La situació degradadíssima dels Casc Antic va derivar cap a la realització d'un estudi i a partir d'aquí es va constituir una entitat anomenada FORUM amb l'intent de portar a terme les actuacions per rehabilitar el Casc Antic. En realitat s'ha fet molt poca cosa...per no dir res. Es va portar a terme un enderrocament i es va construir un nou edifici de vivendes. Sempre es deia que fos quina fos la política de rehabilitació sempre aniria dirigida prioritàriament a real·lotjar els veïns afectats. Però en el cas concret esmentat, només han pogut real·lotjar-se "segons qui", ja que els pisos valien 9.000.000. Un milió a l'entrar i la resta a pagar mensualment. La majoria de persones ubicades en el Casc Antic són llogaters i immigrants marroquins que no disposen en absolut d'aquests diners.

Un cas recent i viscut molt d'aprop, ha sigut l'enfonsament d'un edifici de tres pisos on hi vivien magrebins. Un dels veïns era una dona amb tres fills. El pis era propietat del FORUM. Aquests li varen oferir anar a una pensió, però la dona (amb tres fills) no va volgué. Llavors li varen oferir un pis amb una habitació, la dona-mare dormia en el menjador però pagava 25.000 ptes. Nosaltres -Càritas- vàrem parlar amb el regidor...però res de res. Al final Càritas va arreglar la situació buscant un altre pis, corrent a càrrec nostre quan la dona no arribava a cobrir les despeses. Els altres dos casos afectats per aquest enfonsament varen haver de buscar la solució pel seu compte.

En absolut s'ensuma una política amb un mínim de sentit social en tot el procés de rehabilitació del Casc Antic, que com ha passat sempre en tots els processos migratoris, és el lloc d'aterratge dels nous vinguts, i quan mínimament s'han estabilitzat, marxen cap altres llocs i barris.

Normalment els propietaris no volen vendre. L'Ajuntament - FORUM - rehabilita i lloga el pis però el propietari conserva la propietat i passen uns anys que ell no cobra el lloguer.

"No entenc (diu la Dolors) com es poden fer contractes de lloguer d'uns pisos del Casc Antic que una revisió mínima no els concediria la cèdula d'habitabilitat. Curiosament els rebuts de l'aigua...la llum.. d'aquests pisos llogats van en nom de l'amo i els paga ell, no els llogaters".

Manresa esta perdent habitants, però a la vegada s'està construint d'una manera desbocada, i els preus dels nous pisos no baixen dels 12.000.000 de ptes.

I.9 GIRONA

Montse Nebot - tècnica de l'Àrea de Serveis Socials de l'Ajuntament

Pep Just - regidor de l'Ajuntament

La conversa amb en Pep Just i la Montse Nebot, polític i tècnica de l'Àrea de Serveis Socials em va donar entendre que de fet a Girona no es poden delimitar unes àrees en les que hi ha una concentració més o menys homogènia de situacions d'infrahabitatge. Això no vol dir que no hi hagi vivendes amb situació molt degradada.

El Casc Antic de Girona avui en dia es va convertint en el lloc de residència dels "VIPS". S'està refent molt, això no vol dir que en algun racó no hi hagi habitatges molt degradats i en els que encara si poden trobar vivint gent gran...alguns marroquins. Hi ha una certa dualitat però amb un predomini cada vegada més evident d'un barri de "prestigi".

La part que era el "barri xino" s'ha enderrocat del tot i estant fent noves edificacions. Han conservat "el pou" que quedarà al mig d'una placeta, com a testimoni històric del barri.

Els llocs on encara es poden trobar habitatges en molt males condicions són, evidentment, els marcats per els processos migratoris dels anys 60. Es en aquests barris – Taialà, Torre Gironella, ...- on hi trobem cases que són fruit de l'autoconstrucció, tot i que en el transcurs dels anys les han anat arreglant i millorant.

Barris com la Font de la Pólvora, on hi trobem gitanos...en el barri veí de Vila-roja...amb habitatges de Promoció Oficial en els que actualment hi esta intervenint ADIGSA. Es aquí on hi ha les vivendes Barceló conegut com a lloc dels "marginats".

En els barris de Pedret i Pontmajor hi ha cases molt humils on hi viuen persones grans i no tenen capacitat econòmica per arranjar les vivendes.

En el barri de Sant Daniel també si poden localitzar algunes cases "puntuals" en molt males condicions, com també a prop del barri Palau i al costat de la ctra. de Barcelona hi ha unes vivendes molt antigues que segurament necessiten una rehabilitació seriosa.

El nombre important d'immigrants, tant magrebins com gambians, s'ubiquen majoritàriament a Salt, que es vulgui o no esta enganxat plenament amb la ciutat de Girona. Aquí la presència forta de magrebins es dona en el barri de Sant Narcís i Sta Eugènia, on comencen a haver-hi problemes escolars.

I.10 FIGUERES

Montserrat Palma - psicòloga i regidora d'urbanisme

El primer sector amb problemes d'habitatge és el Centre Històric, on hi viuen unes 6.000 persones. Les cases no són de massa qualitat, es manté molta edificació antiga, hi ha poca renovació.

Hi viu molta gent gran sola, amb situacions on es presenten problemes de mobilitat i fins i tot d'abasteixement familiar.

Hi ha una important presència de població immigrada, sobretot magrebins, que es situen en alguns dels carrers menys importants del centre. Sovint es detecten situacions d'amuntegament en un sol habitatge.

De moment no hi han problemes de convivència, tot i que la presència al carrer d'aquesta població pot arribar a impressionar a una part de la població més tradicional.

Són molt importants les millores urbanes que es van fer per mantenir la diversitat d'activitats i els múltiples usos en els espais públics més importants del centre històric.

A llevant de la ciutat, sortint en direcció a Roses, hi ha el barri de la Marca de l'Ham. Es tracta d'un barri de finals dels anys seixanta, aïllat físicament de la resta de la ciutat, que inicialment va acollir immigració andalusa i extremenya. Actualment hi viuen unes 3.000 persones.

És un barri de baixa qualitat de les construccions on actualment hi ha la oferta més econòmica de la ciutat, tant en venda (3-4 milions) com en lloguer (30-40 mil), i on s'està detectant una progressiva substitució de la població inicial per població immigrada, que té més dificultats per assumir les despeses i la gestió del manteniment dels elements comuns dels edificis.

S'està cuidant el màxim que es pot l'espai públic i els equipaments de barri, s'ha millorat la connexió amb la ciutat amb el transport públic, les activitats econòmiques de moment aguanten, com també ho fa la cohesió social, sobretot amb activitats com el futbol, però hi ha el risc que els processos de substitució actual de la població vagin derivant cap a situacions d'infrahabitatge que agreugi les condicions d'aquest barri que ja va néixer amb el dèficit de situar-se tant aïllat de la ciutat.

A ponent, més enllà del parc, hi han els barris promoguts per organismes públics com l'INV (Sant Joan, on es va traslladar la població d'ètnia gitana que es va treure del centre històric a

principis dels anys seixanta, actualment ADIGSA) o l'OSH (Bon Pastor, barri de casetes), als que s'hi afegeix el barri del Colobret, que va ser una actuació privada de ciutat jardí que va derivar cap una urbanització marginal els anys seixanta que va acollir població immigrant sobretot del sector de la construcció i dels serveis a la llar.

Aquests barris, juntament amb les "vivendes del parc", blocs grans de promoció privada que donen directament al parc central, configuren un conjunt urbà en equilibri inestable. Per una part, hi trobem un bon funcionament dels serveis, millores en els equipaments, com per exemple la nova residència per gent gran, i el pulmó que suposa el gran espai públic del parc. Per l'altra, l'increment de població d'edat avançada i les dificultats de convivència amb una part de la ètnia gitana. No obstant, la normalització del mercat de l'habitatge en aquests barris fa que de moment no es presentin situacions clares d'infrahabitatge.

I.11 REUS

Cap de l'àrea de serveis personals

En el Nucli Vell s'està produint en alguns sectors (carrers concrets) un procés de substitució social amb l'entrada de població immigrant i també de població amb pocs recursos i transeünts. Al mateix temps s'estan fent actuacions de remodelació física executant el Pla Especial de Reforma Interior, en àmbits on està posicionada població d'ètnia gitana.

El barri de la Immaculada és un barri d'autoconstrucció configurant un cert "laberint" (passadissos) i situat a les vores d'un barranc, on s'està produint també un procés d'envelliment dels ocupants inicials i l'entrada de població amb pocs recursos. Hi ha un Pla de Millores en marxa.

Per contra, en el barri Sol i Vista, situat a ponent, al costat de la carretera de Falset i Mora d'Ebre, també amb autoconstrucció i passadissos, s'està normalitzant amb més possibilitats al mantenir-se un bon nivell de cohesió en l'estructura social.

Altres situacions de caràcter més puntual és produeixen en alguns carrers del barri Sant Josep Obrer, on l'actuació sobre els espais públics i els entorns ha introduït elements de normalització, en un nucli de casetes ocupats per ètnia gitana al costat del nou barri construït per l'INCASOL, o en el carrer Muralla (zona del Roser) on els edificis dels anys seixanta estan rebent un important contingent de població immigrada magrebí.

I.12 LLEIDA

Lluís Claverol - aparellador i cap de l'Oficina de Rehabilitació del Centre Històric

Pilar Nadal - treballadora social

En el Centre Històric de Lleida s'està desenvolupant un Programa ARI (Àrea de Rehabilitació Integrada) des de 1995, i la millora física del centre és ja molt important, en urbanització i sobretot en construcció de nous habitatges de promoció pública en el marc del Programa. El resultat d'aquesta acció, que es va dirigir a les situacions més degradades de l'edificació i dels habitatges, és que les situacions d'infrahabitatge que encara queden són molt puntuals. En un darrer estudi pel concurs URBAN es va determinar que encara hi havia un 6,4% de situacions d'infrahabitatge i un 27,2% d'habitatges sense condicions d'habitabilitat.

El que l'Oficina de Rehabilitació està fent els darrers temps és d'intermediació en el mercat de l'habitatge a lloguer, per solucionar problemes d'acceptació per part dels propietaris garantint la solvència dels peticionaris. En 6 mesos es porten unes 150 actuacions consolidades en aquest sentit, aproximadament la meitat de les que s'han interessat. Es tracta en molts casos de famílies immigrants que provenen d'un primer assentament en poblacions agrícoles i que busquen a Lleida una ampliació dels serveis que necessiten quan han assolit un nivell d'estabilitat suficient. Aquesta tasca es fa vinculada molts cops amb l'Institut Municipal de Treball i Formació per la població més jove.

Els assentament de barraques del campament Tarradelles o la Granyana van ser eradicats l'any 1999 amb un programa desenvolupat "in situ", primer de consolidació familiar, i posteriorment de dispersió i integració a diverses àrees de la ciutat, sobretot en el mateix Centre Històric en actuacions de rehabilitació fetes per l'Empresa Municipal d'urbanisme.

Un altra barri amb problemes des de sempre és el de Magraners, situat de manera aïllada de la resta de la ciutat i amb un procés inicial d'autoconstrucció dels edificis i habitatges. Es tracta d'un barri amb una gran cohesió social i on s'està desenvolupant una important tasca de normalització, amb actuacions puntuals d'habitatge públic, millora general de la urbanització, i integració al creixement urbà tal com ho preveu el recent Pla General.

Altres barris de la ciutat, malgrat la seva aparença de normalitat, són focus potencials de problemes seriosos d'habitatge de cara al futur. La Mariola és una promoció privada en blocs en alçada però amb una debilitat constructiva molt important. L'envelliment de la població i els canvis socials derivats de l'entrada de la nova immigració, a més de les dèbils condicions inicials dels edificis, endeguen un procés que pot tenir efectes molt negatius a mig termini si no s'habiliten des d'ara polítiques adients.

I.13 BALAGUER

Montserrat Giner - arquitecte municipal

L'àrea urbana més problemàtica és el nucli vell, que està patint un procés d'abandonament molt important per part de la població que tradicionalment l'havia ocupat. L'extensió del domini de la ètnia gitana aprofitant aquest abandonament i amb un cert procés de "crida" ha derivat cap a una degradació dels edificis i habitatges molt important, tant per la manca de manteniment com també per una "agressivitat" amb els edificis que accelera el seu deteriorament.

De moment aguanta encara població tradicional, sobretot gent gran, però el procés és de pèrdua de població i sobretot també d'activitats (carrer Major, Avalu i Sant Jaume). Només en la plaça del Mercadal i entorns més immediats es detecta una certa normalitat pel que fa al mercat immobiliari, amb l'entrada de nous inversors que estan actuant en rehabilitació o construint nous habitatges.

Hi ha un Pla Especial que preveu una intervenció intensa de renovació urbana en els carrers per sota Santa Maria, a partir del criteri de millorar els accessos a aquest sector tot renovant part de la trama construïda.

En altres àmbits urbans, en el barri de Sant Crist ADIGSA ha fet una actuació important de renovació urbana, reduint de 70 a 40 els habitatges existents.

Altres problemes que s'albiren de cara al futur són els blocs entre mitgeres en alçada (5 ó 6 plantes) construïts per promotors privats durant els anys seixanta i setanta en l'Eixample i en unes condicions precàries tant constructives com funcionals (escales reduïdes, manca d'ascensor), i que estan sent abandonats pels ocupants inicials i probablement ocupats per nous residents provinents de la nova immigració.

ANNEX II

LES ENTREVISTES A INSTITUCIONS

	<u>Pàg.</u>
INTRODUCCIÓ	4
INFORMES DE LES ENTREVISTES	6
CCOO SECRETARIA DE POLÍTICA SOCIAL	7
AJUNTAMENT DE BARCELONA, AFERS SOCIALS	10
FUNDACIÓ FOMENT DE L'HABITATGE DE CÀRITAS	12
ARQUITECTES SENSE FRONTERES (Departament 4art Món)	16
SOS RACISME	18
CITE	21
CÀRITAS (Servei d'immigració)	25
UGT – AMIC (Ajuda mútua a l'immigrant a Catalunya)	29
SODEPAU – FAVB	31
DIRECCIÓ DE BENESTAR SOCIAL, GENERALITAT DE CATALUNYA	35
FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS GITANES DE CATALUNYA	37
CÀRITAS (Programa Sense Llar)	41
ANÀLISI FINAL	44
1. IMMIGRANTS PROCEDENTS DE LA RESTA DE L'ESTAT (1900 – 1960)	45
2. IMMIGRANTS EXTRACOMUNITARIS	45
2.1 Procedència de la Migració	45
2.2 El temps d'arribada	46
2.3 Migració econòmica	46
2.4 Situació legal	47
2.5 Factor discriminatori	47
2.6 Xarxes lucratives	47
2.7 Situació a les zones rurals	48

3.	PERSONES D'ÈTNIA GITANA	48
3.1	Discriminació social	48
3.2	Falta de solvència econòmica	49
3.3	Factors culturals	49
3.4	Factors legals	50
4.	GENT GRAN	50
5.	PERSONES SOBRE LA FRANJA DE 50 ANYS EN SITUACIÓ SÒCIO LABORAL CRÍTICA	51
6.	SITUACIÓ LÍMIT	51
6.1	Migració de recent arribada	52
6.2	Migració Itinerant	52
6.3	Sectors socials marginals	52

INTRODUCCIÓ

Per tractar el tema de l'infrahabitatge a Catalunya des d'una vessant més sociològica s'ha elaborat el present apartat de l'estudi que, mitjançant la realització i el posterior anàlisi d'entrevistes a persones qualificades, pretén donar una visió actual dels aspectes socials rellevants i dels diferents factors implicats en aquesta problemàtica.

S'utilitza com a eina principal l'**entrevista**. L'elecció d'aquest mètode no ha estat gratuït, la manca de dades qualitatives i els pocs estudis realitzats sobre aquest tema en particular obliguen a fer una primera aproximació global per recollir informació sobre la situació, tenint en compte les diferents perspectives existents. A més a més és necessari un primer estudi de l'estat general que ens situï i ens mostri els diferents camins que poden existir pel creuament d'estadístiques.

Es tracte d'entrevistes amb **guió obert** que han permès a l'informant incidir sobre els temes que tenia més coneixença. Aquest guió plantejava com a qüestions principals:

- Percepció i dades actuals de la problemàtica dels infrahabitatges a Catalunya.
- Detectar els diferents col·lectius afectats.
- Descripció de la situació econòmica, social i cultural dels col·lectius afectats.
- Condicions dels habitatges on s'allotgen les persones que viuen en infrahabitatges.
- Localització de les àrees on es detecta una major incidència de la problemàtica.
- Actuacions que es porten a terme sobre la problemàtica des de l'entitat consultada i resultats de les mateixes.

A més a més, el fet d'entrevistar-se amb entitats que tractaven problemes d'infrahabitatge des de vessants diferents plantejà la necessitat d'anar adequant el guió segons la informació i dades que es pretenia recollir.

Les entrevistes van ser enregistrades per facilitar i agilitzar el posterior informe i han tingut una durada entre trenta minuts i una hora.

En total s'ha efectuat dotze entrevistes que es podrien classificar en els següents apartats segons les diferents dades i perspectives que es volien aplegar:

- Lectura general sobre infrahabitatge a Catalunya. Causes i efectes. Diferents col·lectius afectats.

- CCOO Departament de Política Social, *Plataforma per un Habitatge Digne*.
- Serveis d'Afers Socials de l'Ajuntament de Barcelona.
- Fundació Foment de l'Habitatge, *Plataforma per un Habitatge Digne*.
- ONG Arquitectes sense Fronteres, *4rt món*.

- Infrahabitatge i immigració:

- ONG SOS Racisme.
- CITE (CCOO). Centre d'informació per a Treballadors i estrangers.
- Càritas. Servei d'immigració.
- UGT-AMIC. Ajuda Mútua al Immigrant a Catalunya.
- FAVB. Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona.
- Direcció de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya. Departament d'immigració.

- Infrahabitatge i col·lectiu de persones gitanes:

- Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya.

- Situacions límit:

- Càritas. Programa *Sense Llar*.

A continuació es presenta un informe de cada una de les entrevistes, on s'ordena i es destaca la informació més rellevant. A partir d'aquests informes i d'algunes transcripcions literals es desenvoluparà un **anàlisi final basat en una lectura comparativa i transversal de tota la informació obtinguda.**

INFORMES DE LES ENTREVISTES

CCOO SECRETARIA DE POLÍTICA SOCIAL

Entrevista: Yolanda Alcázar, Tècnica especialitzada en Habitatge i Educadora Social de la secretaria de Política Social de CCOO

Adreça: Via Laietana 16, 5º Planta

Telèfon: 93.4812893

E-Mail: yalcazar@conc.es

Entitat-programa

Des de la secretaria de política social de CCOO no es porten a terme programes o projectes específics sobre habitatge, es considera que aquest tipus de actuacions comporten uns pressupostos molt elevats amb els quals no poden comptar. No obstant, treballen amb un servei d'assessorament de tot tipus de problemàtiques socials (i per tant, s'inclou també, qüestions sobre habitatge) i estan en constant relació amb altres entitats (Plataformes, ONGs, etc.) també interessades amb temes que afecten a la societat actual.

A partir del coneixement directe dels fets i de l'intercanvi d'informació, des de la secretaria de política social s'ha arribat a formular propostes sobre el tema d'habitatge a diferents administracions públiques: ajuntaments, Generalitat de Catalunya i Patronat Municipal de l'Habitatge. Una mostra d'aquest interès es la seva implicació i participació en el I Congrés Català per al dret a un Habitatge Digne, així com la seva vinculació a la Plataforma que porta el mateix nom i en la que també estan integrades entitats com: UGT, Càritas, Justícia i Pau i OCU.

Col·lectius afectats

Des de la seva experiència en matèria d'habitatge constaten que, efectivament i tal com plantejava la hipòtesi inicial d'aquest apartat de l'estudi, els **col·lectius** més afectats pels problemes d'infrahabitatge són **immigrants extra-comunitaris, immigrants de la resta de l'Estat arribats entre 1900 i 1960** i que no han pogut superar una situació econòmica i social precària i persones **d'ètnia gitana**. No obstant, afegeixen a aquest plantejament dos col·lectius més, prou importants com per ser representatius dins la problemàtica:

Gent gran: Es tracta del col·lectiu que més s'acosta al servei d'assessorament de CCOO per qüestions i problemes d'habitatge. Principalment, són persones que viuen en pisos de lloguer baix des de fa molts anys i que fa molt temps que no es beneficien de cap reforma ni arranament de l'habitatge.

La condició econòmica d'aquest sector sol coincidir en uns d'aquestes dues situacions: persones amb pensions baixes o bé, persones que no han arribat a la cotització mínima i estan rebent algun tipus d'ajuda.

La coincidència d'aquests dos factors, situació econòmica precària i lloguers baixos no actualitzats, fa que es temi una conjuntura crítica a curt termini amb l'actualització dels lloguers amb la vigent llei de la LAU. El desconcert per aquest tema augmenta pel fet de no comptar amb dades quantitatives sobre el nombre de persones que es poden veure afectades.

Persones amb situacions crítiques socio-laborals: El segon nou col·lectiu detectat és un grup de característiques molt heterogènies. Persones molts cops sobre els 50 anys, que han anat a desembocar en circumstàncies laborals precàries o bé s'han quedat a l'atur sense opció a cap pensió o ajudes familiars. Tot i que no es pot atribuir gaires més trets en comú - ja que cada cas arriba a aquestes situacions a través d'un cúmul de diferents problemàtiques- es podria afirmar que dins el col·lectiu el grup més nombrós serien dones que no han tingut mai un contracte laboral o que l'han perdut recentment a l'hora que s'han separat del seu cònjuge. Sovint dones amb fills amb moltes dificultats per entrar al mercat laboral o per mantenir una feina.

Pel que fa a la migració extra-comunitària es constata que, efectivament, és el col·lectiu amb més dificultats per trobar habitatges amb uns mínims d'habitabilitat i sovint aquesta circumstància no ve donada per la impossibilitat de pagar un lloguer sinó per les dificultats que troben a la hora de trobar propietaris que els acceptin com a llogaters. Aleshores es quan es recorre al mercat submergit d'habitatge on la gran majoria de vivendes estan en condicions d'infrabitabilitat. A tot això s'afegeix l'agreujant de que tot i que molts immigrants podrien arranjar aquest pisos -molts d'ells tenen excel·lents coneixements de manobres-, no ho arriben a fer perquè es corre el risc de que el propietari arregli la cèdula d'habitabilitat i acabi llogant la vivenda a més alt preu o a altres persones.

No tota la migració procedeix del mateix punt d'origen i com a conseqüència no tots els immigrants adopten les mateixes estratègies d'adaptació al nou medi social. Això influirà molt

en el tipus i condicions dels habitatges que acabin vivint i amb el nombre de persones amb les que comparteixin pis.

Després de definir diferents col·lectius afectats pel problema d'infrahabitatge, s'arriba a la conclusió que aquesta problemàtica és un factor multicausal, no es pot parlar només d'un determinant que defineixi el fonament de la problemàtica, hi actua més d'un determinant i a més no sempre hi ha una igual combinació dels mateixos.

Zones afectades

En referència a les zones detectades que presenten més problemes d'infrahabitatge, s'afirma que les àrees que més es treballa és Ciutat Vella i després barris marginals de l'àrea metropolitana de Barcelona. Pel que fa a la resta de Catalunya s'intueix que es reproduïx la mateixa situació: quasi totes les ciutats de Catalunya presenten problemes d'infrahabitatge en els seus nuclis històrics i també en barris perifèrics amb tradició d'acollir immigració.

AJUNTAMENT DE BARCELONA, AFERS SOCIALS

Entrevista: Lola Rodríguez. Tècnica de gestió de la direcció de serveis de producció
Antonina Crespiero. Tècnica de suport de la direcció de serveis de producció

Adreça: Avd. Diagonal, 233, 2n pis.

Telèfon: 93.4132689

E-mail: lrodriguez@mail.bcn.es

acrespiero@mail.bcn.es

Entitat-programa

Des d'Afers Socials de l'Ajuntament de Barcelona es duu a terme des de març de 2000 un Programa d'Habitatge destinat a totes aquelles persones que per manca de recursos econòmics no poden suportar les despeses inicials que implica el lloguer d'una vivenda. Mitjançant una pòlissa d'assegurances i un aval que fa l'Ajuntament de Barcelona pel propietari o la gestoria que fa les funcions de propietari, es garanteix que la família llogatera es farà càrrec de les despeses mensuals. El programa també inclou una part important de diners que s'inverteixen en reparacions i en l'equipament de la vivenda per assolir les mínimes condicions necessàries.

L'any passat es van rebre 400 sol·licituds de les quals es van donar sortida a 120. La sol·licitud l'omple l'assistent social i en ella inclou les característiques necessàries de l'habitatge. Quan els arriba la sol·licitud fan la valoració, es prioritza sempre a les famílies on hi ha fills/es. A partir de la valoració es busca els pisos seguint l'ordre de la varemació. Les sol·licituds s'envien al Patronat de l'habitatge i allà entren dins la borsa de l'Habitatge. Hi ha molt pocs pisos de protecció oficial i no es pot donar sortida a totes les sol·licituds a partir dels pisos de protecció oficial. Des del mes de setembre poden oferir vivendes sense que les famílies les hagin de buscar ja que han adjudicat el banc de l'habitatge a una empresa que col·labora en el programa buscant pisos per llogar.

Destaquen que el problema radica en que el mercat d'habitatge de lloguer s'ha encarat els darrers dos anys, creuen que hi ha molta demanda i poca oferta, i això dificulta dur a terme el programa ja que sovint el varem per fer una sol·licitud està per sota del preu real del lloguer d'una vivenda (el varem actual parteix de que els ingressos mínims per una família de 3 membres sigui de 90.000 ptes. i per una sola persona de 55.000 ptes.). De vegades es troba alguna vivenda per 30.000 ptes. que no està en condicions però que amb els diners destinats a

obres i equipament poden arribar a ser vivendes en condicions. Destaquen que mai es lloga una vivenda que no tingui en regla la cèdula d'habitabilitat.

Un altre fet que es destaca com a problema és que fruit de la poca oferta i la gran demanda el propietari sempre té l'opció d'escollir l'inquilí, i la població amb la que treballa el programa són "els que competeixen amb les pitjors condicions del mercat, si a més a més el client és immigrant i immigrant que se li nota, perquè és d'una altra raça, doncs ens trobem amb problemes importants". Amb l'encariment de la vivenda de lloguer el programa es veu obligat a pujar el varem per poder acceptar les sol·licituds

Col·lectius afectats

Aquest programa va destinat tant a famílies immigrants com a famílies locals, però destaquen que dins el programa cada vegada hi ha més demandes procedents de **famílies immigrants**. Un 20 % d'usuaris del programa són immigrants, bàsicament **magrebís i sud-americans (equatorians i peruans)** i es prevé que aquest tant per cent augmenti durant el 2001.

Hi ha col·lectius que es queden fora del programa, com els immigrants sense papers o els que no arriben a tenir uns ingressos suficientment estables i amb les mínimes garanties de que podran respondre a les despeses mensuals. Afirmen que hi ha molta gent que prové dels **Països de l'Est** i que arriba a Barcelona amb unes expectatives difícils d'assolir per com està la realitat de la societat. Afirmen que no poden assumir a tota aquesta gent, i destaquen que no hi ha programes específics amb la gent que dorm al carrer. El programa va destinat a gent que està mínimament estabilitzada, encara que de forma deficient però amb un mínim reglament.

Zones afectades

En quant a infrahabitats destaquen la presència de colomars a l'Eixample, un nucli molt important a Ciutat Vella, a Torre Baró i al barri de Sant Martí, on hi ha molta població gitana que viu en furgonetes i camions.

FUNDACIÓ FOMENT DE L'HABITATGE DE CÀRITAS

Entrevista: Antoni Salamero, Director Fundació Foment de l'Habitatge

Adreça: C/ Capellans 2, 2º 1º

Telèfon: 93 30273052

Entitat-programa

Fundació foment de l'Habitatge és una fundació privada d'inspiració cristiana que va ser promoguda per Càritas el 1991.

Els objectius de la fundació són:

- Fomentar i promoure l'habitatge social
- Ajudar a les persones en procés de reinserció social a tenir una llar digna

La fundació aconsegueix per a gent amb recursos econòmics molt escassos, habitatges amb lloguers molt baixos, quasi simbòlics (aprox. 15.000pts al mes), però amb un període de temps limitat, 6 mesos o un any, perquè s'entén que la disponibilitat d'un habitatge és una condició bàsica per al readreçament de persones i famílies immersos en un context de marginalitat social.

L'àmbit de las actuacions és la diòcesis de Barcelona, però un 80% dels habitatges amb que treballen estan situats a Barcelona ciutat. Altres poblacions on també tenen habitatges són: l'Hospitalet de Llobregat, Terrassa, Sabadell, Sant Vicens dels Horts.

Les persones que entren dins el programa de la Fundació han estat vivint en situacions *d'infrahabitabilitat* (fins i tot en circumstàncies encara més limit), la Fundació els rep en el moment en que els serveis socials de Càritas decideixen fer-los entrar en el programa, per tant des de la mateixa Fundació no es coneix el seu modes de vida anterior ni quina era la causa i efecte de viure en infrahabitatges, les dades de que disposem són bàsicament quantitatives però ens poden ajudar a tenir una idea d'anàlisi de quin són els problemes més freqüents de *infrahabitabilitat*.

Situacions anteriors de les quals provenen els afectats:

A finals de 1999 la Fundació tenia 72 pisos ocupats per les famílies que entraren dins el programa: 40 famílies anteriorment no tenien cap tipus d'habitatge, és a dir, 20 vivien en pensions o en pisos ocupats i unes altres 20 estaven vivint en cases d'acollida de Càritas, provenien de una situació de **manca d'habitatge**. 12 famílies provenien de **desnonaments** per no poder cobrir el lloguer del pis on vivien, 11 famílies entren al programa per **falta d'habitabilitat** del pis en que residien i finalment, 9 famílies venien de casos d'**amuntegament**, compartien pisos petits amb altres famílies o estaven acollits per una altra família.

La **situació econòmico-laboral** d'aquestes persones ens indica quin sol ser el perfil econòmic dels col·lectius amb més risc de viure en *infrahabitatges*:

Situació laboral	% de famílies
Atur	47,2%
Feina eventual sense contracte	26,3%%
Pensionistes	13,9%
Feina fixa sense contracte	8,4%
Feina fixa amb contracte	4,2%%
TOTAL FAMÍLIES	72 (100%)

Procedència dels ingressos	% de famílies
Treball	37,5%
Renda Mínima d'Inserció	31,9%
Ajudes econòmiques	15'4%
Pensió contributiva	6'9%
Pensió no contributiva	6'9%
Subsidi d'atur	1'4%
TOTAL FAMÍLIES	72 (100%)

Col·lectius afectats

És important també veure quin són els **col·lectius** socials que s'acullen al programa. El primer que cal destacar és que el col·lectiu **d'immigrants** és més nombrós i la diferència és prou significativa: un total de 120 immigrants que representen el 57,1% de les 210 persones que estaven dins el programa de la Fundació a finals de 1999, a més tot sembla indicar que en els pròxims anys aquest col·lectiu augmentarà considerablement.

La majoria d'immigrants són d'origen **magrebí** -sobre tot marroquins- però no es disposa de dades concretes sobre la procedència específica d'aquest col·lectiu.

El segon col·lectiu que compte amb més nombre d'usuaris és el **d'espanyols**, representen un 29,9%. Dins aquest col·lectiu el grup més nombrós és el de dones soles amb fills i aturades o amb una gran precarietat laboral i uns ingressos molt reduïts. Aquest perfil d'estructura familiar representa, a la vegada, un 50% del total d'usuaris del programa.

També és important apuntar que dins el col·lectiu d'espanyols i en general dels usuaris de tot el programa hi ha una absència de **gent gran** que s'aculli als ajuts, segons el màxim responsable del programa i director de la Fundació *"...la gent gran pot tenir problemes però normalment té el seu pis, que aquest pis no sigui adequat és una cosa, però aquesta gent no marxa del seu pis perquè a més normalment tenen contractes de lloguer antic que no els poden fer fora"*.

Finalment trobem el col·lectiu de persones **d'ètnia gitana** que representen un 20,9% . Fent referència a aquesta xifra cal destacar que no dista massa del 29,9% que representa el col·lectiu d'usuaris espanyols, sobre tot si es té en compte el nombre de persones gitanes que viuen a l'àrea de Barcelona.

Zones afectades

La majoria d'usuaris resideixen i residien abans d'accedir al nou habitatge proporcionat per la Fundació, al casc antic de Barcelona, per tant es tracta del focus detectat amb més problemes d'habitatge. També es treballa molt sobre l'àrea del Baix Llobregat. Per últim i tractant sobre les zones més afectades, anotar que als barris de l'extrarradi de Barcelona hi ha més demandes

de persones d'ètnia gitana i que al casc antic de Barcelona sobre tot hi ha una demanda per part d'immigrants extra-comunitaris i aquesta tendència augmenta cada any.

ARQUITECTES SENSE FRONTERES (Departament 4art Món)

Entrevista: Elsa López. Responsable del departament 4art món.

Adreça: Plaça Nova. Col·legi d'Arquitectes

Telèfon: 93.3067819

Entitat-programa

La problemàtica de l'infrahabitatge és molt àmplia i Arquitectes sense fronteres no ho abarca tot, és una associació i la comissió de 4rt món, que es va consolidar fa 3 anys realitza un treball directe amb l'infrahabitatge quan se'ls sol·licita. No s'han realitzat estudis i el coneixement que és té sobre la problemàtica deriva de les intervencions concretes. Arquitectes sense fronteres és conscient de la situació i intervé directament a partir de les demandes de les associacions que treballen amb el tema de l'exclusió social i dels diferents Ajuntaments a través de treballadores socials

Col·lectius afectats

Una de les intervencions va ser a Sant Vicenç dels Horts, concretament al barri de San Josep, on hi ha una situació d'infrahabitatge provocat pels assentaments en l'època de la **immigració interior**, que bàsicament es va fer per autoconstrucció. Son vivendes que estan fetes sense cap mena de plànol i amb moltes patologies constructives, és a dir, humitats, problemes estructurals i de habitabilitat. Es va fer un diagnòstic per encàrrec concret, i es van detectar 40 vivendes afectades on es calcula que afectava a 4 persones per vivenda. El Col·lectiu eren persones de l'estat espanyol, moltes amb atur de llarga duració, **gent gran i immigrants magrebis** (gent en un estat d'exclusió molt fort que antigament es dedicaven a la venda ambulat, gent amb disminucions i sense possibilitat de tractar-se). En aquest programa hi havia el recolzament de l'ajuntament, ells van fixar la zona i a partir del diagnòstic de la comissió de 4rt món i a través d'un conveni es van fer intervencions concretes.

Les vivendes tenen característiques com ara humitats, males ventilacions, manca d'habitabilitat... És un barri on la gent lloga la vivenda o les compra amb el sistema de rebut-mensual, que és una modalitat que s'està extenent molt darrerament i que porta a una situació no gaire legal pel que fa a la propietat de la vivenda. Es venen les cases que si hagueren de legalitzar no podrien fer-ho perquè són vivendes que estan fetes en el fons dels solars i que no

tenen els accessos com hauria de tenir-los. Però per poder-les vendre , les pinten i les arreglen amagant els defectes de construcció, una vegada venuts és quan apareixen els "vicios ocultos", les humitats, les esquerdes...

Arquitectes sense Fronteres mira de veure a través d'un diagnòstic tècnic l'estat de les vivendes i a partir d'això fan un projecte o busquen recursos per rehabilitar-los Un altre barri afectat a San Vicenç dels Horts és el de la Guardia on també existeixen infrahabitatsges d'aquest tipus, en aquest barri està afectat el **col·lectiu magrebí** i el **col·lectiu gitano**.

A Barcelona la zona més afectada per infrahabitatsges és la de Ciutat Vella. A Mataró hi ha moltes vivendes desocupades i altres habitades però en condicions inframínimes d'habitabilitat. El col·lectiu més afectat és el **subsaharià**, que estan organitzats en una associació forta que està implicada activament i demandant solucions a la problemàtica amb la que s'enfronten.

El Casc Antic de Lleida també esta afectat per un numero elevat d'infrahabitatsges i amb l'Ajuntament s'ha arribat a un conveni per dur a terme les reformes necessàries, el col·lectiu més afectat es la **immigració magrebí**.

El Baix Llobregat també està afectat per edificis i vivendes d'infrahabitatge, encara que no saben a quin tipus de col·lectiu afecta el problema. A Terrassa també s'ha detectat algun infrahabitatge ocupat pel població gitana.

Des de la comissió de 4rt món, destaquen que no es pot oblidar que més enllà del problema de viure en un infrahabitatge hi ha gent que viu al carrer, a Plaça Catalunya hi ha 80 **subsaharians** dormint i vivint a la carrer.

SOS RACISME

Entrevista: Elisa Gutiérrez. Coordinadora de l'oficina d'informació i denúncia

Adreça: Passatge de la Pau 10 bis, Ent. 2a

Telèfon: 93.4120034

E-mail: sosracisme@troc.es

Entitat-programa

Sos Racisme disposa d'una oficina que funciona proporcionant informació i assessorament al immigrant i recullen les denúncies per raons de discriminació i actituds racistes i xenòfobes.

Les denúncies que arriben a Sos Racisme que fa la l'habitatge, no es basen en les condicions de la vivenda, sinó a la dificultat d'accés a l'habitatge per part de l'immigrant, dificultat de llogar per la seva condició de persona immigrada. Hi ha molts casos que el propietari diu que ja està llogat pel fet de que qui sol·licita el lloguer és immigrant, després truca algú catalano-parlant i el propietari o l'administrador diu que el pis està disponible. Des de SOS es mira de mediar i en un futur treballar el tema, estudiar-lo i mirar quin tipus de campanyes es pot fer per paliar els problemes amb els que es troben els immigrants a l'hora d'accedir a una vivenda.

Des de SOS no es porta cap programa específic sobre habitatge, es dediquen a rebre les denúncies i a partir de la denuncia s'actua en conseqüència. Reconeixen que són poca gent, poques entitats els que tracten el tema, i ho fan de forma descoordinada, malgrat també reconeix que mica en mica s'està agafant consciència de la problemàtica actual.

Les actuacions es planteja que passin per propietaris i immobiliàries, però es reconeix que és a través de la pressió de totes les entitats quan es podrà fer alguna cosa.

La dificultat de llogar amb la que es troba l'immigrant porta a que quan s'aconsegueix llogar un pis, dins hi fica a molts i això deriva a problemes amb l'habitatge, amuntegament, soroll, condicions higièniques inviables...i això, sovint genera un conflicte amb la resta de veïns. Una altra fet que es destaca de la inaccessibilitat a la vivenda és que quan sorgeix l'oportunitat de contractar provoca que no es demanin requisits en l'habitatge en sí, això vol dir que es lloguen pisos que no estan en condicions, però que l'immigrant accepta perquè no té més opció, els lloguen els pisos que a altres persones no els podrien llogar, pisos sense cèdula d'habitabilitat i

en males condicions, però normalment no els arriba les denúncies dels pisos per estar en males condicions. La cosa es complica quan l'immigrant no està regularitzat, ja que en aquestes situacions les possibilitats de llogar es redueixen molt i la majoria de les vegades acaben en vivendes en males condicions físiques i en condicions d'amuntegament alarmants. Hi ha una part de la població que s'aprofiten de les necessitats dels altres. S'està reproduint el que va passar fa 30 anys amb els col·lectius que emigraven cap a Catalunya provenint de la resta de l'Estat, es lloguen habitatges en situació de precarietat però els que hi viuen no es plantegen canviar de vivenda per la manca d'opció en la que es troben, així que malgrat les condicions en les que es poden trobar els diferents col·lectiu no denuncien l'estat dels habitatges.

Col·lectius afectats

Des de l'oficina d'informació i denuncia s'està d'acord amb la hipòtesis de partida de que les col·lectius més afectats per la problemàtica de l'infrahabitatge son els col·lectius immigrants extra-comunitaris, la població gitana al barri de Sant Martí i els immigrants que varen arribar a Catalunya entre el 1900 i el 1960.

Els habitatges que hi ha a Ciutat vella estan ocupats per **gent gran** de tota la vida del barri i pel col·lectiu immigrant extra-comunitari, majoritàriament **marroquins i subsaharians**.

El Col·lectiu **magrebí** és un col·lectiu que té molts problemes, malgrat fa molts anys que hi ha presència d'aquest col·lectiu a Catalunya i a la resta de l'Estat, i malgrat estar organitzats en associacions fortes i influents, segueixen tenint molts problemes, la majoria de les vegades per les actituds racistes dels propietaris. No tenen prou informació, viuen com si no tinguessin drets, així que quan surt alguna vivenda per llogar, no demanen que estigui en plenes condicions, es conformen pel fet que tenen alguna cosa.

No tenen denúncies fetes per problemes d'habitatge procedents de la població dels **Països de l'Est**, normalment perquè no disposen de vivendes, estan dormint en albergs d'acollida o en pensions o al carrer. És un col·lectiu molt silenciats, hi ha molta màfia, venen moltes noies enganyades que un cop arriben es fiquen en xarxes de prostitució. Molts d'ells és gent ben preparada però el fet de no tenir contactes allà on arriben fa que sovint no tinguin opció d'elecció i es quedin alguna temporada dormint al carrer. És més difícil trobar algun immigrant magrebí dormint al carrer que un immigrant dels Països de l'Est, i això és degut a que el

col·lectiu magrebí té un grau d'associacionisme important i pot recórrer sempre a tota la xarxa de relacions de la que normalment es disposa.

El col·lectiu xinès no recorre a cap entitat organitzada, tenen una associació i sembla que ho resolguin tot entre ells, no arriba cap denuncia de cap mena, però intueixen que el fet de que existeixi un silenci tan gran, fent tant de temps que estan assentats a Catalunya, és un indicador de que hi ha coses que no estan del tot clares.

Els dominicans són un altre tipus de col·lectiu que pateix les conseqüències de viure en infrahabitatges, malgrat no estar tan afectat com el magrebí, perquè la discriminació és més accentuada en el col·lectiu magrebí, i també disposen d'un grau d'associacionisme fort i estable.

És important destacar que hi ha molta diferència de la gent que ve amb algun contacte a Catalunya de la gent que ve sense cap mena de contacte, ja que els que venen sense cap mena de contacte ho tenen molt més difícil fins i tot per accedir a situacions tant precàries com ara les de amuntegament i es poden trobar amb facilitat sense cap altre sortida que la de dormir al carrer, com és el cas dels subsaharians de Plaça Catalunya.

Una altra dificultat amb la que es troba part de la població és la de no estar en situació legal dins el país, que no arriben a fer les denúncies per la situació en la que es troben, és el problema de les màfies.

Zones detectades

El que més es coneix és Ciutat Vella per on està situada la oficina i perquè les denúncies que arriben procedeixen majoritàriament d'aquest barri que també és el barri on hi ha més concentració de població immigrant.

Per la zona de Figueres existeix la problemàtica en quant als temporers, aquest vivien als baixos de les cases, pocs d'ells tenen un habitatge en condicions, excepte els que hi han anat des de fa molts anys i ja coneixen a la família. Els que no se'ls proporciona una vivenda, normalment ocupen barraques que estan abandonades des de fa 20 anys, a les que han ficat sostres i parets d'uralita i plàstic i ho han pres com a casa d'ells/es, amb les malalties que això comporta.

CITE (Centre d'informació per a treballadors estrangers)

Entrevista: Ghassan Saliba, Responsable del departament de migracions CONC, President del CITE

Adreça: Via Laietana 16, 4º Planta

Telèfon: 93 04812711

E-Mail: gsaliba@conc.es

Entitat-programa

El CITE és un organisme integrat en el si de CCOO destinat, principalment, a l'assessorar els treballadors immigrants. No obstant és realitzen altres tasques totes vinculades a l'objectiu final de l'organització: la integració socio-laboral de la immigració. Així doncs, l'assessorament legal i l'àmbit de formació són les principals tasques del CITE però també xerrades i conferències (com ara, per exemple, la Primera Conferència Sindical sobre Immigració) i tota una sèrie d'actes i manifestacions contra la discriminació i xenofòbia.

Al 1999 el CITE va atendre a 10.000 usuaris, la majoria d'ells acudeixen a l'entitat per tramitar permisos de residència o de treball. El 60% de les persones immigrants que sol·licitaren ajuda pels tràmits legals no tenien papers o estaven en procés d'obtenir-los, l'altre 40% normalment demana assessorament per aconseguir que familiars seus puguin venir a residir a Catalunya.

Col·lectiu afectats

Per seguir acostant-nos una mica a les dades més representatives dels usuaris del CITE, reflex un gran mesura de la realitat de les persones immigrants a Catalunya, (el CITE treballa en el marc de tot Catalunya), destacarem quatre trets:

- Dels quasi 10.000 usuaris del CITE a finals de 1999, el 24,5% es van adreçar a les oficines de Barcelona, el 13,7% a les oficines de Terrassa, el 9,6% a la delegació de Rubí, el 8,1% a la de Mataró, el 6,4% a les oficines de Pineda de Mar, el 5,8% a les de Tarragona i el 4,9% a les de Manlleu. La resta de consultes es van fer a altres delegacions repartides per tot Catalunya però mai superen el 3,5%. Aquestes xifres ens poden donar una idea del grau de concentració i la **situació** de col·lectius d'immigrants en les diferents zones de Catalunya.

- Pel que fa a les àrees de procedència:

Àrea de procedència	%
Europa Comunitària	3,5
Resta d'Europa (Bàsicament Europa de l'Est)	6,9
Amèrica del Nord	0,7
Amèrica Llatina (Centre i Sud)	33,9
Àsia	7
Oceania	0,05
Àfrica	47,7

D'Àfrica cal destacar que la gran majoria d'usuaris foren persones del Marroc, en total 2.881, xifra prou significativa si tenim en compte que els països que la segueixen per ordre d'importància quantitativa són Senegal, Gàmbia i Algèria amb 416, 320, i 175 usuaris respectivament.

Des del CITE, com ja s'ha esmentat, s'atenen unes 10.000 persones immigrants, però es calcula que a tota Catalunya resideixen uns 200.000 immigrants contemplant també els que no compten amb papers legals.

El CITE no treballa explícitament en aspectes d'habitatge tot i que, per el contacte directe amb els seus usuaris, poden constatar que es tracta d'un col·lectiu especialment vulnerable a viure en vivendes de escassa o mínima habitabilitat: " ... a los propietarios les és más fácil engañar a inmigrantes porque lo tienen más difícil a la hora de poder encontrar una vivienda...". Els hi és més difícil trobar un habitatge en condicions sobre tot perquè molts d'ells no estan en situació legal, no tenen papers i han de recórrer al mercat *submergit de l'habitatge*. A més, la manca de coneixements dels seus drets o fins i tot el fet de que no en tinguin, fa més fàcil que es caigui en situacions de precarietat.

Com s'ha anitat no es compta amb dades oficials que puguin constatar aquests fets, no obstant del total d'usuaris del CITE podem saber en quin cercle viuen:

El 46,27% viu amb la família, el 25,20% amb amics, el 7,94% viu sol. Hi ha però, una xifra a destacar: el 9,6% viu en "altres situacions" això es tradueix en que principalment dormen en barraques o al mateix lloc de treball. Cal remarcar que són més les persones que viuen en aquesta situació que les que viuen soles.

Els responsables del CITE insisteixen que dins de cada col·lectiu d'immigrants segons el seu país d'origen, també existeixen diferents nivells socials, però que generalitzant, les persones que es troben amb més dificultats per trobar una vivenda en mínimes condicions són nord-africanes. Les **principals dificultats** que troben a la hora de llogar un habitatge és que els mateixos propietaris es mostren reticents per llogarls-hi un pis, sobre tot, perquè temen que hi acabin vivint un grup massa nombrós.

Normalment es recorre a pisos petits que poques vegades tenen cèdula d'habitabilitat. Si existeix un contracte de lloguer aquest normalment va a nom d'un dels inquilins encara que dins la mateixa vivenda puguin haver altres immigrants llogant habitacions.

En els últims anys s'ha detectat un **nou grup de migració** que va en augment i que és el que pateix les pitjors condicions sobre tot pel que fa al tema de l'habitatge, són els **immigrants de l'Europa de l'Est** i es calcula que més de cent persones podrien estar vivint al carrer.

Hi ha, però, altres col·lectius que han passat per situacions similars, es citen casos com les persones **subsaharianes** que estan vivint a la plaça Catalunya o **búlgars** que van estar vivint al parc de l'Espanya Industrial. Anteriorment també s'havia detectat un grup important d'argelins que dormien al carrer.

Situacions similars és difícil que la pateixin migracions com la marroquí o la pakistaní ja que aquest tipus de col·lectius ja solen arribar amb certes xarxes d'amistat, familiars o de referència.

Es constata així, que el **punt d'origen de la migració** és un factor decisiu en l'adaptació a la nova societat i per tant, també en les condicions i característiques de l'habitatge on es viurà.

Zones afectades

L'àrea on s'ha detectat més problemes d'habitatge és al Casc Antic de Barcelona i en general, els nuclis històrics de les ciutats de Catalunya presenten quadres similars. Es detecten més problemes d'infrahabitatge a les ciutats que als pobles. Ara bé, a les zones rurals on és necessària la mà d'obra per a la producció agrícola, es donen casos de barraquisme, és a dir les persones immigrants viuen en barraques situades al camp, generalment construïdes per ells mateixos. Normalment aquestes construccions no es troben de manera concentrada sinó que es tracta de barraques aïllades. Es té constància d'aquest fet sobre tot a la província de Lleida: *"...Una vez tuvimos un caso de un señor que era agricultor y hacían una prueba trayendo temporeros de fuera y trajeron 40 colombianos -era el año pasado (1999)- y les dijimos " si traemos a 40 ¿ya tendreis sitio para dormir?" y nos dijo: "el campo es muy grande". entonces, casos de estos seguramente hay.."*.

CÀRITAS (Servei d'immigració)

Entrevista: Gemma Surera, Cap del Servei de Migració i Assistent Social

Adreça: Via Laietana 5, pral.

Telèfon: 93.2687910

Entitat-programa

Càritas compte amb dues vessants dedicades especialment a la problemàtica d'infrahabitatge. En primer lloc es treballa amb la Fundació Foment de l'Habitatge amb un programa de lloguers a preus accessibles (quasi simbòlics en alguns casos) per famílies que estan en procés de reinserció social. En segon lloc Càritas compte també amb un programa d'arranjament d'habitatges aplicat sobre famílies que viuen en habitatges amb mancances i no poden assumir les despeses per millorar les condicions de la seva vivenda i així prosperar en la seva qualitat de vida. Aquests dos programes no estan pensats especialment per a gent immigrant i per tant, des del servei de migració de Càritas no es tracta de manera específica problemes d'habitatge, però s'entén que treballant en l'atenció social l'habitatge ha de ser una part a tenir en compte i es contempla com a una necessitat bàsica de les persones.

Col·lectius afectats

L'any 1992 es va atendre des de Càritas 5.995 persones estrangeres, així es comença a pensar en creuar programes de *Sense Llar* amb programes de *migració* perquè augmenten els casos de persones immigrants que arriben sense recursos i això obliga a un replantejament de la línia de treball.

Des de Càritas es detecta que el col·lectiu **d'immigrants extracomunitaris** efectivament és un dels sectors que més pateixen problemes d'infrahabitatge.

Les principals causes són:

- Es tracta de grups amb **pocs recursos** que acaben instal·lant-se a les zones més marginals o més deteriorades, sobre tot per dues raons: és on poden conivir amb gent de la seva cultura i sobre tot perquè són zones on el preu de l'habitatge és més assequible, això porta implícit que les condicions de les vivendes no seran gaire acceptables.

- **Factor discriminatori:** molts propietaris es neguen a llogar pisos o cases a aquest col·lectiu. A Càritas, més que arribar denúncies sobre l'habitatge en que viuen els hi arriben queixes sobre les dificultats de llogar una vivenda.
- **La situació legal:** els immigrants sense papers es troben en una situació de desconcert, no saben quin són els seus drets ni tan sols si en tenen i per tant, no reivindiquen ni denuncien davant cap irregularitat, tampoc es veuran amb la capacitat d'exigir cap condició ni contracte. La regularitat o no de la contractació influirà en la qualitat de l'habitatge.
- **Prioritats de la migració:** una gran part del col·lectiu d'immigrants extracomunitaris tenen com a principals objectius, aconseguir un treball, guanyar diners per estalviar i poder mantenir part de la família que s'ha quedat al país d'origen. Per tant no podran gastar molts diners en l'habitatge en que decideixin residir, el tan per cent dels seus guanys destinat a la vivenda s'intentarà minimitzar, les seves despeses han de ser les mínimes perquè la seva prioritat no és viure en un habitatge amb certa qualitat. Sobre aquest punt, però, s'ha d'apuntar que aquest fenomen va disminuint, la migració actual cada cop arriba més amb la idea de una residència permanent o si més no, amb un retorn no immediat.

Les perspectives de la qualitat de l'habitatge també canviaran si la persona ha emigrat sola o amb família.

Un altre factor a destacar és el temps que fa de l'arribada de l'immigrant a la nova societat, això també influirà en la qualitat de la seva vivenda: els immigrants de recent arribada són els que presenten més problemes d'habitatge. Quan més temps es porta assentat en un mateix espai social més es coneix el seu entorn, això implica més estabilitat i també majors possibilitats d'obtenir papers legals.

No obstant, comparativament amb la població autòctona, independentment del temps que l'immigrant porti a la nova societat, normalment trobem diferències en qualitat de vida i per tant, també en la de l'habitatge.

Afegit a aquestes dificultats hi ha el fet de que no existeix cap sistema de plans d'acollida per part de les administracions: " No hi ha cap mena de pla d'acollida i quan arriba un immigrant o porta 2000 pts. a la butxaca per anar a una pensió o s'han de buscar la vida...". Els Ajuntament compten amb molts pocs albergs i normalment, no hi poden accedir persones immigrants sense papers legals.

Des del Servei de Migració de Càritas també s'ha pogut desxifrar quins són els espais on solen viure els diferents grups de migració:

- La majoria de persones immigrants viuen en pisos rellogats o compartits: El fet de viure en pisos subarrendats o compartits deteriora considerablement la qualitat de vida i també de la vivenda. A més suposa uns nivells importants de tensió física i psíquica que sovint desemboca a situacions de conflictivitat entre el mateix grup i/o cap a l'entorn social immediat.
- Un gruix considerable de persones de recent arribada no compten amb cap habitatge i, o bé passen temporades al carrer o bé dormen en albergs, cases d'acollida i pensions.
- Els immigrants més establerts solen viure en habitatges molt econòmics característica que condueix a concloure que moltes d'aquestes vivendes estan en males condicions i podem considerar-les com a infrahabitatges.

A més de tots els apartats exposats s'hauria d'afegir un altre condicionant: l'origen de cada grup migratori. En aquests moments la migració de recent arribada i per tant, la que viu en pitjors condicions no és precisament la gran majoria de la migració magrebí sinó grups d'Europa de l'Est i persones llatinoamericanes.

Els immigrants de l'Est d'Europa són el col·lectiu que més pateix problemes de manca d'habitatge i moltes d'aquestes persones es troben vivint al carrer, en albergs, en cases d'acollida o en pensions.

La migració llatinoamericana cada cop és més nombrosa, en l'últim any s'ha detectat l'arribada de nombrosos grups de persones colombianes i equatorianes (fins i tot a nivell de tot l'Estat Espanyol). a més d'un 80% d'oficines de Càritas a Espanya hi ha hagut un augment significatiu d'usuaris d'aquestes procedències. La majoria d'aquests immigrants viuen en pisos compartits, venen amb contactes establerts i fins i tot en algun cas s'ha detectat (sobre tot en municipis de la perifèria de Barcelona com Cornellà, Hospitalet, Carmel, etc.) que molts arriben a través de xarxes que es dediquen a introduir persones al país. Quan arriben els col·loquen en pisos que ja tenen establerts i on ja hi conviuen, en pocs metres quadrats, altres persones de la mateixa procedència a les que també se les pressiona per col·laborar en les despeses del pis.

Pel que fa a la **migració magrebi** (sobre tot del Marroc), es tracta d'un col·lectiu ja consolidat i per tant, **generalment i en comparació amb altres grups de migració no pateix problemàtiques tant límits**: " si vas al Baix Llobregat, Terrassa, Hospitalet, Girona o a la zona del Maresme, s'han fet agrupaments familiars i això dóna molta garantia a la gent que va arribant."

UGT - AMIC (Ajuda mútua a l'immigrant a Catalunya)

Entrevista: Saoka Kingolo, Tècnic de l'àrea d'immigració de UGT Catalunya.

Adreça: Rambla, 10

Telèfon: 93.3046842

E-mail: skingolo@campus.uoc.es

Entitat-programa

Les actuacions que es porten des de l'associació Amic estan orientades a informar als immigrants i organitzar activitats per tal de fomentar el coneixement sobre l'accés a l'habitatge. Les seves accions són per mediar entre la població immigrant afectada i els col·lectius socials que porten el tema de habitatge a Catalunya, bàsicament amb propietaris i administradors de finques. El programa de l'associació no es de caràcter assistència i en tots els àmbits treballen amb l'objectiu d'informar i facilitar els tràmits burocràtics a al col·lectiu immigrant. Amic té la percepció que no es treballa conjuntament amb altres entitats, de vegades han pogut actuar de forma conjunta en diverses plataformes reivindicatives, però no hi cap mena de programació o estudi de forma conjunta amb totes les entitats que treballen el mateix tema d'habitatge i infrahabitatge.

Conjuntament amb Unió de Pagesos de Lleida van dissenyar el projecte d'Alfarràs (Lleida), on es va dur a terme un programa agrícola per solventar la problemàtica que hi havia en les condicions precàries laborals i d'habitatge dels temporers immigrants, la majoria magrebis. Davant la manca d'habitatge, la majoria dels temporers optaven per instal·lar-se al costat del camp de futbol on construïen barraques i s'hi quedaven fins que finalitzava l'època de la collita. Aquest fet va desembocar en problemes amb la policia degut al gran número de barraques construïdes i a la concentració de població. Fruit d'aquest conflicte va sorgir el programa que es va dur a terme fa tres anys. Els resultats van ser que un 82% va resoldre la situació de legalitat en el contracte laboral i van obtenir dret a un habitatge digne malgrat que aquest fos temporal. Amb aquest programa es va aconseguir que les propietaris s'impliquessin, van rebre ajuts econòmics per poder oferir habitatge als temporers.

Col·lectius afectats

Tenen previst un projecte orientat a detectar situacions d'infrahabitatge a Catalunya per recollir dades i poder dur a terme un treball continuu per solucionar la problemàtica sobretot pel que fa en relació al col·lectiu immigrant, ja que han detectat que la majoria d'immigrants a Barcelona estan instal·lats en infrahabitatges. Aquest projecte s'ha començat a dur a terme a Barcelona, a l'àrea de Ciutat Vella que és on defineixen que existeix el nucli dur de la problemàtica. Creuen que la concentració de la població immigrant als nuclis històrics de les ciutats és degut a la menor dificultat d'accés per les condicions físiques en les que es troben les vivendes, i que aquest fet deriva a que es creïn situacions de "gueto" i d'exclusió social. La tendència és que la gent autòctona marxi del barri excepte d'aquells que no ho poden fer per manca de recursos econòmics, com és el cas de la gent gran. Els col·lectius afectats pel problema d'infrahabitatge segons l'entitat, són aquells que hi han viscut tota la vida i mai han tingut l'oportunitat de canviar per manca de recursos econòmics i, en major part i de forma alarmant, els immigrants magrebis (la majoria marroquins), paquistanís, dominicans i filipins, que pateixen les conseqüències del mal estat del mercat de la vivenda i la discriminació social per part dels propietaris. També destaquen que hi ha un gran nombre de gent sense sostre i consideren que és un problema que no es pot obviar (parlen de 400 paquistanís, 100 africans subsaharians i 30 romanesos).

Les condicions físiques d'aquests habitatges coincideixen la majoria en problemes amb els sanitaris i les cuines que són totalment impracticables, les instal·lacions són antigues i amb problemes constants, la majoria de les vegades els dipòsits d'aigua són tan antics que no suporten l'ús de la quotidianitat, la instal·lació elèctrica normalment tampoc reuneix les condicions necessàries per viure, destaca que les propietaris arreglen les condicions mínimes per obtenir la cèdula d'habitabilitat, i un cop aconseguida, sovint sense tenir les mínimes condicions, l'utilitzen com a l'excusa per incrementar el lloguer de l'habitatge.

Creuen que no hi cap control, que els propietaris tenen totalment les mans lliures, i des de Amic es mira de que l'Administració s'impliqui perquè els propietaris no puguin abusar en les condicions de lloguer.

SODEPAU- FAVB (Federació d'Associació de Veïns de Barcelona)

Entrevista: Irene Domínguez. Responsable del Projecte Habitatge

Adreça: Passatge del Crèdit, 7, pral.

Telèfon: 93.3010171

E-mail: sodepau@panqea.org

Entitat-programa

Des de l'àrea d'immigració de Sodepau en conveni amb la Favb es porta a terme un programa que deriva de l'exprojecte Xenofilia, el programa ofereix des de 1996 un servei de suport al lloguer, destinat a la promoció de les condicions d'allotjament de la població immigrada extra-comunitària. El servei de suport a la recerca d'habitatge es una servei per fer de mediador entre la gent immigrada i la immobiliària ja que el contacte directe amb els propietaris é molt difícil. El programa té com a objectius donar informació, assessorar, acompanyar i ajudar en les negociacions dels contractes. També compta amb un projecte de reforma de l'habitatge per subsanar les insuficiències dels habitatges en les que sovint s'hi troben.

Defineixen els recursos dels que disposa l'Ajuntament per donar primeres acollides com a absolutament insuficients. Actualment compten amb un alberg que té cabuda per a 50 persones, aquest no accepta gent sense papers per una qüestió pràctica, si no tenen papers les 50 persones es quedarien al alberg durant un any, en canvi si tenen els papers en regla saben que en un mes o en una setmana tindran feina perquè treball és fàcil d'aconseguir. Consideren que quan es té la primera nòmina ja es pot trobar un pis de lloguer així que ja no s'hi poden quedar, el problema és que la majoria de gent torna a l'alberg, perquè en poc temps es troben a al carrer una altra vegada.

Col·lectius afectats

Des de l'experiència de Sodepau i la Favb es constata que els col·lectius més afectats pel problema d'infrahabitatge son els immigrants extra-comunitaris es calcula que el 90% dels immigrants viuen en situació d'infrahabitatge, encara que destaquen que no tothom que viu en un infrahabitatge és immigrant, també hi ha gent gran que ha viscut durant molts anys a pisos que en un principi complien les condicions però que amb el pas del temps s'han anat

deteriorant sense que els inquilins tinguessin els mitjans econòmics per actualitzar les reformes necessàries que tampoc s'han dut a terme pels propietaris, com és el cas de la migració de la resta de l'Estat que va instal·lar-se a Catalunya durant la dècada dels 50.

Un altre col·lectiu afectat pel problema a l'accés a la vivenda i que sovint acaba vivint en situacions d'amuntegament o en situacions totalment inestables i transitòries són la població que prové dels Països de l'Est que normalment va a viure a pensions, per la manca d'informació i de coneixença de la situació real de la societat fins que hi arriben. Aquesta opció no la poden mantenir durant molt de temps per la quantitat de diners que significa així que acaben acceptant qualsevol condició i en molts casos no els queda altre opció que la d'anar a viure al carrer. No tan sols la població dels Països de l'Est és la que està al carrer, hi ha un nombre important de subsaharians que es troben dormint al carrer i ningú no els dona cap solució.

Hi ha una gran part que són usuaris de Serveis socials, gent que cobra el pimi, i que no els arriben els ingressos per pagar el que actualment es demana per una vivenda en condicions.

L'accés a la vivenda s'ha convertit en un problema molt gran que s'accentua pel fet de ser immigrant, durant l'any 2000 s'han atès a 200 casos que afecten a 500 persones i només han pogut resoldre un, Sodepau viu casos de discriminació racial de forma quotidiana, discriminació per part dels agents immobiliaris i dels propietaris, que els neguen l'accés a un habitatge per la seva condició de persona immigrada, de vegades dient que l'habitatge ja està llogat i comprovant posteriorment que continua disponible o fins i tot de forma explícita anunciant, com alguna vegada s'han trobat que no volen "ni perros ni plantas ni extranjeros". Destaquen que el col·lectiu més afectat per actituds racistes és el col·lectiu magrebí, que no tan sols és discriminat pels propietaris sinó que també per part del veïnat en general.

La gent que viu en una vivenda és la que porta com a mínim 2 anys aquí, actualment quan s'aconsegueix una vivenda es tracta d'infrahabitatges sense cap condició, ni garantia de viabilitat, i en el que l'inquilí no pot ni demanar, ni exigir ni molt menys protestar. A més a més són vivendes que ni tan sols s'anuncien, és un mercat negre on hi ha gent que s'aprofita de la situació d'altres, i aquests altres són la majoria dels casos immigrants.

Característiques de les vivendes

Parlant d'infrahabitatge és una situació molt pitjor, un cas amb el que s'han trobat recentment és que a la setmana de llogar una vivenda de Poble Sec a una família argelina a través de l'assistenta social (es feia un treball des de 3 bandes, des de serveis socials, la família i el programa, en el que es va tramitar una mena d'assegurança a través del Patronat que garanteix que si hi ha un procés de desnonament per no pagament de la vivenda, l'ajuntament corre amb les despeses) es va caure una biga de la cuina d'on va sortir molta brutícia i pudor. Amb el projecte de la reforma s'havia fet el sostre de les habitacions perquè la vivenda ni tan sols tenia sostre. La família porta 3 mesos sense pagar perquè consideren que no s'està vivint en una vivenda sinó en una espècie de magatzem sense cap mena de condicions de salubritat, davant d'aquestes condicions els han obert un procés de desnonament.

Les característiques de la vivenda són aluminosis, pisos que tenen el bany al balcó, on les escales de l'edifici no reuneixen condicions...i són llocs on la gent corre molt de perill.

Des de l'entitat es creu que les reformes que de vegades s'han dut a terme a Barcelona tenen a veure amb l'eslògan de "Barcelona posa't guapa", on arreglen les façanes, les pinten per fora i per dins no toquen absolutament res. No es coneix cap pla seriós de rehabilitació, on el que rehabilitin sigui realment les vivendes.

Aquestes vivendes compten amb cèdula d'habitabilitat, la cèdula es fa sobre condicions tan mínimes que no asseguren absolutament res de res, la cèdula garanteix que hi ha possibilitats de que hi hagi tuberies d'aigua calenta però parla d'una possibilitat, no vol dir que existeixin. Sota el que representa la cèdula d'habitabilitat no hi ha credibilitat. Sota el fet de tenir la cèdula d'habitabilitat el propietari s'empara dient que està llogant una cosa que té cèdula per tant l'immigrant o l'afectat per l'infrahabitatge no pots exigir res.

Zones afectades

Gran part del districte de Ciutat Vella de Barcelona està afectada per habitatges en males condicions. Això normalment passa al casc antic de totes les ciutats de Catalunya, com ara Lleida. A Badalona en el barri de la salut hi ha molts infrahabitatges i la majoria d'ells els ocupa el col·lectiu marroquí. Afirment que a Hospitalet el problema d'infrahabitatge afecta més al col·lectiu magrebí i al subsaharià.

La visió que tenen els agents de la propietat sobre el que és una vivenda amb el que realment és una vivenda no té res a veure, ells parlen de un bé que val molts milions i que per tant sota aquest criteri i consideren sobretot el seu dret a la propietat privada i a la seva "generositat" en concedir que algú visqui allà, aleshores et demanen avals bancaris, nòmines surrealistes...quan de fet estem parlant de vivendes que són totalment invivibles, et posen una renda molt elevada sense opció a negociar i ells en canvi mai donen cap tipus de garantia, exigeixen moltes coses i no donen cap tipus de garantia de res.

DIRECCIÓ DE BENESTAR SOCIAL, GENERALITAT DE CATALUNYA

Entrevista: Montserrat Solé, Directora de l'òrgan d'immigració de Benestar Social

Adreça: Pça de la Vila, (Palau de Mar)

Telèfon: 93.4831000

E-mail: msolea@correu.gencat.es

Entitat-programa

Des del departament de Benestar Social és dur a terme un programa específic amb la finalitat de que la població immigrant tingui les mateixes condicions d'opció d'aconseguir vivenda que la població autòctona. El Pla interdepartamental, es va crear al 1993.

Aquest programa disposa d'un ajut econòmic que se li concedeix a la persona sol·licitant en cas d'arribar a un procés de desnonament i que assumeix part de les despeses del lloguer que no han estat liquidades. Aquest tipus d'ajut serveix com a garantia de cara al propietari o agent immobiliari, reforçant la confiança a l'hora d'arribar a la contractació de la vivenda. Es destaca que molts propietaris són reacios a llogar les vivendes a les persones immigrants i que el fet de que darrera hi hagi un organisme públic facilita les relacions entre propietari i inquilí.

Col·lectius afectats

Els col·lectius que pateixen el problema d'infahabitatge són molt diferents, es destaca que hi ha molta població procedent de la resta de l'Estat que va arribar a Catalunya durant les **migracions interiors** i que no van retornar als seus llocs d'origen, quedant-se vivint en les primeres vivendes a les que van poder optar degut als llocs de feina als que van accedir (al sector de la construcció, feines domèstiques, principalment), feines que no els va permetre un marge de mobilitat dins la estructura social i amb les que no els va quedar una pensió el suficientment gran com per poder canviar la situació en la que es troben. Aquestes vivendes, moltes vegades, estan localitzades al casc antic de es ciutats, amb el que es creu probable que no estiguin en les millors condicions d'habitabilitat.

Un altre col·lectiu afectat, és el que pateix uns nivells elevats d'**exclusió social**, destaca que hi ha un percentatge elevat de població amb problemes d'alcoholisme i mares solteres que no disposen de gaire recursos econòmics.

Pel que fa als immigrants extracomunitaris, el col·lectiu magrebí es veu força afectat, sobretot quan es queda a les ciutats. Destaca que hi ha un gran contingent de població que no es veu tant afectada pels problemes d'infrahabitatge, per la seva concepció de la temporalitat, ja que es mouen en diferents entorns socials amb més facilitat que altres col·lectius. Això els porta a canviar de feina i de vivenda constantment en funció de les possibilitats de trobar feina. És el cas dels **temporers**, que passen temporades al camp vivint als llocs on se'ls proporciona una ocupació, i malgrat sovint no se'ls dóna un habitatge en plenes condicions (com els magatzems) les temporades que passen són breus. És també el cas del **col·lectiu dels Països de l'Est**, que en les temporades d'estiu van a treballar en el sector de l'hosteleria a les zones de la costa, sobretot a la zona Selva, Blanes i Lloret on hi ha una presència important de turisme rus.

Un altre col·lectiu afectat és el **paquistaní** i el **llatinoamericà**, sobretot l'**equatorià** i el **peruà**, aquest esta localitzat i assentat principalment a la zona de Ciutat Vella.

Un fet que es creu important a destacar és que els immigrant que arriben a Catalunya gairebé mai és població de classe socio-econòmica baixa en el seu país d'origen, el fet que deixin a la seva família sense ingressos durant la temporada que triguen en establir-se a Catalunya, és un indicador de la seva posició socio-econòmica en els seus països d'origen. I és quan arriben aquí quan se'ls considera població socio-econòmica baixa, perquè els nivells de vida dels països són molt diferents. Normalment entren al mercat laboral a través de llocs de feina que la gent autòctona rebutja degut als baixos salaris que normalment hi ha com a retribució i als llargs horaris que impliquen aquestes feines. Sortir d'aquesta situació de precarietat és difícil en la nostra societat, on cada vegada s'exigeix un nivell curricular més gran.

Zones afectades

A Barcelona la part més afectada per la presència d'infrahabitatges és el districte de Ciutat Vella, encara que també existeixen als barris de Sans, San Martí, Poble nou, Poble Sec i tota la part del Cinturó (Hospitalet...).

Senyalen que en els nuclis antics de les ciutats és el lloc on és més habitual trobar infrahabitatges.

FEDERACIÓ d' ASSOCIACIONS GITANES DE CATALUNYA

Entrevista: Dolors Camat, vicepresidenta de la Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya

Adreça: Concili de Trento 318

Telèfon: 93.3051071

Entitat-programa

No consta cap estudi quantitatiu o censal sobre el nombre de persones gitanes que poden existir a Catalunya, però des de la Federació es calcula que en territori català el col·lectiu gitano està constituït, aproximadament per unes 75.000 persones.

La Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya es constitueix com a Federació el juliol de 1991, quan encara només existien menys de 10 associacions gitanes arreu de Catalunya, però actualment aglutina un total de 34 associacions, el 80% de les quals estan situades dins l'àrea metropolitana de Barcelona, a Tarragona n'hi ha tres a Lleida dues igual que a Girona.

La Federació coordina programes de tipus social i divulgatiu (educació, salut, món laboral, etc.), organitzen jornades de cultura gitana i també s'encarreguen de la publicació d'una revista, "Akoba Kaló", de difusió de la cultura gitana, principalment.

Col·lectius afectats

Des de la perspectiva de les persones que treballen a la Federació es constata la afirmació de que el col·lectiu gitano és un dels més afectats pel problema de l'infrahabitatge, fins i tot es creu més perjudicat que el col·lectiu d'immigrants extra-comunitaris.- No obstant ,es remarca que no seria cert afirmar que aquesta problemàtica afecta el 100% de famílies gitanes encara que efectivament al menys la meitat de persones gitanes tenen o han tingut problemes d'habitatge.

Els principals casos d'infrahabitatge que pateix aquest col·lectiu podrien resumir-se amb:

- Amuntegament de persones amb pisos sense capacitat suficient.

- Deteriorament d'equipaments manca dels mateixos
- Estructura de l'habitatge malmesa o vella i/o condicions de salubritat molt deteriorades (manca d'aigua corrent, humitats canyeries rovellades, etc.)
- Barraquisme: Encara que a Barcelona ciutat ja no es presenten casos és molt possible que a la resta de Catalunya encara existeixen petits assentaments d'aquest tipus, de fet fins fa poc hi havien nombroses situacions importants de barraquisme com per exemple el campament de Riu Sec tocant a Ripollet o a Sant Cugat on al 1999 es va haver de fer un pla d'intervenció perquè tretze famílies poguessin sortir d'una situació greu de barraquisme. A Lleida el cas dels habitatges de l'avinguda Tarradellas -edificis expropiats ocupats quasi a modus de barraques per un contingent important de persones gitanes- va tardar molts anys a solucionar-se.

Sobre aquesta problemàtica hi ha un factor cultural afegit: " Normalment el barraquisme s'acaba quan s'intervé o hi ha una actuació urbanística, sinó allà es queden. Quasi mai per iniciativa de les famílies (...) allà tenen unes xarxes socials establertes on a més es senten més segurs (...). Moltes vegades quan hi ha hagut un reallotjament després no ha existit un treball social continuat. Quan passen a una vivenda hi ha tota una sèrie de despeses que no es tenien si estaven en una barraca. escala, aigua, llum gas, ascensor, etc., i a més no es saben utilitzar aquest serveis, per exemple es pot passar tot el dia amb el llum encès perquè no s'és conscient d'aquesta despesa. No hi ha una formació en aquests aspectes. Sobre tot la gent que ve directament de barraques no té una formació d'aquest tipus darrera, aleshores els reallotgen i han de fer un esforç, un esforç que a vegades ells no volen i a més després es troben amb tota una sèrie de problemes d'entorn social."

Les causes que porten a que el col·lectiu gitano sigui un dels més afectats per la problemàtica d'infrahabitatge són múltiples i de diferent índole:

- Migracions: Dins els primers immigrants de la resta de l'Estat (1900-1960) que van patir greus situacions econòmiques i la conseqüent precarietat d'habitatge, hi havia un nombre important de persones gitanes que inicialment ja es van establir als extrarradis de les grans ciutats.

- Falta de solvència econòmica:

- Històricament, la població gitana ha estat a la cua de la utilització dels recursos econòmics i sovint, en el món laboral, ha estat la mà d'obra menys remunerada.

- No obstant, existeix una important tendència a dedicar-se a feines i oficis autònoms, el problema actual és que moltes d'aquestes feines que el col·lectiu gitano anava desenvolupant s'han quedat obsoletes (treballs artesanals, arranjament i aprofitament de ferralla, cistelleria, tractes de bestiar, comerç ambulant, etc.). La industrialització progressiva i el canvi cap a una societat de serveis implica també canvis profunds dins el món laboral i el salt cap aquest nous models no s'arriben a produir dins la societat gitana. A això s'afegeix una manca de formació important però també les dificultats per trobar feina sobre tot per motius xenòfobs. Aquest dos últims factors s'afegeixen dins la roda de la impossibilitat econòmica d'adquirir una vivenda en condicions d'habitabilitat.

- Factors xenòfobs: Existeix un rebuig per part de la societat a llogar-ls-hi un habitatge. Fins i tot des de la Federació es percep que aquest rebuig és més intransigent amb el col·lectiu gitano que amb el col·lectiu d'immigrants extra-comunitaris. En molts casos succeeix que hi ha un nivell econòmic acceptable per accedir a un habitatge en condicions però es troben amb grans dificultats per accedir a un contracte de lloguer " ...fins i tot de vegades s'ha donat el cas de que els hi han dit que sí per telèfon, que els hi llogaven una vivenda y després quan arribaven els hi deien que ja estava llogada". Aleshores les úniques vivendes que estan al seu abast són aquelles que en altres situacions no llogaria ningú i s'acabarà llogant vivendes sense cèdules d'habitabilitat, habitatges pendents de plans urbanístics, etc. Existeix també, un cert negoci lucratiu per part dels propietaris d'aquests habitatges: "Mentre tenen els pisos en condicions pèssimes els lloguen de manera il·legal a persones que no poden accedir a altres vivendes i van esperant que a través d'algun pla urbanístic se'ls doni alguna indemnització. Aleshores és quan la gent que està vivint realment allà se'n van al carrer i es troben de nou en la mateixa situació". Aquest factor ens porta a un quart punt:

- Problemes de legalitat: Moltes persones gitanes, com ja s'ha apuntat, són autònoms, és a dir, no compten amb una nòmina o fins i tot no tenen papers legals i per tant no poden accedir a contractes de lloguers formalitzats o a hipoteques. Es compra o lloga vivendes sense cap garantia d'habitabilitat però a més no es té cap dret sobre aquell habitatge, això suposa que en qualsevol moment el mateix propietari o alguna entitat els pugui fer fora.

- Factors culturals: Dins el col·lectiu gitano els casaments es produeixen entre persones d'edat molt joves, quan encara no s'ha tingut l'espai de temps suficient per poder adquirir una base econòmica prou estable o sòlida per poder accedir a un habitatge, el nou nucli familiar es quedarà vivint amb el mateix nucli familiar d'on provenien, és a dir amb pares que normalment ja viuen amb altres membres familiars. Aquell habitatge, encara que en un principi no estigui en males condicions pot acabar deteriorant-se per condicions d'amuntegament.

Zones afectades

Pel que fa a la **situació del col·lectiu gitano a Catalunya**, si bé és cert que a Barcelona ciutat hi ha certa tendència d'aquest col·lectiu a assentar-se a les zones d'extrarradi de la ciutat, a la resta de Catalunya no sempre és així, a moltes poblacions s'acostumen a allotjar-se al casc antic no obstant, i reafirmant la idea de que es tracta d'un col·lectiu amb problemes importants d'infrahabitatge, el fet d'ubicar-se a la zona antiga de les ciutats dependrà, en gran mesura, de les condicions urbanístiques del mateix, és a dir, en definitiva dependrà dels preus dels habitatges, si es tracta d'un casc antic deteriorat els lloguers seran més barats i per tant més accessibles per aquest col·lectiu amb pocs recursos econòmics.

Es destaca també la idea de que en molts casos no són les mateixes persones gitanes les que trien la seva zona d'allotjament: " molts gitanos no s'han anat situant ells sinó que se'ls ha anat reallotjant més per decisió administrativa que per decisió pròpia, han tingut que patir programes de reallotjament, o sigui, que se'ls ha "col·locat".

CÀRITAS (Programa Sense Llar)

Entrevista: Mercè Darnell, Responsable dels programes Sense Llar de Càritas

Adreça: Via Laietana 5, pral.

Telèfon: 93 2687910

Entitat-programa

Càritas no compte amb un servei directe de la gent que està al carrer sinó que atén a la gent que s'adreça als serveis que presten. Per norma general el tracte personal amb la gent que viu al carrer i que necessiten atenció molt directe ho porten educadors de l'Ajuntament o d'altres centres específics.

El programa Sense Llar de Càritas el que pretén és complementar la tasca d'altres entitats públiques i privades que compten ja amb serveis per persones sense llar.

Aquest programa de Càritas es fonamenta amb tres tipus de projectes:

- Residència de malalts de la SIDA a Barcelona

- Habitatges compartits per a gent de més de 50 anys amb mínimes possibilitats de reincorporar-se al món laboral, que compten amb una pensió assistència o de invalidesa o bé amb un PIRMI .

Aquest habitatges solen ser pisos petits on hi viuran de 4 a 5 persones i pagaran de lloguer una tercera part del que cobren.

- El projecte Alcántara dirigit als menors immigrants que estan vivint al carrer.

Col·lectius afectats

En general, els col·lectius més afectats per la manca i la impossibilitat de aconseguir un habitatge són:

Immigrants de la resta de l'Estat arribats a Catalunya a partir de la dècada dels 30' o 40' que gairebé mai han tingut un habitatge propi o de lloguer perquè molts d'ells sempre han estat

en situacions de precarietat o perquè treballaven en el servei domèstic i ara es troben sense vivenda ni cap salari o pensió.

Un altre col·lectiu important serien homes a partir dels 40 anys que presenten problemes d'alcoholisme, malalties mentals o toxicomanies i que a temporades acostumen a viure en pensions o en pisos rellogats quan disposen d'algun tipus d'ingrés econòmic que quasi mai és estable.

Els **joves** també es veuen afectats per aquesta problemàtica. Joves en situacions límit que no compten amb feines ni amb situacions familiars estables. Casos freqüents dins aquest col·lectiu són persones que han estat en centres de protecció de menors.

També es detecten casos de famílies en situacions límit i molt precàries que tenen que acollir-se a serveis d'albergs o cases d'acollida.

Però el que normalment s'atén des de Càritas es gent que no porta molt de temps al carrer o com a mínim no porta temporades molt seguides sense comptar amb cap habitatge. Amb aquestes característiques un dels col·lectius més significatius és el de la **migració extra-comunitària**, sobre tot persones **magrebines** i grups **d'Europa de l'Est** procedents de països de l'antiga URSS, de Rumania, Polònia, etc.

En referència al tema habitatge-migració extra-comunitària s'assenyala el fet de que la procedència de cada col·lectiu immigrant anirà molt relacionada amb el tipus d'habitatge (quasi sempre infrahabitatge), en que s'acabi vivint.

Una gran part del col·lectiu de persones immigrants procedents de països **llatinoamericans**, a la seva arribada ja tenen algun habitatge on viure-hi. No obstant, es tracta de pisos a compartir entre moltes persones (normalment de la mateixa procedència). Habitatges rellogats dels que molts cops no poden assumir la part del lloguer, aleshores s'opta per que encara hi entri a viure més gent. tenim així, un important gruix de persones immigrants llatinoamericanes que estan vivint amuntegades en pisos que si no estan ja deteriorats, la mateixa situació els portarà a nivells importants d'infrahabilitat.

La migració procedent de països del **Magreb** (sobre tot marroquins), en molts casos arriben a Espanya i s'introdueixen al món laboral a través de feines temporals (sector de l'agricultura i construcció, majoritàriament) i comencen un modus de vida itinerant que els portarà a buscar-

se allotjament a les zones on vagin trobant feina i normalment ho faran en pensions, habitatges rellogats i si es troben a zones rurals, també barraques situades al mateix camp.

Com ja s'ha esmentat anteriorment, existeix també un contingent important de persones de l'Europa de l'Est i del Magreb que s'han d'acollir a serveis de programes d'albergs o cases d'acollida, encara que generalment aquesta situació és transitòria perquè es tracta d'immigrants de recent arribada que no compten amb cap contacte i acostumen a dirigir-se a aquest centres mentre intenten introduir-se al món laboral.

ANALISI FINAL

ANÀLISI FINAL

Mitjançant l'anàlisi de l'estat de cada un dels col·lectius afectats per *l'infrahabitatge a Catalunya* es pretén donar una visió estructurada de les causes que poden determinar aquesta problemàtica i les diferents situacions que poden arribar a comportar. L'anàlisi a través dels diferents col·lectius afectats permet, també, definir tot un seguit de situacions constants en els diversos grups que estan immers en la problemàtica i a la vegada, descriuen les diferents causes i conseqüències que comporta estar vivint en una habitatge en condicions d'infrahabitabilitat.

1. IMMIGRANTS PROCEDENTS DE LA RESTA DE L'ESTAT (1900-1960)

Una gran part del contingent migratori arribat entre 1900 i 1960 van accedir al mercat laboral a través de feines poc qualificades i poc remunerades que els portaren a situacions socio-econòmiques precàries. Com a exemple, feines sense contracte en el sector de la construcció o treballadors en el servei domèstic. Actualment, aquestes persones veuen agreujada la seva situació, en primer lloc per la manca d'ingressos fixes i suficients, i en segon lloc - és notòria aquesta circumstància en el cas de les persones que treballaven en el servei domèstic de forma interina - perquè molts cops no tenen un habitatge propi o de lloguer. Es tracta doncs, d'un col·lectiu que en alguns casos no ha superat certes situacions de precarietat i que, en major o menor grau, es veuen afectats per problemes d'infrahabitatge.

2. IMMIGRANTS EXTRACOMUNITARIS

2.1 Procedència de la Migració:

L'origen de la migració és un factor clau que determinarà les condicions d'allotjament. Les dificultats per trobar un habitatge amb cert grau de qualitat són menors quan existeixen xarxes relacionals (família, amistats, coneguts, etc.) en la societat receptora. Aquesta estratègia sovint l'adopta el col·lectiu magrebí que, d'altra banda, també es tracta de la migració

extracomunitària més consolidada en els darrers anys, a tot l'estat espanyol. Sovint, els immigrants magrebins abandonen el país d'origen amb contactes establerts a la societat receptora, això facilitarà una primera integració social que permetrà l'accés a una habitatge amb un mínim de condicions.

Altres col·lectius que també utilitzen aquesta estratègia en la seva migració són els procedents de **Pakistan** (sobre tot estableixen contactes familiars) i els **filipins**.

La migració que arriba sense cap tipus de contacte previ (com és el cas de molts immigrants **subsaharians**) es veu abocada a viure en habitatges sense cap garantia d'habitabilitat ni drets sobre la mateixa. Això comporta, normalment, situacions d'amuntegament. Es coneixen casos on a un habitatge s'estableix una dinàmica d'horaris rotatius per dormir que implica que en puguin estar fent ús un grup extremadament nombrós, és l'exemple de 45 persones vivint en un mateix pis.

2.2 El temps d'arribada

El fet de que es tracti o no d'un immigrant de recent arribada augmenta la possibilitat de que s'estableixi en un habitatge més o menys degradat. Així hi ha una correlació entre el temps que fa que l'immigrant arriba a la societat receptora i la qualitat de l'habitatge on s'estableix. Indistintament de l'origen de la migració, famílies o grups assentats a Catalunya, des de un període considerable de temps compten amb millors condicions d'habitatge que les persones arribades recentment.

Quan més temps es porta vivint a la mateixa societat més possibilitats d'entrar al mercat laboral, regularitzar la seva residència i establir majors xarxes socials, tots aquest factors seran importants a l'hora d'accedir a un habitatge.

2.3 Migració econòmica

El problema de l'infrahabitatge afecta principalment a la migració econòmica, això fa referència a les persones que emigren sobre tot per factors econòmics, per solucionar situacions de precarietat econòmica. S'ha de tenir en compte que en molts casos, dins d'aquest grup, les principals motivacions són entrar al mercat laboral per aconseguir una remuneració econòmica i poder mantenir a membres de la família que s'han quedat a la

societat d'origen. La part del cost econòmic del seu habitatge aquí s'haurà de reduir als mínims i per això s'accedeix a viure a infrahabitatges i/o a entrar al mercat submergit de l'habitatge.

2.4 Situació legal

Un altre factor determinant és si l'immigrant **compte amb permís de treball i/o residència**. Una situació irregular comporta no poder **accedir a una contractació normalitzada de l'habitatge**, haurà de recórrer a un mercat submergit en el qual els habitatges sense cèdula d'habitabilitat, la manca de drets sobre la mateixa, o els casos d'amuntegament, son l'oferta principal.

2.5 Factor discriminatori

Un altre factor que pateixen els diferents col·lectius immigrants és la discriminació racial per part dels diferents agents immobiliaris i propietaris, que sovint els neguen l'accés a l'habitatge per la seva condició de persona immigrada.

Les actituds racistes i xenòfobes són manifestades i denunciades per les diferents entitats que treballen amb els col·lectius d'immigrants. Fets com negar la informació sobre l'habitatge amb diverses excuses o fins i tot anunciant que no es lloga a persones estrangeres, son freqüents.

Els col·lectius més afectats per aquest tipus de discriminació son el **magrebi** i el **subsaarià**.

2.6 Xarxes lucratives

En els últims anys es detecta la presència de nou vinguts que entren al país a través de xarxes organitzades que pretenen treure un benefici econòmic. Aquestes proporcionen allotjament al col·lectiu migratori captant habitatges que es podrien definir com infrahabitatges, sobretot per les condicions d'amuntegament en que es viurà amb la conseqüent degradació de la mateixa habitatge. Es més, existeix un grau important de pressió per col·laborar econòmicament en les despeses de manteniment de l'habitatge. Els principals col·lectius afectats són immigrants **latinoamericans, (colombians, equatorians)**. Tot i que s'intueix la possibilitat d'altres col·lectius afectats, la manca d'informació i denúncies no faciliten un anàlisis sobre la problemàtica.

2.7 Situació a les zones rurals

A les zones rurals sovint es donen casos de barraquisme aïllat, principalment provocat per l'arribada de temporers immigrants.

3. PERSONES D'ÈTNIA GITANA

Tot i que no es té dades censals oficials sobre la població gitana, s'estima des de la Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya que al territori català podrien estar vivint unes 75.000 persones gitanes. L'estudi recent *Els gitanos de Barcelona. Una aproximació sociològica* de Carme Garriga, afirma que la població gitana de Barcelona és de 6.620 persones, l'àrea metropolitana podria superar les 25.000 persones i en el total de Catalunya hi viurien 62.668 persones d'aquest col·lectiu.

També es calcula, de manera general, que la meitat de la població gitana podria estar patint problemes d'infrahabitabilitat. En referència aquest tema, l'estudi citat revela que una tercera part de les persones gitanes de Barcelona estan descontentes amb els seu habitatge, sobre tot els veïns de Can Tunis.

Per tant, comparativament amb altres col·lectius estudiats, es tracta d'un grup greument afectat.

Diferents factors s'entrellacen a la hora d'explicar les causes de la problemàtica dins el col·lectiu gitano:

3.1 Discriminació social

En primer lloc existeix un clar factor social discriminatori, causa i efecte a la vegada de situacions econòmiques precàries. L'accés al món laboral els hi és difícil molts cops per perjudicis socials i per tant se'ls hi nega una oportunitat d'obtenir suficients recursos econòmics per llogar un habitatge amb condicions suficients .

També, sovint, pot succeir que famílies amb un cert nivell econòmic, que els garanteix la possibilitat de poder pagar un lloguer o una hipoteca, se'ls hi negui l'accés a un contracte només per un cert rebuig social. Aquest fet els porta molts cops a recórrer al mercat submergit on les condicions d'habitabilitat solen ser pèssimes.

3.2 Falta de solvència econòmica

És cert, però, que una gran part d'aquest col·lectiu es troba en situacions de manca de solvència econòmica per factors ja determinats històricament, és a dir, la població gitana ha estat durant molts anys a la cua de la utilització dels recursos econòmics, quedant quasi sempre com a la mà d'obra menys qualificada i remunerada. D'altra banda les persones d'aquest col·lectiu també tendeixen a dedicar-se a oficis i feines de caràcter autònom i/o itinerant, actualment moltes d'aquestes feines s'han quedat obsoletes. Aquest últim factor sumat a una manca de formació que els impedeix un salt cap a nous models imposats per la societat actual, s'afegeix dins la roda de la impossibilitat econòmica d'adquirir un habitatge en mínimes condicions.

3.3 Factors culturals

Hi ha també factors culturals determinants, com la jove edat en que es casen una part important de persones gitanes. Moltes d'aquestes encara no han tingut prou temps per adquirir una base econòmica sòlida i estable per poder accedir a un habitatge. El nou nucli familiar, en molts casos, es quedarà a viure amb un dels nuclis familiars d'on provenien (és a dir, normalment amb els pares) això sumarà persones a un habitatge que no ha modificat les seves dimensions i el mateix habitatge corre el risc de deteriorar-se per qüestions d'amuntegament.

Un altra causa cultural que, afegida a un factor institucional, desemboca a problemes d'infrahabitabilitat, és la temàtica dels reallotjaments. Les actuacions urbanístiques imposen la desaparició del barraquisme, moltes vegades sense una iniciativa prèvia de les pròpies famílies gitanes reallotjades, ni tampoc un seguiment social posterior continuat. El pas de viure d'una barraca a un habitatge exigeix una sèrie de despeses abans no contemplades i a més a més implica la necessitat d'una adaptació i coneixement del nou àmbit d'allotjament. Es corre el risc que amb l'intent de resoldre un tipus de problemàtica d'infrahabitatge se'n provoquin d'altres.

3.4 Factors legals

Els factors de legalitat de les persones d'aquest col·lectiu poden arribar a ser una causa que els duguin a estar vivint en situacions d'infrahabitabilitat. Moltes persones gitanes, com ja s'ha apuntat, són autònoms, és a dir, no compten amb una nòmina o fins i tot no compten amb papers legals i per tant no poden accedir a contractes de lloguers formalitzats o a hipoteques. Es compra o lloga habitatges sense cap garantia d'habitabilitat però a més no es té cap dret sobre aquell habitatge, això suposa que en qualsevol moment el mateix propietari o alguna entitat els pugui fer fora.

Per últim anotar que a Barcelona ciutat hi ha certa tendència d'aquest col·lectiu a allotjar-se a zones de l'extrarradi de la ciutat. L'estudi *Els gitanos de Barcelona. Una aproximació sociològica* de Carme Garriga indica que al districte de Sants-Montjuïc viuen 1.720 persones gitanes, a Nou Barris 1.612 i a Sant Martí 1.407, aquestes xifres contrasten amb les 1.881 persones d'ètnia gitana allotjades a tota la resta de districtes de Barcelona.

No obstant, no sempre es reproduceix la mateixa pauta d'allotjament. A moltes poblacions catalanes el col·lectiu gitano acostuma a allotjar-se al casc antic, ara bé, això dependrà, en gran mesura, de les condicions urbanístiques d'aquest, en definitiva, dependrà del preu de l'habitatge: si es tracta d'una zona històrica degradada els lloguers seran més accessibles per a un col·lectiu que sovint no compta amb suficients recursos econòmics. Amb aquest fet, es constata un cop més, que una gran part de persones gitanes pateixen greus problemes d'infrahabitabilitat.

4. GENT GRAN

Aquest col·lectiu es veu afectat per la problemàtica d'infrahabitatges quan es tracta de persones amb condicions econòmiques **determinades**: persones amb pensions baixes o bé persones que no han arribat a cotitzacions mínimes i estan rebent algun tipus d'ajut. Principalment són persones que viuen en pisos amb contractes de lloguer no actualitzats i que fa molt de temps que no es beneficien de cap reforma ni arranament de l'habitatge. Un tret que agreuja aquests tipus de situacions és el fet de que aquest col·lectiu no sol accedir a programes d'ajut o no tenen una clara iniciativa per sortir d'aquestes situacions.

5. PERSONES SOBRE LA FRANJA DE 50 ANYS EN SITUACIÓ SOCIO-LABORAL CRÍTICA

Existeix un col·lectiu que pateix els problemes de viure en condicions d'infrahabitabilitat però que no necessàriament prové de sectors socials marginals o de situacions econòmiques precàries. Aquestes persones arriben en un moment donat una situació crítica. Aquesta situació no sempre vindrà donat per una mateixa combinació de causes, però en canvi sí que es presenta en una franja d'edat determinada, sobre els 50 anys. Això és degut principalment a que aquestes situacions crítiques van relacionades directament amb el factor laboral: és un fet la major dificultat d'accés al món laboral a partir dels 40 o 50 anys. El col·lectiu que tractem sovint són persones que s'han vist abocades a l'atur o que sense mai haver-se vist involucrats en feines remunerades econòmicament ara en tenen necessitat. Encara que es tracta d'un col·lectiu amb característiques molt heterogènies, a grans trets es poden ordenar en els següents grups:

- El grup més perjudicat són dones que no han tingut mai un contracte laboral o que l'han perdut recentment a l'hora que s'han separat del seu cònjuge. Sovint dones amb fills i amb moltes dificultats per entrar al mercat laboral o per mantenir una feina. Normalment les persones que estan dins d'aquest grup, són usuàries de programes d'ajudes, ja sigui d'habitatges o aspectes socials, laborals i de formació.

- Caps de família que es queden sense cap contracte laboral a partir dels 50 anys i que moltes vegades no es comptava dins del nucli familiar amb cap recurs econòmic que ell mateix aportava.

6. SITUACIÓ LÍMIT

Creiem convenient destacar que hi ha un nombre significatiu de persones mancades de qualsevol tipus d'habitatge, i per tant no es pot parlar d'una problemàtica d'infrahabitabilitat, però la seva situació pot desembocar en els tipus de situacions de risc abans descrites o fins i tot poden provenir de les mateixes.

6.1 Migració de recent arribada

La població afectada és població recent arribada sense cap tipus de contacte i que desconeix el teixit associatiu al que podria recórrer per cercar informació i assessorament, amb el que es troba vivint en períodes de situacions transitòries d'absoluta precarietat.

Són persones que no tenen accés a habitatge i passen temporades alternant entre els albergs d'acollida, les pensions o fins i tot dormint al carrer, com és el cas molts individus del **col·lectiu subsaharià** i de molta població procedent dels **Països de l'Est**.

Afegit a aquestes dificultats hi ha el fet de que no existeix cap sistema de plans d'acollida per part de les administracions, ni per part d'altres entitats. Els Ajuntament compten amb pocs albergs i no disposa de serveis d'acollida per donar cabuda a aquest contingent de població immigrant que veuen agreujat el problema quan la seva situació no està regularitzada dins els marges de la llei.

6.2 Migració Itinerant

En els últims anys les entitats que estan a càrrec d'albergs, menjadors públics, cases d'acollida o altres tipus de programes d'ajut social, han detectat una nova estratègia socio-laboral (sobre tot per persones procedents del Magrib), que implica la carència d'un allotjament estable. Es tracta d'una migració itinerant dins la mateixa societat d'arribada. El col·lectiu d'immigrants es traslladarà constantment a zones on hi hagi major oferta laboral, com que aquestes feines mai seran fixes ni quasi mai implicaran l'oportunitat d'un permís de treball, la persona immigrant es veurà obligada - o optarà - a canviar d'espai d'assentament de manera constant i això els portarà a cercar allotjaments provisionals, normalment, pensions, cases d'acollida, albergs, pisos rellogats per poc temps, en ocasions al carrer i si es troben a zones rurals, també en barraques.

6.3 Sectors socials marginals

Existeix un tercer col·lectiu que sovint tampoc compte amb cap tipus d'habitatge, les persones que pateixen algun tipus de toxicomania, persones amb problemes psíquics que no compten amb cap mena d'ajut, persones de precarietat econòmica extrema, etc.

ANNEX III

RECERCA DE PREMSA

ÍNDEX

	<u>Pàg.</u>
1. INTRODUCCIÓ	2
2. EINES DE RECERCA	3
2.1 Base de Dades	3
2.2 Internet	4
3. LES FONTS	5
3.1 Premsa Nacional i Estatal	5
3.2 Premsa comarcal	6
3.3 Premsa veïnal	6
3.4 Altres fonts	7
4. CLASSIFICACIÓ DE L'ARXIU DE PREMSA	8
5. ENTITATS CONSULTADES	9
6. PUNTS PENDENTS	10

1. INTRODUCCIÓ

Dins les diferents línies de treball que inclou la metodologia del present estudi, es proposa ubicar i descriure els àmbits on s'hagi detectat l'existència d'algunes de les deficiències estructurals dels habitatges, falta d'equipaments i infraestructures, entorns inadequats, precaris o deficients, condicions socio-econòmiques dels residents, etc., per localitzar i establir les diferents tipologies que poden existir en alguns dels habitatges del conjunt del **territori de Catalunya**. La localització i descripció d'aquests nuclis es realitzarà – a més a més de la utilització d'altres tipus de recerca – a través d'una recerca sobre el ressò que el tema ha tingut en els mitjans de comunicació, basant-se sobre tot en un recull d'informació de la premsa escrita.

Sorgeix així, el present treball de recerca, selecció i classificació d'articles amb continguts relacionats amb la temàtica de l'infrahabitatge.

Es considerarà **1998, 1999 i 2000** el període subjecte a la recerca de notícies. No obstant, s'ha d'anotar que, en alguns casos, a causa de certes limitacions de les mateixes fonts, aquests períodes s'han hagut de modificar.

2. EINES DE RECERCA

2.1 Base de Dades

- Arxiu Històric de la Ciutat:

L'Arxiu Històric de la Ciutat (Ajuntament de Barcelona) compta amb un servei d'hemeroteca en el qual es pot consultar notícies i articles relacionats amb la ciutat de Barcelona a través d'una base de dades que conté informació de tots els diaris que es publiquen a Barcelona ("El Periódico", "La Vanguardia", "El Mundo", "ABC", "Diari de Barcelona", "El País" i l'"Avui") d'articles publicats a partir de l'any 1993 fins l'actualitat.

La base de Dades de l'Arxiu permet recerques a partir de consultes per temàtiques, paraules clau, dates concretes o camps determinats (títol, autor, matèria, nom publicació, etc.) .Queda entesa la possibilitat de creuar diferents camps de consulta.

S'ha d'anotar, però, que aquesta base de dades només recull una selecció de notícies destacades en l'àmbit de Barcelona i, per tant, no estan introduïts articles de la resta de Catalunya ni d'Espanya.

Per a l'estudi es va procedir a l'escrutini de temàtiques com: habitatge, marginació social, urbanisme i habitatge-condicions sanitàries. Es va recollir l'informació de les següents fonts: "La Vanguardia", "El Periódico" i l'"Avui", d'articles publicats entre l'any 1998 i el 2000.

- Base de dades de El Punt:

El diari El Punt disposa d'una base de dades per índex que recull tota la informació publicada dels diferents El Punt que s'editen a diferents zones de Catalunya: Punt Girona, Punt Tarragona, Punt Rubí, Punt Maresme, Punt Badalona, Punt València, Punt Perpinyà. Aquestes tres últimes edicions no s'han contemplat a l'anàlisi ja que la zona del Barcelonès.

Es pot procedir a consultes per diferents temàtiques. Per aquesta recerca es van seleccionar temes com: rehabilitació, urbanisme, marginació social i habitatge.

Es recullen articles publicats a partir del gener 1998 fins a l'agost del 2000.

- Base de dades de El Segre:

No és possible tenir accés directe a la base de dades d'aquest diari. No obstant, el seu departament d'arxius disposa d'un servei a través del qual es pot llistar relacions de resums de notícies ("lits") partint de les temàtiques i dates que poden interessar.

Per aquest estudi es demanà una relació d'articles publicats entre els anys 1998, 1999 i 2000, centrats en les següents temàtiques: habitatge, urbanisme, marginació social i Empresa Municipal d'Urbanisme.

L'àmbit geogràfic de la recerca de notícies fou la ciutat de Lleida i la resta de la mateixa província.

2.2 Internet

- Hemeroteques:

Diferents diaris de tirada nacional disposen d'un servei d'hemeroteca dins les seves pàgines web. S'ha consultat les hemeroteques de:

El Periódico : www.elperiodico.es

La Vanguardia: www.vanguardia.es

L'Avui: www.avui.es

- AMB (Àrea Metropolitana de Barcelona):

També ha sigut una eina útil de recerca el servei d'Intranet de l'AMB (Àrea Metropolitana de Barcelona). Es tracta d'un servei de recollida de premsa d'àmbit estatal i nacional ("El País", "ABC", "La Vanguardia", "El Periódico", "El Mundo", "Avui") i també d'àmbit comarcal ("El Punt"), de temàtiques relacionades amb urbanisme del conjunt de l'àrea metropolitana de Barcelona (veure annexos).

El període de recerca ha sigut els anys: 1998, 1999 i 2000.

3. LES FONTS

3.1 Premsa Nacional i Estatal

- *El Periódico de Catalunya*

A través de l'hemeroteca del "periodico on line" s'ha efectuat la recerca d'articles relacionats amb la temàtica "d'infrahabitatge" a l'àmbit de Catalunya des de l'1 d'octubre del 1999 fins el 30 de juliol del 2000. La raó d'aquest acotament de dates és que el servei d'hemeroteca de la pàgina web del diari només permet l'escrutini de dades a partir del març de 1999.

L'àmbit e recerca ha estat tota Catalunya menys Barcelona ciutat i la seva àrea metropolitana, ja que aquesta zona de recerca queda coberta amb el servei d'Intranet de l'AMB.

- *La Vanguardia:*

S'ha extret informació d'aquesta publicació a través del servei d'Intranet de l'AMB i , també, a partir de la consulta directe de diari a l'Arxiu Històric de la Ciutat.

L'àmbit de recerca ha sigut Barcelona ciutat i la seva àrea metropolitana i el període considerat de 1 de gener de 1998 fins al 30 de juliol del 2000.

- *El Pais:*

Aquest estudi només compta amb el recull de notícies que es van anar trobant de manera més o menys esporàdica durant el període que va durar el treball de recollida de premsa –juliol, agost del 2000-.

No obstant, s'ha d'apuntar que entre les notícies recollides a través del servei d'Intranet de l'AMB es poden trobar alguns articles pertanyent a aquesta publicació.

Aquest diari no se l'ha considerat una font específica de consulta perquè es considera que el seu contingut de notícies d'àmbit català no és suficientment significatiu.

3.2 Premsa comarcal

- *El Punt*

La cerca de notícies s'ha efectuat mitjançant la base de dades del mateix diari en la seva editorial a Girona, prenent com a data d'inici l'1 de gener de 1998 fins el 31 de juliol del 2000.

Com ja s'ha esmentat s'han revisat les diferents edicions d'aquesta publicació:

- *El Segre:*

Publicació de la província de Lleida.

El període de recerca considerat ha sigut els anys 1998, 1999 i 2000. S'inicia la recerca a partir de la informació facilitada des del departament d'arxius del mateix diari i es procedeix a una selecció d'articles sobre la temàtica de l'estudi en l'àmbit de Lleida ciutat i resta de la província.

També es recullen algunes notícies de la publicació a través de la consulta directe d'exemplars a la Biblioteca de Catalunya.

3.3 Premsa veïnal

- *La Veu del Carrer:*

Revista bimestral editada per la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona –amb la col·laboració de l'Ajuntament de Barcelona i el Departament de Benestar Social de la Generalitat- (veure annexos), per tant aquesta publicació cobreix notícies dins l'àmbit de Barcelona ciutat.

La primera publicació de *La Veu del Carrer* va ser l'any 1996, no obstant, per aquest treball - com ja s'ha explicat en punts anteriors- la recerca d'articles s'ha centrat en els números publicats entre gener de 1998 fins juliol del 2000, consultats directament a l'arxiu de la FAVB situada a Ciutat Vella.

- FAVIBC

La revista FAVIBC, la edita la federació que li dóna nom: Federació d'Associacions de Veïns d'Habitatge Social i Benestar de Catalunya. (veure annexos),

Només compte amb tres publicacions: la primera l'any 1996, la segona al 1998 i l'última de l'any en curs. Es tracta d'una revista que recull articles- sobre tot d'opinió- de les diferents Associacions de veïns de Catalunya.

Per tractar-se d'una revista de tirada bianual s'ha fet una excepció i la recerca d'articles relacionats amb l'"infrahabitatge" s'ha realitzat en els números de que es disposava, fixant, així la data d'inici l'any 1996.

Els exemplars van ser facilitats a les mateixes oficines de la FAVIBC.

3.4 Altres fonts

- Info:

Revista de la ONG Arquitectes Sense Fronteres que es publica cada tres mesos des de l'any 1998. Principalment centra els seus articles en notícies d'arreu del món, no obstant, compten amb una divisió dedicada al quart món que es dedica a informar sobre els problemes d'habitatge dels sectors marginals de la nostra societat.

Els exemplars es van consultar a la seu del la mateixa ONG.

4. CLASSIFICACIÓ DE L'ARXIU DE PREMSA

Les notícies han estat ordenades cronològicament des de l'1 de gener de 1998 fins al juliol del 2000 i classificades segons els següents àmbits territorials:

- Barris de Barcelona ciutat
- Barcelona àrea metropolitana
- Barcelona resta de la província
- Girona ciutat
- Girona resta de la província
- Tarragona ciutat
- Tarragona resta de la província
- Lleida ciutat
- Lleida resta de la província

5. ENTITATS CONSULTADES

- **AMB** (Àrea Metropolitana de Barcelona): Zona Franca, Barcelona. Telef: 93 2235151.
- **Arxiu Històric de la Ciutat** (Ajuntament de Barcelona): Santa Llúcia 1, Barcelona.
Telef: 93 3181195.
- **Biblioteca de Catalunya** (Generalitat de Catalunya): Hospital 56, Barcelona.
Telef: 93 2702300
- **C.C.O.O** (Comissions Obreres): Via Laietana 16, Barcelona. Telef: 93 48127000
- **CONFAVC** (Confederació de Veïns de Catalunya): Doctor Aiguader 18, Barcelona.
Telef: 93 2688980
- **FAVB** (Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona): Obradors 6-8, Barcelona.
Telef: 93 4127600.
- **FAVIC** (Federació d'Associacions de Veïns d'Habitatge Social i Benestar de Catalunya):
Pere Vergés 1, Barcelona. Telef: 93 2780141.
- **ONG Arquitectes Sense Fronteres**: Via Laietana12, Barcelona.
- **Punt Diari**: Figuerola 28, Girona. Telef: 972 186400.
- **El Segre** : del Riu 6, Lleida. Telef: 973 248000

6. PUNTS PENDENTS

Es considera que aquesta recerca no ha quedat tancada , que ha mancat l'exploració i explotació d'algunes fonts, a més d'altres línies d'extracció d'informació. A més resta completar alguns dels punts de recerca iniciats en aquesta primera etapa del treball:

- *Hemeroteques:*

No s'ha finalitzat l'exploració, via internet, de les hemeroteques de les pàgines web de "La Vanguardia" i "Avui".

La línia de recerca ha de ser la mateixa que l'emprada amb "El Periódico", utilitzant el servei d'hemeroteca de la seva pàgina web que permet consultes a partir de març del 2000.

- *Diari "Segre" i AMB:*

Tot i que s'ha efectuat la selecció i classificació de notícies publicades pel "Segre" i les catalogades pel servei d'intranet de l'AMB, encara manca realitzar la recollida física dels articles.

- *Entrevistes:*

Seria d'interès entrevistar-se amb personal qualificat i especialitzat en la temàtica sobre els problemes d'habitatge. Queda pendent entrevistes a entitats com:

- C.C.O.O
- ONG SOS Racisme
- ONG Arquitectes Sense Fronteres (departament del quart món)
- Plataforma per a un Habitatge Digne.

- *CONFAVC*

Consultar la informació que conté la seva publicació trimestral "Veïns".

ANNEX IV

LOCALITZACIÓ I DADES DELS SECTORS

	<u>Pàg.</u>
INTRODUCCIÓ	2
1. CIUTAT VELLA DE BARCELONA	3
2. LA SALUT DE BADALONA	12
3. CAN TUNIS, ZONA FRANCA DEL PORT DE BARCELONA	19
4. LA MINA DE SANT ADRIÀ DE BESÒS	24
5. LOCALITZACIÓ I DADES DELS BARRIS:	30
BLOCS CAN GARCIA DE MANLLEU	
CASC ANTIC DE MANRESA	
BARRI FONT DE LA PÓLVORA DE GIRONA	
CASC ANTIC DE BALAGUER	
BARRI DE LA IMMACULADA DE REUS	

INTRODUCCIÓ

El present capítol reuneix les dades i informació recollida a les visites dels nou sectors seleccionats per a la realització de l'estudi. Per cadascun d'ells presentem mapes de localització a nivell comarcal (1:50.000) i de identificació del barri i de les seccions censals (1:5.000 i 1:1.000), taules amb l'anàlisi del perfil de la població i els informes de les visites a habitatges quan es va entrar.

Es presenten en dos grups: el primer són els 4 barris de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, amb taules sobre les dades de població desglossades per barris; en el segon grup amb la resta de barris analitzats, la informació sobre la població es presenta a la inversa, en taules comparatives dels barris segons origen de la població, edat, nivell d'instrucció i ocupació.

1. CIUTAT VELLA DE BARCELONA

El treball de camp es realitzà mitjançant la visita a tres habitatges del sector complimentant per a cadascun d'ells la següent informació:

Carrer Blanqueria, 9

Tipologia i dimensió de l'edifici:

Edifici entremetgeres de planta baixa més quatre pisos. Tres habitatges per planta.

L'accés als habitatges des del carrer:

Porta d'entrada amb interfono, escala ampla i il·luminada, sense ascensor.

Condicions i qualitat de l'accés:

Carrer estret, de ....metres d'amplada. Als baixos de la finca hi ha tres locals tancats.

Tipus de construcció:

Casc Antic

Conservació de l'edifici:

Façana i baixants sense arreglar però sense lesions aparents.

Espais residuals:

No

Activitats presents a l'edifici:

Residencials i possibles magatzems o locals sense ocupar a la planta baixa.

Nombre d'habitatges existents a l'edifici:

Dotze habitatges, tres per planta.

Característiques de l'habitatge visitat:

Rebedor, menjador, cuina, bany, dos habitacions dormitori i un traster.

No dona a carrer i ventila, poc, per un pati interior.

Superfície de l'habitatge: 76 m².

Conservació dels habitatges:

Deficient.

Observacions:

La majoria dels veïns han comprat el seu pis

Quantes persones hi viuen a l'habitatge?:

La cap de llar és una dona d'uns trenta cinc anys que fa vint anys va venir de Galícia. Té un nen de 11 anys i una nena de 5.

Tipus de nucli:

Familiar.

Règim de tinença i temps d'estada a l'habitatge:

Fa cinc anys que viuen a l'habitatge, l'han comprat i estan pagant la hipoteca.

Carrer Blanqueria, 11

Tipologia i dimensió de l'edifici:

Edifici entremetgeres de planta baixa més quatre pisos. Ampla de façana de....

L'accés als habitatges des del carrer:

Porta d'entrada amb interfono deteriorat, escala estreta i mal conservada, sense ascensor.

Condicions i qualitat de l'accés:

Carrer estret, de ....metres d'amplada. Porta d'entrada a la finca petita.

Típus de construcció:

Casc Antic.

Conservació de l'edifici:

Façana i conjunt de l'edifici mal conservat.

Serveis i infraestructures:

Els patis interiors fan pudor d'humitats.

Espais residuals:

No.

Activitats presents a l'edifici:

Sols residencials.

Nombre d'habitatges existents a l'edifici:

10

Característiques de l'habitatge visitat:

Habitatge interior que ventila tant sols als patis interiors. Petit rebedor, menjador que ventila a pati, una habitació gran i dues de petites, un petit traster, cuina ampla que ventila a un segon pati. Superfície aproximada 60 m2.

Conservació dels habitatges:

Mínima.

Observacions:

L'habitatge visitat és una subdivisió de l'existent anteriorment que es dividí en tres.

Quantes persones hi viuen a l'habitatge?:

La cap de llar és una dona de 89 anys, catalana del barri, que viu amb el seu fill.

Tipus de nucli:

Familiar.

Règim de tinença i temps d'estada a l'habitatge:

Propietat.

Carrer Cecs de Sant Cugat, 5

Tipologia i dimensió de l'edifici:

Edifici entremitgeres de planta baixa més quatre pisos.

L'accés als habitatges des del carrer:

No hi ha interfono sinó un picaporta manual. L'escala és molt estreta, reforçada recentment doncs s'enfonsava.

Condicions i qualitat de l'accés:

Força deficients.

Tipus de construcció:

Casc Antic.

Conservació de l'edifici:

Malgrat que s'ha pintat la façana amb bona qualitat i s'han fet obres per reforçar l'escala, l'edifici pateix d'un fort envelliment i accessos molt deficients.

Serveis i infraestructures: Aigua directe i electricitat a 220 vols. Gas butà.

Espais residuals:

No.

Activitats presents a l'edifici:

Sols residencials.

Nombre d'habitatges existents a l'edifici:

...

Característiques de l'habitatge visitat:

Habitatge exterior que dona a carrer. Cuina-menjador, petit saló-menjador, dos habitacions i un bany. Superfície 45 m².

Conservació de l'habitatge visitat:

Molt deficient, el terra els hi queia i el van tenir que reforçar amb bigues.

Observacions:

L'estructura de bigues és de fusta que es pot pensat són en mal estat.

Quantes persones hi viuen a l'habitatge?:

Un matrimoni, ell de 69 anys, amb un fill.

Tipus de nucli:

Familiar.

Règim de tinença i temps d'estada a l'habitatge:

Lloguer.

INDICADORS SOCIO-ECONÒMICS PER SECCIONS. 1996.

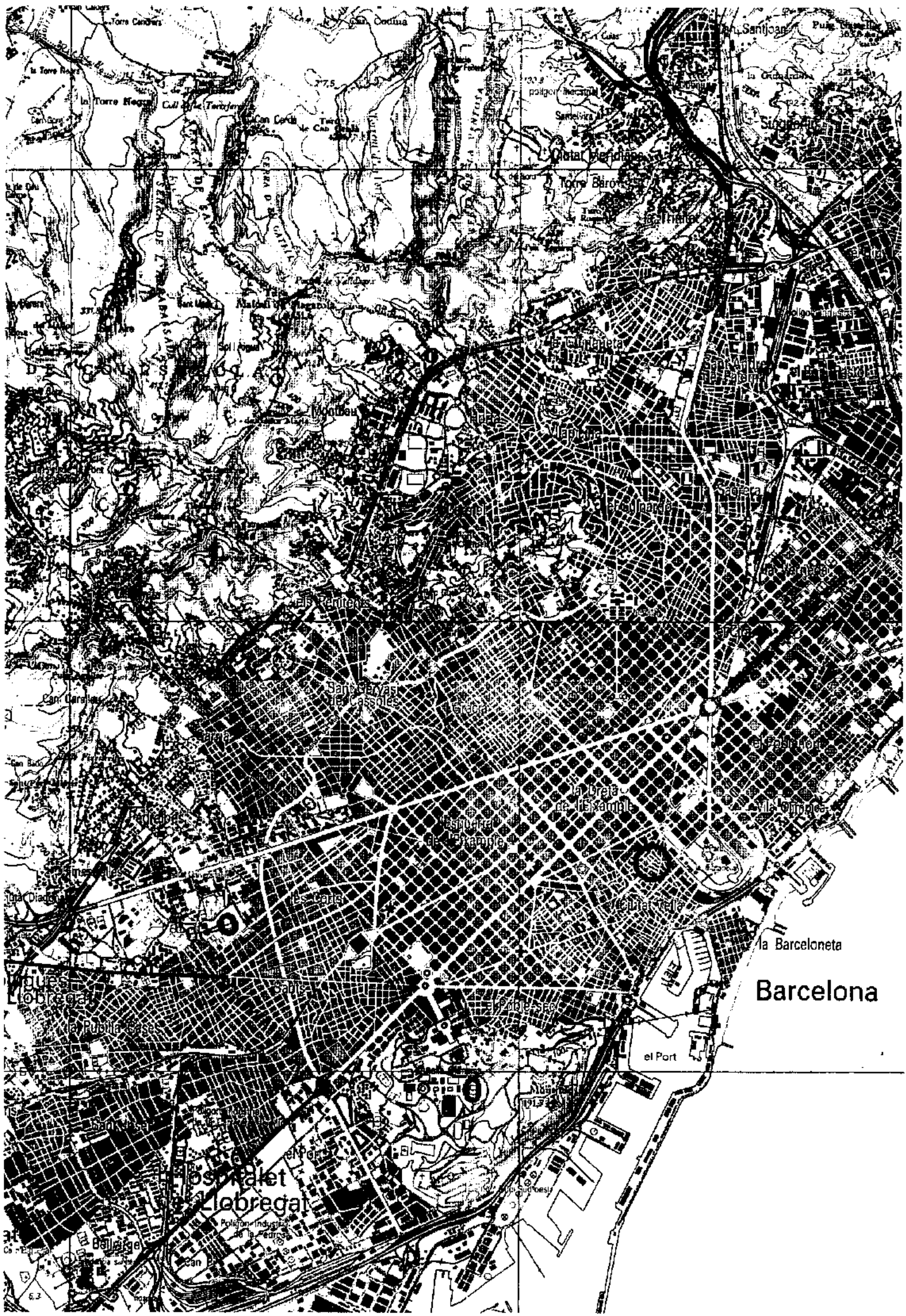
BARCELONA. PARC RIBERA.

CODMUN	D55	SEC	CODIBAR	Pop_Tot	T_0a14	T_15a29	I_30a44	T_45a64	T_65imes	H_Total	D_Total	Aturats	Actius	T_25imes	Titulats	% Envell.	% Atur	% Univ.
08019	01	025	01902	810	84	136	178	182	230	372	438	79	349	648	133	274	22,8	20,6
08019	01	027	01902	1.038	87	172	232	230	317	451	587	110	412	842	125	364	26,7	14,8
08019	01	029	01902	651	48	135	117	150	201	318	333	67	255	521	97	419	26,3	18,6
08019	01	030	01902	517	33	98	85	134	167	241	278	66	234	437	75	506	28,2	17,2
08019	01	031	01902	724	59	151	151	154	209	339	385	78	318	568	83	354	24,5	14,6
08019	01	032	01902	607	50	108	113	143	195	250	357	90	267	500	90	390	33,7	18,0
08019	01	033	01902	703	53	123	137	151	239	329	374	95	274	579	64	451	34,7	11,1
08019	01	034	01902	934	101	153	200	220	260	438	496	109	407	745	150	257	26,8	20,1
08019	01	036	01902	796	59	169	157	221	190	388	408	109	396	639	124	322	27,5	19,4
08019	01	038	01902	788	66	167	152	157	246	343	445	115	324	625	73	373	35,5	11,7
08019	01	039	01902	893	86	207	160	246	194	420	473	88	430	667	143	226	20,5	21,4
08019	01	040	01902	1.207	122	240	236	289	320	548	661	178	505	946	77	282	35,2	8,1
08019	01	043	01902	403	50	102	73	100	78	206	187	72	165	284	15	156	43,6	5,3
08019	01	044	01902	761	96	170	173	176	146	358	403	135	330	545	31	152	40,9	5,7
08019	01	045	01902	707	78	129	163	166	171	308	399	82	332	560	58	219	24,7	10,4
08019	01	046	01902	455	44	109	99	108	95	219	236	80	215	347	23	216	37,2	6,6
08019	01	047	01902	645	73	138	116	150	168	304	341	88	269	486	63	230	32,7	13,0
08019	01	048	01902	671	48	130	123	153	217	308	363	96	269	553	55	452	35,7	9,9
08019	01	049	01902	1.138	122	222	217	288	309	496	642	140	485	890	128	253	28,9	14,4
08019	01	050	01902	1.061	85	192	184	254	346	469	592	116	437	858	147	407	26,5	17,1
08019	01	052	01902	763	85	134	164	169	211	349	414	75	325	588	137	248	23,1	23,3
08019	01	053	01902	863	83	174	176	213	217	391	472	101	388	698	98	261	26,2	14,0
08019	01	054	01902	642	47	130	122	148	185	272	370	71	274	520	38	415	25,9	7,3
08019	01	055	01902	613	61	125	142	124	161	275	338	80	267	479	49	264	27,9	10,2
08019	01	056	01902	1.011	74	204	215	223	295	439	572	85	440	825	180	399	19,3	21,8
08019	01	058	01902	731	76	109	156	163	227	309	422	72	315	600	179	299	22,9	29,8
Total Parc-Ribera				20.132	1.870	3.925	4.041	4.692	5.604	9.138	10.994	2.477	8.700	15.948	300	2.435	28,5	15,3
Total Ciutat Vella				83.832	8.263	15.710	16.329	19.981	23.549	38.192	44.640	10.729	35.030	66.226	285	7.717	30,6	11,7
Total Barcelona				1.508.805	180.502	324.266	310.507	382.480	311.048	704.977	803.828	137.581	667.332	1.115.557	172	238.594	20,6	21,4

POBLACIÓ 1996

	Casc Antic			Ciutat Vella			Barcelona			
	01046	%	01047	%	01048	%	Total	%	Total	%
Seccions Censals										
	455	84,5	845	100,0	671	79,3	63.652	72,8	1.508.805	100,0
Edats:										
0-14	44	9,7%	73	11,3%	48	7,2%	1.870	9,3%	180.502	12,0%
15-29	108	24,0%	138	21,4%	130	19,4%	3.925	19,5%	324.268	21,5%
30-44	99	21,9%	116	18,0%	123	18,3%	4.041	20,1%	310.507	20,6%
45-64	108	23,7%	150	23,3%	153	22,8%	4.692	23,3%	382.480	25,3%
més de 64	95	20,9%	168	26,0%	217	32,3%	5.604	27,8%	311.048	20,6%
total	455	100,0%	645	100,0%	671	100,0%	20.132	100,0%	1.508.805	100,0%
Sexe:										
Homes	218	48,1%	304	47,1%	308	45,9%	9.138	45,4%	704.977	46,7%
Dones	236	51,9%	341	52,9%	363	54,1%	10.994	54,6%	803.828	53,3%
Allurats	80		96		96		2.477		137.581	
Actius	215		269		269		6.700		667.332	
Titulars	23		63		55		2.435		238.584	
Taxa Envel·liment	216%		230%		452%		300%		172%	
Taxa Atur	37,2%		32,7%		35,7%		28,5%		20,6%	
Taxa Titulars	8,6%		13,0%		9,9%		15,3%		21,4%	
Població estrangera	59	12,9%	91	14,1%	53	7,8%	1.486	7,3%	29.059	1,9%
Europa	7	12,5%	9	9,9%	15	28,3%	254	17,3%	6.679	29,9%
Magrip	26	46,4%	47	51,6%	4	7,5%	510	34,8%	3.556	12,2%
Resta d'Àfrica	1	1,8%	0	0,0%	0	0,0%	40	2,7%	845	2,9%
Amèrica Central/Sud	17	30,4%	16	17,6%	27	50,9%	387	26,4%	9.218	31,7%
Amèrica Nord	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	54	3,7%	1.670	5,7%
Filipines	1	1,8%	15	16,5%	2	3,8%	158	10,8%	2.040	7,0%
Índia	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	4	0,3%	423	1,5%
Resta Àsia-Oceania	4	7,1%	4	4,4%	5	9,4%	58	4,0%	2.612	9,0%
Apàtides	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	0,1%	16	0,1%
total	56	100,0%	91	100,0%	53	100,0%	1.486	100,0%	29.059	100,0%

Barcelona

los Raket
Llobregat

la Barceloneta

el Port

la Creu
de Sant Jordi

Sant Joan de
Vilatorrada

Torre Baró

Sant Joan

la Torre Negra

la Torre Roja

la Torre Blanca

la Torre de
la Creu

la Torre de
la Creu

la Torre de
la Creu

la Torre de
la Creu

la Torre de
la Creu

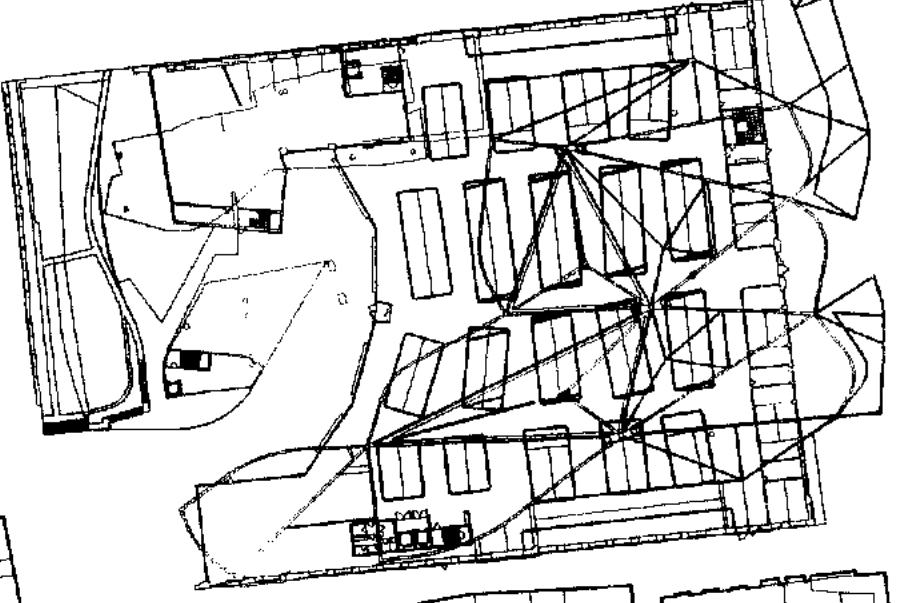
la Torre de
la Creu

la Torre de
la Creu

la Torre de
la Creu

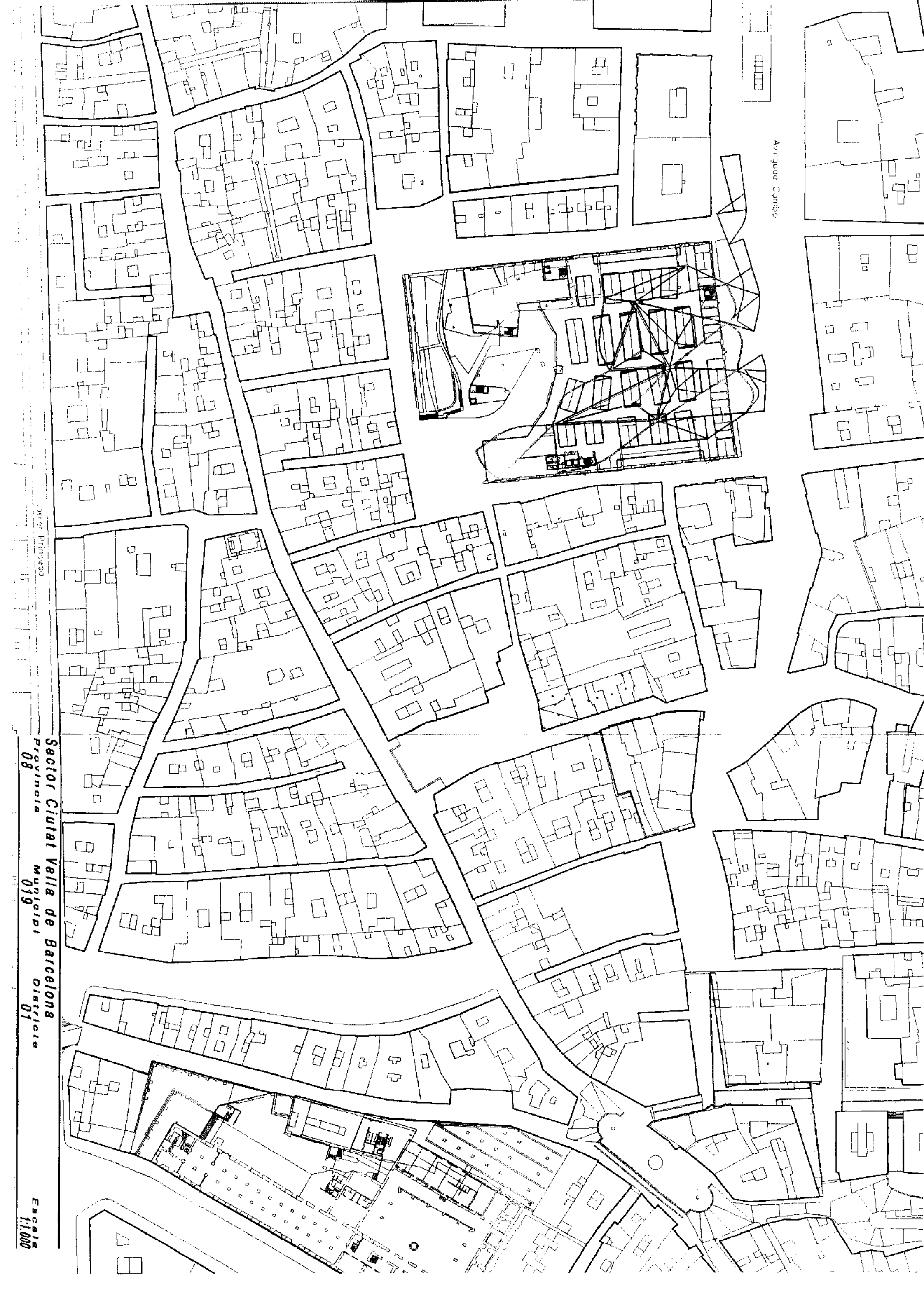
la Torre de
la Creu

Avinguda Corbis

Sector Ciutat Vella de Barcelona
Província 08
Municipi 019
Districte 01

Escala
1:1.000

Sector Ciutat Vella de Barcelona

Província
08

Municipi
019

Districte
01

Seccions Censals
(0)46, 47

2. BARRI DE LA SALUT DE BADALONA

El treball de camp es va realitzar mitjança la visita a 2 passadissos i es va poder accedir a 3 habitatges complimentant per a cadascun la següent informació:

Carrer de Ricard Strauss nº 62

Tipologia i dimensió de l'edifici:

Passadís al interior de parcel·la, visible des del carrer, amb entrada lateral a la construcció que fa front el carrer.

L'accés als habitatges des del carrer:

Passadís descobert. No hi ha timbres.

Condicions i qualitat de l'accés:

S'ha de baixar per una escala descoberta amb 1,5m de amplada, que és en bones condicions.

Tipus de construcció:

Autoconstrucció.

Conservació del edifici:

L'aspecte general es de construcció molt precari i degradada, els materials més freqüents son el ciment i el totxo sense revestiment. No n'hi ha impermeabilització a les cobertes.

Serveis i infraestructures:

La electricitat és fa arribar als habitatges a través de connexions i extensions des d'uns fins als altres. El sanejament, quan existent és de tipus fossa sèptica. No n'hi ha instal·lació de gas.

Espais residuals:

No n'hi ha cap.

Activitats presents a l'edifici:

Residencial.

Nombre d'habitatges existents a l'edifici:

No va ser possible comptar els habitatges, la situació era massa confusa i hi ha alguns habitatges amb accés interior des de un altre.

Característiques de l'habitatge visitat:

La casa deu tenir uns 45m² amb 5 espais. La cuina és molt petita i és resumeix a una pica. El bany és a fora el pati i té un inodor i una banyera sense connexions d'aigua.

Només existeixen 3 finestres petites i hi ha una pudor de mala ventilació. quasi no existeixen mobles i les parets i paviments estan acabades amb ciment només.

Conservació dels habitatges:

L'estructura del forjat és en molt males condicions i hi ha moltes esquerdes, humitat , verdet i infiltracions d'aigua procedents de la coberta.

Quantes persones hi viuen a l'habitatge:

7 germans (nord africans).

Tipus de nucli:

Familiar.

Règim de tinença i temps d'estada a l'habitatge:

La casa de sota és de un oncle i per això, diuen, a l'Ajuntament als va deixar la casa sense lloguer fa uns 4/5 anys.

Carrer del Calderón de la Barca nº 52

Tipologia i dimensió de l'edifici:

Passadís a l'interior de parcel·la amb entrada per la porta d'un edifici.

L'accés a l'habitatge des del carrer:

Passadís descobert. No n'hi ha timbres.

Condicions i qualitat de l'accés:

Passadís amb 1m de amplada, amb una escala molt deficient amb graons massa alts.

Tipus de construcció:

Autoconstrucció.

Conservació del edifici:

Les parets són molt degradades amb moltes esquerdes i es desfan quan es toquen.

Serveis i infraestructures:

Hi ha cables elèctrics per tot arreu amb moltes connexions i derivacions. El sanejament, quan existent és de tipus fossa sèptica. No n'hi ha instal·lació de gas.

Espais residuals:

No n'hi ha cap.

Activitats presents a l'edifici:

Residencial.

Nombre d'habitatges existents a l'edifici:

No va ser possible comptar els habitatges, però són molt més que a l'anterior adreça.

Característiques de l'habitatge visitat:

Al fons del passadís, el pis de d'alt té 3 espais (+- 30m²) mal il·luminats i mal ventilats, igualment acabats amb ciment. La cuina i el wàter són al mateix petit espai i sols, hi ha una pica i un inodor.

El pis de sota és idèntic però només té una finestra (a la sala) al costat de la porta d'entrada. És l'única que és veu arreglada i amb mobles.

Conservació dels habitatges:

L'estructura del forjat de la casa de a sota és de fusta i té problemes i la propietària ja ha fet un arreglo.

Hi ha problemes de humitat i la propietària és queixa de rates.

Quantes persones hi viuen a l'habitatge:

Pis de d'alt – 4

Pis de sota - 5

Tipus de nucli:

Pis de a dalt – familiar: pare, mare i dos fills

Pis de a sota – familiar (gitana): mare i 4 fills

Règim de tinença i temps d'estada a l'habitatge:

Pis de d'alt – a casa solament estava un dels fills i no parla molt, però sembla que el pis és de propietat.

Pis de sota – La propietària va pagar 500.000 pessetes pel pis fa 10 anys.

INDICADORS SOCIO-ECONÒMICS PER SECCIONS. 1996.

BADALONA. LA SALUT.

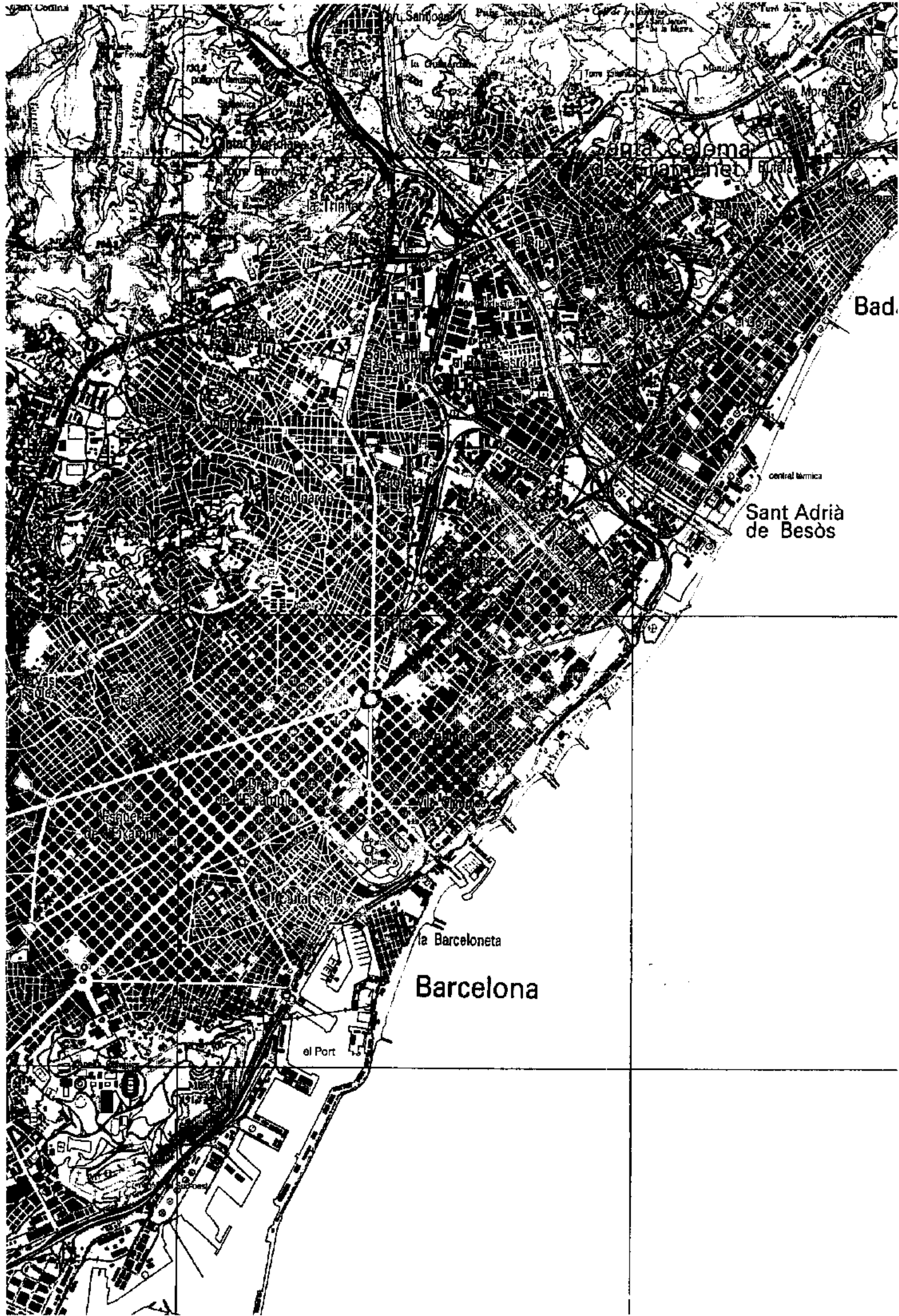
CODIMUN	DIS SEC	CODIBAR	Pob_Tot	T_0a14	T_15a29	T_30a44	T_45a64	T_65imes	H_Total	D_Total	Afurats	Actius	T_25imes	Titulats	% Envell.	%Atur	%Univ.
08015	07	001 01518	1.545	244	417	312	378	194	764	781	197	713	1.016	55	80	27,6	5,4
08015	07	005 01518	917	116	241	177	226	157	435	482	91	390	623	41	135	23,3	6,6
08015	07	007 01518	1.002	151	308	186	242	115	492	510	147	450	653	14	76	32,7	2,1
08015	07	008 01518	1.522	258	452	322	348	142	761	761	198	678	976	23	55	29,2	2,4
08015	07	009 01518	759	118	206	151	192	92	387	372	117	333	488	21	78	35,1	4,3
08015	07	010 01518	953	161	247	192	233	120	470	483	107	389	615	24	75	27,5	3,9
08015	07	013 01518	1.358	231	375	268	316	168	685	673	171	586	880	19	73	29,2	2,2
08015	07	017 01518	722	104	193	163	161	101	369	353	84	315	475	15	97	26,7	3,2
08015	07	020 01518	1.384	130	451	164	443	196	679	705	210	640	1.003	19	151	32,8	1,9
08015	07	025 01518	835	132	240	177	199	87	425	410	123	381	531	6	66	32,3	1,1
08015	07	026 01518	815	147	241	173	163	91	407	408	107	356	518	11	62	30,1	2,1
08015	07	027 01518	1.613	223	504	296	432	158	811	802	215	743	1.037	26	71	28,9	2,5
08015	07	028 01518	2.025	284	620	354	512	255	1.019	1.006	269	814	1.308	43	90	29,4	3,3
08015	09	037 01518	1.281	224	381	269	222	185	659	622	170	549	846	18	83	31,0	2,1
Total La Salut			16.731	2.523	4.876	3.204	4.067	2.061	8.363	8.368	2.206	7.438	10.969	335	82	29,7	3,1
Total Badalona			210.987	32.942	56.562	46.381	48.168	26.934	104.191	106.796	24.989	95.034	139.205	9.922	82	26,3	7,1

POBLACIÓ SEGONS NACIONALITAT. 1996
BADALONA. LA SALUT.

CODIMUN	DIS	SEC	Total	Europa	Magrib	Resta d'Àfrica	Amèrica Central/Sud	Amèrica Nord	Filipines	Índia	Resta Àsia i Oceania	Apàtrides
08015	07	001	25	9	6	4	6	0	0	0	0	0
08015	07	005	5	3	0	0	0	0	0	0	2	0
08015	07	007	6	1	1	0	1	0	1	0	2	0
08015	07	008	18	1	9	0	4	0	1	0	3	0
08015	07	009	4	0	4	0	0	0	0	0	0	0
08015	07	010	15	2	9	0	1	0	0	0	3	0
08015	07	013	21	0	12	0	6	1	0	0	2	0
08015	07	017	5	1	4	0	0	0	0	0	0	0
08015	07	020	10	0	10	0	0	0	0	0	0	0
08015	07	025	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0
08015	07	026	25	0	21	0	2	0	0	0	2	0
08015	07	027	22	1	14	2	3	0	0	0	2	0
08015	07	028	25	10	7	0	3	2	0	0	3	0
08015	09	037	14	2	9	0	0	0	0	0	3	0
Total La Salut			196	30	106	6	26	4	2	0	22	0
Total Badalona			1.745	362	710	93	328	79	17	21	135	0

BADALONA. LA SALUT
POBLACIÓ 1996

	Total		Badalona	
	La Salut	%		%
Població Total	16.731		210.987	
Edats:				
0-14	2.523	15,1%	32.942	15,6%
15-29	4.876	29,1%	56.562	26,8%
30-44	3.204	19,2%	46.381	22,0%
45-64	4.067	24,3%	48.168	22,8%
més de 64	2.061	12,3%	26.934	12,8%
total	16.731	100,0%	210.987	100,0%
Sexe:				
Homes	8.363	50,0%	104.191	49,4%
Dones	8.368	50,0%	106.796	50,6%
Aturats	2.206		24.989	
Actius	7.438		95.034	
Titulats	335		9.922	
Taxa Envel·liment	82%		82%	
Taxa Atur	29,7%		26,3%	
Taxa Titulats	3,1%		7,1%	
Població estrangera	196	1,2%	1.745	0,8%
Europa	30	15,3%	362	20,7%
Magrip	106	54,1%	710	40,7%
Resta d'Àfrica	6	3,1%	93	5,3%
Amèrica Central/Sud	26	13,3%	328	18,8%
Amèrica Nord	4	2,0%	79	4,5%
Filipines	2	1,0%	17	1,0%
Índia	0	0,0%	21	1,2%
Resta Àsia-Oceania	22	11,2%	135	7,7%
Apàtrides	0	0,0%	0	0,0%
	196	100,0%	1.745	100,0%

Bad.

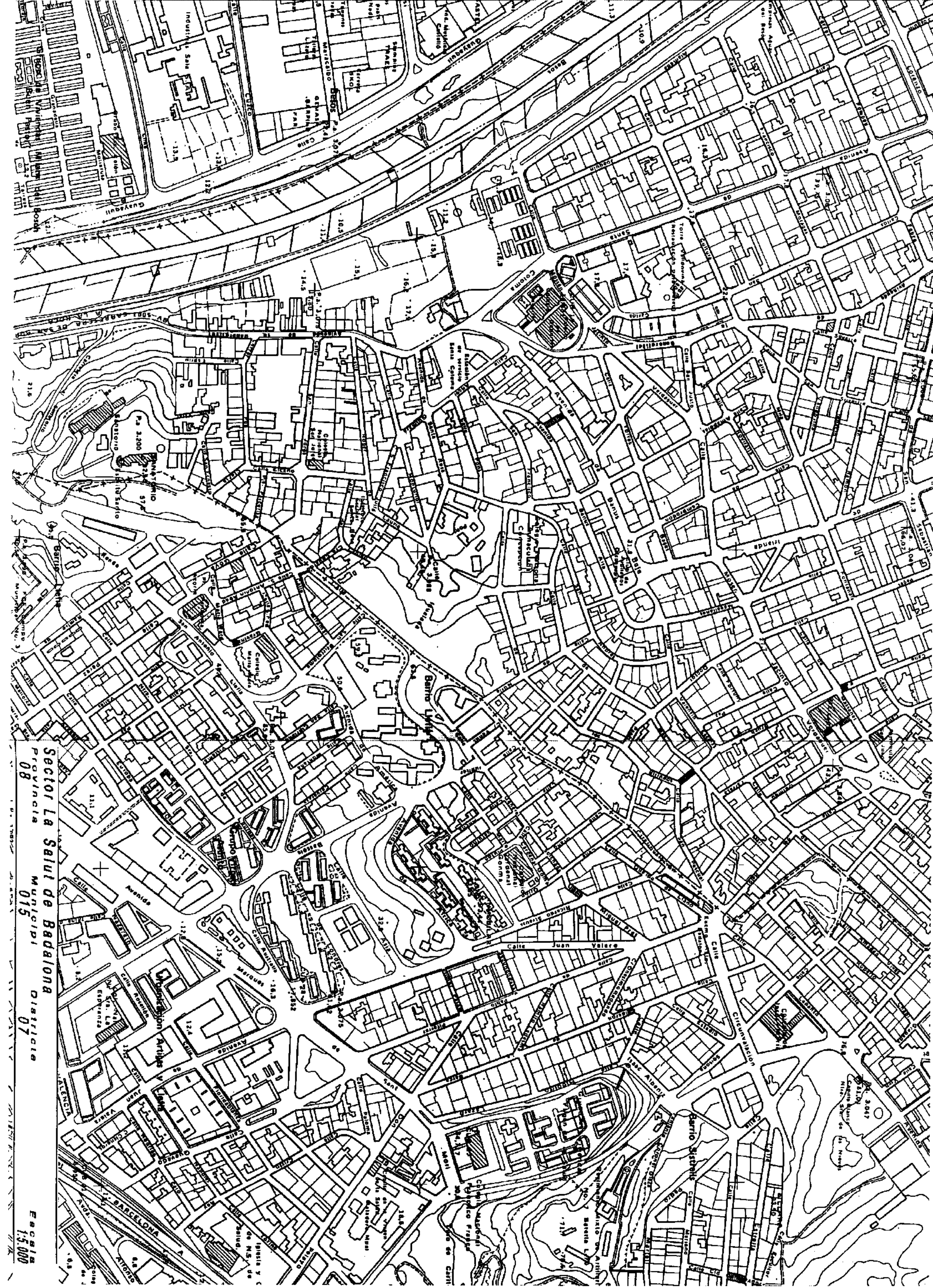
central tèrmica

Sant Adrià de Besòs

la Barceloneta

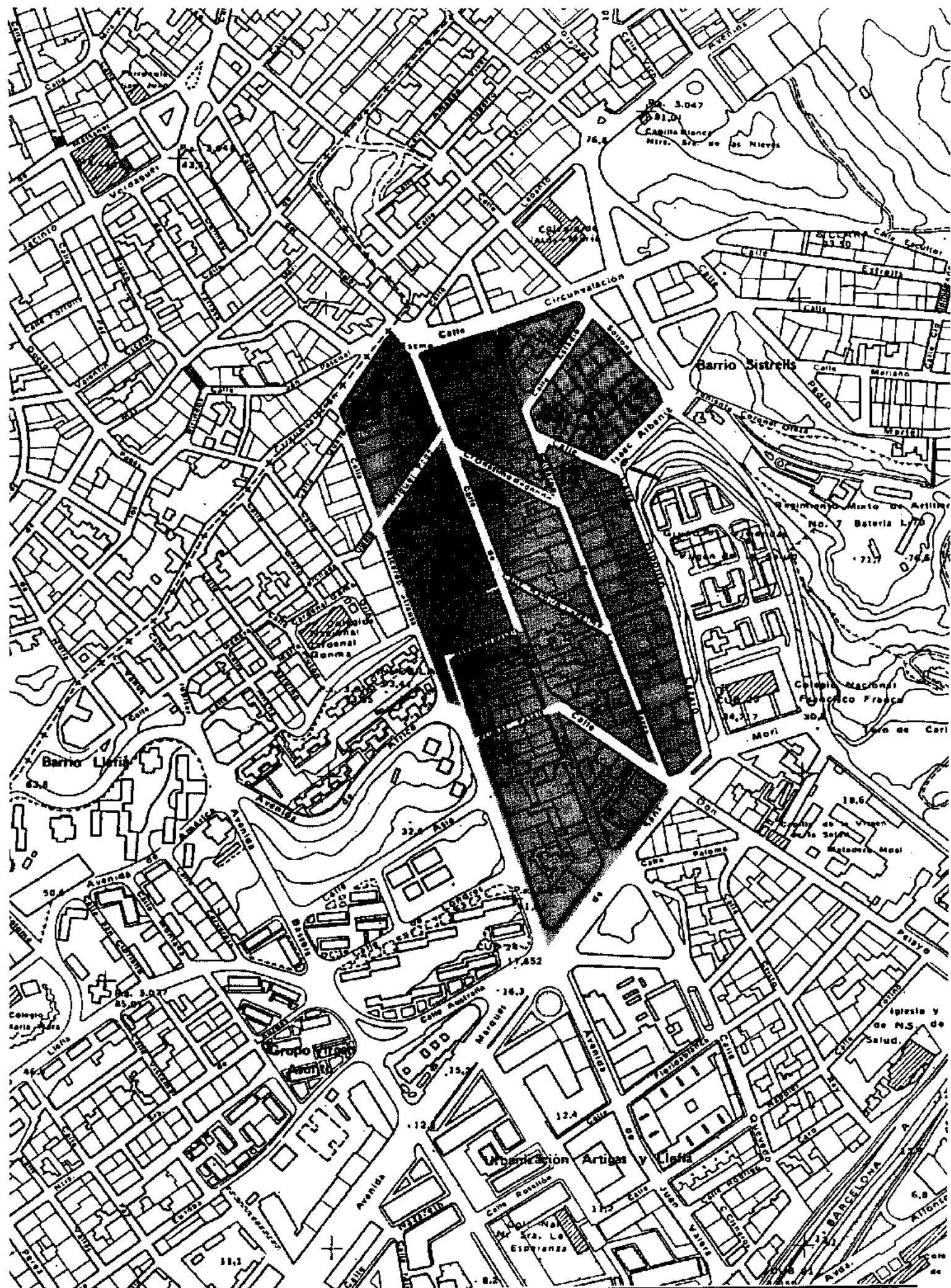
Barcelona

el Port

Sector La Salut de Badalona
Provincia Múncipi
08 015 07
Escala 1:5,000

Sector La Salut de Badalona

Provincia **08**

Municipi **015**

Districte **07**

Seccions Censals **(0)07, 08, 09 13, 25, 26, 27, 28**

3. BARRI DE CAN TUNIS DE BARCELONA

La visita al barri es va fer acompanyats per en Basilio González. No es va entrar a cap dels habitatges però el fet que es visqui de cara al carrer, amb la majoria de les portes obertes, va permetre observar l'estat aparent de les cases.

Tipologia i dimensió de l'edifici:

Habitatges unifamiliars arreglerats, de fins a tres nivells PB+2

L'accés als habitatges des del carrer:

Accés directe originalment. En l'actualitat s'ha edificat sobre el propi carrer per ampliar la casa, complicant l'accessibilitat.

Condicions i qualitat de l'accés:

Carrers d'uns tres metres d'amplada, **excepte** quan s'ha produït una ocupació de la via pública.

Tipus de construcció:

Construcció de qualitat mitjana baixa que, en el decurs dels més de vint anys d'existència, s'ha deteriorat i sobreocupat considerablement.

Conservació de l'edifici:

Exteriors molt degradats que proporcionen un visió d'abandó generalitzat del barri. No obstant i això, molts interiors dels habitatges han estat objecte d'obres de millora.

Espais residuals:

Els carrers presenten un aspecte de deixadesa i d'ocupació per les comentades ampliacions dels habitatges, i de desordre per l'aparcament incontrolat dels cotxes.

Els locals comunitaris o estan **destrossats** o s'han convertit en vivendes sense les més mínimes condicions d'habitabilitat. Els passatges interiors, entre les fileres dels habitatges, gairebé intransitables

Activitats presents a l'edifici:

Alguns patis dels habitatges unifamiliars s'han convertit en nous habitatges o ampliació dels existents.

Nombre d'habitatges existents a l'edifici:

Habitatges en fileres.

Característiques de l'habitatge tipus:

Quatre habitacions + sala + menjador + cuina i bany.

Observacions:

No paguen absolutament res de lloguer ni de serveis. Tampoc l'Ajuntament realitza un manteniment dels habitatges, excepte facilitar-lis material d'obra per fer les ampliacions o reformes.

Quantes persones hi viuen al barri:

Es calcula que unes cent famílies

Tipus de nucli:

Famílies gitanes

Règim de tinença i temps d'estada a l'habitatge:

Es pot entendre que són a precari

INDICADORS SOCIO-ECONÒMICS PER SECCIONS. 1996.

BARCELONA. ZONA FRANCA PORT.

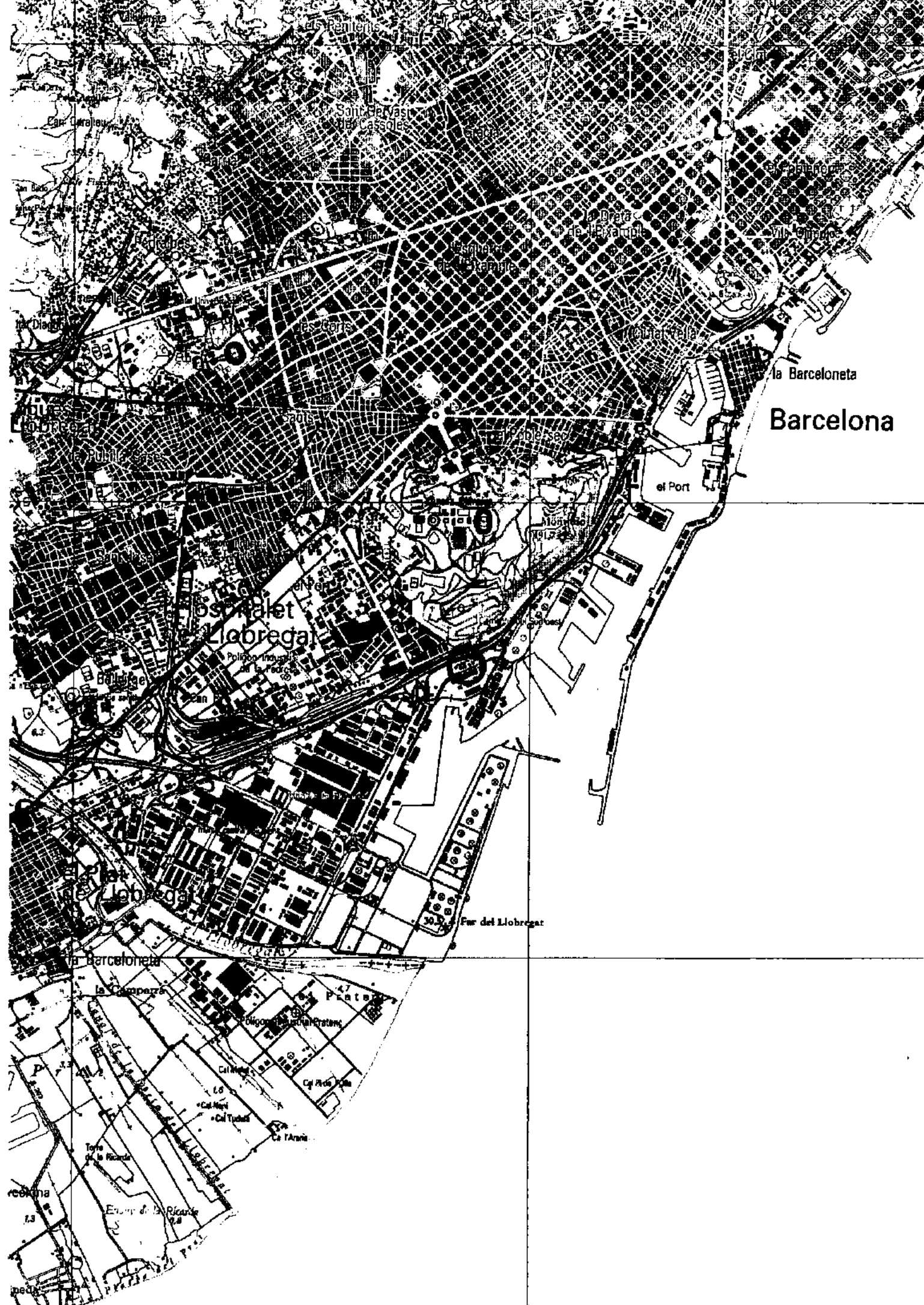
CODIMUN	DIS SEC	CODIBAR	Pob_Tot	T_0a14	T_15a29	T_30a44	T_45a64	T_65imes	H_Total	D_Total	Aturats	Actius	T_25imes	Títulats	% Envell.	%Atur	%Univ.
08019	03	061 01912	550	218	179	78	62	13	284	266	21	64	212	1	6	32,8	0,5
08019	03	062 01912	1.188	175	262	228	244	279	577	611	196	470	847	10	159	41,7	1,2
08019	03	065 01912	879	56	270	102	340	111	443	436	92	388	652	68	198	23,7	10,4
08019	03	066 01912	1.026	80	322	132	404	88	526	500	97	444	718	81	110	21,8	11,3
08019	03	067 01912	709	69	131	157	165	187	352	357	63	258	573	52	271	24,4	9,1
08019	03	068 01912	1.869	251	313	490	416	399	898	971	161	778	1.448	136	159	20,7	9,4
08019	03	069 01912	1.358	184	320	333	252	269	686	672	117	628	1.034	113	146	18,7	10,9
08019	03	071 01912	1.476	175	399	278	450	174	708	768	152	740	1.023	223	99	20,5	21,8
08019	03	072 01912	7.269	1.120	1.702	1.754	1.851	842	3.589	3.700	772	3.389	4.986	523	75	22,8	10,5
08019	03	073 01912	2.854	569	585	926	529	245	1.424	1.430	286	1.469	1.944	248	43	19,5	12,8
08019	03	074 01912	2.768	507	626	750	593	292	1.372	1.396	295	1.272	1.812	114	58	23,2	6,3
08019	03	075 01912	2.031	271	511	338	521	390	980	1.041	301	842	1.436	42	144	35,7	2,9
08019	03	076 01912	1.012	247	196	397	123	49	496	516	103	531	661	83	20	19,4	12,6
08019	03	077 01912	553	55	164	89	188	57	263	290	71	266	377	22	104	26,7	5,8
08019	03	078 01912	977	152	245	200	222	158	458	519	131	428	662	21	104	30,6	3,2
08019	03	079 01912	719	71	159	121	212	156	357	362	80	300	570	36	220	26,7	6,3
08019	03	080 01912	670	108	153	138	133	140	325	345	89	266	460	8	130	33,5	1,7
08019	03	081 01912	625	89	145	135	143	113	315	310	102	260	428	9	127	39,2	2,1
Total Zona Franca-Port			28.533	4.397	6.682	5.644	6.848	3.962	14.043	14.490	3.129	12.791	19.843	1.780	90	24,5	9,0
Total Barcelona			1.508.805	180.502	324.268	310.507	382.480	311.048	704.977	803.828	137.581	667.332	1.115.557	238.694	172	20,6	21,4

POBLACIÓ SEGONS NACIONALITAT. 1996
BARCELONA. ZONA FRANCA-PORT.

CODIMUN	DIS	SÈC	Total	Europa	Magrib	Resta d'Àfrica	Amèrica Central/Sud	Amèrica Nord	Filipines	Índia	Resta Àsia i Oceania	Apàtrides
08019	03	061	3	0	0	0	0	2	0	1	0	0
08019	03	062	10	4	5	0	0	1	0	0	0	0
08019	03	065	3	1	0	0	2	0	0	0	0	0
08019	03	068	9	2	1	0	6	0	0	0	0	0
08019	03	067	2	1	0	0	1	0	0	0	0	0
08019	03	068	7	4	1	0	1	1	0	0	0	0
08019	03	069	23	2	5	1	4	4	2	0	5	0
08019	03	071	25	5	8	1	8	1	0	4	0	0
08019	03	072	99	18	10	5	55	7	0	0	4	0
08019	03	073	38	3	1	3	25	1	0	0	5	0
08019	03	074	21	10	1	3	4	2	1	0	0	0
08019	03	075	31	1	12	0	15	0	2	0	1	0
08019	03	076	15	4	0	0	5	1	1	0	4	0
08019	03	077	10	0	0	0	8	0	0	0	2	0
08019	03	078	9	2	0	1	3	3	0	0	0	0
08019	03	079	9	0	5	1	1	0	1	0	1	0
08019	03	080	2	0	0	0	0	1	1	0	0	0
08019	03	081	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0
Total Zona Franca-Port			318	57	49	15	138	24	8	5	22	0
Total Barcelona			29.059	8.879	3.556	845	9.218	1.670	2.040	423	2.612	16

POBLACIÓ 1996

	Can Tunis		Total		Barcelona	
	Secció Censal		Zona Franca-Port			
	03061	%		%		%
Població Total	550		28.533		1.508.805	
Edats:						
0-14	218	39,6%	4.397	15,4%	180.502	12,0%
15-29	179	32,5%	6.682	23,4%	324.268	21,5%
30-44	78	14,2%	6.644	23,3%	310.507	20,6%
45-64	62	11,3%	6.848	24,0%	382.480	25,3%
més de 64	13	2,4%	3.962	13,9%	311.048	20,6%
total	550	100,0%	28.533	100,0%	1.508.805	100,0%
Sexe:						
Homes	284	51,6%	14.043	49,2%	704.977	46,7%
Dones	266	48,4%	14.490	50,8%	803.828	53,3%
Aturats	21		3.129		137.581	
Actius	64		12.791		667.332	
Titulats	1		1.790		238.594	
Taxa Envel·liment	6%		90%		172%	
Taxa Atur	32,8%		24,5%		20,6%	
Taxa Titulats	0,5%		9,0%		21,4%	
Població estrangera	3	0,5%	318	1,1%	29.059	1,9%
Europa	0	0,0%	57	17,9%	8.679	29,9%
Magrip	0	0,0%	49	15,4%	3.556	12,2%
Resta d'Àfrica	0	0,0%	15	4,7%	845	2,9%
Amèrica Central/Sud	2	66,7%	138	43,4%	9.218	31,7%
Amèrica Nord	0	0,0%	24	7,5%	1.670	5,7%
Filipines	1	33,3%	8	2,5%	2.040	7,0%
Índia	0	0,0%	5	1,8%	423	1,5%
Resta Àsia-Oceania	0	0,0%	22	6,9%	2.612	9,0%
Apàtrides	0	0,0%	0	0,0%	16	0,1%
	3	100,0%	318	100,0%	29.059	100,0%

la Barceloneta
Barcelona

la Barceloneta
Llobregat

Fw del Llobregat

la Barceloneta

la Camparza

la Barceloneta

la Barceloneta

la Barceloneta

la Barceloneta

la Barceloneta

la Barceloneta

la Barceloneta

la Barceloneta

la Barceloneta

la Barceloneta

la Barceloneta

la Barceloneta

la Barceloneta

la Barceloneta

la Barceloneta

la Barceloneta

la Barceloneta

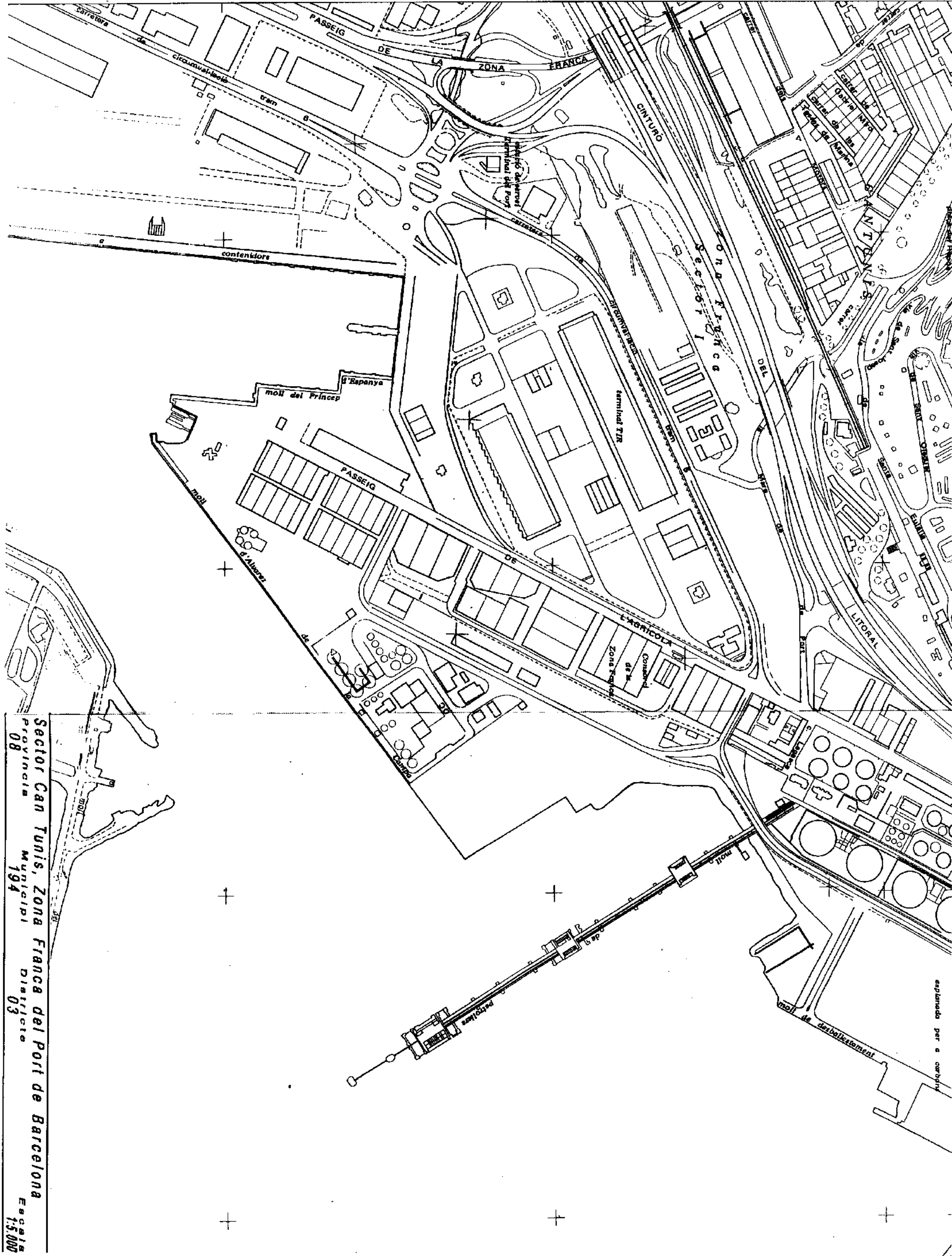
la Barceloneta

la Barceloneta

la Barceloneta

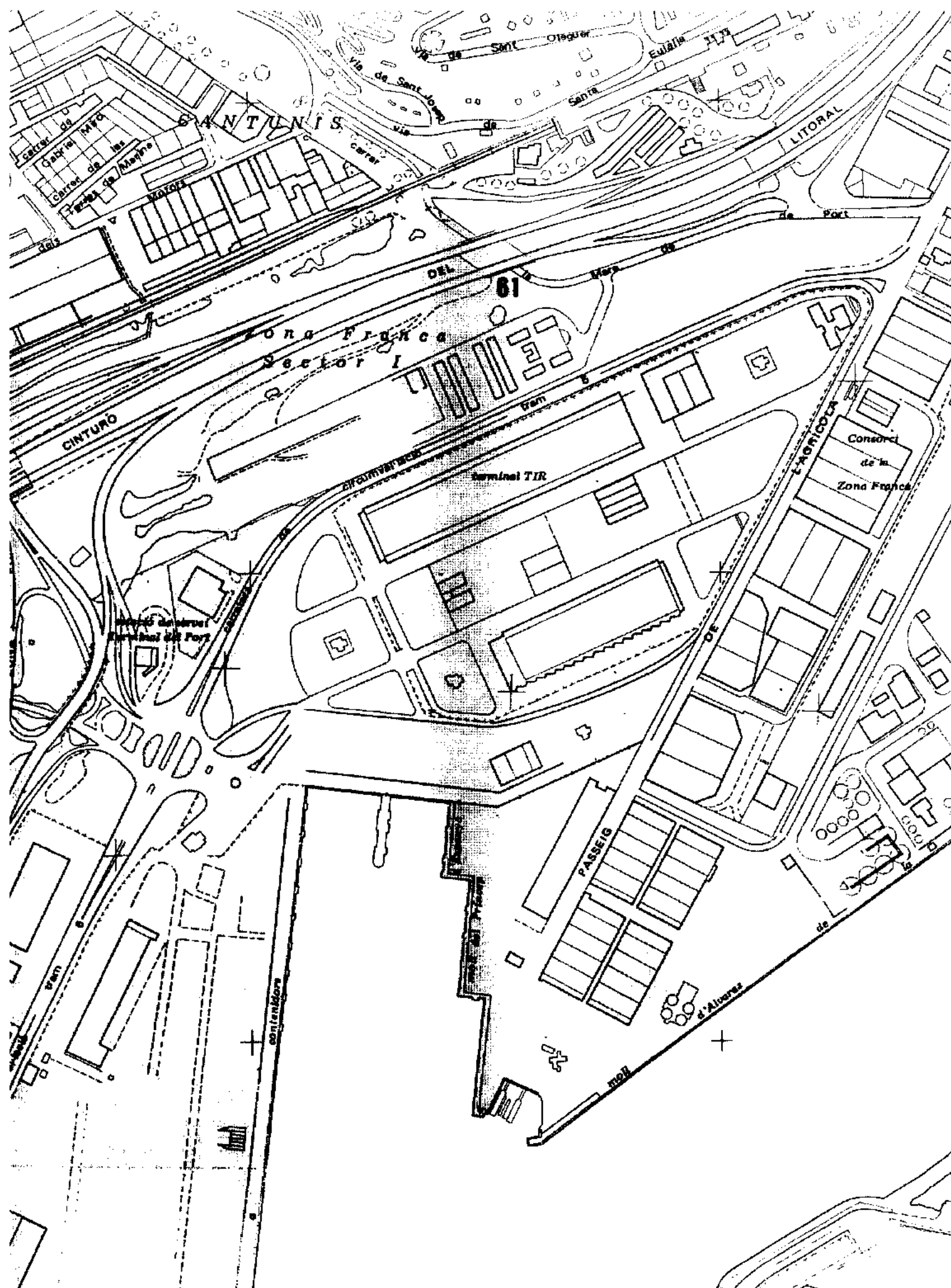
la Barceloneta

la Barceloneta

Sector Can Tunis, Zona Franca del Port de Barcelona
 Província 08
 Municipi 194
 Districte 03
 Escala 1:5.000

amplada per a carrers

Sector Can Tunis, Zona Franca del Port de Barcelona
 Provincia **08**   Municipi **194**   Districte **03**   Seccions Censals **061**

4. BARRI DE LA MINA DE SANT ADRIÀ DE BESÒS

El treball de camp és va realitzar mitjançant la visita als accessos i espais comunitaris. No va ser possible entrar a cap pis, però hem tingut accés a plànols i es va complementar la informació amb les entrevistes.

Tipologia i dimensió de l'edifici:

Blocs de dimensions grosses que varien entre les 5 i les 10 plantes, amb dos escales cadascun i 4 habitatges per replà.

Hi va haver un passatge intern de connexió de les escales que es va tapiar progressivament per necessitat d'acotar l'espai i les seves activitats.

L'accés als habitatges des del carrer:

Aquest és un dels elements més conflictius, el fet de que no tingui control fins el accés a l'habitatge genera la típica problemàtica del semi-públic, semi-privat que, a més a més es barreja amb els patis entre mòduls. Hi ha exemples de comunitats de propietaris que van tancar aquests espais i els van arreglar el que, aparentment, ha resolt la situació.

Condicions i qualitat de l'accés:

Els recorreguts fins a l'escala i l'ascensor son molt llargs i sense cap mena d'aprofitament. Els colors i materials no faciliten la difusió de la llum i el replà és el lloc més fosc. Hi ha tan sols 1 ascensor per escala, es a dir, per cada 10 plantes amb 4 habitatges per replà i es troben amb deficiències considerables de mantenició.

Tipus de construcció:

Sistema constructiu amb un mòdul tipus túnel de 5m que aparentment no dona problemes.

Conservació de l'edifici:

La conservació de l'edifici pateix, més que res, de la manca de mantenició i mal us per part dels veïns, que no pas de degradació constructiva. El nivell de deixadesa és visible a la partida pressupostaria de neteja i mantenició periòdica de façanes. Tot el que cau es deixa i l'acumulació de brossa genera situacions de degradació greus.

L'electricitat i els baixants son les patologies més freqüents.

Els comptadors es van traslladar a la planta baixa dins d'un espai controlat per evitar la seva manipulació. En general tota la instal·lació a les zones comunitàries es troba molt desgastada i serà substituïda.

Un altre partida pressupostaria grossa, per mala utilització, es la mantenició dels baixants. Encara que siguin ja de diàmetre més gran hi ha d'haver una neteja molt freqüent i es troba de tot a dins.

Les cobertes son en rehabilitació pel desgast normal després de 20 anys.

Serveis i infraestructures:

El subministrament d'aigua és directe però estan canviant la instal·lació de ferro que suposa molts problemes.

S'està fent la instal·lació del gas de ciutat.

Espais residuals:

Pel que fa els patis entre mòduls, la seva dimensió es suficient per ventilació i il·luminació, però a la planta baixa no son suficients per tenir una funció pròpia i molts son abandonats o convertits a contenidors de brossa amb una forta degradació.

Activitats presents a l'edifici:

Residencial i algun comerç.

Nombre d'habitatges existents a l'edifici:

Els blocs varien entre les 5 i les 10 plantes, amb dos escales cadascun i 4 habitatges per replà.

Característiques de l'habitatge visitat:

Els pisos són de 60m² amb 3 habitacions, cuina bany i balcons, i els tésters hi ha una habitació més el que fa una superfície de 77m². La circulació es fa mitjançant un distribuïdor central.

Conservació dels habitatges:

El seu estat de conservació no sembla ser una qüestió greu i els tècnics entrevistats consideren que els casos problemàtics són puntuals i no representatius amb unes explicacions casuístiques que tenen que veure amb els hàbits de cadascun dels inquilins.

Quantes persones hi viuen a l'habitatge:

Una mitjana de 4 persones per pis.

Tipus de nucli:

Famílies, sobretot gitanes.

Règim de tinença i temps d'estada a l'habitatge:

83 % de la propietat és privada.

Dés de 1990 la gestió es va transferir a Sant Adrià, a la actual Empresa de Gestió i Reactivació Municipal , Pla de Besòs.

Hi ha un únic bloc d'habitatges amb comunitat de propietaris independent, els 40 habitatges de la Guardia Civil, que va tenir un règim de venda diferent.

(li diuen el bloc fantasma).

INDICADORS SOCIO-ECONÒMICS PER SECCIONS. 1996.

SANT ADRIÀ DE BESÒS. LA MINA.

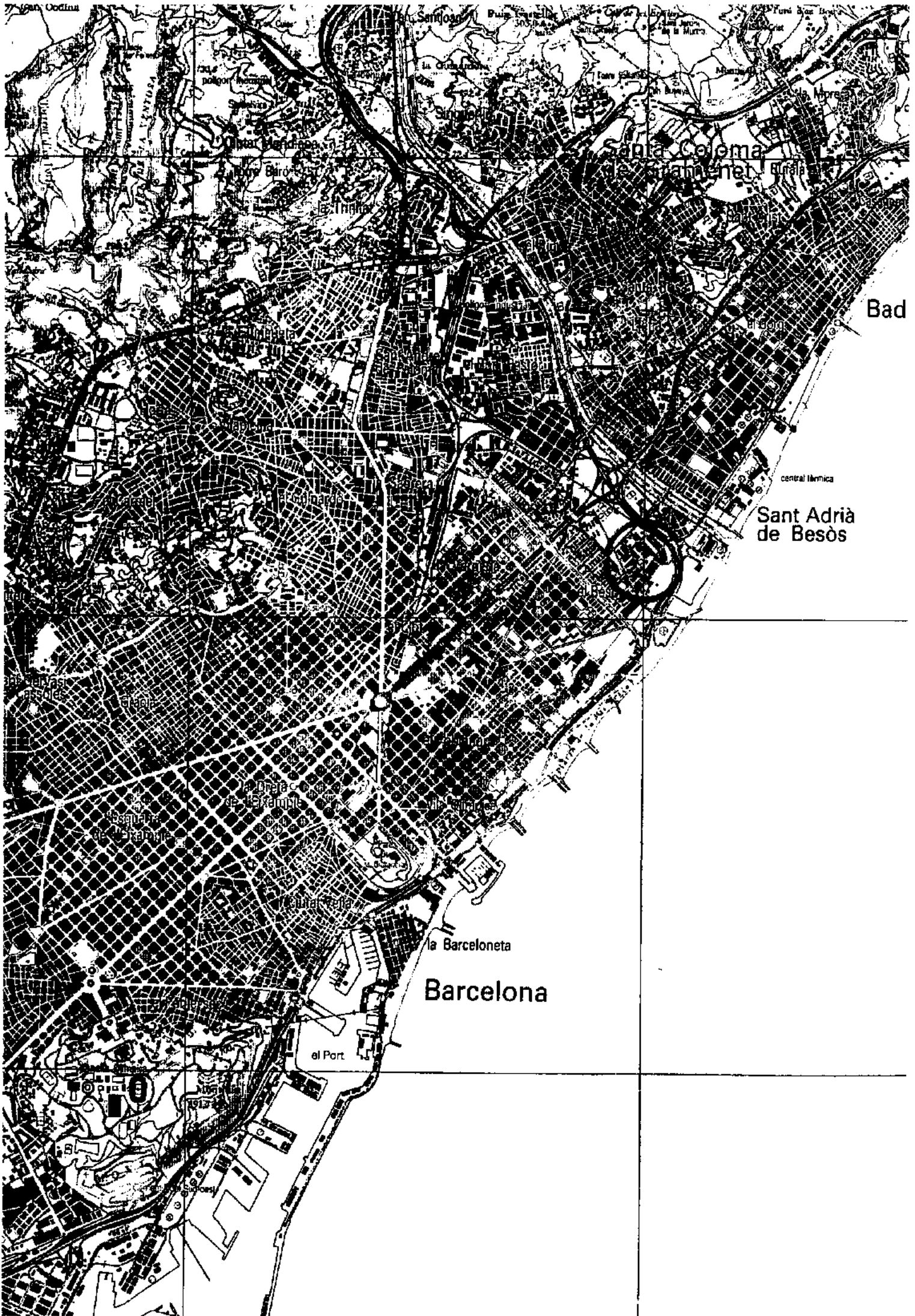
CODIMUN	DIS	SEC	CODIBAR	Pop_Tot	T_0a14	T_15a29	T_30a44	T_45a64	T_65imes	H_Total	D_Total	Aturats	Actius	T_25imes	Titulats	% Envell.	%Atur	%Univ.
08194	06	001	19406	556	117	161	95	121	62	291	265	101	237	329	1	53	42,6	0,3
08194	06	002	19406	1.773	378	546	334	348	167	915	858	397	756	1.040	5	44	52,5	0,5
08194	06	003	19406	743	160	214	169	132	68	384	359	139	290	435	5	43	47,9	1,1
08194	06	004	19406	1.985	570	607	393	270	145	994	991	488	755	982	8	25	64,6	0,8
08194	06	005	19406	1.513	196	420	258	429	210	766	747	241	711	1.045	28	107	33,9	2,7
08194	06	006	19406	1.925	481	562	380	354	148	993	932	419	788	1.058	6	31	53,2	0,6
08194	06	007	19406	1.330	243	396	251	288	150	654	676	235	592	804	9	62	39,7	1,1
Total Mina Nova				6.982	1.706	2.090	1.371	1.225	590	3.577	3.405	1.544	2.826	3.844	25	34,6%	54,6%	0,7%
Total La Mina				9.825	2.145	2.908	1.880	1.942	950	4.997	4.828	2.020	4.129	5.693	62	44,3%	48,9%	1,1%
Total Sant Adrià de Besòs				33.361	5.639	9.052	6.851	7.625	4.194	16.475	16.886	4.774	15.052	21.671	1.219	74,4%	31,7%	5,6%

POBLACIÓ SEGONS NACIONALITAT. 1996
 SANT ADRIÀ DE BESÒS. LA MINA.

CODIMUN	DIS	SEC	Total	Europa	Magrib	Resta d'Àfrica	Amèrica Central/Sud	Amèrica Nord	Filipines	Índia	Resta Àsia i Oceania	Apàtrides
08194	06	001	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
08194	08	002	14	1	7	0	1	1	0	4	0	0
08194	06	003	2	1	0	0	0	1	0	0	0	0
08194	06	004	5	3	2	0	0	0	0	0	0	0
08194	06	005	11	4	6	0	1	0	0	0	0	0
08194	06	006	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
08194	06	007	17	1	15	0	1	0	0	0	0	0
Total La Mina			50	10	31	0	3	2	0	4	0	0
Total Sant Adrià de Besòs			274	69	96	5	77	6	2	4	15	0

SANT ADRIÀ DE BESÒS. LA MINA

POBLACIÓ 1996					
	Total		Sant Adrià de Besòs		
	La Mina	%		%	
Població Total	9.825		33.361		
Edats:					
0-14	2.145	21,8%	5.639	16,9%	
15-29	2.908	29,6%	9.052	27,1%	
30-44	1.880	19,1%	6.851	20,5%	
45-64	1.942	19,8%	7.625	22,9%	
més de 64	950	9,7%	4.194	12,6%	
total	9.825	100,0%	33.361	100,0%	
Sexe:					
Homes	4.997	50,9%	16.475	49,4%	
Dones	4.828	49,1%	16.886	50,6%	
Aturats	2.020		4.774		
Actius	4.129		15.052		
Titulats	62		1.219		
Taxa Envel·liment	44%		74%		
Taxa Atur	48,9%		31,7%		
Taxa Titulats	1,1%		5,6%		
Població estrangera	50	0,5%	274	0,8%	
Europa	10	20,0%	69	25,2%	
Magrip	31	62,0%	96	35,0%	
Resta d'Àfrica	0	0,0%	5	1,8%	
Amèrica Central/Sud	3	6,0%	77	28,1%	
Amèrica Nord	2	4,0%	6	2,2%	
Filipines	0	0,0%	2	0,7%	
Índia	4	8,0%	4	1,5%	
Resta Àsia-Oceania	0	0,0%	15	5,5%	
Apàtrides	0	0,0%	0	0,0%	
	50	100,0%	274	100,0%	

Bad

Sant Adrià de Besòs

Barcelona

la Barceloneta

el Port

central tèrmica

Santa Coloma de Gramenet

Sant Joan

Puigcerdà

Sant Joan de Vilatorrada

Sant Joan de Vilatorrada

San Oodina

Sant Joan de Vilatorrada

Sant Joan de Vilatorrada

Sant Joan de Vilatorrada

Sant Joan de Vilatorrada

Sant Joan de Vilatorrada

Sant Adrià de Besòs

la Barceloneta

Barcelona

el Port

central tèrmica

Santa Coloma de Gramenet

Sant Joan

Puigcerdà

Sant Joan de Vilatorrada

Sant Joan de Vilatorrada

San Oodina

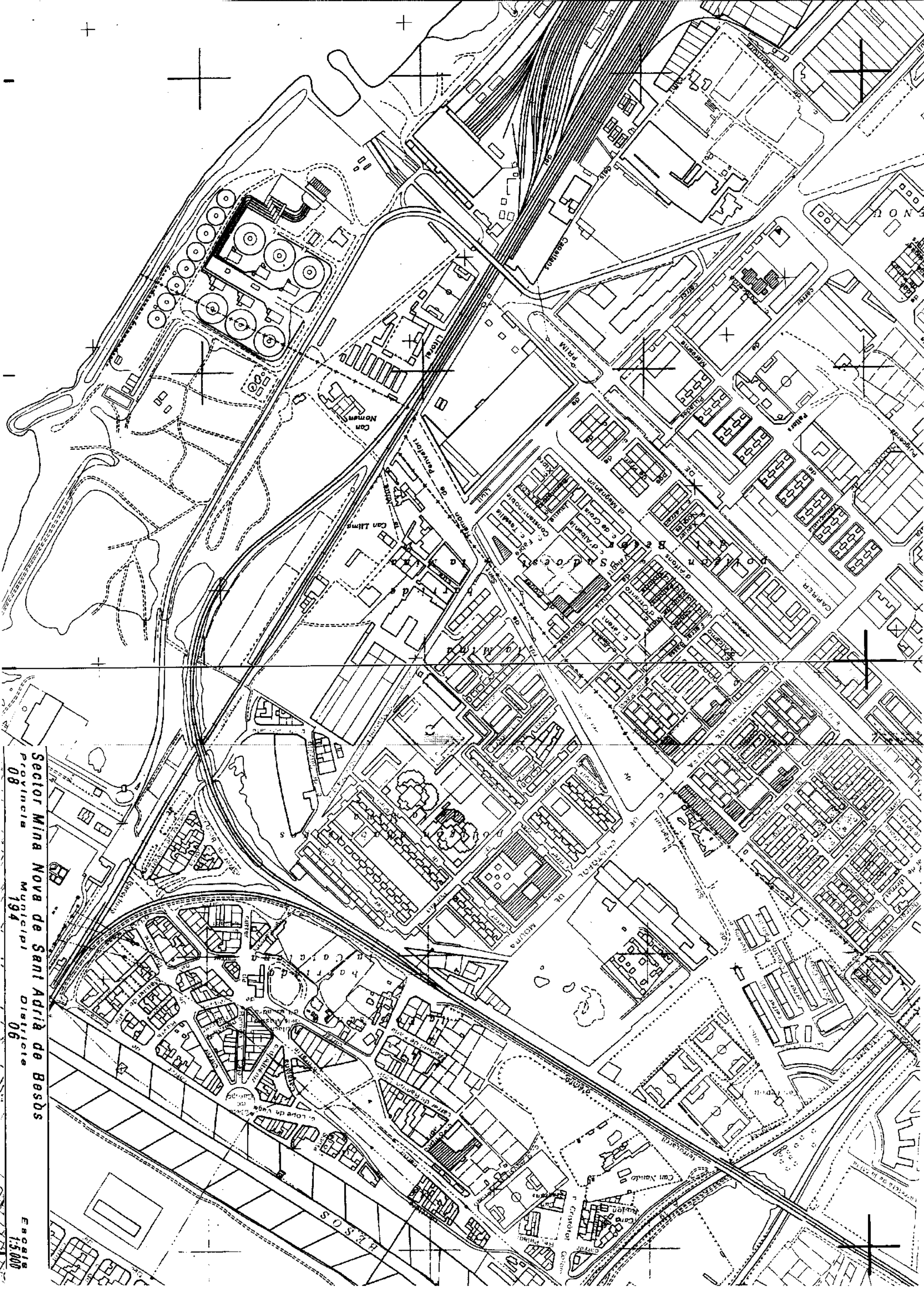
Sant Joan de Vilatorrada

Sant Joan de Vilatorrada

Sant Joan de Vilatorrada

Sant Joan de Vilatorrada

Sant Joan de Vilatorrada

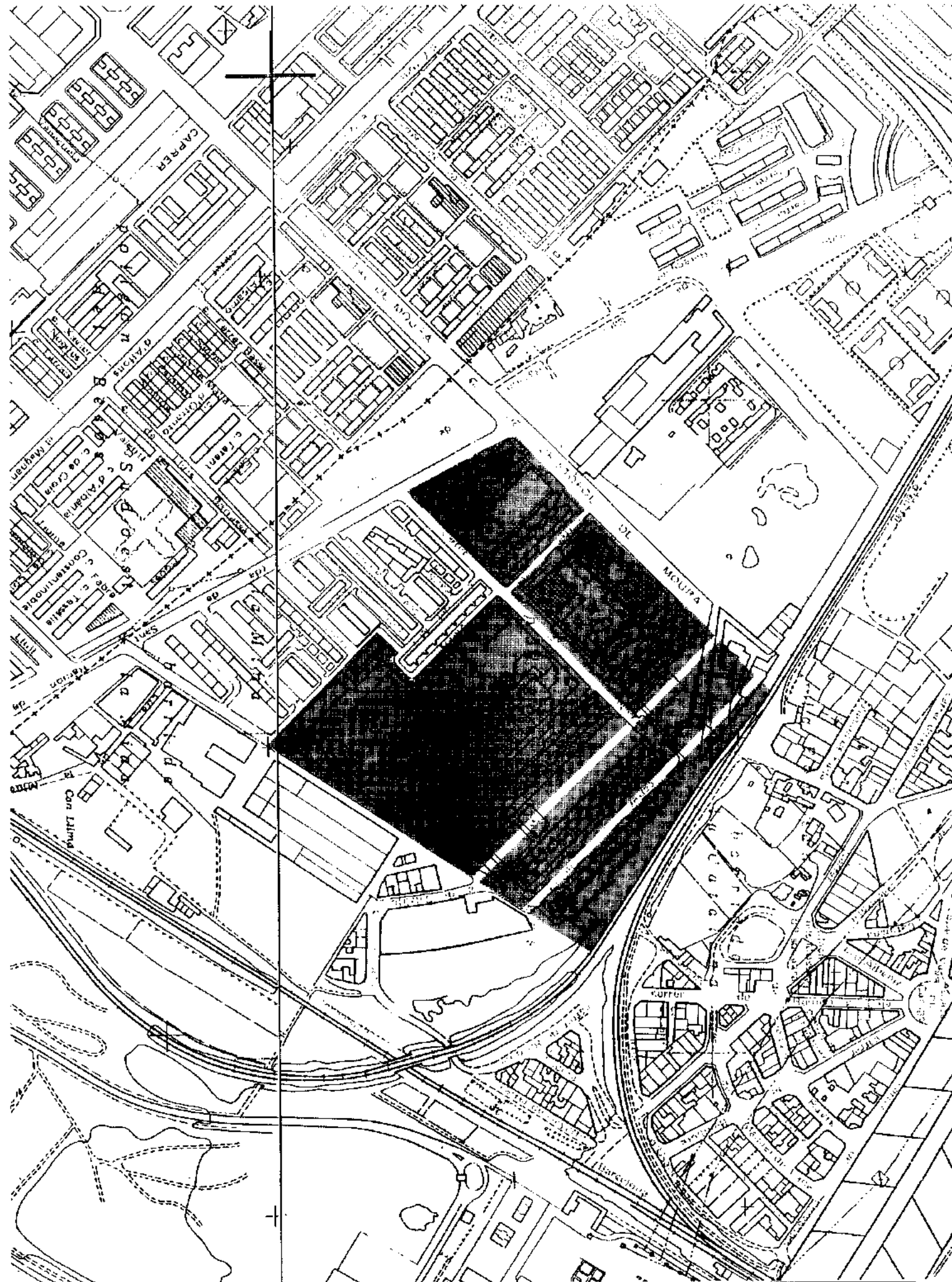

Sector Mina Nova de Sant Adrià de Besòs
Província Municipal
194
08

Escala
1:5,000

06
Districte

Sector Mina Nova de Sant Adrià de Besòs

Província
08

Municipi
194

Districte
06

Seccions Censals
(0) 01, 02, 03, 04, 06

5. LOCALITZACIÓ I DADES DELS BARRIS:

BLOCS CAN GARCIA DE MANLLEU

CASC ANTIC DE MANRESA

BARRI FONT DE LA PÓLVORA DE GIRONA

CASC ANTIC DE BALAGUER

BARRI DE LA IMMACULADA DE REUS

PIRÀMIDE DE POBLACIÓ

	Edat					Població Total
	0-14	15-29	30-44	45-64	64<	
total municipi 112 (Manlleu)	2.721	4.032	3.987	3.594	2.701	17.035
0811203001 (Can Garcia)	508	597	654	473	240	2.472
total del districte 3	1.158	1.532	1.538	1.223	792	6.243
total municipi 115 (Manresa)	8.569	14.385	13.556	14.912	12.963	84.385
0811301001 (secció 1 casc antic)	164	223	211	247	315	1.160
0811301002 (secció 2 casc antic)	100	159	149	175	281	864
total districte 1	264	382	360	422	596	2.024
0811303001 (secció 1 casc antic)	124	217	189	204	336	1.070
0811303002 (secció 2 casc antic)	106	151	157	180	208	802
total del districte 3	1.435	1.037	1.255	1.518	1.539	6.784
total districte 1 + 3	1.699	1.419	1.615	1.940	2.135	8.808
total municipi 179 (Girona)	11.864	17.584	16.537	14.250	10.331	70.576
1707901005 (secció 5 Font de la Pólvora)	635	650	400	273	126	2.084
total del districte 1	1.179	1.787	1.209	1.381	1.208	6.744
total municipi 120 (Balaguer)	17.735	26.822	25.897	24.201	17.380	112.035
2512002001 (secció 1 casc antic)	106	175	171	176	269	899
total del districte 2	1.871	2.640	2.855	2.351	1.633	11.350
total municipi 123 (Reus)	14.930	22.691	20.298	19.391	13.683	90.993
4312308005 (secció 5 Barri Inmaculada)	137	167	152	187	95	738
total del districte 8	1.332	2.033	1.649	1.628	943	7.585

PIRÀMIDE DE POBLACIÓ

Edat

	homes					dones					Població Total		
	Total					Total					Total	Total	
	0-14	15-29	30-44	45-64	64<	Homes	0-14	15-29	30-44	45-64			64<
total municipi 112 (Manlleu)	1.398	2.036	2.070	1.767	1.160	8.431	1.923	1.996	1.917	1.827	1.541	8.604	17.035
0811203001 (Can Garcia)	264	293	352	248	116	1.273	244	304	302	225	124	1.199	2.472
total del districte 3	591	755	815	619	343	3.123	567	777	723	604	449	3.120	6.243
total municipi 113 (Manresa)	4.353	7.408	6.823	7.038	5.304	30.926	4.216	6.977	6.733	7.874	7.859	33.459	64.385
0811301001 (secció 1 casc antic)	81	113	110	126	102	532	83	110	101	121	213	628	1.160
0811301002 (secció 2 casc antic)	54	83	80	85	92	394	46	76	69	90	189	470	864
total districte 1	135	196	190	211	194	926	129	186	170	211	402	1.098	2.024
0811303001 (secció 1 casc antic)	58	117	98	87	132	492	66	100	91	117	204	578	1.070
0811303002 (secció 2 casc antic)	53	77	83	89	82	384	53	74	74	91	126	418	802
total del districte 3	279	528	807	561	595	2.770	1.156	509	448	957	944	4.014	6.784
total districte 1 + 3	414	724	997	772	789	3.696	1.285	695	618	1.168	1.346	5.112	8.806
total municipi 079 (Girona)	5.944	8.690	8.051	6.977	4.221	33.883	5.920	8.904	6.496	7.273	6.110	36.893	70.576
1707901005 (secció 5 Font de la Pólvora)	337	331	193	140	50	1.051	298	319	207	133	76	1.033	2.084
total del districte 1	620	905	601	666	481	3.273	559	862	608	715	727	3.471	6.744
total municipi 120 (Balsaguer)	9.095	13.462	12.873	11.698	7.436	54.564	8.640	13.360	13.024	12.503	9.944	57.471	112.035
2512002001 (secció 1 casc antic)	53	88	88	77	102	408	55	87	83	99	167	491	899
total del districte 2	973	1.310	1.454	1.144	715	5.596	898	1.330	1.401	1.207	918	5.754	11.350
total municipi 123 (Reus)	7.510	11.418	10.071	9.729	5.817	44.545	7.420	11.273	10.227	9.662	7.866	46.448	90.993
4312308005 (secció 5 Barri Inmaculada)	63	83	73	95	35	349	74	84	79	92	60	389	738
total del districte 8	669	1008	827	832	417	3753	663	1025	822	796	526	3832	7585

POBLACIÓ SEGONS LLOC DE NAIXEMENT I SEXE

Lloc de naixement

	Catalunya	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Restat Estat	Estranger	Població Total
total municipi 12 (Mallorca)	12.064 76%	12.207 72%	569 3%	79 0,5%	39 0,2%	3.486 20%	565 3%	17.035
0811203001 (secció 3 Can Garcia)	1.017 83%	955 78%	51 4%	6 0%	5 0,4%	175 14%	40 3%	1.232
total districte 3	4.267 68%	4.039 65%	183 3%	28 0%	17 0,3%	1.679 27%	297 5%	6.243
total municipi 113 (Menresa)	48.021 75%	45.193 70%	378 1%	2.138 3,3%	314 0,5%	15.215 24%	1.149 2%	64.385
0811301001 (secció 1 casc antic)	791 68%	723 62%	8 1%	50 4,3%	10 0,9%	263 23%	106 9%	1.160
0811301002 (secció 2 casc antic)	612 71%	578 67%	5 1%	27 3,1%	2 0,2%	209 24%	43 5%	864
total districte 1	1.403 69%	1.301 64%	13 1%	77 3,8%	12 0,6%	472 23%	149 7%	2.024
0811303001 (secció 1 casc antic)	719 67%	670 63%	5 0%	41 3,8%	3 0,3%	269 25%	82 8%	1.070
0811303002 (secció 2 casc antic)	538 67%	511 64%	4 0%	20 2,5%	3 0,4%	205 26%	59 7%	802
total del districte 3	3.859 72%	3.575 67%	40 1%	211 4,0%	33 0,6%	1.279 24%	197 4%	5.335
total districte 1 + 3	5.262 72%	4.876 66%	53 1%	288 3,9%	45 0,6%	1.751 24%	346 5%	7.359
total municipi 078 (Girona)	52.309 74%	5.738 8%	45.736 65%	463 0,7%	372 0,5%	16.202 23%	2.065 3%	70.576
1707901005 (secció 5 Font de la Pólvara)	1.354 65%	111 5%	1.201 58%	17 0,8%	25 1,2%	679 33%	51 2%	2.084
total del districte 1	4.713 70%	363 5%	4.284 64%	31 0,5%	35 0,5%	1.840 27%	191 3%	6.744
total municipi 120 (Balaguer)	61.674 73%	4.785 4%	427 0%	75.231 67%	1.231 1,1%	28.636 26%	1.725 2%	112.038
2512002001 (secció 1 casc antic)	644 72%	46 5%	2 0%	584 65%	12 1,3%	216 24%	39 4%	899
total del districte 2	8.062 71%	410 4%	47 0%	7.478 66%	147 1,3%	3.087 27%	181 2%	11.350
total municipi 123 (Raus)	62.427 69%	4.980 5%	311 0%	1.677 2,1%	55.259 61%	26.885 30%	1.661 2%	90.993
4312308005 (secció 5 Barri Inmaculada)	440 60%	37 5%	2 0%	20 2,7%	381 52%	286 39%	12 2%	738
total del districte 8	4.576 60%	298 4%	30 0%	105 1,4%	4.143 55%	2.866 38%	143 2%	7.585

POBLACIÓ SEGONS LLOC DE NAIXEMENT I SEXE

Lloc de naixement

	Homes										Dones					Total Població Total	
	Total										Total						
	Catal.	Barcel.	Girona	Lleida	Tarrag.	R. Est.	Estr.	Homes	Catal.	Barcel.	Girona	Lleida	Tarrag.	R. Est.	Estr.		Dones
total municipal 112 (Maresú)	6.327	3.968	283	45	23	1.692	352	8.431	6.987	6.229	308	36	16	1.504	213	8.604	17.035
0811203001 (secció 3 Can Garcia)	512	477	29	3	3	73	26	611	505	478	22	3	2	102	14	621	1.232
total districte 3	2.102	1.997	80	14	11	835	186	3.123	2.165	2.042	103	14	6	844	111	3.120	6.243
total municipal 113 (Maresú)	20.398	32.177	155	813	121	7.008	581	30.828	24.885	23.046	221	1.225	193	5.208	568	33.458	64.385
0811301001 (secció 1 casc antic)	351	327	1	18	5	121	80	532	440	398	7	32	5	142	46	628	1.180
0811301002 (secció 2 casc antic)	286	279	0	7	0	87	21	394	326	299	5	20	2	122	22	470	864
total districte 1	637	606	1	25	5	208	81	926	766	695	12	52	7	264	68	1.098	2.024
0811303001 (secció 1 casc antic)	325	303	3	19	0	120	47	482	384	367	2	22	3	149	35	578	1.070
0811303002 (secció 2 casc antic)	253	241	2	10	0	97	34	384	285	270	2	10	3	108	25	418	802
total del districte 3	1.775	1.652	16	94	13	566	103	2.444	2.084	1.923	24	117	20	713	94	2.891	5.335
total districte 1 + 3	2.412	2.258	17	119	18	774	184	3.370	2.850	2.618	36	169	27	977	162	3.989	7.359
total municipal 078 (Girona)	24.888	2.724	21.767	217	170	7.823	1.082	33.883	27.411	3.014	23.949	246	202	8.279	1.003	36.693	70.576
1707901005 (secció 5 Font de la Pólvora)	688	61	607	9	9	336	29	1.051	868	50	594	8	16	343	22	1.033	2.084
total del districte 1	2.284	174	2.088	18	14	874	105	3.273	2.419	189	2.196	13	21	966	86	3.471	6.744
total municipal 120 (Barcelonès)	40.936	3.326	188	36.942	585	13.919	808	54.504	41.838	2.465	238	38.289	846	15.017	816	57.471	112.035
2512002001 (secció 1 casc antic)	288	17	1	263	7	97	23	408	356	29	1	321	5	118	16	491	899
total del districte 2	3.983	204	19	3.687	73	1.516	97	5.586	4.099	208	28	3.791	74	1.571	84	5.754	11.350
total municipal 123 (Reus)	30.829	2.468	158	845	27.157	13.080	826	44.545	31.786	2.511	153	1.032	28.102	13.795	855	46.448	80.993
4312308005 (secció 5 Barrí Immaculada)	205	14	1	6	182	140	4	349	235	23	1	12	199	146	8	389	738
total del districte 8	2.293	140	14	41	2.088	1.393	67	3.753	2.283	156	16	64	2.045	1.473	76	3.832	7.585

POBLACIÓ SEGONS NIVELL D'INSTRUCCIÓ

Nivell d'Instrucció

	No sap llegir o escriure		Primària incompleta		EGB	FP	BUP I COU	Títol mitjà		Títol superior		Població Total
total municipi 112 (Manresa)	262	2%	3.547	23%	7.758	1.718	1.090	602	365	4%	2%	15.342
0811203001 (secció 3 Can Garcia)	66	3%	560	26%	1.198	196	106	27	20	1%	1%	2.173
total del districte 3	176	3%	1.442	26%	2.830	571	283	127	83	2%	2%	5.522
total municipi 113 (Madrassa)	709	1%	8.348	14%	32.344	6.355	5.402	3.583	2.399	6%	4%	59.140
0811301001 (secció 1 casc antic)	27	3%	113	11%	702	79	62	44	23	4%	2%	1.050
0811301002 (secció 2 casc antic)	6	1%	163	20%	447	89	47	24	30	3%	4%	806
total districte 1	33	2%	276	15%	1.149	168	109	68	53	4%	3%	1.856
0811303001 (secció 1 casc antic)	24	2%	219	22%	483	85	58	55	51	6%	5%	985
0811303002 (secció 2 casc antic)	8	1%	108	14%	413	70	64	46	29	6%	4%	736
total del districte 3	65	1%	779	16%	2.689	508	414	315	205	6%	4%	4.975
total districte 1 + 3	98	1%	1.055	15%	3.838	676	523	383	258	6%	4%	6.831
total municipi 079 (Girona)	1.449	2%	8.989	14%	29.114	5.875	7.712	4.951	4.967	8%	8%	63.057
1707801005 (secció 5 Font de la Pólvora)	176	10%	708	42%	741	42	11	2	4	0%	0%	1.684
total del districte 1	364	6%	1.672	28%	2.723	376	409	246	231	4%	4%	6.021
total municipi 120 (Baleguer)	2.066	2%	15.449	15%	49.761	10.839	9.944	7.165	5.664	7%	6%	100.890
2512002001 (secció 1 casc antic)	24	3%	129	16%	395	66	75	67	68	8%	8%	824
total del districte 2	189	2%	1.597	16%	5.205	1.198	1.019	610	367	6%	4%	10.185
total municipi 123 (Reus)	2.054	3%	16.989	21%	41.844	8.209	6.378	3.354	3.047	4%	4%	81.665
4312308005 (secció 5 Barrí Inmaculada)	37	6%	169	26%	326	66	30	13	12	2%	2%	653
total del districte 8	416	6%	1.654	24%	3.650	559	284	125	76	2%	1%	6.764

POBLACIÓ SEGONS NIVELL D'INSTRUCCIÓ

Nivell d'instrucció

	homes										dones					Total	Total Dones	Població Total
	No sap llegir o escriure	Primària incompleta	EGB	FP	COU BUP I	Títol mitjà superior	Títol superior	Total Homes	No sap llegir o escriure	Primària incompleta	EGB	FP	COU BUP I	Títol mitjà superior	Títol superior			
total municipal 112 (Narbona)	76	1.007	3.016	1.033	502	234	184	7.548	192	1.040	3.042	665	565	369	181	7.796	15.342	
0811203001 (secció Can Garcia)	21	299	616	120	38	6	11	1.113	45	261	560	76	68	21	8	1.060	2.173	
total del districte 3	47	688	1.453	340	128	48	40	2.744	129	754	1.377	231	165	79	43	2.778	5.522	
total municipal 113 (Narbona)	173	2.228	15.005	3.295	2.655	1.641	1.369	28.221	336	5.045	16.739	3.060	2.537	1.942	1.030	30.818	69.140	
0811301001 (secció 1 casc antic)	8	33	328	40	30	22	16	475	19	80	376	39	32	22	7	575	1.050	
0811301002 (secció 2 casc antic)	0	60	208	42	26	11	16	363	6	103	239	47	21	13	14	443	806	
total districte 1	8	93	534	82	58	33	32	838	25	183	615	86	53	35	21	1.018	1.856	
0811303001 (secció 1 casc antic)	6	84	234	42	26	24	31	455	20	125	249	53	32	31	20	530	985	
0811303002 (secció 2 casc antic)	0	50	166	36	30	23	13	352	8	56	215	32	34	23	16	384	736	
total del districte 3	12	292	1.230	245	218	152	110	2.259	53	487	1.459	263	198	163	95	2.716	4.975	
total districte 1 + 3	20	385	1.764	327	274	165	142	3.097	78	870	2.074	349	249	198	116	3.734	6.831	
total municipal 079 (Girona)	600	3.852	13.888	3.220	3.770	2.228	2.658	30.115	346	5.137	15.225	2.655	3.942	2.723	2.311	32.942	63.057	
1707901005 (secció 5 Font de la Pedra)	60	358	387	18	4	1	1	839	116	350	344	24	7	1	3	845	1.884	
total del districte 1	118	796	1.381	198	186	120	112	2.863	245	906	1.342	177	213	126	119	3.128	6.021	
total municipal 120 (Sabadell)	590	6.757	24.562	5.738	5.173	3.003	3.071	45.884	1.468	6.712	25.189	5.101	4.771	4.182	2.569	52.028	100.890	
2512002001 (secció 1 casc antic)	8	49	170	36	40	28	40	367	18	80	225	30	35	41	28	457	824	
total del districte 2	51	705	2.618	643	520	263	199	4.989	138	692	2.587	555	499	347	168	5.186	10.185	
total municipal 125 (Sabadell)	653	7.816	30.680	4.377	5.215	3.440	3.034	59.903	1.601	6.165	20.976	3.632	3.183	1.914	1.413	41.892	81.865	
4312308005 (secció 5 Barri Inmaculada)	10	80	188	36	10	5	3	313	27	86	157	30	20	8	9	340	653	
total del districte 8	136	815	1.898	281	122	57	35	3.344	280	839	1.752	278	162	68	41	3.420	6.784	

POBLACIÓ SEGONS OCUPACIÓ

Ocupació

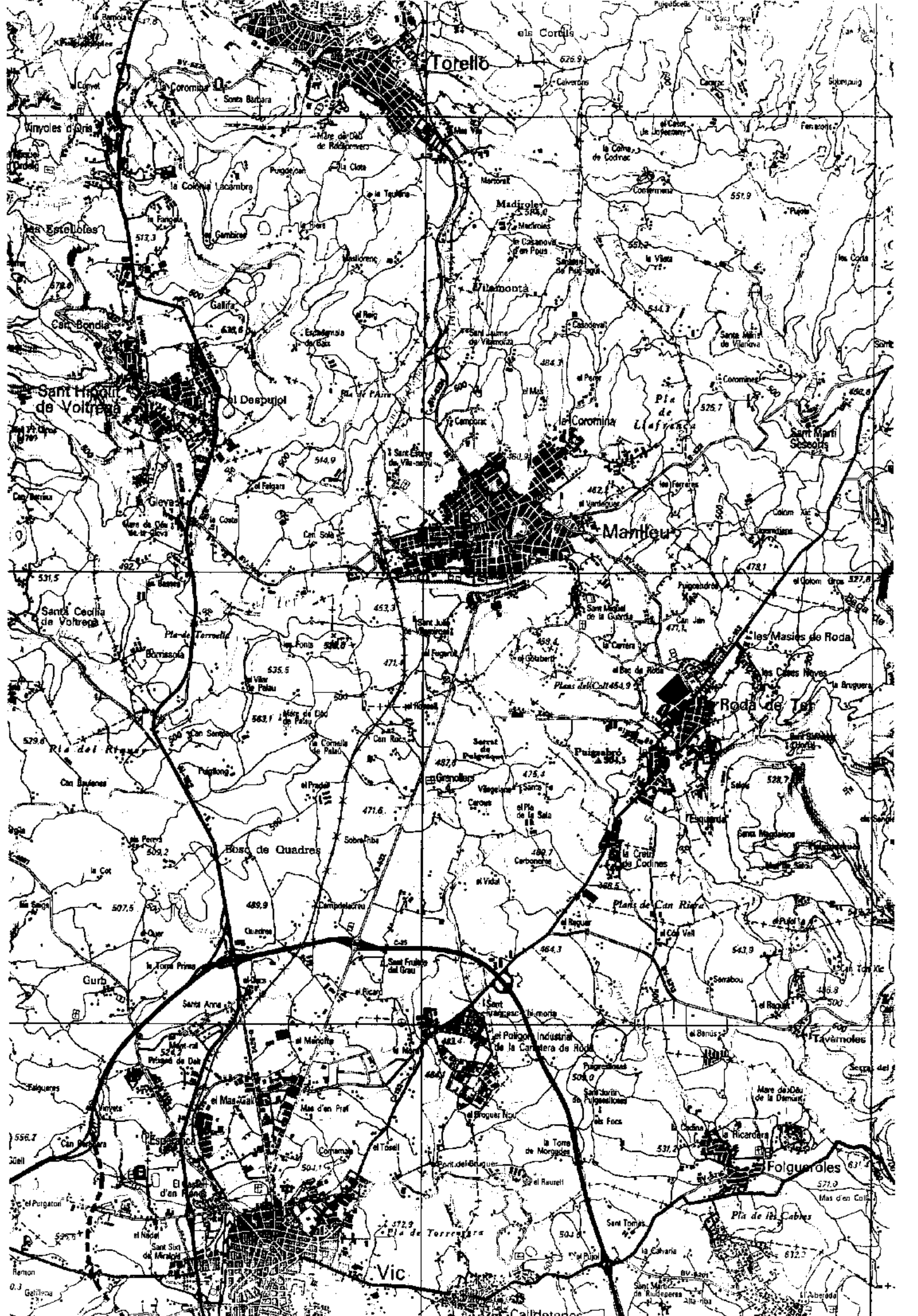
	Ocupats		Aturats		Total actius		Jubilats i pensionistes		Estud. escol. o preescol.		Altres		Total no actius		Població 16<		Total
	absolut	%	absolut	%	absolut	%	absolut	%	absolut	%	absolut	%	absolut	%	absolut	%	
total municipi 112 (Manlleu)	6.743	39%	1.207	7%	7.930	47%	3.472	20%	3.445	20%	2.188	13%	9.105	53%	14.035	82%	17.035
0811203001 (Can Garcia)	941	38%	239	10%	1.180	48%	354	14%	560	23%	378	15%	1.292	52%	1.923	78%	2.472
total del districte 3	2.459	39%	525	8%	2.984	48%	1.081	17%	1.320	21%	858	14%	3.259	52%	4.975	80%	6.243
total municipi (113 Manresa)	23.210	90%	4.852	8%	28.062	44%	15.583	24%	11.976	19%	8.764	14%	36.323	58%	54.986	85%	64.385
0811301001 (secció 1 casc antic)	333	29%	109	9%	442	38%	365	31%	169	15%	184	16%	718	62%	985	85%	1.160
0811301002 (secció 2 casc antic)	243	28%	71	8%	314	36%	314	36%	123	14%	113	13%	550	64%	754	87%	864
total del districte 1	576	28%	180	9%	756	37%	679	34%	292	14%	297	15%	1.268	63%	1.739	86%	2.024
0811303001 (secció 1 casc antic)	297	28%	109	10%	406	38%	387	36%	125	12%	152	14%	664	62%	938	88%	1.070
0811303002 (secció 2 casc antic)	268	33%	67	8%	335	42%	228	28%	123	15%	116	14%	467	58%	691	86%	802
total del districte 3	1.687	32%	411	8%	2.098	39%	1.726	32%	754	14%	757	14%	3.237	61%	4.715	88%	5.335
total districte 1 + 3	2.283	31%	591	8%	2.854	39%	2.405	33%	1.046	14%	1.054	14%	4.505	61%	6.454	88%	7.359
total municipi 079 (Girona)	25.306	49%	4.875	7%	33.181	47%	11.346	16%	16.436	23%	9.613	14%	37.385	53%	57.987	82%	70.576
1707901005 (secció 5 Font de la Pólvora)	397	19%	410	20%	807	39%	214	10%	586	28%	477	23%	1.277	61%	1.397	67%	2.084
total del districte 1	1.987	28%	835	12%	2.822	42%	1.417	21%	1.368	20%	1.137	17%	3.922	58%	5.458	81%	6.744
total municipi 120 (Baleguer)	41.817	37%	7.767	7%	49.604	44%	19.009	17%	24.708	22%	18.714	17%	62.431	58%	92.771	83%	112.035
2512002001 (secció 1 casc antic)	254	28%	84	9%	338	38%	264	29%	135	15%	162	18%	561	62%	786	87%	899
total del districte 2	4.191	37%	824	7%	5.015	44%	1.766	16%	2.525	22%	2.044	18%	6.335	56%	9.321	82%	11.350
total municipi 123 (Reis)	31.885	35%	7.441	8%	39.126	43%	14.841	16%	19.815	22%	17.211	19%	51.867	57%	74.779	82%	80.993
4312308005 (secció 5 Barri Inmaculada)	221	30%	87	12%	308	42%	130	18%	148	20%	152	21%	430	58%	592	80%	738
total del districte 8	2.547	34%	726	10%	3.273	43%	1.134	15%	1.604	21%	1.574	20%	4.312	57%	6.125	81%	7.565

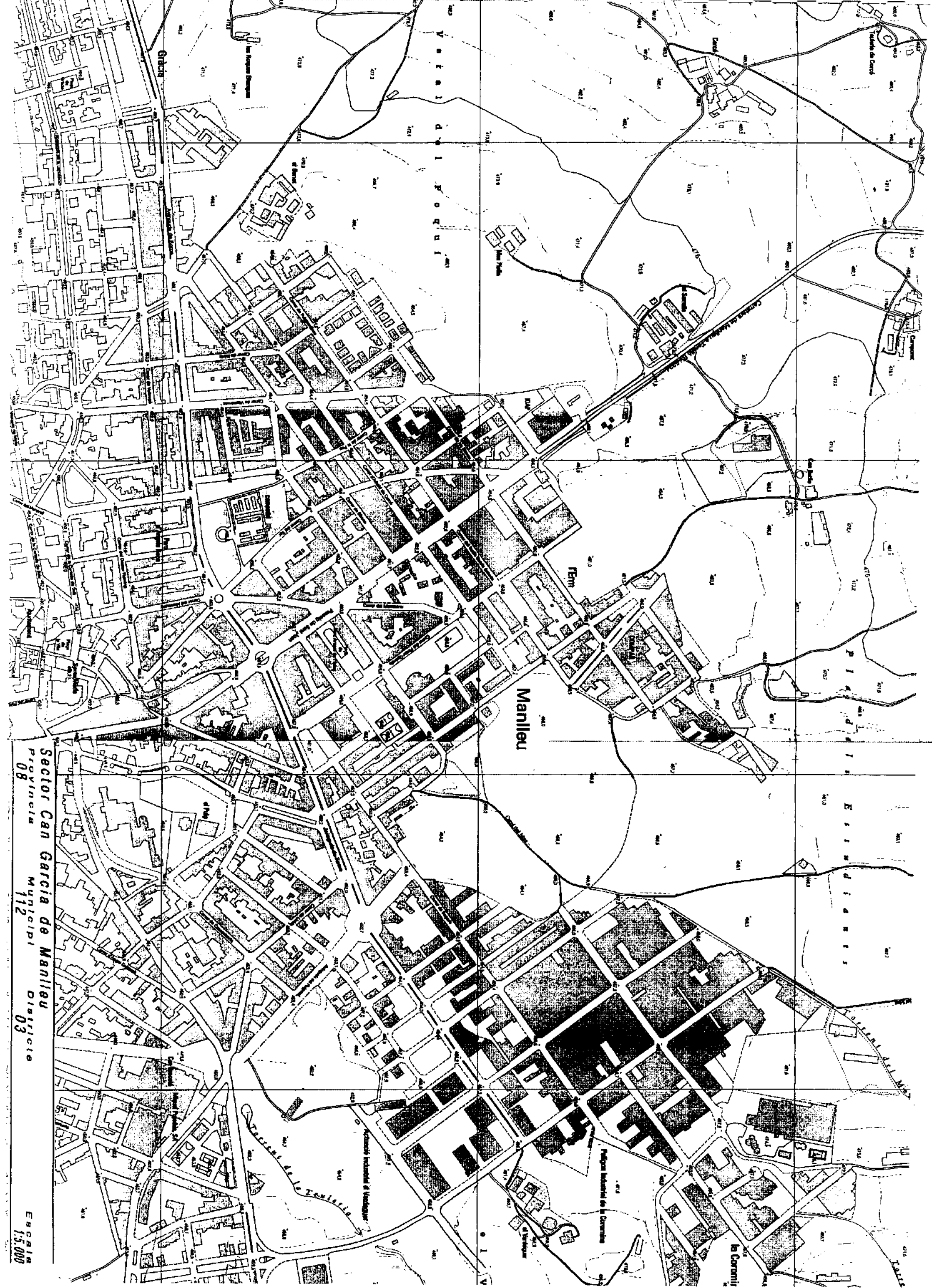
POBLACIÓ SEGONS OCCUPACIÓ

Ocupació

	Homes										Dones									
	Total					Total					Total					Total				
	Ocupats	Abrats	actius	18+	Població	Homes	Total	18+	Població	Homes	Ocupats	Abrats	actius	18+	Població	Dones	Total	18+	Població	Dones
total municipal 112 (Municipi)	4.186	465	4.853	1.875	577	3.778	6.801	8.431	2.535	742	3.277	1.946	1.770	1.911	5.227	7.134	8.604	17.035		
0811203001 (Can Gualba)	625	100	725	270	113	548	983	1.273	316	139	455	189	280	265	744	930	1.199	2.472		
total del districte 3	1.552	201	1.753	635	257	1.370	2.465	3.123	907	324	1.231	603	685	601	1.889	2.480	3.120	6.243		
total municipal 113 (Municipi)	14.201	3.063	19.970	8.895	1.863	14.558	28.137	30.829	9.905	2.789	11.692	6.746	6.106	9.811	21.787	28.949	31.459	64.385		
0811301001 (secció 1 casc antic)	206	63	272	141	78	41	260	446	124	46	170	224	91	143	458	539	628	1.180		
0811301002 (secció 2 casc antic)	150	38	188	114	71	21	206	384	83	33	126	200	52	82	344	422	470	864		
total del districte 1	356	101	480	255	149	82	466	778	217	78	288	424	143	235	802	961	1.098	2.024		
0811303001 (secció 1 casc antic)	183	58	239	54	36	253	430	462	114	53	187	224	71	118	411	508	578	1.070		
0811303002 (secció 2 casc antic)	181	39	200	57	24	184	328	364	107	28	135	125	86	92	283	363	418	802		
total del districte 3	1.014	183	1.207	346	184	1.237	2.135	2.444	673	218	881	999	408	583	2.000	2.580	2.891	5.335		
total districte 1 + 3	1.373	284	1.567	495	226	1.703	2.913	3.370	890	297	1.187	1.423	551	828	2.802	3.541	3.989	7.369		
total municipal D79 (Gornal)	18.282	2.187	20.469	7.804	2.188	15.334	27.434	33.889	11.914	2.718	14.852	8.082	8.502	7.447	22.061	30.233	36.883	70.578		
1707901005 (secció 5 Font de la Pólvora)	284	253	517	304	130	534	682	1.051	133	157	290	114	282	347	743	705	1.033	2.084		
total del districte 1	1.227	469	1.808	643	268	1.577	2.603	3.273	780	368	1.126	774	700	871	2.345	2.855	3.471	6.744		
total municipal 120 (Santguar de Noya)	25.118	3.488	28.407	12.289	3.557	25.157	44.694	54.564	15.898	4.295	20.187	9.695	12.418	15.157	37.274	48.087	57.471	112.035		
2512022001 (secció 1 casc antic)	150	48	198	88	27	210	363	408	104	36	140	149	67	135	351	433	491	869		
total del districte 2	2.675	371	3.046	1.275	350	2.550	4.535	5.596	1.516	453	1.968	641	1.250	1.694	3.765	4.766	5.754	11.350		
total municipal 123 (Noya)	30.266	3.834	34.100	9.882	3.739	20.883	38.300	44.545	11.327	3.987	18.234	7.609	10.153	13.472	31.214	38.389	46.446	80.983		
4312308005 (secció 5 Barrí Inmaculada)	146	45	191	89	26	158	280	349	75	42	117	87	79	126	272	312	389	738		
total del districte 5	1.680	378	2.058	779	339	1.695	3.013	3.753	867	348	1.215	557	625	1.235	2.617	3.112	3.832	7.585		

Sector Can Garcia de Manlleu
Provincia 08
Municipi 112
Districte 03
Escala 1:5.000

Manlleu

Tem

Parque Industrial de Manlleu

La Coromina

Gracia

Votari d'Aliporqui

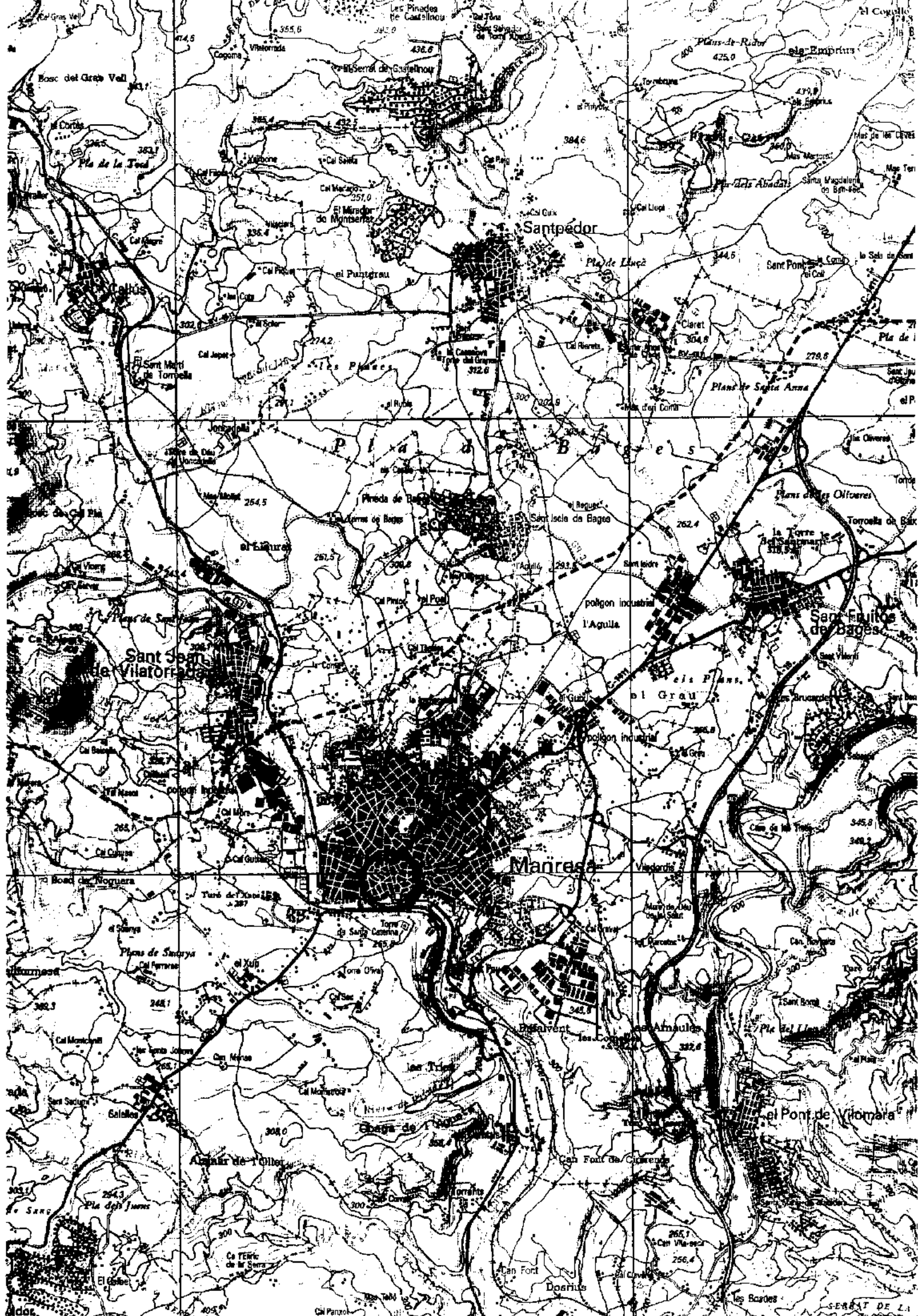
Canal de la Tanyeria

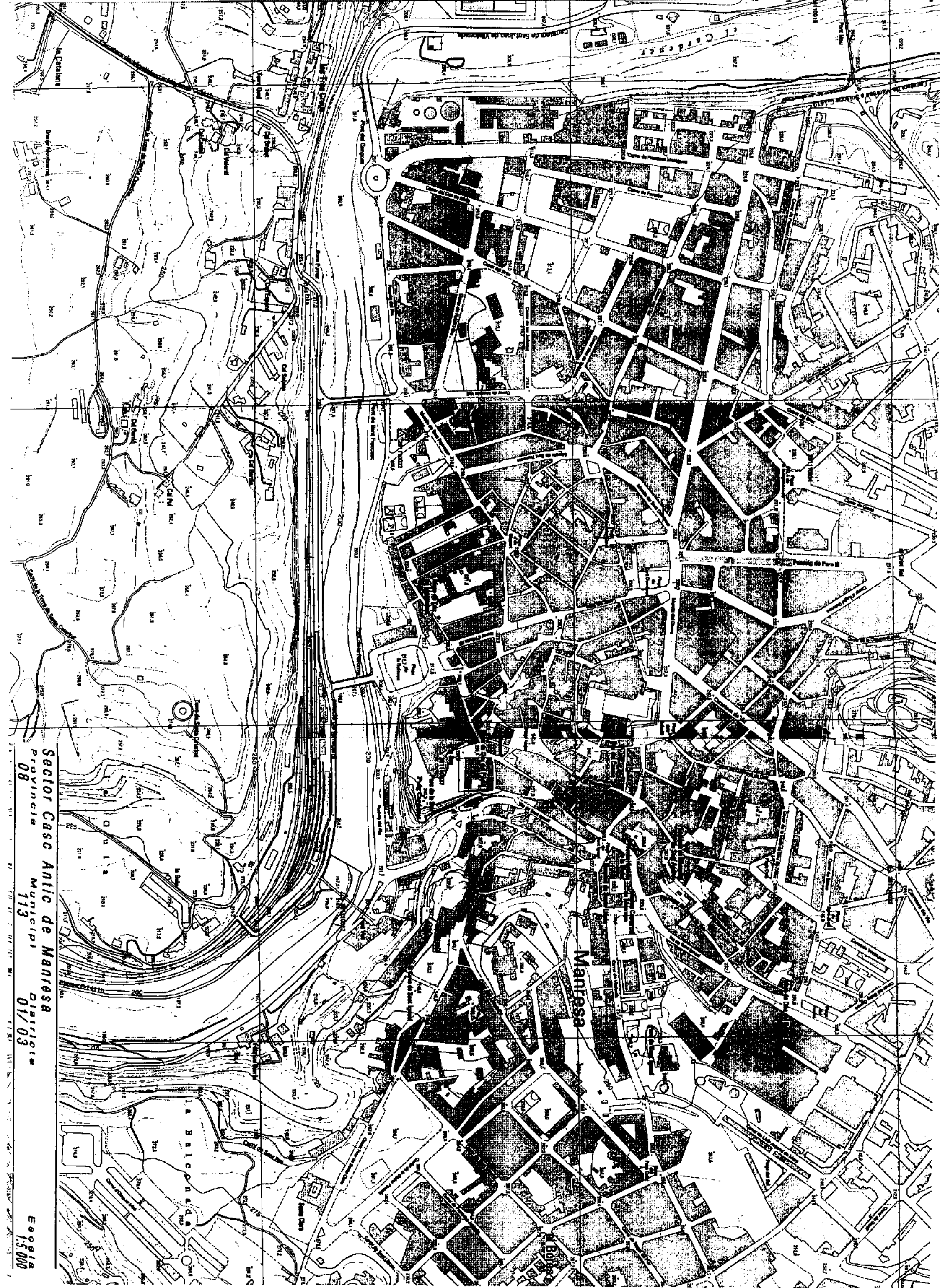
E S I M D I S E R S

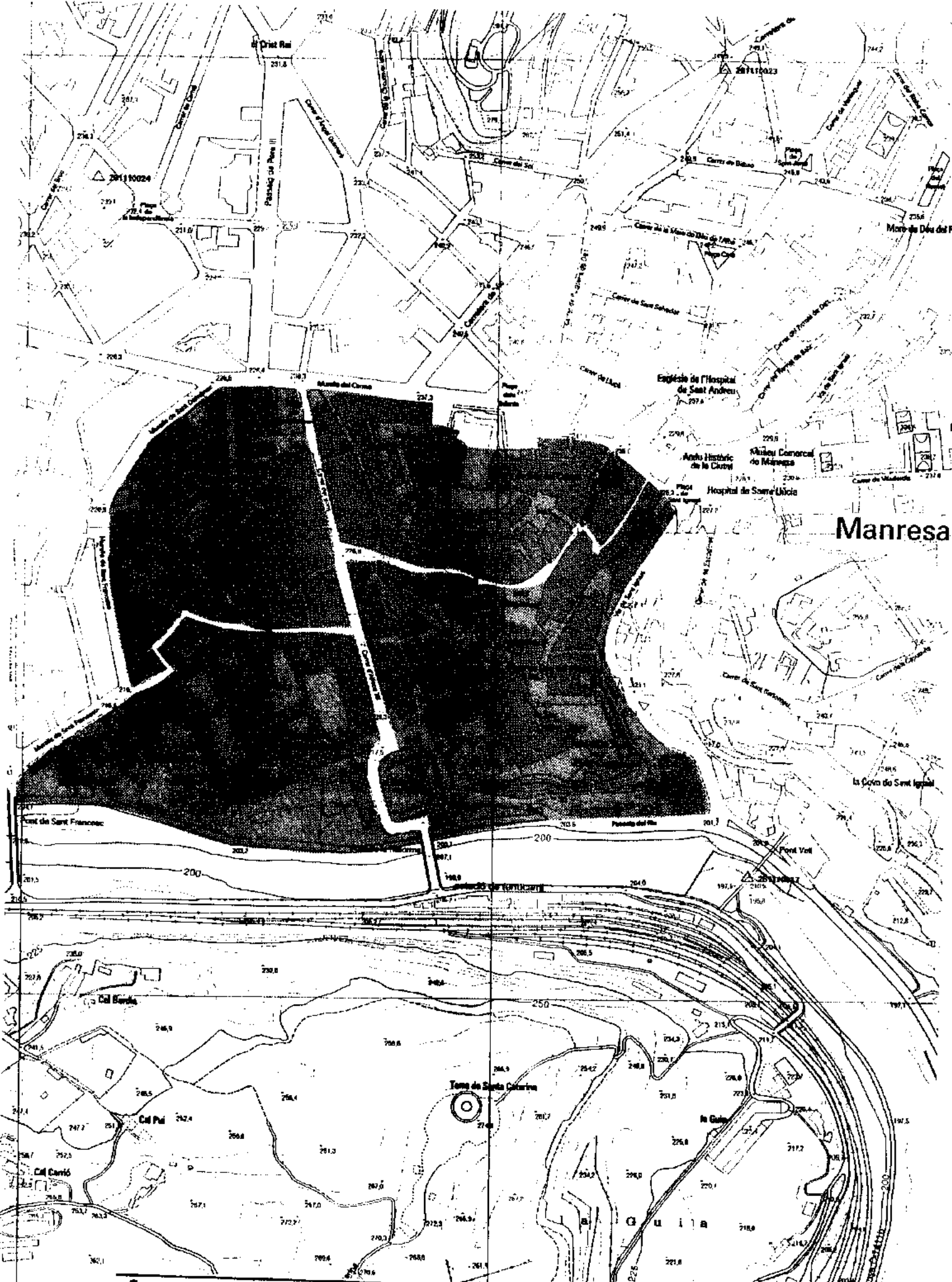
Sector Can Garcia de Manlleu
 Provincia **08**   Municipi **112**   Districte **03**   Seccions Censals **001**

Sector Casc Antic de Manresa
Provincia 08
Municipi 113
Districte 01/03
Escala 1:5.000

Sector Casc Antic de Manresa

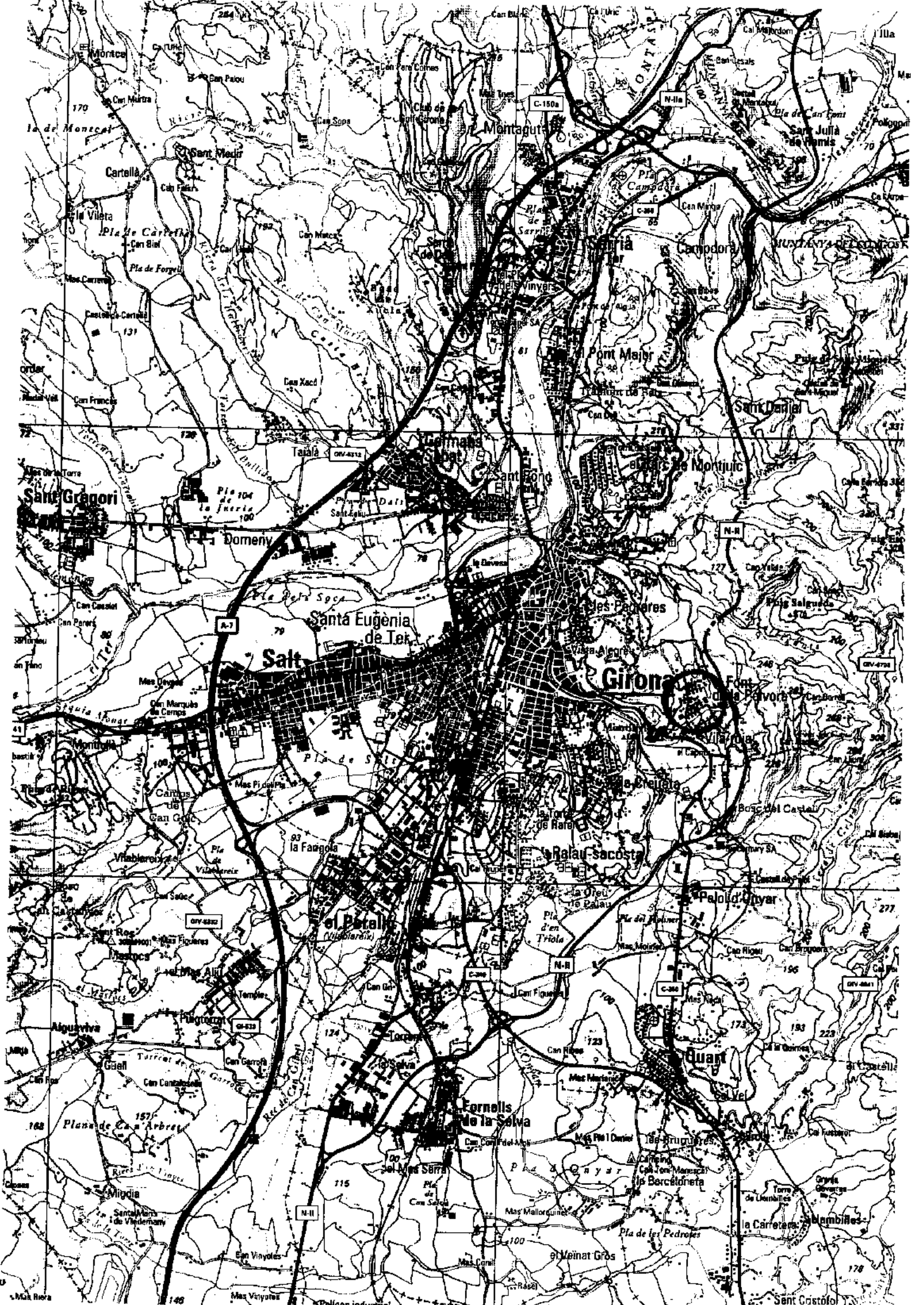
Província **08**

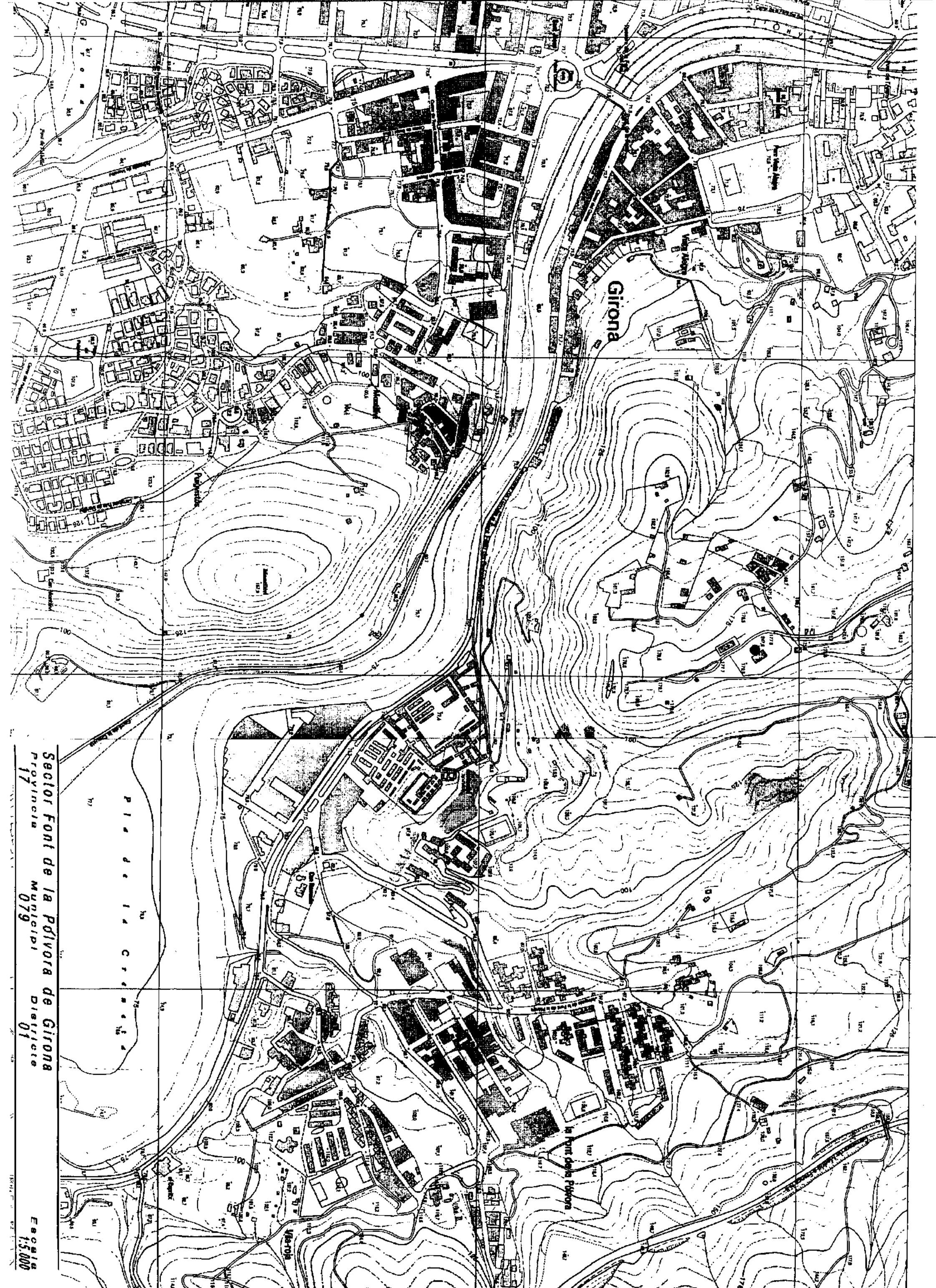
Municipi **113**

Districte **01/03**

Seccions Censals **001, 002 / 001, 002**

Girona

P i d e l a C r e s t a

la Font de la Pílvora

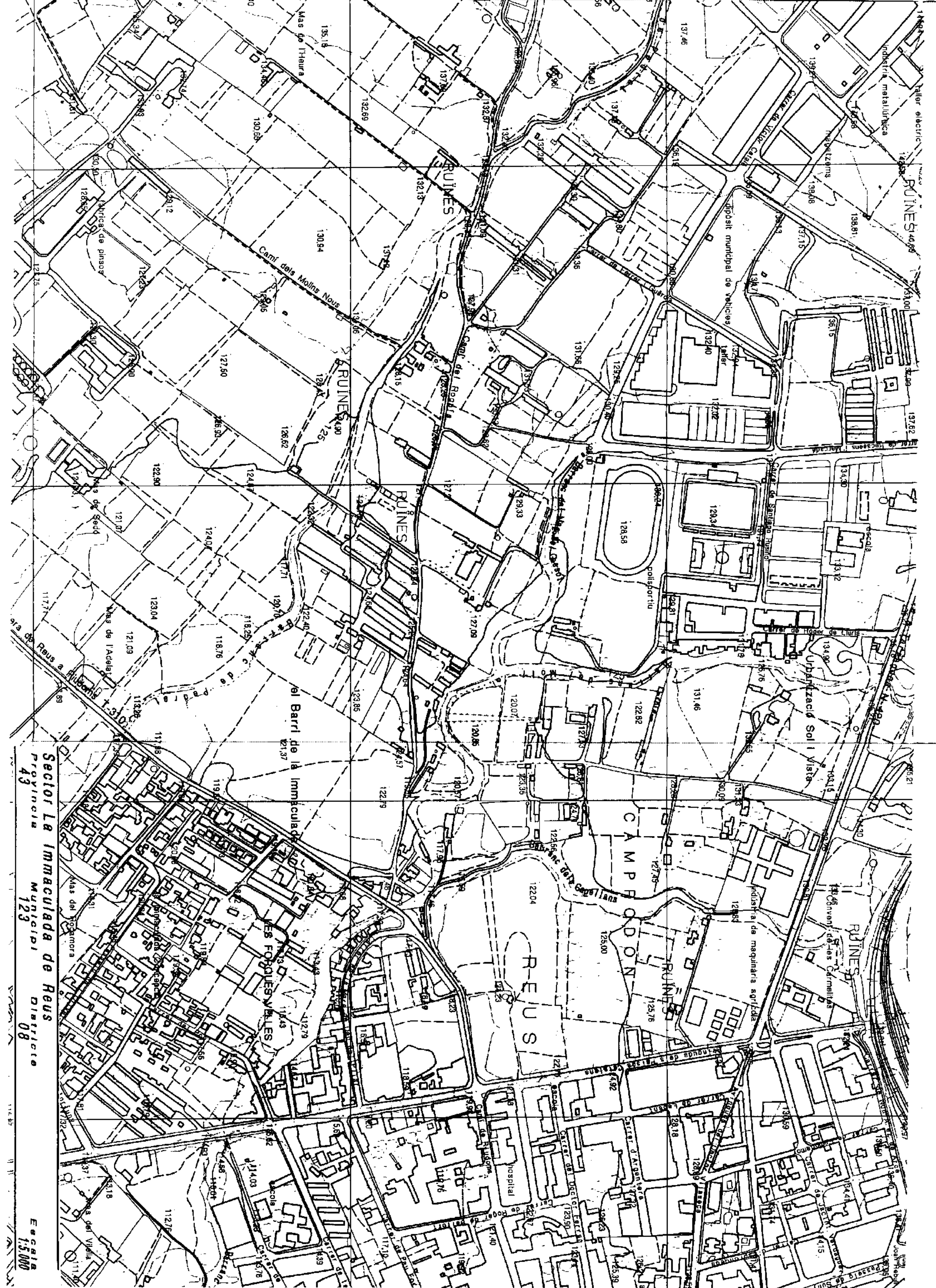
Sector Font de la Pílvora de Girona
Provincia Múncipi 079
Districte 01

Escala
1:5.000

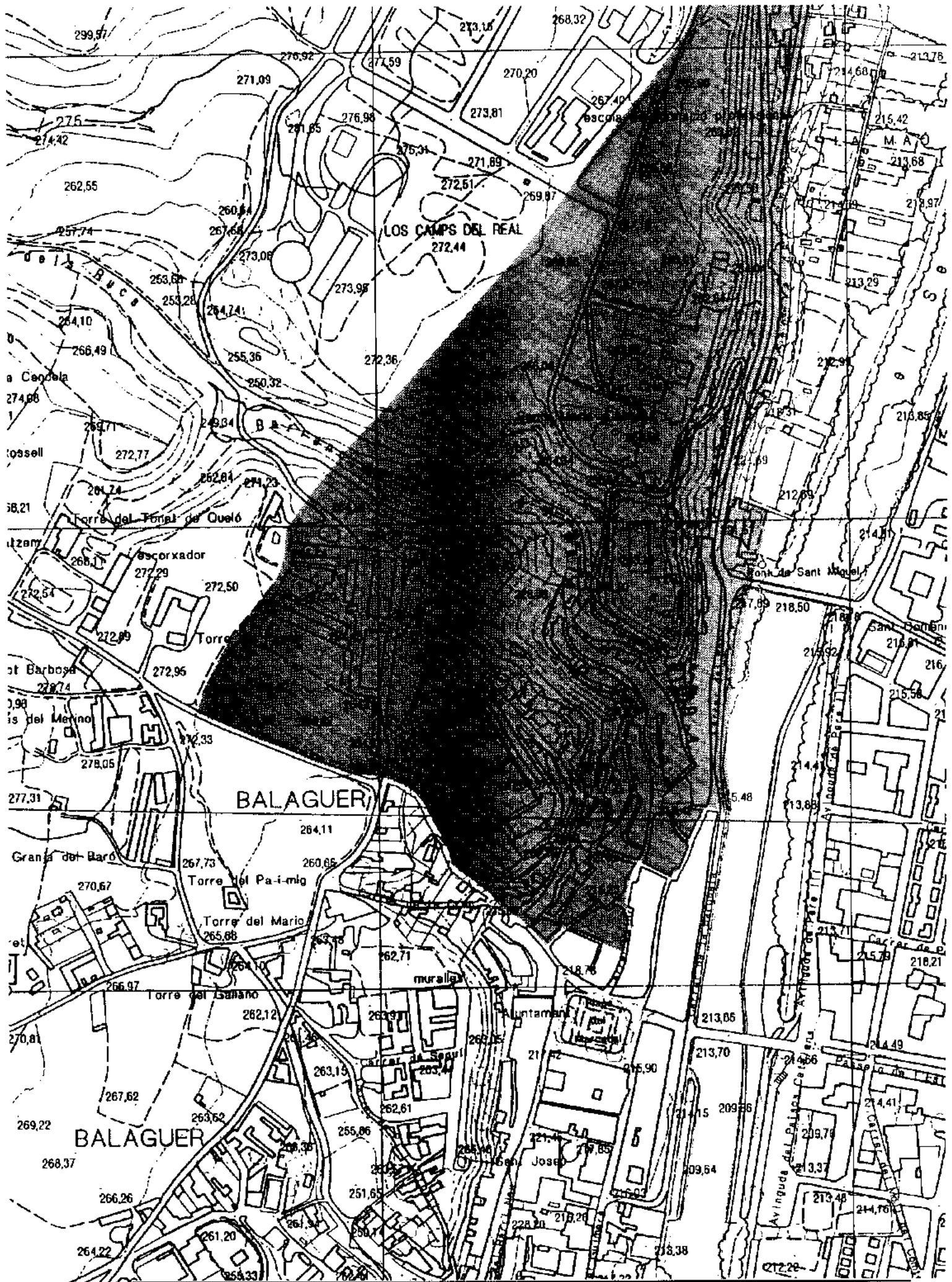

Sector Casc Antic de Balaguer
Provincia Municipal Diarctre
120
Escala 1:5.000

Sector La Immaculada de Reus
Província Municipal 43
Municipi 123
Districte 08
Escala 1:5.000

Sector Casc Antic de Balaguer
 Provincia 25   Municipi 120   Districte 02   Seccions Censals 001

Port de Cambrils

Cambrils

Punta de la Riera de Riudoms

Vilafortuny

Salou

Platja de les Antones

Punta del Porriig

Roques Pincoses
els Replanells

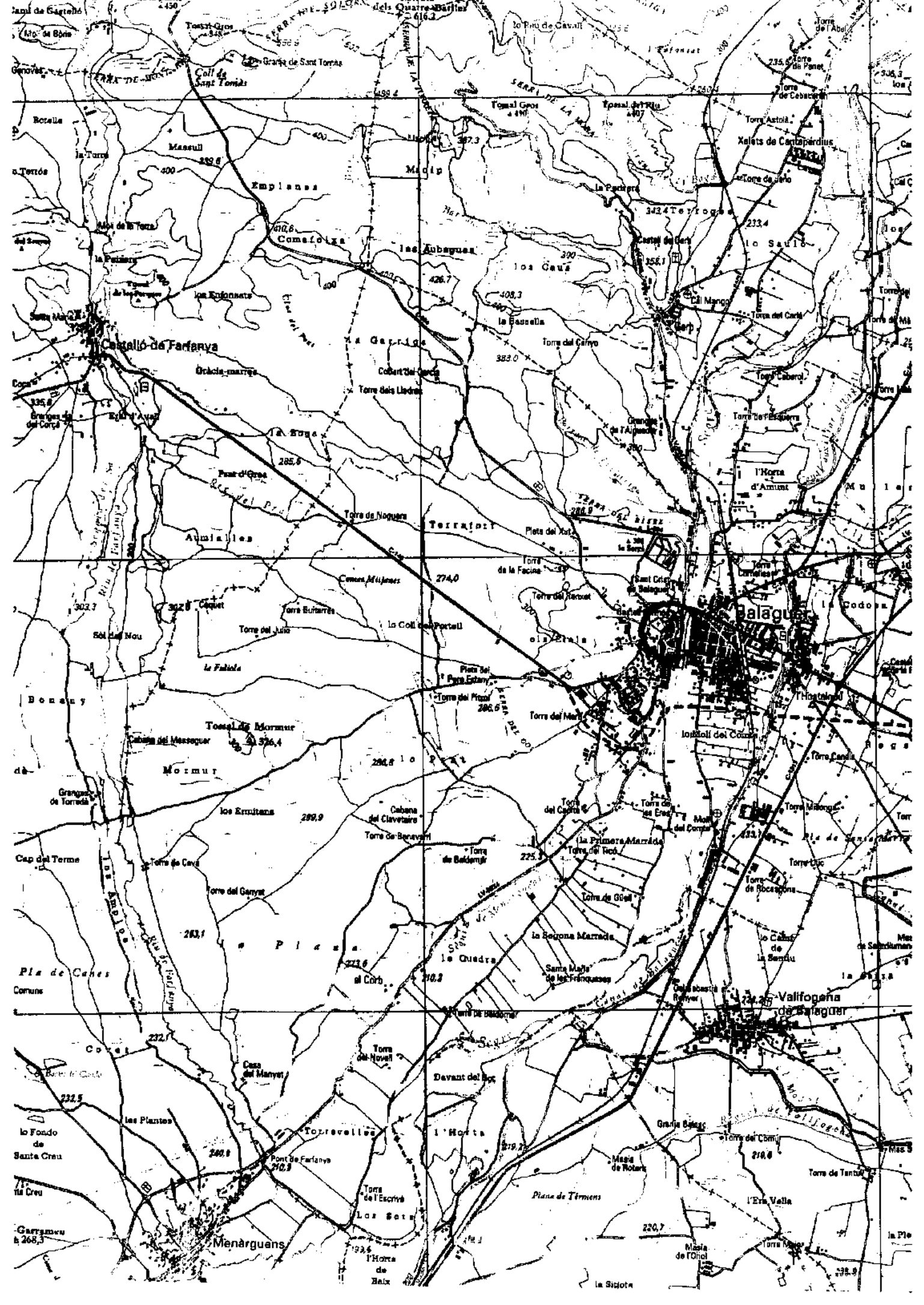
Punta Prima

Punta Grossa

Calà

Platja de l'Andiaca

Torrent d'en Gener

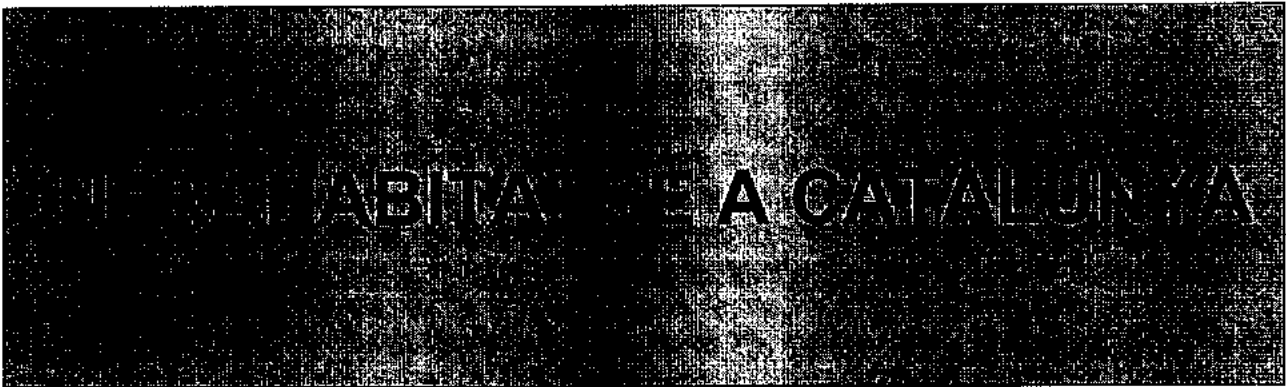

Sector Font de la Pólvora de Girona
 Província **17**   Municipi **079**   Districte **01**

Seccions Censals
005

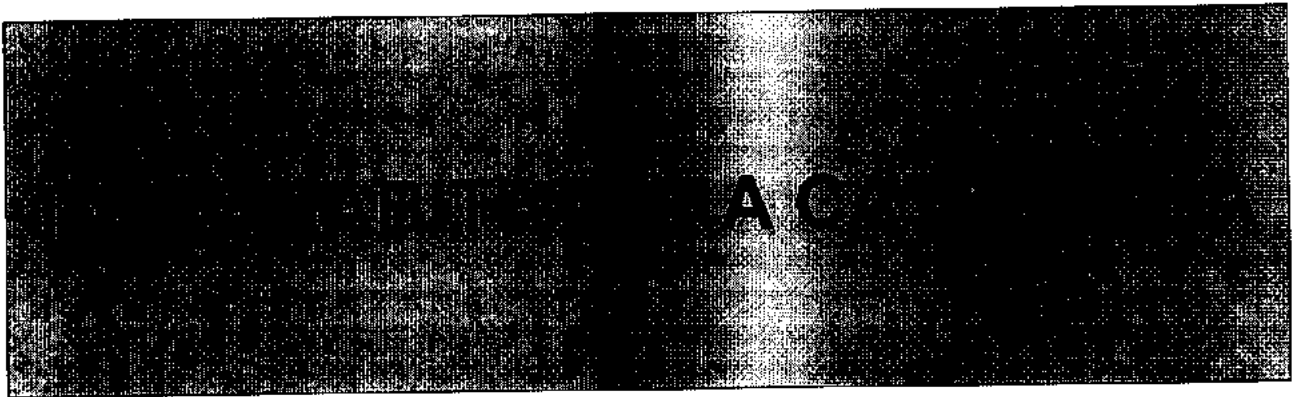

Sector La Immaculada de Reus
 Provincia **43**   Municipi **123**   Districte **08**   Seccions Censals **005**

EQUIP E.A.R.H.A.

EQUIP E.A.R.H.A.

EQUIP FARHA

Joan Costa, sociòleg

Emili Garcia, economista

Mercè Tatjer, geògrafa

Josep M. Vilanova, arquitecte

col·laboradora

Cristina Vasconcelos, arquitecte

Entrevistes a institucions i recerca de premsa

Rosa Antón i Lídia Garcia, antropòlogues social i cultural

Eva Pierrà, compaginació

Treball realitzat per a la Fundació Jaume Bofill

Juliol 2001

1 - INTRODUCCIÓ

1.1	Punt de partida i motivació del treball	5
1.2	Definició d'objectius	6
1.3	Metodologia i línies de treball	6

2 - ANTECEDENTS I ACTUALITAT DE L'INFRAHABITATGE

2.1 - Origen i procés	9
2.2 - Estat actual de la qüestió	17
2.2.1 Les entrevistes municipals	17
2.2.2 Les entrevistes a institucions	21
2.2.3 Els mitjans de comunicació	24
2.3 - Concepte actual d'infrahabitatge	26
2.3.1 Formes urbanes	27
2.4 - Localització i classificació de barris amb problemes d'habitatge	30

3 - TREBALL DE CAMP

3.1 - Selecció de sectors	33
3.2 - Visites als sectors	
3.2.1 Ciutat Vella de Barcelona	34
3.2.2 Casc Antic de Manresa	38
3.2.3 Casc Antic de Balaguer	40
3.2.4 La Salut de Badalona	42
3.2.5 La Immaculada de Reus	46
3.2.6 La Mina de Sant Adrià de Besòs	47
3.2.7 Font de la Pólvora de Girona	51
3.2.8 Barri de Can Tunis del Port, Zona Franca de Barcelona	52
3.2.9 Blocs de Can Garcia de Manlleu	55
3.3 - Síntesi dels sectors estudiats	57

4 - CONCLUSIONS I PROPOSTES	60
--	-----------

ANNEXES:

- I - Les entrevistes municipals**
- II - Les entrevistes a institucions**
- III - Recerca de premsa**
- IV - Localització i dades dels sectors**

1.1 Punt de partida i motivació del treball

En el treball sobre "Eficàcia social de la política d'habitatge" (F. Jaume Bofill, 1999)¹, on es feia un balanç detallat dels resultats del Pla de l'Habitatge 1992-1996, es va constatar que l'èxit quantitatiu del mateix es basava en el fet que els instruments de política d'habitatge que s'havien aplicat havien permès oferir habitatges a uns preus que eren accessibles a partir d'uns determinats nivells de renda, però d'altra banda també es feia palès que no hi havia resposta per aquelles persones que estan per sota d'aquests nivells i que es troben amb unes grans dificultats per satisfer la necessitat vital de disposar d'un habitatge, al que per altra part en tenen dret constitucional.

L'existència d'infrahabitatge a Catalunya és una realitat que ha estat identificada i denunciada des de fa molt de temps, amb diferent intensitat segons els períodes que s'analitzin (el punt 2.1 està dedicat a fer aquest recordatori). En una situació canviant com la que hi ha hagut en els darrers anys, fruit d'una actitud més severa en el control del territori i en el desenvolupament de polítiques bàsicament urbanístiques de consolidació i millora o bé de remodelació de barris on el problema de l'habitatge era molt present, és evident que el problema de l'infrahabitatge segueix present malgrat havien desaparegut alguns d'aquells enquistaments heretats.

D'aquestes reflexions quasi prèvies al mateix inici del treball, es va perfilar una primera aproximació al tema de l'infrahabitatge basada en la hipòtesi que actualment l'infrahabitatge es podria situar de manera més significativa en aquells sectors urbans que, en algun període anterior, havien estat senyalats com a àrees amb habitatge degradat o inadequat, i que posteriorment no s'havia produït una dinàmica de normalització des del punt de vista urbà (urbanització, serveis) ni en les condicions d'habitabilitat dels habitatges, o bé una actuació pública de remodelació per eradicar aquells habitatges considerats irrecuperables.

No obstant, el problema de l'infrahabitatge no és exclusiu d'aquests sectors urbans, ja que no són els únics on es poden trobar infrahabitatges, però sí que encara són l'exponent d'unes situacions que evidencien un punt clau de les desigualtats socials. En aquest sentit, la hipòtesi anterior que considerava els aspectes urbans i constructius dels habitatges, es complementava amb les altres referides a que aquests sectors eren els principals receptors dels col·lectius socials amb majors dificultats per resoldre les seves necessitats d'habitatge, en un context actual

¹ Treball realitzat per EARHA, Carme Trilla i Montserrat Pareja, publicat en el llibre "Les desigualtats socials a Catalunya", Fundació Bofill, 1999

caracteritzat pel predomini absolut de la lògica del mercat i amb una molt dèbil capacitat de resposta del sector públic a aquestes necessitats.

1.2 Definició d'objectius

A partir d'aquestes reflexions inicials, els objectius que es van formular per a la realització del treball van ser els següents:

- Establir què es pot entendre per "infrahabitatge" a partir de les següents vessants:
  - _ característiques físiques, tals com construcció deficient, deteriorament, manca d'equipament i d'infraestructures.
  - _ característiques de l'entorn urbà, tals com manca d'urbanització, terrenys inadequats (inundables, inestables), manca d'infraestructures i serveis, excessiva densitat.
  - _ característiques socio-econòmiques dels residents, tals com l'excessiva ocupació de l'habitatge, problemes de convivència, i manca de recursos econòmics pel manteniment.
- Interpretar el conjunt d'aquesta problemàtica i definir les diferents tipologies possibles.
- Identificar alguns territoris específics on es produeix una concentració d'aquesta problemàtica.
- Analitzar la composició urbana, constructiva i social dels casos que es considerin més significatius de les tipologies establertes.
- Suggestir mesures per donar resposta als problemes de l'infrahabitatge.

1.3 Metodologia i línies de treball

El següent pas va ser cercar la metodologia de treball més adient per assolir els objectius anteriorment enunciats. En primer lloc, es va constatar que no es podia enfocar l'estudi a partir del cens d'habitatge, ja que les dades existents són del cens de l'any 1991, massa llunyà en el temps per basar en elles una metodologia d'aproximació a la realitat actual de l'infrahabitatge a Catalunya. No obstant, val la pena recordar que segons les dades de l'any 1991, la situació d'infrahabitatge, a grans trets i sense concretar les característiques que configuraven cada una de les tipologies, es dibuixava de la següent manera:

- habitatge ruïnós.....	4.833	- 0'2% del total (2.042.458)
- habitatges dolents	36.028	- 1'8%
- habitatges deficients.....	190.248	- 9'3%
TOTAL.....	231.109	- 11'3%

Per tant, calia buscar la manera de poder focalitzar en unes situacions concretes els problemes d'infrahabitatge, i per això es van establir les següents línies de treball:

Línia 1 - *Sistematitzar i sintetitzar el contingut dels diferents estudis sobre la qüestió, en el passat o actuals, amb la finalitat de conceptualitzar el que es pot entendre per infrahabitatge, establir-ne les tipologies que es considerin més operatives i avaluar-ne la seva dimensió.*

Es tractava en aquesta línia de treball de recopilar els antecedents que en diverses èpoques s'han produït sobre temes relacionats amb l'habitatge en pitjors condicions a Catalunya, des dels barris resultants de processos d'invasió de terrenys (el barraquisme de la dècada dels vint i posteriors), l'amuntegament i males condicions de salubritat (p.e. en el centre històric de Barcelona als anys trenta, denunciat pel GATCPAC), els barris d'autoconstrucció resultants de parcel·lacions il·legals o de ciutat-jardí fallides (a partir dels anys quaranta p.e. a l'àmbit metropolità, estudiats en detall per Joan Busquets), o els polígons d'habitatge massiu fets en situacions d'emergència i que posteriorment han derivat en àrees altament conflictives (p.e. La Mina). De la reflexió sobre aquests exemples i els estudis publicats en èpoques diverses, es pretenia extreure una primera definició del tema i una possible classificació que servís per fer avançar el treball en les seves altres línies.

Línia 2 - *Identificar els barris i sectors on es plantegen actualment problemes greus relacionats amb l'habitatge, a partir d'entrevistar aquelles persones que, pel seu treball i coneixements, estan relacionades amb la problemàtica de l'infrahabitatge amb la finalitat de contrastar els continguts teòrics del punt anterior i concretar-ne la seva localització, i a partir del ressò que el tema havia tingut en el període recent en els mitjans de comunicació.*

En aquesta línia de treball es volien assolir dos objectius. Per una banda, contrastar amb persones qualificades la discussió sobre el concepte actual d'infrahabitatge, i per una altra, precisar sobre els territoris concrets, a partir del seu coneixement, les àrees on es presenta en un grau significatiu la situació d'infrahabitatge. En aquest sentit es va contactar amb persones dels següents municipis:

- Barcelona ciutat
- Badalona
- Santa Coloma de Gramenet
- Sabadell
- Terrassa
- Vilanova i la Geltrú
- Manresa i Vic
- Lleida i Balaguer
- Girona i Figueres
- Reus

Així mateix es van entrevistar a persones relacionades amb diversos organismes i institucions que estan actuant en el tema de les necessitats d'habitatge, com a objectiu específic o com a resultat de la seva acció en el camp social i que els porta a tenir un coneixement important sobre les situacions més precàries en matèria d'habitatge.

Finalment, es volia recollir i sistematitzar el ressò que els problemes d'habitatge havien tingut en els mitjans de comunicació els darrers anys, tant en la premsa generalista com en la més propera al territori com és la premsa comarcal.

Línia 3 - *Escollir aquells àmbits que serviren d'exemple de les diferents tipologies i fer-ne una descripció a partir en primera aproximació de les dades urbanístiques, dels censos d'habitatges i població, del ressò que havien tingut en els mitjans de comunicació i de forma directe d'una visita detallada.*

Un cop precisats els conceptes sobre el tema de l'infrahabitatge i identificats els possibles sectors a analitzar a partir de les entrevistes amb persones qualificades de cada lloc, es tractava de fer-ne una selecció dels llocs de major interès i sobre ells desenvolupar-ne un treball detallat d'anàlisi (urbanístic- arquitectònic, socio-econòmic i de reconeixement de camp) per tal d'objectivar el màxim possible les dades que defineixen el problema. Es va preveure inicialment fer aquest treball detallat sobre sis sectors, tot i que finalment s'ha fet en nou: tres en nuclis antics, quatre en polígons d'habitatge massiu, tant de promoció pública com privada, i dos en extensions suburbanes i assentaments marginals.

2. **PRECEDENTS I ACUMULATIU DE L'INFRAHABITATGE**

2.1 Origen i procés

L'infrahabitatge no és un tema nou sinó que té antecedents d'ençà la Revolució industrial i el desenvolupament urbà que hi anà lligat. A la Catalunya del segle XIX, les precàries condicions d'habitabilitat dels habitatges de les classes populars van ser denunciades per metges higienistes, urbanistes, polítics i científics socials, entre els que destaca la figura de l'enginyer Ildefons Cerdà qui plantejà solucions a la situació de Barcelona mitjançant el Pla d'Eixample i la reforma de la ciutat dins muralles.

Moltes d'aquestes situacions d'infrahabitatge tindran a casa nostra una llarga durada, i, en no ser solucionades, constituïran problemes endèmics que es mantindran al llarg de quasi bé tot el segle XX.

Una aproximació històrica a partir de la bibliografia més rellevant de cada període del segle XX ens dona, per una part, la clau d'algunes de les situacions d'infrahabitatge que –encara que residuals- han arribat fins avui enquistades al bell mig d'àrees urbanes més o menys ben urbanitzades o normalitzades des del punt de vista urbanístic. Per altra part, ens permetrà conèixer i recordar les mesures que per solucionar el problema de l'infrahabitatge es desenvoluparen en el passat.

PRIMER TERÇ DE SEGLE XX.

El primer terç del segle XX, i en especial a partir de la dècada de 1910 fins la de 1930, és per a Catalunya el primer gran període migratori del segle. Aquesta immigració arriba d'una forma força concentrada temporalment en produir-se majoritàriament en quinze anys i territorialment en tenir a la ciutat de Barcelona i les principals ciutats i nuclis industrials catalans el seu principal destí; un altre tret característic és la seva procedència que cobreix un camp migratori ja molt ampli en el que comencen a destacar els procedents de Múrcia i d'Andalusia Oriental.

La immigració no farà sinó que accentuar les mancances d'habitatges a bon preu que històricament patien Barcelona i els nuclis industrials catalans. Malgrat les iniciatives tant públiques (Ajuntaments, Govern central) com a partir del tercer sector (Cooperatives, primeres actuacions de les caixes, etc.) tot i ésser exemplars i estar al nivell projectual de moltes de les

desenvolupades a algunes ciutats europees, l'infrahabitatge fou una constant d'aquest període degut a la insuficiència de totes aquestes iniciatives.

Només a la ciutat de Barcelona s'arribarien a censar l'any 1930 prop de 15.000 barraques que constituïen el nivell més baix de l'infrahabitatge de l'època. Passadissos, amuntegament als cascós antics, transformació d'antigues fàbriques en habitatges, rellogats, habitatges als terrats, autoconstrucció, en serien altres formes d'infrahabitatge.

Bibliografia contemporània:

En el seu moment i davant la magnitud del problema foren nombroses les publicacions, en especial articles de premsa o de revistes, que se'n ocuparen.

Igualment, es dugueren a terme molts informes per encàrrec municipal o d'altres institucions com el Instituto de Reformas Sociales o el Museu Social.

La intenció política, abast territorial i metodologia d'anàlisi varien força al llarg del període.

Barcelona és quasi bé sempre l'objecte d'aquests treballs, tot i que també es poden rastrejar algunes referències a nuclis industrials o ciutats properes a Barcelona (Sabadell, Terrassa, L'Hospitalet).

És difícil destacar-ne uns com els més significatius. Amb una visió, ben segur excessivament simplificadora, es podrien assenyalar els més rellevants de cadascun dels períodes establerts al llarg del primer terç de segle XX:

- Període d'anàlisi i propostes utòpiques (1900-1920)

Predominen publicacions descriptives de la situació, així com nombrosos informes sobre alternatives més o menys utòpiques per donar-hi solució. Les esmentades alternatives estaven vinculades a moviments reformistes i d'autoorganització obrera i popular mitjançant sistemes cooperatius fomentats, inicialment, per la primera llei de Cases Barates del 1911. En aquests anys es difonen les propostes dutes a terme a d'altres països europeus.

Destacariem en aquest període els treballs vinculats primer a l'Institut de Reformas Sociales i més endavant al Museu Social i a la figura de Cebrià de Montoliu i recollits a la Revista CIVITAS.

- Les primeres realitzacions (1920-1931)

Són nombroses en aquest període les publicacions que radiografien el problema de l'habitatge relacionat fonamentalment amb l'aparició i extensió d'importants nuclis de barraquisme, però també amb la insalubritat i la elevada densificació del Casc Antic de Barcelona.

Cal esmentar, també, en aquest període l'aportació d'alguns metges, economistes i arquitectes a l'anàlisi del problema. Tanmateix destaquen una sèrie d'articles de divulgació a setmanaris i revistes com ara el setmanari socialista "Justícia Social", així com publicacions que intentaren avaluar estadísticament l'envergadura del problema.²

- Les avantguardes i les alternatives socials (1931-1939).

Són imprescindibles per aquests anys els treballs duts a terme pel GATCPAC tant sobre la reforma del Casc Antic de Barcelona com sobre la definició d'habitatge mínim, o les propostes d'habitatge social que havien de solucionar el problema de l'habitatge per a classes populars; aquests treballs estan recollits en bona part a les pàgines de la revista A.C.

L'obra d'aquest grup de professionals no ha de fer oblidar altres escrits d'aquests anys com ara els de Giralt Casadesus i d'altres autors presentats als Congressos d'Arquitectes de Llengua Catalana.

Ja en plena guerra civil la "Municipalització de la propietat urbana" decretada per la Generalitat de Catalunya l'onze de juny del 1937 donà pas a un debat sobre les formes de gestió de la propietat dels habitatges, que tenia entre d'altres objectius la millora de les condicions d'habitabilitat.

Aquest període ha estat objecte de nombroses publicacions i estudis, alguns de caràcter més general i bàsics per a la comprensió del problema de l'habitatge en aquest període, com els de F. Roca i C. Massana, i d'altres més parcials o monogràfics que exemplifiquen situacions i alternatives (intervenció municipal, cooperativisme) en major o menor grau realitzades³.

² PONS FREIXA, J. M. I MARTINO, J.A.: *Los aduanes de Barcelona*, Barcelona, Impremta La Ibèrica, 1929.

³ Sobre aquest període són fonamentals els treballs de: MASSANA, C.: *Indústria i ciutat*, Barcelona, Curial, 1965. En especial el capítol 12.

ROCA, F.: *Política econòmica i Territori a Catalunya*, Barcelona, Ketres, 1979.

Tots dos llibres contenen una àmplia bibliografia i una base documental molt sòlida.

Amb un caràcter més puntual, sobre una zona de la ciutat o sobre unes determinades tipologies:

CASTRO DE LA PEÑA, T.: *Barrios barceloneses de la Dictadura de Primo de Rivera*, Barcelona, *Revista de Geografia*, vol VIII, nos. 1 i 2, gener-desembre 1974.

DOMINGO, M., SEGARRA, F.: *Les Cases Barates*, Barcelona, Patronat Municipal de L'Habitatge, 1999.

CORDOVIOLA, A.; GARCIA, C.; MONCLUS, J.; OYON, J.L.: "La formació de 'Nou Barris' 1897-1935", Barcelona, III Congrés d'Història de Barcelona, 1990.

HERNANDEZ, F.X. et altri.: *Passat i Present de Barcelona, Materials per l'estudi del medi urbà*, Barcelona, ICE-Publicacions de la Univ. de Barcelona, 1981.

TATJER, M.: "De lo rural a lo urbano", Madrid, *Revista Catastro*, no. 15, gener 1993.

TATJER MIR, M.: "Barris obrers del centre històric de Barcelona" a OYON J.L. (edit.): *Vida obrera en la Barcelona d'entreguerres*, Barcelona, CCC, 1998.

TATJER, M.: *Los orígenes de la vivienda social en Barcelona: las cooperativas de viviendas en el primer tercio del siglo XX*, a CAPEL, H.; LINTEAU, P. A.: coord.: *Barcelona-Montreal. Desarrollo urbano comparado*, Barcelona, Publicacions de la Universitat de Barcelona, 1998.

Fora de l'àmbit barceloní comptem amb alguns treballs de caràcter més puntual cronològica o temàticament sobre algunes altres poblacions de Catalunya com L'Hospitalet, Figueres, Sabadell, Terrassa⁴.

També es podrien esmentar varis treballs publicats i d'altres inèdits sobre la municipalització de la propietat urbana a algunes ciutats catalanes durant la guerra civil del 1936-1939.

ELS ANYS DE L'AUTARQUIA (1939-1960)

Els anys de l'autarquia estan marcats per una escassa activitat edificadora tant per la manca de recursos econòmics com per la de materials de construcció. En aquest període els moviments migratoris no assoleixen les grans xifres dels anys trenta, la destrucció a causa dels bombardeigs, l'augment de la nupcialitat per motiu del retardament produït per la guerra civil, i el degoteig constant de persones que arriben a Catalunya, com a funcionaris o expulsats per les crisis agrícoles del sud peninsular, i ja a la dècada del 1950 com a mà d'obra de les noves indústries (Pegaso, Seat) i de la construcció. Totes aquestes circumstàncies donen lloc a una demanda d'habitatge sovint poc solvent que crea grans bosses d'infrahabitatge; aquestes bosses d'infrahabitatge es trobaven tant els cascals antics gairebé sense renovar llevat d'algunes operacions de prestigi de marcat caràcter historicista, com a les perifèries que -partint en molts casos dels nuclis ja existents abans de la guerra civil de barraques, autoconstrucció i fins i tot petites ciutats jardí de caràcter popular- començaran a generar els nuclis endèmics de barraquisme.

La bibliografia contemporània ve marcada, amb molt poques excepcions, per un destacat to paternalista i estretament vinculada, primer a grups d'intel·lectuals del nou règim, i aviat, també, a cercles catòlics inclosos la patronal, sense oblidar la tasca d'alguns professionals de l'arquitectura⁵.

TATJER, M.: Noves formes d'habitatge per a la Nova Ciutat: el cas de Sant Andreu (1909-1937), a *Sant Andreu. De poble a ciutat*, Barcelona, Revista Finestrelles, no. 9, 1998.

⁴ FERNANDEZ DE RETANA, J.: Els passadissos de Collblanc-La Torrassa (1900-1929), Barcelona, *Revista Catalana de Geografia*, no.17, febrer 1992.
DOMINGO, M^a del M.: "La limitada resposta de la societat sabadellenca davant la legislació sobre cases barates a Sabadell, Terrassa, Barakaldo i Portugalete", a: *Arxa. Revista d'Història*, núm 21 tardor 1997, p. 27-44.
DOMINGO, M^a del M.: "Terrassa i les seves cases barates: La solució idònia davant la manca d'allotjaments obrers" a *Terme*, Terrassa, núm 15, Novembre 2000, p. 51-61.
FREIXA, M.: *Terrassa entre el "modernisme i el "noucentisme"*, Barcelona: Universitat de Barcelona, 1977. Tesis Doctoral.
LARROSA I PADRO, M.: "La construcció i l'habitatge a través de les llicències d'obres: Sabadell 1900-1938" a A.A.V.V.: *Les ciutats petites i mitjanes a Catalunya. II Jornades d'Estudis Urbans a Lleida*, Barcelona, Generalitat de Catalunya-Institut Cartogràfic de Catalunya, 1987, p. 477 - 495.
SANTACANA, .C.: "La qüestió de l'habitatge a l'Hospitalet de Llobregat, 1936-1939", Barcelona, *Actes del II Congrés d'Història del Pla de Barcelona*, 1990.
SUAREZ, A.; VIDAL, M.: Creixement urbà i resolució formal a L'Hospitalet de Llobregat (1912-1937), a través de l'actuació de Ramon Puig Gairalt, Barcelona, *Actes del II Congrés d'Història del Pla de Barcelona*, 1990.

⁵ "El problema de la vivienda". *Cuadernos de Arquitectura y Urbanismo*, núm. 15-16, Barcelona COACB, gener 1953.
Los suburbios. 1957. Compendio de las ponencias y coloquios desarrollados durante la Semana del Suburbio, Barcelona, Gráficas Levante, 1957.
Viviendas del Congreso Eucarístico. Conferencias Pronunciadas en la Exposición Aportación de las V.C.E. al problema de la vivienda en Barcelona, Barcelona, Gráficas Marina, 1954.

ELS ANYS DEL GRAN CREIXEMENT (1960-1975)

Al llarg d'aquest període es produirà el segon gran flux migratori del segle XX que suposà un saldo migratori superior als 2 milions de persones; i dintre d'ell serà, molt especialment a la dècada del 1960, durant la qual s'assoliran xifres de 384.725 i 255.403 persones per quinquenni, respectivament.

Els problemes d'infrahabitatge heretats dels períodes anteriors esdevindran ara molt greus, tot i que en aquests anys s'hagi desenvolupat una política d'habitatge públic i social sense precedents a la història de Catalunya. La insuficiència d'aquesta política basada en les noves construccions oblidant les trames històriques, o la seva orientació cap a col·lectius més solvents (promocions de les Caixes d'Estalvis, vivendes per empleats) juntament amb el marcat caràcter paternalista i la seva execució amb la urgència social o urbanística, que dóna lloc a la precarietat constructiva d'algunes de les noves promocions deixaran amplis territoris d'infrahabitatge.

Una part de la bibliografia contemporània està composta per textos crítics - retornen les metodologies d'influència marxista amb la incorporació de noves generacions de professionals, tècnics i científics socials i periodistes - que analitzen les ombres de la política pública d'habitatge i fan propostes de caràcter alternatiu per donar solucions de les mancances existents (obsolescència del casc antic, manteniment del barraquisme i de l'autoconstrucció, deficiències constructives i urbanístiques dels nous polígons d'habitatges) malgrat ésser el període en el que es construí el major nombre d'habitatges socials de tot el segle.

A finals d'aquest període, en plena crisi econòmica i transició política amb el sorgiment de les Associacions de Veïns s'inicià la celebració d'un seguit de Jornades i Debats sobre la qüestió de l'habitatge que tindran en la dècada dels vuitanta una gran expansió. Els principals temes tractats seran la rehabilitació de les trames històriques i de les urbanitzacions marginals conjuntament amb la problemàtica del lloguer.

En l'organització d'aquestes jornades i debats es destacable la tasca dels col·legis professionals- en especial els d'Arquitectes i el d'Aparelladors- que mitjançant els seus òrgans de difusió (Cuadernos de Arquitectura y Urbanismo i CAU –Construcción. Arquitectura y Urbanismo- , respectivament) contribuiran a la definició tècnica i política del problema de l'habitatge.

També cal referir-se a la revista del CEUMT (Centre d'Estudis Urbans, Municipals i Territorials) que aplegava les reflexions d'un grup interdisciplinari (arquitectes, economistes, sociòlegs i advocats) alhora que restava obert a d'altres professionals.

En aquests anys es tracta de sistematitzar i avaluar el problema de l'habitatge que està per sota de les condicions mínimes d'habitabilitat. Apareix aleshores el concepte "habitatge subintegrat" que recull diverses situacions des de les barraques fins a bona part dels nous polígons d'habitatges⁶.

El resultat serà una bibliografia molt àmplia i sovint puntual i reivindicativa. Entre la munió de referències hem intentat seleccionar les de caràcter més general i aquelles puntuals o de casos més representatius de problemàtiques d'infrahabitatge⁷.

Mancaria ressenyar una bibliografia de casos més puntuals publicada a diaris (Tele/ Exprés, Mundo Diario) i a revistes com Serra d'Or, o a d'altres d'àmbit local entre les que destaquen els primers butlletins de les associacions de veïns com "El Quart de casa" a la Barceloneta, "Boletín de nueve barrios" als barris de la part alta de Sant Andreu a Barcelona, o el butlletí "Ahora", entre d'altres.

- *Estudis sobre aquests dos períodes escrits recentment.*

Potser per manca del suficient distanciament no existeixen encara masses estudis sobre els diferents tipus d'infrahabitatge que es van produir a Catalunya entre 1939 i 1975, i que encara perviuen, han desaparegut o estan en procés de millora per rehabilitació o renovació total.

Tanmateix podem citar-ne alguns entre els publicats els darrers 15 anys, que tracten temàtiques diverses des de l'estudi de les transformacions dels antics barris de l'Obra Sindical

---

⁶ BORJA, J. i altres: *La Gran Barcelona*, Barcelona, A. Corazón, 1973.

⁷ A.A.V.V.: *La Barcelona de Porcions*, Barcelona, Lala, 1973.

BORJA, J. i altres: *La Gran Barcelona*, Barcelona, A. Corazón, 1973.

BUSQUETS, J.: *Las coreas de Barcelona*, Barcelona.

DONATO, E.: Barrios allos de Sant Andrés, a *Cuadernos de Arquitectura i Urbanismo*, nº 60, 1965.

FABRE, J.; HUERTAS, J.Mª: *Tots els barris de Barcelona*, Barcelona, Edicions 62, 1976.

FERRER, A.: *Los polígonos de viviendas en Barcelona*, Barcelona, LUB-ETSAB, 1974.

"La Obra Sindical del Hogar". *Cuadernos de Arquitectura y Urbanismo*, núm 105 novembre- desembre 1974.

Las razones de la forma en la vivienda masiva, *Cuadernos de Arquitectura y Urbanismo*, núm. 96, maig-juny 1973.

MARTORELL, J. Mª: El problema de la vivienda i la immigració a A.A.V.V.: *La immigració a Catalunya*, Barcelona, Edició de Materials, 1968.

MASSANA, C.; ROCA, F.: "Estratègies urbanes i realitat urbana a la regió de Barcelona", a A.A.V.V.: *Economia crítica, una perspectiva catalana*, Barcelona, Edicions 62, 1973.

MATAS PERICE, A.: *Al sud-est del riu Besòs*, Barcelona, Editorial Pòtic, 1970.

MUNTAÑOLA, J. (LUB): *Relaciones entre la estructura de la propiedad y la formación del suburbio*, Barcelona, ETSAB, 1971.

OLIVE, Mª. J.: "Crecimiento urbano y conflictividad en la aglomeración barcelonesa

El caso de Sant Coloma de Gramenet", *Revista de Geografía*, Vol VII, nº 1-2, 1974.

OLIVES PUIG, J.: Deterioración urbana e inmigración en el casco antiguo de Barcelona: St Cugat del Rec, Barcelona, *Revista de Geografía*, Vol III, nº 1-2, 1969.

SOLA MORALES, M.: *Teoría de la urbanización marginal*,

TATJER MIR, J.: *La Barceloneta. Del siglo XVIII al Plan de la Ribera*, Barcelona, Los libros de la frontera, 1973.

del Hogar, passant per una anàlisi sobre les formes de promoció immobiliària a Catalunya, per anàlisi de l'actuació de l'església catalana en la solució del problema de l'infrahabitatge⁸.

DE LES ACTUACIONS DE MILLORA DE BARRIS A LA REPARICIÓ DEL PROBLEMA DE L'HABITATGE (1976-1992)

Els primers anys d'aquest període es caracteritzen per una nova situació demogràfica en la qual el creixement poblacional de Catalunya es manté molt baix, presentant fins i tot un nombre d'emigrants superior al d'immigrants. Tanmateix a partir de la dècada del noranta de nou el fenomen migratori- ara procedent de països extracomunitaris- juntament amb la incorporació de les generacions plenes nascudes als anys seixanta com a demandants d'habitatge i l'envelliment de la població, genera de nou problemes d'habitatge.

A partir de finals de la dècada dels setanta i al llarg de la dècada dels vuitanta amb les noves institucions municipals democràtiques es desenvoluparen nombrosos plans especials de rehabilitació, de millora urbans i d'eradicació del barraquisme destinats a corregir les deficiències urbanístiques i la problemàtica d'infrahabitatge generades al llarg dels períodes anteriors. La majoria d'aquests plans contenien acurats estudis sociològics i sòcio-econòmics alhora que solien tractar amb profunditat el problema de l'habitatge. Malauradament, només una petita part d'aquests estudis han arribat a publicar-se.

Igualment, les transferències en matèria d'habitatge a la Generalitat de Catalunya facilitaren la realització d'estudis de caràcter general sobre les polítiques d'habitatge a Catalunya en el marc de la política general de l'Estat Espanyol.

El balanç de les actuacions autonòmiques realitzat per diversos autors i grups de recerca, en especial per C. Trilla i l'equip EARHA, ha posat en relleu la insuficiència i les mancances conceptuals de l'esmentada política per resoldre els temes i les situacions d'infrahabitatge que encara perduren així com les dificultats que els col·lectius de menor renda o en situacions especials tenen per accedir a un habitatge digne⁹.

---

⁸ ADIGSA: *Els barris d'ADIGSA*, Barcelona, Generalitat de Catalunya-Departament de Benestar Social, 1995.

Sèrie de 53 volums que recullen la història de cadascun dels polígons que arreu de Catalunya foren construïts per diferents organismes estatals des del 1939 i que passaren el 1985 a ser gestionats i rehabilitats per la Generalitat. La diversitat d'autors i de situacions de cada polígon proporciona una informació difícilment comparable malgrat la intenció inicial.

"Balanç del planejament urbanístic a Lleida", a: *II Jornades d'Estudis Urbans a Lleida*, Barcelona, Generalitat de Catalunya-Institut Cartogràfic de Catalunya, 1984.

BELLET, C. i VILAGRASA, J.: "Lleida (1940-1992)" a VILAGRASA, J. (Ed.): *Vivienda y promoción inmobiliaria en España*, Espai i Temps, no. 31, Lleida, 1999, p. 111-147.

CHECA ARTASU, M.: *L'acció del catolicisme social en el problema de l'habitatge a Catalunya (1950-1995)*, Barcelona, Tesis Doctoral en elaboració.

FRAGUELL, R.: *La ciutat jardí i l'Obra Sindical del Hodar a l'època franquista: El Grup de Sant Narcís de Girona*, Girona, Cercle d'Estudis Històrics i Socials, 1988, 211 pp.

TATJER, M.: "Propietat i promoció immobiliària. Alguns exemples catalans", a

II Jornades d'Estudis Urbans a Lleida, Barcelona, Generalitat de Catalunya- Institut Cartogràfic de Catalunya, 1984.

VILAGRASA, J.: *La propietat immobiliària a Lleida (1940-1980)*, II Jornades d'Estudis Urbans a Lleida, Barcelona, Generalitat de Catalunya-Institut Cartogràfic de Catalunya, 1984.

⁹EARHA: *L'habitatge a Catalunya*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill, 1993.

L'aparició de nous problemes de tipus constructiu com ha estat l'aluminosi ha incrementat la problemàtica de determinats barris o de determinats col·lectius.

Malauradament, malgrat les transferències dutes a terme i l'existència d'un ens estadístic propi -Institut d'Estadística de Catalunya-, seguim sense disposar d'unes bones i actualitzades informacions estadístiques que permetessin un acurat coneixement del problema de l'infrahabitatge a Catalunya.

Aquesta situació institucional no és obstacle perquè a molt nivells -professional, ciutadà, institucions d'assistència social- segueixi una preocupació pels problemes de l'infrahabitatge. Tanmateix la progressiva desaparició de les formes més extremes d'infrahabitatge i la millora d'alguns barris i àrees, tant del casc antic com de nous polígons o d'urbanització marginal, que històricament havien estat així qualificats porta al que els estudis sobre infrahabitatge tendeixin a centrar-se sobre problemàtiques específiques.

Les qüestions més punyents són aquelles relacionades amb col·lectius de renda baixa o de difícil inserció social que són els que tenen dificultats per accedir a un habitatge o per mantenir o rehabilitar mínimament el que ja disposen.

No resulta estrany, doncs, que els temes més estudiats siguin per una part els desnonaments per manca de pagaments o per l'aplicació de la nova llei d'Arrendaments urbans que deixa desprotegits a molts col·lectius de renda baixa; i per una altra l'accés a l'habitatge pels joves o la situació de persones grans residint en àrees històriques els habitatges dels quals no compleixin un mínim de condicions d'habitabilitat. Totes aquestes problemàtiques s'incrementen amb la situació dels immigrants que per raons econòmiques, jurídiques o de discriminació es veuen abocats a ocupar els infrahabitatges dels cascals antics o d'altres barris¹⁰.

En relació amb aquestes problemàtiques han sorgit als darrers anys diferents vies d'actuació. Unes són un seguit de programes de caràcter assistencial que han desenvolupat tant la Generalitat com els Ajuntaments i un variat nombre d'institucions privades des de Càritas, Foment de l'Habitatge Social, Família i Benestar, així com diverses ONG.

EARHA: *Una demanda social dels joves: els habitatges protegits*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill, 1994.

EARHA: *Balanc de la política d'habitatge a Catalunya*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill, 1996.

GARCIA, E. i altres: "La política d'habitatge" a FUNDACIÓ JAUME BOFILL: *Informe per a la Catalunya del 2.000*, Barcelona, Editorial Mediterrània, 1999, p. 497-504.

JOVER, A.; RAFOLS, J.; SALVADOR, E.: *La problemàtica de la vivenda en la entitat municipal metropolitana de Barcelona*, Barcelona, CMB, 1982.

TEJERO, E.: "Habitatge i desigualtats socials a Catalunya a la dècada dels noranta", a FUNDACIÓ JAUME BOFILL: *Informe per a la Catalunya del 2.000*, Barcelona, Editorial Mediterrània, 1999, p. 137-148.

TRILLA, C.: *Un nou merc per a la política d'habitatge a Catalunya*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill, 1993.

TRILLA, C.; EARHA: "Polítiques d'habitatge a Catalunya" a GINER, S. (dir.): *La societat catalana*, Barcelona, Generalitat de Catalunya-Institut d'Estadística de Catalunya, 1998, p. 671-693.

¹⁰ Es difícil donar una recopilació bibliogràfica ja que es tracta sovint de textos no publicats que són presentats a col·loquis o reunions d'experts, o que formen part d'informes realitzats o encarregats per institucions públiques o privades.

Es tracta, en general de solucions molt limitades en el temps, en el territori i d'abast econòmic reduït que sovint ens recorden la filantropia, més que una actuació decidida i d'acord amb les necessitats i amb una democràtica societat del Benestar.

2.2 Estat actual de la qüestió

Tal com hem pogut veure en l'apartat anterior, les situacions d'infrahabitatge han sigut un comú denominador a tots els processos migratoris que des dels inicis del segle XX han anat configurant el creixement i la realitat de les ciutats catalanes.

Darrerament i des de les diferents Administracions Públiques, s'han intentat portar a terme actuacions que ajudessin a pal·liar el problema, però evidentment que l'infrahabitatge encara és una qüestió no resolta, malgrat que hagin desaparegut les amplies zones de barraquisme de molts llocs de Catalunya i majoritàriament presents en la gran Àrea Metropolitana de Barcelona.

És a partir d'aquí que hem cregut necessari portar a terme entrevistes per una part a responsables de l'Àrea d'Urbanisme de diferents administracions municipals, i per altra part a responsables de diferents entitats, institucions i associacions que porten a terme accions concretes per pal·liar el problema, amb la finalitat de que ens ajudessin a situar la realitat actual de l'infrahabitatge i de les persones que es troben en aquesta situació.

Una altre línia d'aproximació als problemes d'habitatge existents a Catalunya ha consistit en conèixer el que s'ha publicat en els mitjans de comunicació els darrers dos anys. En aquest cas, la font d'informació, els diaris, ha permès cobrir una àmplia representació territorial, així com una variada gamma de problemes i, d'entre ells, les situacions més greus que poden ser qualificades d'infrahabitatge.

2.2.1 Les entrevistes municipals

Els municipis contemplats en les entrevistes són els següents: Barcelona – Badalona – Sta. Coloma de Gramenet – Hospitalet del Llobregat – Sabadell – Manresa – Vic – Manlleu - Vilanova i la Geltrú – Girona – Figueres – Lleida – Balaguer – Reus. (Veure contingut de les entrevistes a l'Annex 1).

Evidentment que no es pretén que aquests municipis contemplats siguin els únics llocs en els que hi pugui ser present el problema de l'infrahabitatge. No tenen l'exclusivitat del problema. Però sí que configuren una senzilla mostra en la que s'hi poden trobar les diferents tipologies d'infrahabitatge presents en altres llocs i ciutats de Catalunya.

Un comú denominador en totes les entrevistes realitzades en els diferents ajuntaments, és que malgrat les actuacions que es porten a terme (els Plans Especials de Reforma Interior, els Plans de Rehabilitació, etc.), el problema de l'infrahabitatge és com un enquistament difícil de solucionar, ja sigui per manca de voluntat política, que contempla altres prioritats més rentables políticament, ja sigui perquè gestionant les actuacions només des de l'Administració municipal és un problema gairebé impossible de solucionar per la forta inversió econòmica que exigeix, i les dificultats de resposta al col·lectiu social que actualment hi viu.

Malgrat això, sí que es constata la presència d'unes actuacions que han configurat no solament una nova imatge externa sinó una millora real de l'habitatge. En aquests sentit cal parlar de les actuacions d'ADIGSA en els diferents barris-polígons de promoció pública de l'època franquista. En aquest context hi podem situar els polígons de l'O.S.H com els de Vic, Manresa, Girona i Badalona. També cal fer esment de les actuacions de l'Oficina de Remodelació de Barris, instrument de l'Institut Català del Sol que amb convenis amb les diferents administracions implicades ha portat a terme actuacions com les del barri del Polvorí, les "Viviendas del Gobernador" de Verdun, etc.

El que sí queden molt definides a partir de les entrevistes portades a terme, són unes situacions d'infrahabitatge - l'enquistament anteriorment esmentat - que es poden concretar en les següents tipologies.

CASCOS ANTICS O CENTRES HISTÓRICS

Aquesta tipologia és un comú denominador de les ciutats amb una certa història. No solament Barcelona està afectada per problemes d'infrahabitatge en el seu centre històric, també ciutats com Vic, Balaguer, Figueres, Manresa, Lleida o Reus. En algunes d'aquestes ciutats es donen situacions extremes com és el cas de Manresa, del que en fem esment concret com exemple paradigmàtic, on després de portar a terme un estudi sobre la situació del casc antic es va constituir una entitat -FORUM- amb l'intent de portar a terme les actuacions per rehabilitar el casc antic. Però tot i amb això, sigui per les causes que sigui, la situació és la mateixa, malgrat que el nombre d'habitatges buits és cada vegada més important. Un cas també paradigmàtic és el del casc antic de Balaguer d'on està marxant una part dels seus veïns i s'està ampliant la presència de l'ètnia gitana.

La problemàtica dels cascs antics no és solament la degradació i el deteriorament físic de l'habitatge, sinó que això va acompanyat per la problemàtica que presenten els veïns d'aquests nuclis de ciutat que, normalment els més antics són persones grans, i els nous són els que han arribat en les darreres immigracions, amb situacions de subarredaments, amuntegaments, etc. La relació entre envelliment de la població i els canvis socials produïts per la nova immigració, junt amb les dèbils condicions físiques dels edificis, fan que les realitats concretes presentin aspectes molt negatius i difícils de solucionar.

És evident que la problemàtica no és solament una qüestió física o del envelliment de l'habitatge, sinó que a la vegada, és un "problema social molt seriós", tal com ens han confirmat les persones entrevistades, que relaciona seriosament "el continent i el contingut". Si a tot això s'hi afegeix el problema de la propietat abstencionista, les dificultats encara s'accentuen molt més.

Les deficiències en els serveis bàsics, com són els de la llum, l'aigua i les canonades de plom, tot i que no són exclusives dels cascs antics, si que constitueixen un element afegit a la situació de l'infrahabitatge d'aquests centres històrics.

En algunes ciutats s'han portat actuacions que estan transformant, malgrat que encara quedi molta feina per fer, les degradacions dels cascs antics. L'ARI (Àrea de Rehabilitació Integrada) que es porta a terme a Lleida o les intervencions en el casc antic de Girona, per exemple, han tingut una forta incidència en la transformació dels barris.

AUTOCONSTRUCCIÓ

L'autoconstrucció va ser una de les maneres més o menys normals de poder tenir un habitatge "propi" en els temps de forta immigració i d'anarquia urbanística. En les entrevistes portades a terme hem pogut constatar com aquesta dinàmica va originar realitats diferents, tot i que sempre hi ha el substrat d'una certa precarietat.

Uns dels exponents clars de l'autoconstrucció són els anomenats "passadissos i passatges". Són els llocs on hi podem trobar una mostra clara del que anomenem infrahabitatge. En segons quins llocs l'entrada a aquests passadissos i passatges normalment és per uns espais molt petits i estrets entre dos blocs que amaguen el que hi podem trobar al darrera. Un exemple clar d'aquestes situacions concretes en són els passadissos i passatges dels barris de la Salut, La Pau, Llefià de Badalona i el Fondo Alt de Sta. Coloma de Gramenet. Tos ells són habitatges fruit de l'autoconstrucció en l'època forta de les immigracions dels anys 60, amb una manca d'infraestructures higièniques bàsiques (pous morts), situacions que encara són presents en l'actualitat. Segons els nostres informants "aquestes situacions es podrien qualificar com

l'enquistament de les barraques. Malgrat que sobre el plano hi ha molts projectes de reforma (fa més de 20 anys) mai hi ha hagut una voluntat política de portar a terme aquestes reformes". Segons ens diuen els tècnics entrevistats, "es molt complicat però no hi ha dubte que s'ha de prendre una decisió". En quan a l'ocupació d'aquests habitatges, es repeteixen els processos dels anys 60. Hi van a viure els immigrants que arriben ara, sense massa control de les condicions d'habitabilitat.

Les situacions de passadissos i passatges són també presents per exemple a l'Hospitalet del Llobregat, en barris com Collblanc, La Torrassa, Sta. Eulàlia i Sant Josep. Tot i que també són fruit de l'autoconstrucció i amb uns dimensionats no superiors als 30 m², no presenten una degradació com els anteriorment esmentats.

En les diferents entrevistes hem pogut constatar que en les dècades dels 50 i 60, el procés d'autoconstrucció va ser un fet molt normalitzat arreu de Catalunya. Algunes d'aquestes situacions s'han anat modificant per part dels Ajuntaments dedicant fortes inversions en els seus processos d'urbanització dels espais públics, serveis i equipaments que han suposat una millora.

Moltes d'aquestes urbanitzacions d'autoconstrucció s'han quedat en situacions marginals. Barris com el de la Immaculada de Reus, el barri del Tacó i el del Xicarro de Vilanova i la Geltrú, etc., entre molts d'altres, necessiten entrar en el procés de legalització i urbanització amb totes les dificultats i despeses que això comporta.

Tal com ens diuen en l'entrevista portada a terme a Sta. Coloma de Gramenet aquesta dinàmica d'autoconstrucció "anàrquica", va marcar de manera notòria molts dels processos de creixement de barris i ciutats, creant unes situacions difícils de capgirar en l'actualitat.

Això no solament ha sigut un fet de l'Àrea Metropolitana de Barcelona sinó de moltes altres ciutats de Catalunya, provocant en molts casos una concentració molt densa de població en zones urbanes molt degradades.

BARRAQUISME VERTICAL

Aquest és un concepte que darrerament ha sortit amb molta freqüència quan es parla de les situacions deteriorades de molts polígons de blocs – no de promoció pública – que es varen construir ràpidament en les dècades dels 60 i 70.

En aquestes situacions d'infrahabitatge, no solament hi han incidit les patologies constructives fruit dels materials de mala qualitat (aluminosi) sinó també el deixament i abandó d'una mínima conservació dels interiors i de les infraestructures i equipaments dels habitatges, on en moltes

ocasions, a l'hora de fer alguna rehabilitació, solament s'ha tingut en compte la part exterior dels habitatges (barri de Les Oliveres de Sta. Coloma de Gramenet) i en molt casos ni l'aspecte exterior (blocs de Can Garcia del barri de Manlleu).

En totes i cada una de les entrevistes realitzades amb els tècnics de les diferents Administracions municipals, a més de les situacions anteriorment esmentades que feien referència principalment a situacions urbanístiques i físiques, s'apuntaven altres aspectes que sens cap mena de dubte influeixen plenament en les situacions d'infrahabitatge.

Aquests elements feien referència essencialment a "problemes socials" que moltes vegades no solament accentuen sinó que provoquen aquestes situacions d'infrahabitatge:

- la poca preocupació per la conservació de l'habitatge, un lloc purament d'aterratge que és abandonat en quan apareix la ocasió.
- la manca de capacitat econòmica dels que hi viuen i que tenen dificultats per assumir les despeses i la gestió del manteniment de l'habitatge
- habitatges on la taxa d'ocupació supera en molt la capacitat del mateix, creant unes situacions d'amuntegament.
- la presència de la nova immigració i de població gitana no integrada esta creant problemes seriosos en el manteniment dels habitatges.

2.2.2 Les entrevistes a institucions

L'anàlisi de l'infrahabitatge realitzat únicament des d'una perspectiva arquitectònica o urbanística tot i ésser bàsica i necessària resulta insuficient si no es té en compte la perspectiva social, ja que sovint situacions físiques d'infrahabitatge coincideixen amb l'ocupació dels allotjaments per persones, famílies o col·lectius de baixa renda, o que presenten situacions d'exclusió o de marginació.

És per aquesta raó que es va considerar necessari dur a terme una aproximació sociològica a l'infrahabitatge. Aquesta aproximació resulta difícil ja que ens trobem davant una manca de dades generals i també sectorials, ja que només alguns col·lectius han estat estudiats de manera profunda, però, llevat del cas de la demanda d'habitatge social per part dels joves, la qüestió de la precarietat en l'habitatge és solament una petita part de l'estudi.

La metodologia emprada per dur a terme l'esmentada aproximació sociològica ha estat qualitativa mitjançant una sèrie d'entrevistes a persones qualificades i a institucions representatives, bé per estar directament relacionades amb programes d'habitatge social

adreçat a col·lectius desfavorits, bé per ser bons coneixedors de la problemàtica que volíem estudiar.

S'han realitzat un total de 12 entrevistes amb guió obert plantejant com a qüestions principals la percepció i dades actuals sobre la problemàtica d'infrahabitatge, els diferents col·lectius afectats i llur situació socio-econòmica, les condicions dels infrahabitatges, la localització de les àrees de major incidència i les actuacions que es porten a terme per a solucionar-ho.

Les dotze entrevistes realitzades es poden classificar en quatre grups. El primer fa referència a les dades generals amb entrevistes a CCOO, Serveis Personals de l'Ajuntament de Barcelona, Fundació Foment de l'Habitatge Social i la ONG Arquitectes sense Fronteres.

El segon grup d'entrevistes està relacionat amb la immigració com un dels col·lectius que es considera dels més afectats per situacions d'infrahabitatge. Les institucions entrevistades foren SOS Racisme; el Centre d'Informació per Treballadors Estrangers (CITE/CC.OO.), Càritas (Servei d'immigració), Ajuda Mútua al Immigrant a Catalunya (AMIC/UGT), la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona i el Departament d'Immigració de la Conselleria de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya.

Finalment es realitzaren dues entrevistes més amb institucions que tractaven problemàtiques específiques amb persones d'ètnia gitana, la Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya i amb persones en situació límit, el Programa "sense llar" de Càritas.

Les entrevistes foren enregistrades i una síntesi completa del seu contingut i de les conclusions assolides es presenten a l'Annex 2: Aproximació sociològica de l'infrahabitatge. Les entrevistes corren a càrrec de les antropòlogues Rosa Anton Albarracín i Lidia Garcia Ferrando.

L'anàlisi final de les entrevistes ens permet parlar de sis col·lectius afectats per situacions d'infrahabitatge. Es tracta d'immigrants d'altres períodes que per raons personals o socio-econòmiques no han reeixit en llur promoció social i resten en habitatges precaris tant per llur situació arquitectònica (afectacions urbanístiques, obsolescència, envelliment i manca de manteniment) com per raons jurídiques derivades de la nova llei d'arrendaments urbans o d'una permanent ocupació d'allotjament provisional a pensions, rellogats, etc.

Un segon col·lectiu molt ampli està constituït pels immigrants extracomunitaris i, dintre d'ells, especialment el col·lectiu magrebí que, en funció del moment de la seva arribada i de la manca de xarxes d'inserció i manca de recursos, il·legalitat i factors discriminatoris, es veuen abocats a ocupar un habitatge més o menys precari. A partir de les entrevistes es detecta la presència de xarxes lucratives, en particular entre els immigrants procedents d'Amèrica Llatina.

Les persones d'ètnia gitana són un tercer col·lectiu afectat per problemes d'infrahabitatge tant per discriminació social com per falta de solvència econòmica o com per factors culturals o legals. El problema de l'infrahabitatge podria afectar a la meitat dels seus efectius, és a dir, a més de 30.000 persones.

La gent gran amb pensions baixes o amb la renda mínima constitueix, també, un col·lectiu afectat per situacions d'infrahabitatge, a l'igual que la franja de 50 anys amb situació laboral crítica, i aquells grups que hem denominat de "situació límit" compostos per immigrants recents, els immigrants itinerants i els sectors socials marginals.

En síntesi, les entrevistes ens han proporcionat el perfil d'aquells col·lectius afectats per situacions d'infrahabitatge. La majoria d'ells no són nous sinó que reforcen situacions de col·lectius que ja s'havien detectat anys enrera¹¹ i que lluny de resoldre's no fan sinó incrementar-se quantitativament i qualitativament amb la incorporació de nous col·lectius.

En aquest sentit doncs les entrevistes ens han aportat una perspectiva sociològica important, però en contrallum ens han deixat de nou sense dades sobre la distribució territorial de l'infrahabitatge, i sobre els trets més característics de les deficiències que presenten els infrahabitatges que ocupen els col·lectius abans esmentats.

Hi ha una mancança de dades estadístiques tant per l'antiguitat de les disponibles (les més actuals procedeixen del cens de l'habitatge del 1991) com per la manca d'una explotació significativa per a detectar les situacions d'infrahabitatge en relació amb determinats col·lectius. Cal assenyalar que només unes poques publicacions han afrontat amb dificultats aquesta mancança que hauria de ser solucionada de forma urgent pels serveis d'estadística oficial¹².

Aquesta relació d'entrevistes i d'entrevistats és una mostra de l'ampli nombre d'institucions i grups de caràcter divers, generalment sense ànim de lucre que tracten d'aportar solucions a la problemàtica de la manca d'habitatge i a les situacions més greus d'infrahabitatge. No en volem fer una relació exhaustiva de les que no han estat entrevistades, però si afegir que la munió d'institucions generalment de caràcter local mostra la preocupació de la societat i de les institucions per analitzar el problema i assistir els casos dels col·lectius amb més precarietats¹³.

---

¹¹ Vegeu en aquest sentit la problemàtica d'infrahabitatge detectada i posada de relleu a les Conclusions i propostes del Grup d'habitatge social del Consell municipal de Benestar social de l'Ajuntament de Barcelona, i en especial els referits als anys 1993, 1994, 1995, 1996. Una síntesi del problema de l'habitatge a Barcelona, dels col·lectius afectats i dels principals problemes d'infrahabitatge per manca de serveis i equipament a TATJER, M.: "L'habitatge a Barcelona" a FAVB: *La Barcelona dels barris*, Barcelona, FAVB, 1999.

¹² Ens referim als treballs de TRILLA, C. i EARHA: "Polítiques d'habitatge a Barcelona" a GINER, S. (dir.): *La societat catalana*, Barcelona Institut d'Estadística de Catalunya, 1998; i a l'explotació del cens d'habitatge del 1991 per part de l'Ajuntament de Barcelona que va permetre dur a terme varis treballs sobre l'habitatge.

¹³ En ressenyem alguns dels més destacats per fer actuacions de crulla entre situacions d'infrahabitatge i atenció a determinats col·lectius:

Mentre aquestes institucions i ONG compten amb escassos recursos i es succeeixen els debats, jornades de reflexió i denúncia, hom troba a faltar la presència de les institucions responsables en matèria d'habitatge per tal de dur a terme una avaluació més precisa del volum real del problema i un plantejament global de solucions dotades amb recursos econòmics i personals suficients.

2.2.3 Els mitjans de comunicació

El conjunt de notícies recollides a l'Annex 3 referides al període 1998-2000, posen en evidència l'existència a Catalunya d'una sèrie de greus problemes relacionats amb l'habitatge, els quals es localitzen en determinats barris de les seves ciutats del conjunt del seu territori. A molts d'aquests barris, els respectius Ajuntaments estan emprenent actuacions de rehabilitació o remodelació urbana però n'hi ha d'altres on, per la dimensió o complexitat dels problemes existents, resten importants bosses d'infrahabitatge.

És una problemàtica generalitzada, que es concentra especialment a l'àrea metropolitana de Barcelona que és on viu el 70% de la població de Catalunya. En la recollida d'informació, s'han detectat un centenar de barris, dels quals més del 60 % són de l'àrea metropolitana (veure detall a la Taula "Aproximació a una classificació de barris amb problemes d'habitatge" del punt 2.4).

Les notícies es fan ressò de les reivindicacions veïnals i de l'actualitat de determinades situacions, sigui per la falta de resposta a qüestions que s'eternitzen o bé perquè es manifesten per primera vegada. En sentit contrari, es publiquen notícies dirigides a informar sobre les actuacions que des dels Ajuntaments i altres administracions s'estan duent a terme.

S'evidencien situacions diverses però que tenen importants analogies. D'una banda, el deteriorament d'una bona part dels centres històrics de les ciutats on es localitzen determinades zones i edificis que són un exponent del que es pot entendre per infrahabitatge.

Un altre situació on es concentren problemes d'habitatge i d'infrahabitatge és la dels "barris fronteres" del Barcelonès, reivindicant-se programes de rehabilitació urbana des dels moviments veïnals que s'espera que siguin abordats pels ajuntaments respectius. Situacions similars es presenten a altres ciutats metropolitanes com Terrassa, Sabadell i Mataró.

-Punt d'informació sobre l'Habitatge de l'entitat sense ànim de lucre Desenvolupament comunitari.
-Servei de Suport a l'Habitatge del PMH de l'Ajuntament de Barcelona.
-Fundació Família i Benestar
-PROBENS
-SODEPAU

L'existència en aquests àmbits, centres històric i suburbis, d'un important parc d'habitatges de lloguer en oferta que, per l'estat i antiguitat dels edificis, és dels més econòmics, fa que es produeixi una ocupació d'immigrants de baix poder adquisitiu que explica altres tipus de notícies, aquestes relacionades amb la convivència ciutadana, la delinqüència o el tràfic de drogues.

Una altre problemàtica denunciada des dels mitjans de comunicació és la dels barris que amenacen runa derivada de l'aluminosi. El perill d'enfonsament dels edificis afectats ha motivat l'existència de programes específics de rehabilitació dels quals la premsa també se'n fa ressò. Molts d'ells són polígons de promoció pública dels anys cinquanta i seixanta que s'estan remodelant totalment.

Alguns polígons o grups d'habitatge de promoció pública presenten un tipus de problema relacionat amb una regressió social que va unida, en alguns casos però no sempre, al seu deteriorament físic. Serien un exemple d'aquesta casuística el barri de La Mina i el grup d'habitatges de Can Tunis, ambdós casos relacionats en l'eradicació d'antics barris de barraques.

En relació al barri de La Mina, són nombroses les notícies publicades als diaris, d'entre d'elles destaquem la del "Periódico" del 25/07/00:

"La Mina es un barrio con dos caras diferentes y bastante diferenciadas, La Mina Vieja y La Mina Nueva, cohabitan en un espacio de algo menos de 20 hectáreas.

La Mina Vieja es la que está mejor cuidada. Las porterías de sus edificios no tienen que envidiar nada a las de cualquier otro barrio de una gran ciudad. Y los mismos vecinos son los primeros en preocuparse de adensar el lugar en que viven.

A sólo unos pasos de allí, en La Mina Nueva, muchos de los bloques no tienen puertas, los ascensores están quemados y los buzones arrancados por aquellos que buscan droga. En los patios interiores se acumulan las basuras lanzadas por los vecinos desde las ventanas para deleite de los roedores. Una fuerte olor a lejía impregna los edificios de las calles de Venus y de Saturno. Son los más conflictivos, aquellos en los que la droga corre como una riada".

També Can Tunis és motiu de la crònica negra de regressió social unida a uns habitatges que en els seus espais públics en reben tota la conseqüència.

Actualment, el barraquisme es produeix molt puntualment. Diverses notícies recullen la problemàtica de determinats nuclis de barraques que són objecte d'un control molt immediat per part dels ajuntaments on s'instal·len. Normalment són assentaments de població d'ètnia gitana.

Hi ha informacions periodístiques de caràcter més genèric. Algunes tenen a veure amb l'enfonsament d'algun edifici, especialment dels centres històrics, el despreniment de trossos de façana d'edificis o problemes de subministrament d'aigua per l'existència de dipòsits o pous, problemes que s'afegeixen al deteriorament dels habitatges referits a l'espai públic, carrers sense asfaltar, parcs abandonats, o bé a les deficiències del transport públic. D'altres es refereixen a la resposta ciutadana davant dels problemes d'habitatge: les Associacions de Veïns, els sindicats, SOS racisme, Arquitectes Sense Fronteres, Càritas, etc.

2.3 Concepte actual d'infrahabitatge

El problema d'infrahabitatge a la Catalunya de principis del segle XXI, és el d'aquells habitatges que per la seva antiguitat i deteriorament, per la seva deficient construcció o per una degradació dels espais col·lectius dels edificis on s'ubiquen, presenten un alt nivell d'inadequació física i social. Es localitzen predominantment en els sectors urbans que es descriuen al següent apartat sobre les "formes urbanes", on s'identifiquen nous problemes de marginació, en aquest cas derivats d'un nivell deficient d'urbanització i manca de serveis. En el seu conjunt, tots aquests factors negatius generen un estat d'opinió generalitzat que segrega i estigmatitza els seus ocupants i, per extensió, al conjunt dels veïns del barri dels que formen part.

En general, aquests barris han estat vinculats des del seu origen a l'acolliment de les diverses onades migratòries¹⁴ que han experimentat les ciutats i els pobles de Catalunya des de la segona meitat del segle XIX fins a l'actualitat, i a d'altres col·lectius com la gent gran amb pocs recursos econòmics, les persones d'ètnia gitana i els sectors socials en situació límit (veure al respecte el contingut de les entrevistes a les institucions de l'anterior punt 2.2.2).

---

¹⁴ Actualment, a Catalunya hi ha oficialment 160.000 residents estrangers i s'estima que n'hi ha 40.000 més sense permís de residència, sent aquests darrers, per la pròpia condició legal de "no persones", els que probablement tenen greus problemes d'allotjament. Les persones d'ètnia gitana que es considera poden estar afectades per problemes d'infrahabitatge són unes 30.000, sent més difícil de valorar els problemes d'habitatge de la gent gran o dels sectors socials en situació límit.

2.3.1 Formes urbanes

Nuclis històrics

Ildefons Cerdà va plantejar en el seu estudi sobre la ciutat de Barcelona la necessitat d'un model urbà radicalment alternatiu a la ciutat existent, hereva de la ciutat medieval i del fort procés de densificació i industrialització del segle XVIII i primera meitat del XIX.

El cicle immigratori fins a finals del segle XIX, fonamentalment basat en la migració des de les comarques interiors de Catalunya, va aguditzar les condicions de vida al que actualment denominem Ciutat Vella, i va donar impuls a les ànsies de reforma a través del Pla Baixeres, parcialment concretat finalment amb l'obertura de la Via Laietana el 1910.

El problema del Centre Històric de Barcelona seguirà present en les dècades posteriors, especialment pel que fa a les condicions del Raval, i després de la segona onada migratòria dels anys vint, aquesta vegada de regions espanyoles properes com Aragó, València o Múrcia. La denúncia del GATCPAC en els anys trenta, i posteriorment també en la postguerra, va posar de relleu les condicions d'amuntegament de la població i la manca de les mínimes condicions de ventilació i solejament dels habitatges.

El procés de densificació va arribar al seu màxim en la dècada dels seixanta, amb l'enorme onada migratòria procedent fonamentalment del centre, sud i ponent del país (Castella, Andalusia i Extremadura), i sense que els successius projectes de reforma, hereus de la concepció vuitcentista, es tradueixin en intervencions de millora de la situació.

A partir dels anys setanta, en el cas de Ciutat Vella de Barcelona, i posteriorment en molts altres nuclis històrics de les ciutats catalanes es produeix un doble procés. Per una part disminueix la pressió demogràfica com a resultat de la marxa de la població jove a altres àrees millors i la ralentització dels fluxos migratoris, però per una altra s'amplia considerablement la percepció social de la inadequació dels habitatges vells per comparació amb l'evolució dels estàndards d'habitabilitat que ofereixen els nous habitatges i, per extensió, la inadequació dels nuclis antics.

Al mateix temps, les idees de reforma radical dels nuclis antics deixen pas a opcions més matisades on actuacions puntuals de reforma es complementen amb esforços per impulsar la rehabilitació dels edificis i habitatges, és a dir, intentar dotar-los d'aquells estàndards de confort desitjats.

En l'etapa actual, els nuclis antics segueixen sent una àrea receptora molt important de la immigració, actualment de procedència exterior, des de Àfrica, Amèrica del Sud i Àsia.

Barraquisme

Va ser en la dècada dels anys vint quan apareixen a Barcelona les primeres formacions importants de barris de barraques, que situades en llocs singulars (vessants muntanyoses com Montjuïc o el Carmel, front marítim o vores del ferrocarril), es mantindran amb major o menor dimensió i s'estendran a altres àrees fins els anys vuitanta, quan s'aborda la eradicació dels darrers nuclis (Camp de la Bota, La Perona). No obstant, el fenomen reapareix cíclicament en altres indrets (Ripollet, Vallbona, ...) com a manifestació d'un procés d'ocupació de llocs puntuals del territori per part de grups ètnics concrets, i no com un procés molt més ampli que respongui a unes necessitats d'habitatge que es resolen de la manera més precària possible, tal com havia succeït en les etapes anteriors. A més, la major vigilància sobre el territori afavoreix una identificació de les situacions puntuals i una actuació més ràpida que eviti la consolidació de nous assentaments.

Les cases barates

En la dècada dels anys vint es construeixen els primers barris de cases barates promogudes des d'un organisme públic, el Patronat de l'Habitatge de Barcelona, així com altres de promoció privada, normalment de menor dimensió, i que també s'acullen a aquesta denominació. Els quatre barris del Patronat perviuran fins els anys vuitanta quan s'inicia la seva total remodelació (Baró de Viver, Eduard Aunós, ...) al considerar-se la impossibilitat de mantenir-los al no ser assumibles les condicions de mida i habitabilitat dels habitatges, amb l'excepció de Ramon Albó, que presenta un nivell d'integració a la trama urbana suficientment satisfactori. Resta per resoldre el barri de Bon Pastor.

Extensions suburbanes

Una forma tradicional de creixement de les nostres ciutats han estat les extensions suburbanes, caracteritzades per situar-se en el seu origen de manera perifèrica a les àrees centrals dels nuclis de població. Es conformen a partir de la juxtaposició de parcel·lacions de finques agrícoles, properes a vies de comunicació general, i seguint més o menys un patró comú en cada cas, habitualment amb carrers de poca dimensió. La tipologia dels edificis acostuma a ser bastant variada, des de les casetes unifamiliars fins els edificis de tres o quatre plantes amb habitatges a lloguer.

Aquestes trames urbanes, que han estat molt importants en la creació d'habitatges per les capes populars en etapes de forts creixements demogràfics, han tingut en general un bon procés d'integració a la ciutat, passant, en alguns casos, a ser àrees centrals amb els creixements de les darreres dècades. No obstant això, l'envelliment dels edificis per la seva antiguitat i el seu deteriorament per baixa qualitat constructiva i manca de manteniment, fa que en llocs com Badalona, Santa Coloma de Gramenet i Terrassa, entre d'altres, l'acumulació de dèficits en l'habitatge sigui important, procés al que s'hi sumen altres components socio-econòmics que porten a la consideració d'alguns d'ells com a sectors d'infrahabitatge. En aquesta categoria s'han d'incloure també aquells habitatges de condicions mínimes d'espai i qualitat constructiva que es situen dins les trames residencials dels anys cinquanta i que, per la seva aparent normalitat, són difícils de detectar i quantificar.

Els assaigs d'actuació pública que en alguns casos s'han plantejat troben serioses dificultats en ser gestionades atesa la complexitat urbanística que habitualment presenten aquestes trames.

Els passadissos privats

Una altra de les respostes que té el problema de l'habitatge des de principis de segle és la promoció privada dels denominats "passadissos", formacions d'habitatges de molt reduïdes dimensions situades a l'interior de parcel·les o illes donant front a un petit carrer. Es tracta d'actuacions privades situades de manera dispersa pel conjunt de la trama urbana de Barcelona i L'Hospitalet de Llobregat, i també en els nuclis urbans de Badalona i Santa Coloma, que exprimeixen més enllà del raonable el dret edificador, i de les quals encara una part significativa perduren.

Es tracta d'un tema que sempre ha quedat en una certa penombra en els debats i estudis sobre l'habitatge i la ciutat, i per tant, també al marge de les actuacions urbanístiques i en matèria d'habitatge.

Urbanitzacions marginals

Un fenomen característic a partir de la dècada dels anys cinquanta, i per tant estès a molts municipis de Catalunya, és la formació de les denominades "urbanitzacions marginals", resultants de la transformació d'urbanitzacions d'estiueig fallides de les dècades anteriors i de processos de parcel·lació il·legal. La seva "marginació", però, ve donada per la seva posició territorial, inicialment allunyada dels nuclis urbans i en àmbits poc visibles, i per la precarietat dels edificis i habitatges resultants de la autoconstrucció per part dels residents. Aquests habitatges es coneixen tècnicament amb el nom de "corees".

Aquests sectors han tingut una sort molt diversa. Uns s'han "normalitzat", incorporats a la trama urbana al créixer els nuclis i amb un nivell suficient de millora de les condicions dels habitatges. Altres, tot i ser englobats per la ciutat mantenen unes condicions d'habitabilitat precàries, i altres han aguditzat la seva marginació urbanística i social.

Polígons d'habitatge (barraquisme vertical)

Són nombrosos els exemples arreu de Catalunya de polígons d'habitatge dels anys cinquanta i seixanta, molts de promoció pública, amb caràcter assistencial o de urgència social (Obra Sindical del Hogar, Instituto Nacional de la Vivienda) i alguns de promoció privada que, bé per la reduïda dimensió dels habitatges, bé per la precarietat dels materials de construcció i de les instal·lacions i serveis, bé per les dues causes a la vegada, durant els anys setanta van rebre aquest qualificatiu de "barraquisme vertical", també per la manca d'urbanització, de serveis col·lectius i equipaments. De fet, molts d'ells han rebut a partir dels anys vuitanta un volum d'inversió en millores molt important (experiència ADIGSA o del Patronat Municipal de l'Habitatge de Barcelona) o bé han estat o estan en procés de remodelació total (Vivendes del Governador, Via Trajana, el Polvorí, Besòs, ...), la majoria dins de la ciutat de Barcelona. Altres estan en l'expectativa d'alguna actuació (La Mina).

En aquests polígons, els processos actuals poden ser molt diversos, entre ells, l'envelliment de la població o la substitució social per una part dels nous fluxos d'immigració.

2.4 Localització i classificació de barris amb problemes d'habitatge

Definit en l'anterior punt el que des d'aquest treball s'entén per infrahabitatge, el següent objectiu proposat és: "Identificar alguns territoris específics on es produeix una concentració d'aquesta problemàtica". Objectiu, aquest, que s'amplia a l'hora de determinar la metodologia de treball quan, en la línia 2 del punt 1.3, s'especifica: "Identificar els barris i sectors on es plantegen actualment problemes greus relacionats amb l'habitatge, a partir d'entrevistar aquelles persones que, pel seu treball i coneixements, estan relacionades amb la problemàtica de l'infrahabitatge, amb la finalitat de constatar els continguts teòrics del punt anterior i concretar-ne la seva localització, i a partir del ressò que el tema ha tingut recentment en els mitjans de comunicació".

El resultat de les entrevistes realitzades i de l'anàlisi del que s'ha publicat en els mitjans de comunicació, és la identificació d'un centenar de barris, que són els que s'incorporen en les següents Taules de "Aproximació a una classificació i localització de barris amb problemes

d'habitatge". Aquesta identificació, en cap moment pretén ser exhaustiva però sí representativa de l'existència d'una àmplia problemàtica relacionada amb l'habitatge arreu de Catalunya.

Un centenar de barris que presenten problemes d'infrahabitatge atribuïbles, en uns casos, a raons d'ordre urbanístic i d'estat de l'edificació i, en d'altres, a qüestions de caràcter social associades a la marginació i convivència veïnal. Hi ha molts d'aquests barris on ambdues situacions hi són coincidents.

D'altra banda, l'existència d'infrahabitatges no és sempre una qüestió generalitzada que afecti a tot un barri doncs, normalment, afecta tant sols a determinat sector o es presenta de forma atomitzada en el seu conjunt.

Pràcticament tots els problemes d'infrahabitatge que subsisteixen en aquests barris, són problemes que els respectius municipis han detectat i acordat la necessitat de procedir a la seva rehabilitació o remodelació. Així, doncs, alguns barris ja estan en vies de solució, d'altres han iniciat la seva renovació però, la major part d'ells, es troba en una situació on, desbordada la capacitat econòmica dels Ajuntaments, es requereixen de tot tipus d'iniciatives, des de les legislatives¹⁵ a les de dotació de majors recursos econòmics per al desenvolupament de programes municipals i comarcals acordats amb el govern de la Generalitat de Catalunya, les Diputacions i el propi govern de l'Estat (Ministerio de Fomento).

La informació que proporcionen les següents Taules permet donar resposta a la qüestió plantejada al principi: **Quins territoris específics concentren la problemàtica dels infrahabitatges ?**

En primer lloc, les "extensions suburbanes" i les "urbanitzacions marginals" on els processos de autoconstrucció dels habitatges, d'utilització inadequada dels espais edificats i la deficient urbanització, configuren el nombre més significatiu dels barris.

Segueixen els "polígons i grups d'habitatge de promoció pública i privada". Són l'herència de l'allotjament, moltes vegades provisional i deficient, dels immigrants d'anteriors períodes i de l'eradicació de les barraques que aquest mateixos immigrants havien aixecat per aixoplugar-se.

En tercer lloc, els "nuclis històrics" degradats per una manca de renovació i manteniment del teixit edificat i que, simultàniament, són un dels principals receptors d'assentament de les immigracions més recents.

---

¹⁵ El mes de maig d'enguany, el grup parlamentari Socialistes-Ciutadans pel Canvi presenta al Parlament de Catalunya una proposta de llei de "Foment de barris i àrees urbanes que requereixen atenció especial" que no va ser aprovada pels vots en contra de Convergència i Unió i el Partit Popular.

Com també es pot observar a les següents Taules, la comarca del Barcelonès és la més afectada per la problemàtica de l'infrahabitatge. Els barris assenyalats a Barcelona, en primer lloc, però també els de l'Hospitalet de Llobregat, Badalona, Santa Coloma de Gramenet i Sant Adrià del Besòs.

A la resta de l'àmbit metropolità se signifiquen barris d' El Prat, Mataró, Sabadell, Sant Boi, Sant Vicenç dels Horts, Terrassa, Vilafranca del Penedès i Vilanova i La Geltrú.

A la Catalunya central els barris amb problemes de Manresa, Súria, Sallent, Vic i Manlleu.

A la província de Girona determinats barris de la ciutat de Girona, Salt i Figueres.

A les terres de ponent barris localitzats a Lleida, Balaguer, Cervera, Pont de Suert, Isona i Sort.

Si es compara aquesta distribució territorial de barris amb problemes d'infrahabitatge amb la distribució, també territorial, d'indicadors del nivell socio-econòmic de la població¹⁶, s'observa una clara coincidència entre el territori de l'infrahabitatge i el del nivell més baix d'aquests indicadors.

---

¹⁶ Referència a l'índex NSE (Nivell SocioEconòmic), elaborat pel Servei d'Estudis Territorials de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona a partir de dos indicadors extrets del Padró d'Habitants de 1996, taxa d'atur i taxa d'universitaris, i calculat a nivell de seccions censals dels 163 municipis de la Regió Metropolitana de Barcelona.

3.1 Selecció dels Sectors

Els sectors seleccionats d'entre el conjunt de barris amb problemes d'habitatge i en els que s'ha dut a terme un treball detallat de reconeixement de la situació actual són:

Nuclis històrics:	Ciutat Vella (Barcelona) Casc Antic de Manresa Casc Antic de Balaguer
Polígons d'habitatge:	públics: Can Tunis (Barcelona), La Mina (Sant Adrià del Besòs) Font de la Pólvora (Girona) privats: Can Garcia (Manlleu)
Extensions suburbanes i marginals:	La Salut (Badalona), La Immaculada (Reus)

Els treballs realitzats en cada sector han estat:

- a) recollida d'informació prèvia a través dels antecedents publicats, les entrevistes i la informació de premsa.
- b) recollida i anàlisi de les dades socio-econòmiques més significatives del Padró d'Habitants.
- c) visita de camp pel reconeixement i avaluació "in situ" de l'estat actual del sector i dels problemes d'infrahabitatge existents.

En aquest capítol s'inclouen els informes redactats resumint els resultats d'aquests treballs. A l'annex 4 s'incorpora la següent documentació per a cada sector:

- a) plànol de localització i relació de persones de contacte
- b) dades socio-econòmiques (explotació per seccions censals)
- c) descripció, en el cas dels sectors on es va fer, de la visita a diversos habitatges concrets.

Els criteris de selecció dels sectors tenen a veure amb la significació o importància dels problemes d'infrahabitatge existents en cada barri, amb la representació del conjunt del territori de Catalunya i amb les diferents formes urbanes considerades en el present estudi.

El criteri de representació territorial justifica que l'àmbit amb major problemàtica d'infrahabitatge, el Barcelonès, estigui representat per quatre sectors d'un total de nou que s'han visitat en el treball de camp. Aquests quatre són: el sectors del barri del Casc Antic de Ciutat Vella i el de Can Tunis a Barcelona; la Mina nova a Sant Adrià del Besòs; i el barri de la Salut a Badalona. Els restants cinc sectors formen part dels següents barris: Font de la Pólvora de Girona; barri de la Immaculada de Reus; grup d'habitatges Can Garcia de Manlleu; i els centres històrics de Manresa i Balaguer.

3.2 Anàlisi dels sectors

3.2.1 VISITA AL BARRI DEL CASC ANTIC DE CIUTAT VELLA DE BARCELONA

INFORMACIÓ PRÈVIA DEL SECTOR

Ciutat Vella de Barcelona és un districte amb més de 300 ha. i uns 90.000 habitants (250.000 als anys cinquanta), format per quatre barris amb problemàtiques específiques però tots ells presenten situacions més o menys greus d'infrahabitatge. El procés de reforma interior emprés pel sector públic en els darrers vint anys, ha eliminat aproximadament un 10 % dels edificis més deteriorats, d'un parc de 50.000 habitatges, i, simultàniament, iniciat la rehabilitació del parc d'habitatges.

Tot i aquest procés, resten importants sectors del seu parc que poden ser considerats com infrahabitatges. Hi han edificis que amenacen runa o que precisen ser urgentment rehabilitats. D'entre aquests sectors, es va escollir el format pels carrers Blanqueria i Cecs de Sant Cugat al barri del Casc Antic de Ciutat Vella (Seccions Censals 01046 i 01047).

El sector, d'origen medieval, està format per carrers estrets, d'una amplada que tot just deixava passar un carruatge, i amb noms carrers relacionats, en molts casos, amb els oficis que hi eren presents. L'actual edificació, d'una alçada de PB+4 o PB+5, és producte de les transformacions successives i pateix de les conseqüències de l'estructura de carrers i teixit edificador d'origen: escales estretes, habitatges mal ventilats, densificació, ocupació dels patis interiors d'illa de cases, manca de serveis higiènics, etc.

SITUACIÓ ACTUAL

a) Població:

Segons dades del Padró d'habitants de 1996, veure Annex 4, la població del sector és de 1.100 habitants, el 5,5% de la total del Casc Antic. Predominen les persones grans. La seva taxa d'envelliment és del 225%, o sigui, que els majors de 64 anys més que doblen als menors de 15 anys. No obstant i això, és sensiblement més jove que la Secció Censal collindant, que té una taxa d'envelliment del 452%, i que la mitjana del Casc Antic, que és del 300%.

La proporció de dones i homes és de 52,5%-47,5%, cinc punts de diferència, més equilibrada que la mitjana del barri, 54,6%-45,4%, que presenta una desproporció de gairebé deu punts.

La taxa d'atur se situa entorn del 35%, superant àmpliament la mitjana del barri que és del 28,5%. Les persones amb estudis superiors són un 10%, percentatge sensiblement per sota del que es correspon al conjunt del Casc Antic que és del 15,3%.

Aquests indicadors demogràfics posen de relleu que el sector presenta una situació de relatiu envelliment, major proporció de dones, altíssima taxa d'atur i baixa formació.

La població estrangera representa un 13,4% de la total del sector, clarament per sobre que el conjunt del Casc Antic que és el 7,3%. La meitat dels estrangers del sector procedeixen del Magrib, un 22% d'Amèrica llatina, un 11% són europeus i el mateix tant per cent són filipins. Aquests percentatges d'estrangers no són del tot coincidents amb corresponents a la totalitat de la població del barri. Si bé en primer lloc també se situen els magrebis, ho fan en una proporció inferior doncs sols representen el 35%, el 50% en el Sector, seguits dels procedents d'Amèrica llatina amb un percentatge superior, 26% - 22%, així com amb una major presència d'europeus, 17% - 11%. Els filipins hi són presents amb un idèntic 11%. La resta de nacionalitats se situen per sota del 10%.

La comparació de les dades del sector i del conjunt del barri del Casc Antic amb les dels habitants del conjunt de Ciutat Vella i Barcelona, posa de relleu les següents característiques:

- El sector té una població sensiblement més jove que la del conjunt del Casc Antic i ambdós, sector i barri, presenten una estructura d'edat molt envellida, amb taxes d'envelliment del 225% i 300% respectivament, clarament superior que la mitjana de Barcelona que és del 172%.

- _ La taxa d'atur del sector, 34,7%, supera la de Ciutat Vella, 30,6%, i en molt que la del conjunt de Barcelona que és del 20,6%.
- _ En el nivell de formació també existeixen diferències considerables. La taxa de titulats és deu punts inferior al sector i Ciutat Vella, se situa a l'entorn de l'11%, mentre que la de Barcelona és del 21,4%.
- _ La presència estrangera al sector representa el 13,4% de la població el que explica el seu caràcter d'acollida d'immigrants, així com a la resta de barris de Ciutat Vella. En el conjunt de la ciutat aquest percentatge és de tant sols el 1,9%.
- _ El predomini dels estrangers procedents del Magrib, tant significatiu al sector, el 49,7% dels immigrants, és molt més important que el corresponent al conjunt de Barcelona, el 12,2%, on predominen els procedents d'Amèrica llatina, 31,7% a BCN i 22,4% al Sector, i d'Europa, 29,9% front a 10,9%.

b) Anàlisi urbanística i arquitectònica de la situació actual

El desenvolupament del Pla Especial de Reforma Interior del barri del Casc Antic dins del marc del programa de l'Àrea de Rehabilitació Integrada de Ciutat Vella, gestionat en els darrers quinze anys per la societat mixta municipal Promoció Ciutat Vella S.A., està conformant una important renovació al centre del barri, entre el Mercat de Santa Caterina, que actualment s'està remodelant, i el carrer de Basses de Sant Pere. Un important nombre d'edificis s'han substituït per noves edificacions residencials que han servit per real·lotjar els veïns afectats pels enderrocs i, simultàniament, es creen nous espais públics en línia dels objectius d'esponjament i desdensificació previstos en el Pla Especial.

Prop del sector seleccionat, s'ha enderrocat una illa sencera de cases, entre els carrers Aïllada i Vermell, que ha donat pas a un ampli espai que millora el solejament i ventilació de les cases que hi donen façana a la vegada que constitueix una gran plaça per a l'ús ciutadà.

El sector no es veurà afectat per les actuacions del Pla Especial, com moltes altres zones del Casc Antic, i Ciutat Vella en general. Aquest fet comporta una reflexió sobre com cal intervenir en el parc d'habitatges no afectat per les actuacions urbanístiques, aproximadament el 90 %, però que no reuneixen les condicions mínimes d'habitabilitat i seguretat.

c) Síntesi de les informacions directes

El conjunt del sector dels carrers Blanqueria i Cecs de Sant Cugat es correspon, com s'apuntava abans, a una tipologia característica de casc antic d'entramat de carrers estrets i cases entremitgeres. L'ús és majoritàriament residencial i sols en algunes plantes baixes hi han locals tancats, sense activitat o que serveixen de magatzem. Molt esporàdicament, apareix una botiga o un negoci que aporta activitat al carrer, doncs, la majoria de comerços a Ciutat Vella es localitzen als principals eixos de comunicació. En el cas del sector, el carrer comercial és el carrer Carders on desemboquen els carrers Blanqueria i Cecs de Sant Cugat.

Els tres edificis visitats dins del sector, tenen una altura de planta baixa més quatre pisos, tot ells sense ascensor com la majoria d'edificis de Ciutat Vella. Són edificis envellits, mal conservats, que presenten diferents nivells de seguretat i habitabilitat. Les famílies que hi viuen són catalanes en dos casos i en el tercer una dona immigrant que va venir de Galícia fa vint anys i que actualment té dos fills petits. No existeix una sobreocupació dels habitatges en dos d'ells, els del carrer Blanqueria, on hi viuen 3 i 2 persones amb una superfície de 75 m² i 60 m² respectivament.

Les condicions de la casa del carrer Cecs de Sant Cugat, 5, són les més precàries, essent recomanable un estudi que determini si les obres que s'hi han realitzat són suficients per garantir la seva estructura de bigues de fusta malmesa. S'ha hagut d'apuntalar l'escala i el terra d'algun habitatge que s'enfonsava, concretament l'habitatge que es va visitar estava reforçat amb bigues de ferro. També les condicions d'habitabilitat són mínimes doncs amb 45 m² han de conviure tres persones adultes

Els edificis del carrer Blanqueria aparentment no presenten problemes estructurals i entrarien dins la "normalitat" de milers d'edificis de Ciutat Vella. El seu manteniment, però, és del tot insuficient encara que sense lesions aparents. Les escales són estretes i mal conservades. Els dos habitatges visitats sols ventilen a patis interiors dels que es desprenen pudor d'humitats. Un dels habitatges és el resultat d'una subdivisió, d'un se'n varen fer tres, el que provoca una distribució i adequació de les estances inapropiades per la seva localització, superfície i falta de ventilació.

3.2.2 VISITA AL BARRI DEL CASC ANTIC DE MANRESA

INFORMACIÓ PRÈVIA DEL SECTOR

Tot i que en molts dels cascs antics de diferents ciutats la degradació és un fet, el cas de Manresa es podria presentar com un exemple paradigmàtic de degradació profunda. Les dificultats serioses per portar-hi a terme actuacions de rehabilitació queden molt ben exposades i explicades en l'informe de diagnosi, objectius i estratègia del Pla Integral per la Recuperació del Nucli Antic que FORUM va presentar l'any 1996.

En l'àrea ocupada per el nucli antic hi ha un total de 4.676 habitatges, que suposen un 17'1% de tots els habitatges de la ciutat. D'aquests edificis, el 57'1% tenen una antiguitat superior als 100 anys. En el nucli antic solament el 3'2% dels edificis tenen menys de 5 anys, i aquestes noves edificacions es localitzen i es concentren principalment en les zones que hi ha hagut una renovació de l'estructura urbana del teixit i en les més properes als carrers més comercials i sectors més terciaritzats, on la rendibilitat de les operacions immobiliàries és major.

El nucli antic de Manresa es troba immers en un accelerat procés de degradació urbana que incrementa dia a dia el complex conjunt de problemes físics, socials i econòmics dins d'aquest sector de la ciutat.

La nostra àrea d'anàlisi de les situacions d'infrahabitatge del Casc Antic de Manresa l'hem concretada en el sector delimitat pels següents carrers :

-c/ Galceran Andreu- Sta. Llúcia – Arcs de Sta. Llúcia – Escodinyes - Sant Antoni – Sant Bartomeu – Aiguadé – Via S. Ignasi – Remei de Dalt – Pla. Hospital – c/ Hospital – Sobrerroca – Pla. Major – Cap del Rec – Pla. Carne – Pedregar – Pla- Pedregar – Plana de l'Om – Born – c/ Sirera – Pl. Gispert – Camp d'Urgell – c/ de la Mel – Pla. Valldaura – Muralla Sant Francesc – Magrané - Barreras – Talamanca - Alfons XII – c/ de les Piques – Vallfonallosa – Baixada de la Creu

SITUACIÓ ACTUAL

a) Població:

Administrativament aquesta zona correspon a les seccions censals 1 i 2 del Dte.1, i a les seccions censals 1 i 2 del Dte.3. En aquesta zona configurada per les seccions censals

esmentades i viuen 3.996 persones que representen el 44'7% del total de la població dels districtes 1 i 2.

Mentre que a nivell global de la ciutat de Manresa, la població de més de 65 anys representa el 20% de la seva totalitat, en les zones contemplades aquests percentatges augmenten notablement, situant-se a uns nivells que oscil·len entre el 27 i el 33% del total de la població de la zona, i en un 67% es tracta de població femenina.

Per aquest motiu, una població en situació de jubilació, no ha de sobtar que els índexs d'atur siguin més o menys semblants als globals de la ciutat – 8% -, exceptuant la secció censal 1 del Dte.1 que es situa en un 9%, i la secció censal 1 del Dte.3 que es situa en un 10%.

La població d'origen estranger que a nivell global de la ciutat representa el 2% del total, en el Dte. aquest percentatge s'eleva a un 7% (la secció 1 d'aquest Dte. presenta un 9% de població estrangera), i en el Dte.2 el percentatge és d'un 4%, però en les seccions censals que formen part de la zona escollida, aquests índexs s'eleven a un 8% en la s.c.1 i a un 7% en la s.c. 2.

Aquestes dades ens configuren les característiques pròpies de la població de la zona estudiada i les diferències accentuades de la globalitat de la població de la ciutat.

b) Anàlisi urbanística i arquitectònica de la situació actual

La tipologia dels edificis i habitatges és la pròpia d'un casc antic. L'entramat dels carrers es caracteritza pels traçats corbs, estretors i encreuaments clàssics dels barris antics que es trobaven emmurallats, de les quals en queden molt poques restes. La geografia ve marcada pels desnivells més o menys pronunciats del territori. El barri està situat en un petit turó, i des dels seus límits permet una visió de la vall del Cardener, Montserrat, etc.

Les cases són en la seva quasi totalitat entremitgeres, i de quatre o cinc pisos d'alçada. Són contades les cases només amb planta baixa o planta baixa i un pis. En molts edificis hi ha solament un o dos habitatges a cada replà, que rarament supera els 40-45 metres quadrats, amb dues (alguna amb tres) habitacions, petita cuina i petit menjador. El bany, si es pot considerar com a tal, té només un W.C., i en no totes un plat de dutxa i lavabo.

L'accés a l'habitatge – les escales – estan en general realment molt deteriorades, no solament el que és l'escala pròpiament, sinó les parets, les baranes. En algunes cases, no gaires, han canviat la porta d'entrada, (perquè doni més seguretat), i normalment sempre està tancada. En aquests casos hi ha timbre, però en la majoria hi trobem una porta – si és que es pot dir porta –

vella i mig trencada, que està oberta i es pot entrar als pisos sense cap necessitat de trucar a l'entrada.

Pel que fa a l'exterior de les cases, són molt poques – potser un parell o tres –en les que s'ha dut a terme una certa reforma, amb una neteja de la façana i poca cosa més. El més normal es veure tots els balcons que donen al carrer plens de roba estesa. Normalment no hi ha usos clars de les plantes baixes, ni comerços, amb excepció dels petits trams arranats.

En el treball de camp realitzat hem pogut detectar algunes característiques que agreugen encara més la situació d'infrahabitatge, com l'absència d'aigua calenta, que no és possible per manca de pressió (la major part tenen subministrament d'aigua pel sistema de ploma i aigua de dipòsit). En més d'un cas es troben pisos que ocupen, per les raons que siguin, un tros del pis del costat, i per aquesta raó no tenen ventilació exterior. Molts pisos tenen energia elèctrica a través de connexions il·legals.

Existeix un Pla d'Actuació Municipal 2.000 – 2003 de Rehabilitació i Habitatge que té com a eix important tota la problemàtica del Casc Antic, però segons hem pogut constatar en les entrevistes dutes a terme, les situacions concretes presenten dificultats molt serioses perquè des de l'Administració Municipal, que no té competències en l'habitatge, es pugui actuar.

3.2.3 VISITA AL BARRI DEL CASC ANTIC DE BALAGUER

INFORMACIÓ PRÈVIA DEL SECTOR

El nucli vell de Balaguer es situa entre el turó de Santa Maria i el riu Segre. Té com a punt central d'articulació la plaça del Mercadal, davant el Pont Nou, on hi arriben els principals carrers del nucli vell: Major, d'Avall, Barri Nou, Botera.

Més enllà d'aquests espais urbans prou coneguts, es tenia coneixement de les dificultats existents en la trama urbana d'origen medieval, per la baixa qualitat dels materials constructius, per un procés d'abandonament i fins i tot en alguns casos d'agressivitat amb els edificis, i per un cert conflicte social.

També es tenia coneixement de la redacció d'un planejament urbanístic per el nucli antic i la voluntat municipal d'impulsar actuacions, tant de rehabilitació com de substitució d'alguns punts concrets de la trama urbana.

SITUACIÓ ACTUAL

a) Població:

La zona que contemplem en l'anàlisi de l'infrahabitatge correspon a la secció tercera del Dte.2 de la ciutat de Balaguer. La població empadronada en aquesta àrea és de 899 persones, que representen el 7'9% del total del dte.2 .

El 9% de la població activa de la zona està en situació d'atur, mentre que tant a nivell de ciutat com del dte. aquesta índex és solament del 7%.

Una de les característiques de la població que marca aquesta zona que contemplem en l'estudi és que es tracta d'una població jove. Mentre que a nivell del dte. la població major de 65 anys és d'un 16%, i la de 0-14 anys d'un 14%, en la zona contemplada aquests percentatges es situen en un 12% de població amb més de 65 anys i d'un 30% la de 0-14 anys.

És també en aquesta àrea on hi trobem els percentatges més alts de la població d'origen estranger. Aquest índex es situa en un 4% mentre a nivell de dte. i ciutat és solament del 2%.

b) Anàlisi urbanística i arquitectònica de la situació actual

La difícil topografia entre la banqueta del riu i el turó on hi ha l'església de Santa Maria és un factor que caracteritza el nucli antic de Balaguer i al mateix temps el condiciona pel que fa als accessos i a l'estabilitat dels edificis i marges del turó. La pobresa dels materials de construcció dels edificis és una altra característica que influeix sobre les condicions d'habitabilitat.

La trama de carrers té origen medieval, i les condicions tortuoses i les pendents li donen un perfil singular en relació a la resta de la ciutat. Es tracta dels sectors situats entre la plaça Mercadal i el turó de Santa Maria (carrers Cerers, Minerva) i els situats al nord de la plaça i per sobre el carrer Major, fins a l'alçada de la plaça San Salvador i, en la part alta, fins el carrer Santa Maria. De la plaça Sant Salvador arrenquen dos carrers cap el nord, el carrer Cuartel i el de Torrent, aquest darrer degut al pas per l'interior del nucli vell del barranc de la Suda de l'Almatà.

L'estat actual de bona part dels edificis del nucli vell és bastant precari, tot i que es poden trobar, com és natural, situacions on el manteniment i la millora s'han produït. Destaca en aquest sentit la dinàmica recent de rehabilitació o construcció de nous edificis en la plaça de Mercadal i entorns, o l'actuació amb habitatge públic a la plaça de Sant Salvador, davant la nova passera

per a vianants sobre el riu, en un intent per ampliar l'accessibilitat al nucli antic i la mobilitat més enllà de la plaça Mercadal.

L'abandonament del nucli vell per una part de la població tradicional és el procés final d'una etapa on s'ha anat abandonant el manteniment dels edificis i habitatges històrics. La substitució de la propietat en alguns casos (referits a població de ètnia gitana) ha suposat un agreujament de l'estat dels edificis i habitatges.

En els entorns dels carrers de la Costa i l'Abadia és on es preveuen en el recent planejament especial les actuacions més intenses, intentant millorar la seva accessibilitat i ampliar els espais públics, tot remodelant una part de la trama medieval amb nous edificis.

La situació més crítica en quan a l'habitatge, però, es produeix en la part final del carrer Cuartel, en el carrer Bernat Gali, sota el Castell de Formós, on hi ha unes edificacions de caràcter barraquista i totalment marginals en relació a la resta del nucli vell.

3.2.4 VISITA AL BARRI DE LA SALUT DE BADALONA

INFORMACIÓ PRÉVIA DEL SECTOR

Parcel·lada als anys 20, la Salut va ser pensada com a segona residència, però amb la forta expansió de la ciutat de Barcelona en aquesta dècada i la posterior industrialització, va acabar acollint el conseqüent creixement demogràfic. Sobretot a partir del 1934 apareixen referències a deficiències d'urbanització: manca de xarxes, carrers fora de norma, etc. La zona més baixa tindrà menys problemes, aprofitant-se del passeig com a eix vertebrador i d'una pendent més suau.

És a la part alta on es generen les situacions més greus. La forta pendent va determinar el dibuix dels carrers, en forma d'espina, i a la vegada el preu dels solars. Com a conseqüència, va condicionar el tipus de població segons la seva capacitat econòmica. Les construccions tenen un caràcter més precari, la gran majoria va començar per autoconstruir unes barraques, normalment en el fons de la parcel·la, esperant millors condicions econòmiques per emprendre l'edificació definitiva. Però quan disposaven de recursos, les famílies acabaven marxant d'aquesta zona buscant millors condicions i, en bona part, la zona alta es va convertir en una zona de pas.

L'ona migratòria dels anys 60 va agreujar la situació amb la sobreocupació dels habitatges. (Índex de creixement 1900-1960: Barcelona ciutat 292; província 273; Badalona 483). A partir de

1965 es va donar pas al procés de permutes que densificarà encara més el barri reemplaçant les cases unifamiliars per blocs. A sota, una vegada acabada la nova construcció, generalment alineada al carrer, es conserva la construcció a l'interior de la parcel·la i encara es van afegint uns altres fins a conformar els passadissos, que poden arribar a ocupar la parcel·la sencera. Es parla de "barraquisme intersticial".

Posteriorment, es van produir varies onades de reocupació d'aquest submercat d'habitatges entre 1982-84 com a conseqüència dels desnonaments, i als anys 90, ara amb una forta especulació lligada a la proliferació de l'economia submergida del taller tèxtil i, en aquests moments, amb el desplaçament d'aquesta activitat cap a Montigalà. El buit s'està omplint per immigrants, provinents sobretot del Magrib, Marroc i la Xina.

SITUACIÓ ACTUAL

a) Població

La zona del Barri de la Salut de Badalona considerada en aquest estudi correspon a les seccions censals 007, 008, 009, 013, 025, 026, 027 i 028, i està ubicada a la part més alta del barri on la pendent és més accentuada.

Segons dades del Padró d'Habitants de 1996, la població del sector és de 9.929, el 59,4% dels habitants de la Salut. La proporció entre homes i dones és molt equilibrada 50,2%-49,8%, com a tot el barri i semblant a Badalona 49,38%-50,6%.

És un sector força jove amb una taxa d'envelliment del 72%, 10 punts per sota de Badalona.

Pel que fa a la població activa, hi ha un 33% de individus aturats, situació més greu que a la resta del barri, 26,3% i que a tota Badalona. El nivell de titulats és molt baix, 2,6%, mentre que al barri hi ha un 3,1% i a Badalona un 7,1%.

Com a conclusió, i encara que les dades segurament no siguin reals en el que concerneix als passadissos, és un sector amb població jove, amb una proporció entre homes i dones bastant equilibrada, on la taxa d'atur és elevada i el nivell de formació baix.

La població estrangera censada és el 1,2%, representació més significativa que a Badalona amb un 0,83%. Més de la meitat provenen del Magrib, el 55,7% i després, de forma més o menys igual, d'Europa (és suposa que sobretot dels països de l'est), d'Amèrica Central/Sud i d'Àsia i Oceania. Però més de la meitat dels estrangers viuen a la zona d'estudi, que és bastant menys de la meitat de la superfície del barri.

Comparant amb Badalona, la major diferència és la presència menys nombrosa de magrebins, 40,68%, mentre que els europeus estan més representats, 20,7%. Aquestes dades semblen contradictòries amb algunes informacions dels tècnics entrevistats: per exemple el 20% dels alumnes del col·legi son procedents del Magrib, Marroc i la Xina, el que suposa una presència d'estrangers més forta.

S'ha d'assenyalar que hi ha una forta oscil·lació de la població, accentuant les característiques de pas del barri per un costat, i per l'altre que no hi ha cap mena de control o registre de la població dels passadissos.

b) Anàlisi urbanística i arquitectònica de la situació actual

Comparant el treball de camp amb l'anàlisi feta el 1989 a l'informe "El Barri de la Salut - Situació i Problemàtica de l'habitatge" es posa de relleu que ni el barri ni la situació de l'habitatge han canviat molt:

"...és un barri residencial on la tipologia dominant és d'eixampla en illa tancada, on els patis solen estar edificats bé amb petits habitatges o bé amb tallers. A la part alta és apreciable una irregularitat quan a alçades, amb habitatges a planta baixa adossats a blocs de planta i 6 pisos amb mitgeres visibles amb un fort impacte visual. La part baixa és una mica més regular, amb una alçada de PB i 2 i PB i 3"

Encara que es va actuar a tot el barri dins del marc del Programa URBAN, això no va tenir cap efecte en els passadissos, simplement perquè el programa era de millora de l'entorn urbà i va partir del principi que aquestes situacions de pobresa ja no existeixen, és a dir, no es pot actuar més enllà de la cara exterior del edifici. Només hi ha un cas de rehabilitació per part de l'Ajuntament, dins del marc de l'URBAN, quan es va obrir un passadís per convertir-lo en carrer.

L'accés als passadissos es fa des dels carrers, sense cap tipus de control, per andrones, que poden ser un pas entre mitgeres o una entrada d'un edifici. A causa de la pendent hi ha escales per tot arreu i a l'interior de les illes les construccions arriben, fins i tot, a ocupar tota la superfície de la parcel·la.

Una vegada a dins dels passadissos la sensació és d'abandonament, el que no sempre és real. El fort grau de rotació dels veïns, la manca de manteniment resultant i la pobre qualitat de la construcció, té com a resultat la degradació visible.

El número d'habitatges per passadís varia. En general són d'un sol pis però van pujant per la muntanya uns a sota dels altres. S'hi accedeix des del passadís i, a algunes, des dels patis dels altres habitatges.

Les construccions són de totxo sense cap tipus de revestiment o protecció, i amb un nivell de concentració que fa difícil distingir les finestres, el que implica una ventilació deficient. Amb les cobertes la situació és semblant.

La dimensió mitjana dels habitatges sol ser de 40 m², molt fragmentats i amb part dels espais sense ventilació. La cuina i el wàter solen estar junts i amb un equipament molt reduït. La dutxa no sempre existeix i hi ha algunes que estan fora de l'habitatge.

El clavegueram, quan existeix, és del tipus fossa sèptica, i les instal·lacions elèctriques són molt improvisades i amb derivacions successives.

c) Síntesis de les informacions directes

De les 107 situacions tipus passadís que es van identificar a 1989, encara n'existeixen uns 70, però no s'ha fet cap altre registre posterior. Els que van tenir solució, en general, és perquè van quedar buits i van ser reemplaçats per nova construcció de promoció privada.

La propietat i la població semblen ser les incògnites més grans. No n'hi ha cap registre i ningú sembla ser capaç de fer una estimació o explicar-ho. El 1989 es va registrar, en un estudi de la Fundació Jaume Bofill, que el règim de tinença de l'habitatge és d'un 72,6% de propietat i el 27% de lloguer. Hi ha un 4% que podríem dir-ne "irregulars".

Els constructors que treballen al barri es queixen que troben difícil vendre els nous pisos amb les queixes per la degradació de l'entorn urbà.

El sector es troba, en aquests moments, immers en un procés d'acollida de població estrangera no identificable i amb una rotació molt elevada, el que empitjora encara més la degradació ja visible. Són freqüents els casos d'aïllament de la població més gran com a resultat de tot aquesta mena de "barreres arquitectòniques".

Del treball de camp realitzat és després que les construccions no tenen el mínim per constituir un habitatge digne i, a més a més, es troben en condicions molt precàries amb uns usos molt dolents. Ni la seva situació urbanística ni el seu estat físic aconsella considerar la possibilitat de la rehabilitació.

3.2.5 VISITA AL BARRI DE LA IMMACULADA DE REUS

INFORMACIÓ PRÈVIA DEL SECTOR

El barri de La Immaculada està situat a ponent de la ciutat de Reus, en la sortida cap a Riudoms. Es tracta d'un barri sorgit en la perifèria de la ciutat, sense continuïtat amb la trama urbana, i basat en un procés d'autoconstrucció. L'extensió del barri arriba fins els marges del barranc de Pedret.

En el context actual de la ciutat de Reus, és un dels àmbits que es consideren més problemàtics pel que fa a les condicions de l'habitatge i la dinàmica social.

Amb la recent construcció de la ronda de ponent, el barri ha quedat situat al costat d'una de les portes d'entrada de la ciutat.

SITUACIÓ ACTUAL

a) Població:

En el barri de la Immaculada de Reus, segons les dades del Padró hi resideixen el 8'4% de la població del dte. 8 de la ciutat.

Es tracta d'una població jove. El percentatge de població de més de 65 anys només és de l'11%, mentre que a nivell de tot el dte. aquest índex s'eleva al 18%, i el percentatge de població que es situa en el grup de 0-14 és d'un 20% i en el dte. tan sols és d'un 12%.

Els índexs d'atur de la població activa són del 10%, tant a nivell del barri de la Immaculada coma nivell del dte., mentre l'índex d'atur global de la ciutat és d'un 8%.

És molt poc notòria la presència de la població d'origen estranger, força més baix que el dte. i el de la ciutat. Només un 1% de la població resident en el barri consta en el padró municipal com a estrangers, mentre que a nivell de dte. aquest índex és del 2%, igual que el que consta a nivell global de ciutat.

b) Anàlisi urbanística i arquitectònica de la situació actual

El conjunt del barri és el resultat de la parcel·lació desordenada de finques agrícoles, amb un resultat confús pel que fa al traçat dels carrers i els espais públics. Actualment l'accés més

important es fa des de l'avinguda dels Països Catalans, a través d'una trama de carrers laberíntica per la seva manca de continuïtats.

El conjunt del barri presenta tipologies variades, des de casetes unifamiliars aïllades, tipus xalet, fins petits blocs d'habitatge plurifamiliar. La tònica general, però, és l'autoconstrucció, amb els problemes qualitatius pel que fa a materials i construcció que se'n deriven.

La part més problemàtica, però, és el sector comprès entre el carrer dels Plàtans i el barranc de Pedret. Es tracta d'un agregat d'edificis i habitatges al que s'accedeix pel carrer situat en el marge del barranc, carrer precari i sense urbanitzar, i del qual pengen un seguit de penetracions que donen accés a un laberíntic complex d'edificis i habitatges, la major part d'ells autoconstruïts i alguns purament barraques. Aquests espais prenen els noms de carrer Alegre, Migdia, Ponent, Mistral, Sud.

3.2.6 VISITA AL BARRI DE LA MINA DE SANT ADRIÀ DE BESÓS

INFORMACIÓ PRÉVIA DEL SECTOR

El Barri de la Mina va ser una promoció del Patronat Municipal de l'Habitatge, construït entre 1972 i 1974. Per assolir els objectius de Barcelona d'eradicar el barraquisme i, com a continuïtat de l'experiència del barri veí del sud-oest del Besòs, es va aplicar el model d'edifici massiu per generar un ampli espai públic, amb referències al model urbanístic de la Carta d'Atenes.

Des del principi, el barri es va convertir en una illa, tant pel que fa a la relació amb els barris més propers com amb la resta del municipi. Les barreres són tant de caràcter físic: ronda litoral, via del tren, riu i terrenys no urbanitzats, com de caràcter social: origen del col·lectiu (gitanos i barraquistes), delinqüència i successiva marginació...

A més de l'origen del col·lectiu, una altra característica diferenciadora de les "dues Mines", la vella i la nova, va ser les condicions d'accés a l'habitatge. Mentre que per la Mina Vella hi havia una quota inicial d'accés, per la nova no n'hi havia cap.

Mai es va considerar cap tipus de pla d'inserció social i l'administració de les zones col·lectives, que sempre s'ha fet des del Patronat Municipal de l'Habitatge, el que va agreujar la manca de responsabilitat del col·lectiu que, més a més, no portava cap hàbit d'habitatge vertical.

Tot això va generar, des del principi, una forta percepció social negativa del barri, no tan sols des de fora com des de dins i sobre si mateix. Avui s'ha arribat a l'extrem que els proveïdors de

serveis (com el manteniment dels ascensors) no accepten encàrrecs al barri. Fins i tot va ser difícil trobar constructores per respondre als concursos d'obra pública.

SITUACIÓ ACTUAL

a) Població

L'estudi fa referència als blocs de la Mina Nova, seccions censals 001, 002, 003, 004 i 006 del Municipi de Sant Adrià de Besos.

Segons dades del Padró d'Habitants de 1996, la població del sector és de 6.982, el 21% dels habitants de Sant Adrià de Besòs, amb una proporció entre homes i dones equilibrada 51%-49% en el total del barri i semblant al municipi, 49%-51%.

És un sector força jove, amb una taxa d'envelliment del 34,6% inferior al total del barri, 58,9%, i molt més baixa que el municipi, que és del 74,4%. Una taxa d'atur del 54,6% encara més elevada que el barri, 48%, i que el municipi, 31,7%, i un nivell de titulats molt baix, 0,7% (1,1 al barri i 5,6 al municipi), confirmen les dades que em recollit a la visita.

La població estrangera, el 0,32%, és un grup molt poc representatiu. La mateixa representació es veu a tot al barri, 0,51%, i al municipi, 0,82%.

A l'estiu es verifica una pujada significativa de la població, que es fa molt visible per exemple, a la recollida de la brossa. Una explicació possible seria la manca d'hàbits de vacances de la població. Com no es desplacen, la família els visita. Potser es verifiquen també moviments de població relacionats amb feines temporals a França.

Un factor que es veu molt clar a tota la estadística del barri és que els carrers de Venus i Saturn són el grup més problemàtic, després la resta de la Mina Nova i al final la Mina Vella.

b) Anàlisi urbanística i arquitectònica

El conjunt té 11 blocs, més o menys idèntics ja que varia la mida, amb una superfície total edificada de 18.000 m², (espai edificat 28,5% del solar; carrer i aparcament 20%; espais lliure 51,5%). Inicialment es van construir 2.152 habitatges, 7 escoles bressol, 2 escoles, 1 centre cívic i una comissaria de policia. Avui el nombre de habitatges es 2.721.

El problema de l'espai públic no és tant la seva dimensió com el seu tractament i nivell de conservació/vandalisme. L'òbvia dificultat en el manteniment va justificar la duresa del materials i

la manca d'elements naturals o de mobiliari urbà. Són molts els fets anecdòtics que es podrien relatar, com les sis hores de vida que van tenir les papereres que es van posar.

A la planta baixa dels blocs hi havien porteries i botigues, però poc a poc es van fer acords amb els veïns i els van convertir en habitatges. Les botigues que es van quedar són en plena decadència perquè, a més a més de la situació general del barri, els comerços es troben fora d'ordenació, és a dir, no es permet fer cap altre tipus d'inversió que no sigui manteniment. Així només hi resten bars, 2 bancs, 1 joieria i dues farmàcies per tota aquesta població i amb aquestes característiques!

Els tipus de problemes de manteniment dels edificis tenen a veure amb les formes de vida gitanes. Hi ha una clara dificultat d'adaptar uns modes de vida a l'aire lliure a un espai tancat. Aquí surt un altre vegada el tema de manca de programes inicials d'educació social, malgrat en aquests moments els serveis socials de l'Ajuntament sí tenen programes d'aquest tipus en marxa.

La tipologia dels edificis tampoc no ajuda. A la Mina Vella per cada escala hi viuen 10 veïns, a la Nova 40, el que fa impracticable que es coneguin, trobin o adquireixin hàbits de gestió comunitària. En aquests moments hi ha un Programa de Sensibilització de Comunitats de Veïns, compartit entre l'Ajuntament i el Pla de Besòs i subvencionat per el Departament de Benestar Social. S'organitza per escales, per temes de neteja i manteniment amb l'objectiu de crear una dinàmica de gestió (inclòs la nominació d'un president), però que no té responsabilitat civil.

No s'ha plantejat cap canvi de gestió de la comunitat de propietaris per no castigar els que han regularitzat la seva situació i paguen les seves quotes. Aquests es veurien obligats a aguantar el 20,6% de mitjana de morositat (varia entre l'11 i el 36%, es considera morositat quan hi ha un retràs superior a 3 mesos o una manca total de pagament de quotes), i per un altre costat, ho assumirien com si els abandonessin. S'han invertit, fins ara, milions en la reparació de façanes, cobertes i baixants i els veïns no estan acostumats a pagar i, ara, es fa difícil que assumeixin aquestes responsabilitats.

Així, es podria dir que cada escala i comunitat de propietaris és el reflex de la combinació, amb distintes proporcions, d'aquests elements, traduït a millor o pitjor estat i apropiació de l'espai comunitari.

Hi ha una sensació una mica anecdòtica sobre els estudis que s'han fet el barri. N'hi ha molts i les crítiques són per la manca de treball de camp i generació d'expectatives que mai es satisfan. Hi ha un estudi del CIREM que sembla haver fet un treball de camp, però ens diuen que no. A

canvi, el que està realitzant la Fundació Pere Tarrés sí que ho ha fet, però encara no està conclòs.

Es curiós verificar que es parla molt d'enderroc dels edificis, però a canvi, no s'ha fet cap estudi sistemàtic sobre la seva condició física i sobre l'estat real dels habitatges, és a dir, de fet això no sembla ser el problema principal. No obstant, en aquests moments s'està elaborant un Pla Especial que haurà de tornar a formular les respostes urbanístiques als problemes existents.

c) Síntesi de les informacions directes

La problemàtica de la inseguretat al barri i el nivell de delinqüència són les formes externes visibles d'una realitat més complexa. (2 persones mortes a trets el darrer any, per exemple). Tot i que hi ha una comissaria de policia al barri, ens diuen que funciona amb "horari de botiga". Dóna la impressió com si acotant el problema a dins del barri fos una forma de controlar-lo i de no afectar altres barris.

Ens comenten que es fa indispensable trencar la percepció "d'illa" que el barri té, tant des de dins com de fora i permeabilitzar-lo físicament i a nivell de població. Aquesta discontinuïtat entre el barri i la ciutat genera una manca de responsabilització mútua que cal superar.

Les dades sobre absentisme electoral i escolar, analfabetisme, criminalitat i delinqüència o atur, deixen molt clar el perfil marginal del col·lectiu de veïns de la Mina Nova. Els entrevistats ens repeteixen que el problema no són els habitatges, si no els espais col·lectius, i els veïns expliquen la vergonya de portar algú de fora a casa seva, i que si haguessin d'anar a qualsevol altre lloc amb els mateixos veïns no hi n'anirien.

El Pla del Besòs valora positivament les dades que té sobre la transició de la propietat, regularització de morositat, i la millora progressiva en el manteniment d'elements comuns, el que sembla indicar que hi ha un canvi, tot i que lent. El 83 % de la propietat ja és privada.

La manca de coordinació entre institucions porta a un desaprofitament de mitjans i eines existents, gestionar és el repte

3.2.7 VISITA AL BARRI DE FONT DE LA PÓLVORA DE GIRONA

INFORMACIÓ PRÈVIA DEL SECTOR

És realment un barri perifèric de la ciutat, situat a la sortida de Girona tocant a la carretera direcció Sant Feliu. La seva configuració és similar als barris de La Mina o de Sant Roc de Badalona, però d'unes dimensions molt més reduïdes.

Els seus orígens son els inicis dels 70, fruit de l'“Obra Sindical del Hogar”. Aquest barri es va construir per eliminar el barraquisme de les zones del Polvorí. Els veïns de les barraques, essencialment gitanos varen ser traslladats cap aquests habitatges.

Actualment ADIGSA està portant a terme una rehabilitació de façanes com en molts altres barris de Catalunya. El barri estava molt deteriorat. Aquesta rehabilitació fa que les cases, externament, es vegin arreglades i netes, fins i tot les entrades i les escales. La infraestructura dels habitatges i els seus equipaments son els normals dels habitatges de l'OSH.

Són 500 habitatges, dels que més d'un centenar estan ja amortitzats. De la resta, més de 200 estan encara en procés d'amortització, i les adjudicacions que es fan actualment són en règim de lloguer.

SITUACIÓ ACTUAL

a) Població

En el barri de la Font de la Pólvora, segons les dades del Padró del 1996, hi viuen 1.051 persones que representen el 32,1% de la població del Dte.1, al que pertany el barri.

És una de les zones de la ciutat on hi trobem els percentatges més baixos de persones de més de 65 anys. Mentre a nivell global aquest grup de població representa el 15%, en el barri de la Font de la Pólvora aquest percentatge es situa en el 4,6%. Aquest rejuveniment de la població queda encara més marcat si es contempla el grup de població de 0-14 anys, que en el barri de la Font de la Pólvora és el 31%, mentre que a nivell de Dte. i ciutat és del 17%.

La situació d'atur afecta a un 48,9% de la població activa. Aquest percentatge és molt més alt si contemplem la globalitat del Dte., on es situa en el 12%, mentre que a nivell global de la ciutat de Girona és del 7%. La presència de població vinguda de fora – estrangera – és molt poc notòria en el barri de la Font de la Pólvora. Segons les dades de les que disposem es tracta d'un 3% de la població empadronada, igual que a nivell de Dte. i ciutat.

b) Anàlisi urbanística i arquitectònica

El problema real és social. El 80% dels veïns són gitanos. Les persones més normalitzades del barri marxen i deixen els pisos buits. N'hi ha unes quantes de buides i des de l'Ajuntament es vigila que no les ocupin "els parents", ja que es donen processos de venda il·legal, i així fa que ens trobem amb un problema de il·legalitat permanent.

S'està portant a terme un Pla Integral del barri en el que hi col·laboren la FAVIC, (6 milions) l'Ajuntament (10 milions) i la Generalitat (10 milions). Aquest Pla el planifiquen els components de la Taula (representants de les diferents entitats) i les Administracions actuen en funció del que aquesta taula determina. L'Ajuntament ha invertit molts diners fent equipaments: pavelló esportiu, centre cívic, escola bressol...

La Font de la Pólvora, per la seva ubicació geogràfica es un barri molt buscat per la "il·legalitat permanent", pel tràfec clandestí, etc.

"Quan qüestionem aquests habitatges de fa més de 25 anys i que s'han convertit en guetos, més d'una vegada hem pensat que la solució seria enderrocar-los. Però, voleu dir que no faríem el mateix de fa 25 anys enrera quan van voler solucionar el problema del barraquisme i varen construir aquests nuclis? Tenim la impressió que repetiríem el mateix procés." (Amadeu Mora)

3.2.8 VISITA AL BARRI DE CAN TUNIS DEL PORT- ZONA FRANCA BARCELONA

INFORMACIÓ PRÈVIA DEL SECTOR

El barri de Can Tunis, situat al peu del cementiri de Montjuïc, està pràcticament aïllat de la ciutat, doncs limita al nord-llevant amb el Port i a sud-ponent pel polígon industrial de la Zona Franca i el tram d'autopista de la Ronda del Litoral. Tan sols s'hi accedeix des de l'esmentada autopista o des del túnel que hi passa per sota. Disposa d'un sol autobús, el 38, que transporta majoritàriament ionquis, gratuïtament, a un dels mercats de droga més importants del país. A peu, s'ha d'efectuar un desplaçament de més d'un quilòmetre per trobar el primer nucli residencial de la ciutat, el barri de Nostra Senyora del Port.

Com a barri, actualment sols hi resten els habitatges construïts a finals dels anys setanta per l'Ajuntament de Barcelona amb l'objectiu d'allotjar les famílies gitanes de les darreres barraques del barri. En un altra època, Can Tunis era una zona apreciada de la ciutat. Una zona de platja,

de pescadors i on va arribar a existir un balneari i un hipòdrom. Però es converteix a partir dels anys cinquanta en un espai de barraquisme, marginació i terra de ningú en paraules d'en Basilio González, autor de diferents llibres sobre els barris de Nostra Senyora del Port- Zona Franca.

Aquest procés de transformació fa que a Can Tunis s'arribin a aixecar fins a 700 barraques. La primera solució de l'Ajuntament per eradicar aquest barraquisme és traslladar els seus habitants als habitatges del nou barri de La Mina.

A l'any 1974 encara quedaven seixanta famílies vivint en barraques. Per a donar-los allotjament es va construir en època dels alcaldes Massó i Viola un primer grup d'habitatges, actualment ja enderrocat, i l'actualment existent que ha estat l'objectiu del nostre treball de camp.

És el barri nou de Can Tunis, que fou inaugurat a finals dels anys setanta per l'alcalde Socias. Tenia 48 habitatges unifamiliars, de dos- tres nivells, i pati. A nivell d'equipaments comptava amb una escola, un centre comunitari i locals comercials. Va ser premi FAD d'arquitectura.

Aquest grup d'habitatges formava part d'un programa municipal per a la inserció de les famílies gitanes que, més a més d'abordar el projecte i construcció dels nous habitatges, contemplava els serveis d'ensenyament i sanitat.

Pocs anys després de la seva inauguració, a principis dels anys vuitanta, el programa perd força i la crisi econòmica coincidint amb aquest període comença a fer els seus efectes. La manca de treball és més acusada en una economia precària com és la gitana. La venda de droga, i amb ella el consum, és l'inici del procés de degradació i marginació d'un barri que ja va néixer segregat de la ciutat.

Avui, les condicions són de total amuntegament. De les 48 famílies inicialment existents s'ha passat a un centenar. Aquest més que doblar la població resident, ha donat pas a l'ocupació dels locals comunitaris i comerços, de bona part dels patis i s'ha envaït la via pública amb ampliacions o nous habitatges d'autoconstrucció.

Hi ha una manca de control de tot aquest procés. Per a l'ús dels habitatges no es paga absolutament res però tampoc hi ha cap manteniment dels edificis per part de l'Ajuntament. Alguns habitatges presenten esquerdes considerables a la façana. Tot l'espai públic està abandonat i degradat.

El futur del barri

“ Can Tunis desapareixerà proximitament del mapa barcelonés sin deixar rastre. El àrea de descampados y vivendas compredida entre el puerto y la Ronda del Litoral, uno de los focos de tràfico de drogas en la ciudad, dejarà de ser una pesadilla para las fuerzas policiales y los vecinos de la Zona Franca para pasar a convertirse en un terreno portuario...”

*“El realojamiento de las aproximadamente cien familias que en la actualidad habitan las viviendas de Can Tunis nuevo estará **“garantizado”** ya que el convenio¹⁷ contemplará este punto, destacó ayer el primer teniente de alcalde Xavier Casas. El Ayuntamiento todavía no sabe donde instalará a los afectados, aunque se descarta totalmente **“el traslado del barrio”** y, con toda probabilidad, se realizarán alojamientos de forma individual. El representante municipal apuntó que, **“posiblemente, el ayuntamiento y la APB compartirán el coste”** de los traslados, a los que accederán los residentes legales”. (El Periódico 15-01-2000).*

Avui, un any després, el barri segueix dempeus i sense més notícies.

SITUACIÓ ACTUAL

a) Població

L'actual barri de Can Tunis té 550 veïns segons el Padró d'habitants de 1996.

La seva població és eminentment jove, molt jove. El 40 % tenen menys de 15 anys, el 32% entre 15 i 29 anys, mentre que tant sols un 2,4% supera l'edat dels 65 anys.

Les mateixes xifres referides al conjunt de Port- Zona Franca són, respectivament, del 15%, el 23,4% i 14%, les edats joves amb percentatges clarament inferiors i la darrera, referida a la gent més gran de 65 anys, netament superior.

Si la comparació es fa amb el conjunt de Barcelona, encara és més notable el fet diferencial del barri de Can Tunis doncs, en relació als infants, hi ha 28 punts de diferència (40% sobre 12%), més de deu punt en relació als joves i, en sentit contrari, el percentatge de població gran és 18 punts superior.

Com conseqüència, la taxa d'envelliment reflecteix aquesta estructura d'edats i se situa en un 6 % quan la de Port- Zona Franca és del 90 % i la de Barcelona del 172 %.

La proporció entre dones i homes és favorable als segons, el 51,6% (Barcelona 46,7%).

---

¹⁷ Entre l'Ajuntament i l'Autoritat Portuària de Barcelona (APB).

La taxa d'atur de Can Tunis és molt alta, el 32,8%, dotze punts per sobre que la mitjana de Barcelona que és el 20,6%, i similar a la de Ciutat Vella, 30,6%.

Entre els 550 veïns censats tan sols hi ha una persona titulada

Sent com és el barri de Can Tunis un assentament de població gitana tant en el seu origen com en la seva posterior evolució, no és gens estrany que sols hi figurin censades tres persones estrangeres.

b) Situació urbanística

L'operació urbanística que ha de donar pas a l'enderroc del barri es basa en una modificació del Pla General Metropolità de Barcelona que requalifica les 54 hectàrees de l'àrea de camps i habitatges compresa entre el port i la Ronda del Litoral, per passar a ser Zona Portuària, compensant la zona verda que desapareix en tres àrees del mateix barri del Port- Zona Franca.

La empresa pública Regesa és la responsable de gestionar el trasllat de la gent de Can Tunis en un termini que es preveu finalitzi l'any 2003.

3.2.9 VISITA ALS BLOCS DE CAN GARCIA DE MANLLEU

INFORMACIÓ PRÈVIA DEL SECTOR

Els blocs de Can Garcia són un conjunt d'habitatges projectats d'una sola mà i construïts d'un sol cop a mitjans dels anys seixanta, i estan configurats per sis escales de veïns de deu i onze plantes agrupades en dos conjunts de tres, amb un espai entre blocs de caràcter privatiu. Estan situats en la perifèria nord de Manlleu, i malgrat ser una actuació puntual, el seu impacte visual és molt gran per la gran alçària que tenen, destacant molt per sobre el perfil de la ciutat.

En el context del barri de l'Erm, els blocs de Can Garcia són "el problema", no solament a nivell urbanístic, si no sobretot a nivell social i de seguretat ciutadana. Aquesta situació afecta a 256 habitatges i més de 800 habitants en els blocs. El procés de degradació es va iniciar a finals dels anys vuitanta. En aquell moment, els pisos de Can Garcia, que s'havien adquirit per unes 600.000 ptes. (dels anys seixanta), es venien al voltant dels quatre milions, és a dir, estaven dins d'un cert mercat normalitzat. En aquests moments, es pot comprar un pis per 1,2 milions, i s'ha de fer en efectiu per que les entitats financeres no donen crèdits hipotecaris.

S'ha produït un procés de substitució social, sobretot amb població del nord d'Àfrica (magrebins) i una part de població d'ètnia gitana. La dinàmica d'aquesta substitució de la població ha portat a que els blocs de Can Garcia tinguin actualment una certa consideració de gueto, que en el context del barri de l'Erm comporta agreujar els dèficits socials i urbanístics del barri.

SITUACIÓ ACTUAL

a) Població:

La secció censal on hi trobem ubicats els blocs de Can Garcia, correspon a la 3 del Districte 3 de Manlleu. Segons el Padró del 1996 resideixen en aquesta secció censal 2.472 habitants, que representen el 39'6% de tota la població del districte 3.

És en aquesta zona del municipi on hi trobem els percentatges més alts d'atur. Mentre a nivell global de municipi l'índex d'atur es mou als voltants del 7%, en la zona dels blocs de Can Garcia, aquest índex puja fins al 10%.

És també en aquesta zona on hi trobem els índexs més alts indicadors de la presència de població jove. Mentre que a nivell global del municipi la població major de 65 anys és de l'ordre del 16% - i la població de 0-14 anys també del 16% - a nivell del Districte aquests índexs són del 13% de població de més de 65 anys i del 19% de 0-14 anys , en la zona on estan ubicats els blocs de Can Garcia aquest rejueniment de la població s'accentua. Només, segons les dades del Padró, un 10% de la població té més de 65 anys, mentre que la de 0-14 anys té un índex del 21%.

La població d'origen estranger, que es suposa que consta com a tal en el padró municipal, és d'un 3% en la secció censal on hi trobem els blocs de Can Garcia, mentre que a nivell de dte. aquest índex s'eleva al 5%.

b) Anàlisi urbanística i arquitectònica de la situació actual

Els edificis configuren el que es coneix com a blocs de Can Garcia estan situats entre els carrers Batlle Garcia Estrada i Mossèn Aulet, en aquest darrer cas, davant el Parc de l'Erm. Són dos conjunts de tres edificis, el que fa de tester amb planta baixa i deu plantes pis, i els altres dos amb onze plantes pis. Cada bloc té quatre habitatges per replà, és a dir, que en total hi han 256 habitatges, a més dels locals en planta baixa.

El règim de tinença és en propietat horitzontal, és a dir, es tracta de comunitats de veïns amb 40 ó 44 propietaris d'habitatges, a més dels propietaris dels locals. Aquesta dimensió de les comunitats i la dinàmica dels residents fan molt dificultoses i sovint inviables en la pràctica les actuacions de manteniment i millora que els edificis requereixen, agreujant-se així el seu deteriorament.

Són edificis amb uns dèficits constructius i funcionals importants. Les escales tenen una amplada molt reduïda, inferior al que actualment es considera acceptable. Hi ha ascensors, però la impossibilitat del seu manteniment per part d'unes comunitats de propietaris tant grans fa que estiguin abandonats. Les condicions de seguretat pel que fa a evacuació i contra incendis són precàries o nul·les, agreujades per la presència d'instal·lacions generals com les calderes de calefacció ventilant directament per l'escala. Aquesta situació ja va ser posada de relleu per un informe de bombers de 1982.

Com a resultat de tot això, els habitatges més deteriorats per abandonament o ús inadequat són els de les plantes més altes dels blocs, els pisos del vuitè en amunt.

Els habitatges dels blocs de Can Garcia són actualment lloc de pas pels mateixos immigrants, que busquen en altres indrets, fins i tot propers, habitatges amb millors condicions, sobretot pel que fa als elements comuns.

3.3. Síntesi dels sectors estudiats

Una lectura atenta de les següents Taules- síntesi, ens situa en el context d'infrahabitatge contemplat en l'estudi. Malgrat que aquesta concreció contempli un nombre reduït de situacions, les característiques de cada una són plenament extrapolables a moltes altres situacions d'infrahabitatge ubicades en sectors similars en el conjunt de Catalunya.

Els nuclis antics venen fortament marcats per la presència de col·lectius de persones més grans de 65 anys, i també és on hi trobem els percentatges més alts de població "estrangera". L'índex d'atur també és notable, però curiosament en els nuclis on els percentatges de població de més de 65 anys és més notori lògicament el total de població en atur disminueix, per la senzilla raó de que el col·lectiu de població en edat laboral és més reduït. El nucli que més trenca aquestes característiques és el sector contemplat de Ciutat Vella de Barcelona on ens trobem amb un índex d'atur de quasi el 35%. Una de les característiques remarcables de la població d'aquests sectors és el baix nivell d'instrucció.

Generalment són sectors urbanísticament deteriorats i alguns amb una situació urbana molt degradada, o com a mínim amb la presència d'edificis i d'habitatges molt precaris.

Les situacions d'infrahabitatge en els sectors de promoció pública varien en funció de si s'hi ha portat a terme actuacions de rehabilitació o remodelació per part de l'Administració. Aquest factor és determinant per millorar molts dels aspectes en les zones poligonals de construcció pública. Però a la vegada depèn també, com en la majoria de situacions d'infrahabitatge contemplades, de la conservació i cura que tenen els residents. A diferència dels nuclis antics, tot i que la presència de població estrangera també hi és present, el nombre és molt menor. Les característiques de la població que hi resideix són molt diferents de la que trobem en la població dels nuclis antics. Els índexs d'envelliment generalment són baixos, però en canvi les taxes d'atur són molt elevades, superant amb escreix els índexs elevats que es poden trobar en altres zones. La població d'ètnia gitana és un dels punts que cal tenir present en alguns d'aquests sectors, fet que els caracteritza d'una manera molt significativa.

El sector contemplat com exemple de polígon privat – els blocs de Can Garcia de Manlleu –, no es pretén que sigui el paradigma de totes les promocions privades, però sí que és un exemple a contemplar i segurament que en altres llocs podríem trobar situacions similars. Aquests blocs són l'expressió pura i dura de l'especulació: des de la mala qualitat del material, fins a l'absència de la mínima seguretat. Són habitatges que normalment han servit de plataforma d'aterratge de les immigracions dels anys 60 que posteriorment han pogut accedir a situacions millors, i el fet de ser propietaris d'aquests habitatges, els lloguen o venen a col·lectius nous vinguts o d'ètnies com la gitana. La conflictivitat "social" és una de les característiques d'aquests sectors. Les taxes d'atur presenten uns índexs molt elevats, i els nivells d'instrucció venen molt marcats per l'anomenat analfabetisme funcional o estudis primaris incomplets.

Un darrer aspecte que hem contemplat són les anomenades "extensions suburbanes". En la majoria d'aquestes situacions d'infrahabitatge ens trobem amb sectors o nuclis urbans que són com un enquistament dins el medi, fruit de l'autoconstrucció dels anys 60 sense que es tingués en compte cap normativa urbanística. Tan es poden trobar en ple nucli urbà, com en les perifèries de les ciutats. En alguns casos la rotació de població és bastant alta i amb unes taxes d'atur elevades, a la vegada que ens podem trobar en altres llocs on siguin importants els col·lectius de persones de més de 65 anys que per les causes que sigui fa anys que viuen allà (van autoconstruir-se la vivenda), i malgrat la precarietat de les condicions d'habitabilitat s'han arrelat en aquell territori. La presència d'immigració estrangera és poc significativa i els nivells d'instrucció de la població són normalment molt baixos.

4.

L'habitatge és un dels punts que normalment marca una situació de desigualtat. Es viu allà on es pot que no és sempre allà on es voldria. Les desigualtats socials, a partir de tenir en compte l'habitatge, són fruit de que al darrera hi ha una carència econòmica que és la que produeix, generalment, qualsevol altre tipus de desigualtat. És la capacitat econòmica la que determina les possibilitats de les persones de situar-se en el mercat i d'assegurar un mínim d'integració a les pautes que marquen la dinàmica de la integració social.

El treball realitzat per EARHA pretén assenyalar aquestes desigualtats socials, les que es deriven de les condicions de l'hàbitat, tot hi detectant les situacions d'infrahabitatge existents en determinats barris i sectors de la geografia de Catalunya.

En una primera fase, s'han localitzat un centenar de "barris amb problemes d'habitatge" (veure Taules 1 a 4 del punt 2.4, pàgina 28), els quals s'han agrupat segons les següents formes urbanes: Nuclis històrics, Barraquisme, Extensions suburbanes, Urbanitzacions marginals i Polígons. Posteriorment, s'han analitzat en detall nou sectors d'altres tants barris, com exemples que responen a les diferents formes urbanes contemplades i a la seva distribució territorial (veure capítol 3).

Les conclusions de caràcter general que es desprenen del conjunt de l'estudi són:

- A) L'existència de "situacions d'infrahabitatge", és a dir, situacions físiques tant dels habitatges com dels edificis i de l'entorn urbà, que es poden catalogar com d'obsolescència, derivades de la permanència o agreujament de les seves condicions inicials. Aquesta valoració afecta als aspectes físics i urbans, i es deriva del discurs fet sobre els sectors històricament senyalats, i dels enunciats en les entrevistes i buidats de premsa realitzats en el marc d'aquest treball, així com de les visites fetes als sectors seleccionats.
- B) La importància dels "processos d'infrahabitatge", resultants de dinàmiques de degradació dels habitatges, edificacions i entorns urbans, que normalment es relacionen amb: la posició territorial dels barris; les característiques socio-econòmiques dels residents; les dinàmiques que introdueixen alguns grups ètnics concrets; els processos de substitució de la població; l'abandó del manteniment que aquests entorns urbans, edificis i habitatges requereixen de manera periòdica, més encara quan es parla de sectors que en general tenen dèficits des del seu inici.

- C) El nombre de "situacions d'infrahabitatge" ha disminuït però no ha desaparegut i la localització d'aquestes situacions, tot i existir realitats enquistades, són més disperses i puntuals. Sens dubte la inversió pública, el control del territori, i, més recentment, la inversió privada, hi han jugat un paper important en tota aquesta dinàmica i d'entre aquestes actuacions, la més significativa, amb diferència, ha estat la inversió pública en les seves dues vessants: la primera, d'acció directa per resoldre problemes d'habitatge, tot i que en alguns casos ha resultat contraproductiu al generar noves situacions conflictives; la segona, actuant en l'arranjament urbanístic de les zones més deteriorades i en la creació de serveis i equipaments.
- D) Per altra part, s'estan originant nous processos de degradació pels que no hi ha instruments suficients, o no s'apliquen els que hi han per part de la administració, que ajudin a pal·liar o evitar el problema. Els submercats de l'habitatge creixen per una sobre-explotació i sobreocupació del parc construït. D'una banda hi ha propietaris disposats a llogar habitatges sense formalitzar contractes i sense els mínims d'habitabilitat (sobre-explotació), i d'altra, hi ha una demanda d'allotjaments, especialment d'immigrants, que han d'acceptar aquestes condicions per aconseguir un preu assequible i, a la vegada, compartir el lloguer amb altres immigrants tot i generant la sobreocupació dels habitatges.
- E) Tanmateix, a aquests problemes s'hi pot afegir la crisi originada per les patologies constructives, especialment la aluminosi, que pateix una gran part del parc d'habitatges construït els anys seixanta i que sols s'ha solucionat parcialment. Com també s'hi pot afegir, en un altre ordre de conclusions, una bona part del parc d'habitatges més antics que progressivament es distància cada cop més dels estàndards que qualifiquen un habitatge mínimament digne.
- F) La informació que es disposa a nivell d'estadístiques oficials sobre l'estat del parc d'habitatges i d'edificis depèn dels censos que es realitzen cada deu anys. Si no es disposa d'unes dades més actualitzades, si aquestes són clarament insuficients per detectar els problemes de deteriorament i si no es relacionen amb les dades procedents dels padrons i censos de població, difícilment es podran decidir polítiques "realistes" que s'encaminin a la millora del parc d'habitatges. Aquestes insuficiències estadístiques fan pensar que no existeix una voluntat des de la política d'habitatge per intervenir de forma àmplia, continuada, i que s'anticipi als processos de degradació, a l'existència d'infrahabitatges i a l'allotjament marginal de les persones que no tenen sostre on viure.

- G) La mateixa existència de problemes d'infrahabitatge en un nombre important de barris d'arreu de Catalunya, problemes que també són presents atomitzadament en el conjunt del parc d'habitatges, fan palès que els recursos que es destinen a la rehabilitació i renovació urbana, als edificis i habitatges, són insuficients per resoldre el problema.

Deixant a banda el parc d'habitatges públics al que s'hi han destinat quantitats importants de recursos, aquesta mancança es posa de manifest sobretot en el parc privat, on influeix de manera determinant la voluntat dels propietaris en dotar als habitatges d'uns nivells dignes d'habitabilitat i invertir en el seu manteniment, i que no ha tingut tampoc una resposta suficient des de la política d'habitatge.

En relació a les reflexions sobre aquests problemes, cal situar les següents propostes, per tal de donar respostes a les situacions existents i també per evitar les que potencialment es poden produir a curt i mig termini:

- 1 Acordar una política d'habitatge compromesa en la millora urbana dels barris a través d'actuacions de remodelació i rehabilitació que afrontin de manera prioritària la solució dels problemes d'infrahabitatge existents. Es requereix una acció decidida de les administracions públiques en les situacions de l'infrahabitatge, més enllà de les que s'han dut o s'estan portant en terme en els parcs d'habitatges públics.

Així mateix, una política d'habitatge que contempli la necessitat d'actuar en les situacions d'infrahabitatge de caràcter puntual, fins i tot en àrees urbanes normalitzades, i que es manifesten a través dels components socials i econòmics del problema.

- 2 Elaborar un Programa d'Inversions plurianuals que coordini les diferents administracions i disposi de recursos econòmics suficients per a:
  - a) Construir nous habitatges i adquirir habitatges de segona mà per allotjar, en règim preferentment de lloguer, els ocupants dels infrahabitatges, tant dels detectats com els que es poden derivar d'una explotació del cens del 2001.
  - b) Desenvolupar actuacions adreçades als col·lectius que viuen en infrahabitatges o no tenen sostre on viure: d'inserció social com la població d'ètnia gitana i immigrants, i d'assistència als grups socials en situació límit com la gent gran, nens del carrer, etc.
  - c) Gestionar i fer un seguiment dels habitatges adjudicats pel Programa.

Aquest Programa caldrà revisar-lo periòdicament i ha de tenir un caràcter estable per tal de garantir la continuïtat en l'acció doncs el sistema econòmic de lliure mercat, per si sol, tendeix a reproduir les situacions i els processos d'infrahabitatge.

- 3 Desenvolupar la Llei de l'Habitatge de 1991, o una nova Llei si es considerés que cal actualitzar-la, per poder orientar millor l'actuació pública i per exercir un rigorós control de l'habitabilitat dels habitatges i el manteniment dels edificis, en la línia genèrica que ja estableix l'actual redactat de la Llei (articles 30 i 37).

Aquest desenvolupament legislatiu ha d'orientar el foment públic de l'habitatge per facilitar als ciutadans l'exercici del dret constitucional a gaudir d'un habitatge en condicions de dignitat, habitabilitat i adequació, facilitant-ne l'accés a persones o grups en situacions d'específica dificultat, millorant la qualitat dels habitatges i de llur entorn, i adequant-ne el seu cost a la capacitat de renda de les unitats familiars.

Així mateix, l'administració ha de vetllar pel compliment dels deures d'ús i conservació dels habitatges per part dels propietaris i usuaris, d'acord amb llur destinació i tot garantint el nivell d'habitabilitat. No obstant, la responsabilitat dels abusos i situacions indignes dels habitatges que no son de titularitat pública és dels propietaris i, en algunes situacions determinades, dels propis usuaris.

Es tracta de partir de les formulacions genèriques que ja estan en la legislació actual i que posteriorment han tingut un insuficient desplegament, com ho demostra la permanència dels problemes d'infrahabitatge.

- 4 Cal desenvolupar polítiques orientades a prevenir la reproducció o creació de nous problemes d'infrahabitatge. En un primer pas, assumint l'existència del problema i creant els instruments per a la seva detecció, quantificació i avaluació. Disposar de dades fiables sobre la dimensió i dinàmica del problema és fonamental per a formular les polítiques de resposta.

El desenvolupament d'una cultura preventiva ha de portar al desplegament d'instruments i recursos per anticipar-se als processos de degradació que acaben consolidant situacions d'infrahabitatge, com per exemple està passant actualment en algunes parts del parc d'habitatges privat en àrees perifèriques construïdes els anys seixanta i setanta.

- 5 Promoure la relació entre les entitats compromeses en la resolució del problema, públiques, socials i privades, recollint i compartint informació sobre les situacions concretes i les accions que en cada cas es poden realitzar. Elaborar indicadors per identificar els problemes i aportar criteris per a una gestió operativa dels recursos, sempre des de la preeminència de l'acció pública, poden ser aportacions de gran vàlua i eficàcia per a resoldre les situacions concretes d'infrahabitatge.

ANNEX I

LES ENTREVISTES MUNICIPALS

	<i>Pàg.</i>
I.1 BARCELONA	2
I.2 BADALONA	3
I.3 SANTA COLOMA DE GRAMENET	5
I.4 L'HOSPITALET DE LLOBREGAT	7
I.5 VILANOVA I LA GELTRÚ	11
I.6 SABADELL	12
I.7 VIC	13
I.8 MANRESA	14
I.9 GIRONA	16
I.10 FIGUERES	17
I.11 REUS	19
I.12 LLEIDA	20
I.13 BALAGUER	21

I.1 BARCELONA

Pere Serra, arquitecte - responsable dels programes de l' Oficina de Remodelació de Barris

" L' Oficina de Remodelació de Barris és un instrument de l'Institut Català del Sòl per a la gestió dels processos de transformació (substitució total dels seus habitatges) dels barris barcelonins de Vivendes del Governador, El Polvorí i Via Trajana, aquest últim a cavall de Barcelona i Sant Adrià del Besòs..."

" Aquests programes de remodelació tenen, com element comú, el de fonamentar-se en convenis de col·laboració en els que participen totes les Administracions implicades, en un grau o altre, en la política de sòl i d'habitatge. El Ministeri de Foment destina a aquests programes recursos econòmics especials en atenció a la situació degradada dels habitatges que conformen els barris. Els Ajuntaments corresponents aporten el planejament i totes les tasques i inversions vinculades amb la reurbanització de cada barri, tant pel que fa a les infraestructures com a l'arranjament de superfície. Finalment la Generalitat de Catalunya aporta mitjançant el Departament de Política Territorial i Obres Públiques, tant la tasca de gestió corresponent a la condició d'Administració actuant, com els recursos econòmics per a completar totes les inversions del Programa"

Aquest programa de remodelació de barris és un exponent de les situacions d'infrahabitatge encara existents a Barcelona com conseqüència dels allotjaments provisionals, o de construcció molt senzilla, que va fer l'Administració per atendre les onades migratòries dels anys cinquanta i que, quaranta anys després, és urgent la seva substitució.

Més a més del programa de remodelació de barris, s'estan desenvolupant programes de remodelació i rehabilitació a Ciutat Vella, de rehabilitació a la resta de centres històrics i de desenvolupament de plans urbanístics de reforma interior els barris construïts, sobretot els anys 50 i 60.

I.2 BADALONA

Josep Pousa - tècnic de l'Àrea d'Urbanisme de l'Ajuntament de Badalona

A partir del 1992 (Olimpiades) han desaparegut moltes de les zones de barraquisme existents a Badalona i que estaven ubicades en els barris perifèrics. Per altra part, barris com el del Sant Crist, tot i que encara hi ha cases en situacions de "precarietat", en els moments actuals està millorant força. Es un barri que està canviant molt, i que presenta una dualitat molt clara: la zona dels blocs i la zona que podríem dir-ne del turó on hi trobem des de l'autoconstrucció fins a casetes ben arreglades i amb més antiguitat.

Fins fa pocs anys, un dels barris on també s'hi trobaven situacions molt deplorables era "Dalt la Vila". Actualment és un dels barris on ha pujat més el preu de l'habitatge, tot i que en més d'un dels habitatges (malgrat el preu fruit de la seva ubicació) necessiten rehabilitacions importants. Es un barri que "ha pujat de categoria" i crec que no es pot parlar de situacions d'infrahabitatge, precisament per la gent que hi va a viure.

Els barris "de promoció pública", com el de Sant Roc, que presentaven situacions realment desastroses o de molta precarietat, tant des de la perspectiva física de l'edifici com en segons quins casos de les persones que hi vivien (gitanos a Sant Roc) , ADIGSA hi està portant a terme actuacions importants que canvien totalment la situació. S'estan fent pisos nous.

On realment es concentren les situacions d'infrahabitatge a Badalona és en el barri de La Salut. Es el barri – cal tenir present les característiques i l'orografia del terreny anomenat la Serra d'en Mena – fruit, per una part de l'autoconstrucció (quatre totxanes i sostre d'uralita), i per altra part els blocs fets de manera molt ràpida i que mai s'han rehabilitat . No és estrany trobar en aquests blocs, baixos i sótans que havien sigut vivendes i avui en dia s'han convertit majoritàriament en tallers de confecció on s'hi amaga l'economia submergida, i això no vol dir que en més d'un d'aquests tallers hi hagin també els llits on dormen els que hi treballen (xinesos, magrebins...). Això no vol dir que aquesta situació de l'economia submergida no es doni també en altres llocs del barri.

Les situacions més deteriorades les trobem en els passadissos i passatges, on hi ha vivendes que són l'exponent total de l'infrahabitatge. L'entrada a aquests llocs es situa en uns espais molt petits, que separen dos blocs. Es molt notòria la manca d'infraestructures higièniques (hi ha pous morts). Aquestes situacions les podríem qualificar com l'enquistament del barraquisme.

Malgrat que sobre el plànol hi ha molts projectes de reforma (fa més de 20 anys) mai hi ha hagut voluntat política de portar aquestes reformes a terme. Es molt complicat, però no hi ha dubte que s'ha de prendre una decisió. La única actuació que s'ha portat a terme en el barri de La Salut ha sigut a través de URBAN, però que majoritàriament (i en la majoria dels carrers en els que s'ha actuat) només s'han fet arranjaments de façanes. En alguns llocs, pocs, s'han fet conduccions d'aigua, arreglat el carrer, alguna paret entremitgera... Aquestes situacions de passadissos també les podem trobar en el barri de Llefià, però ni molt menys de manera tant notòria com en el barri de La Salut.

El barri de La Salut s'està convertint en l'enquistament del barraquisme, o potser millor dit d'un urbanisme deteriorat, amb tot el que això comporta de quines són les persones que hi venen a viure. Els primers varen ser fruit de la immigració dels anys 60, ara és la nova immigració, junt amb els gitanos que ja fa temps que hi viuen.

I.3 STA. COLOMA DE GRAMENET

Rafael Joan - tècnic de l'equip d'Urbanisme de l'Ajuntament

Per parlar d'infrahabitatge a Santa Coloma de Gramenet cal tenir molt present quin ha estat el procés de la ciutat fins arribar al moment actual. En els inicis dels anys cinquanta Santa Coloma de Gramenet no arribava als cinc mil habitants, i a finals de la dècada dels 60 ja passava dels cent mil.

Amb això es pretén dir que la situació actual és idèntica a la que tot aquest procés va generar. Les coses han canviat i dins unes possibilitats molt limitades, Santa Coloma de Gramenet s'ha transformat.

On realment es concentra una gran densitat de població, una trama urbana molt degradada, amb tot el que això suposa de situacions d'infrahabitatge, és el sector sud del barri del "Fondo Alt". És la zona de Santa Coloma de Gramenet on hi trobem l'índex d'atur més alt, és el lloc on es concentra la població immigrant, i fins i tot han sortit a la premsa els conflictes i problemes generats per aquesta situació (cal recordar els nanos del carrer, els immigrants sense papers...) La població immigrant provoca situacions d'amuntegament, dins els habitatges, molt fortes i complicades.

Aquesta zona forma un continu urbà amb els barris de La Pau i La Salut de Badalona. És l'altra cara de la Serra d'en Mena. A diferència del barri de La Salut, aquí hi ha molts pocs passatges i passadissos, però és en aquests llocs on hi viuen les famílies gitanes. El barraquisme és molt poc i puntual. És tota l'edificació de la zona – pisos – que està degradada.

Un punt clau d'aquesta situació degradada, en aquest sector, és l'antic parc del Motocrós. Segurament que hi ajuda molt la topografia del terreny, però aquí no solament hi trobem situacions d'infrahabitatge, sinó que a les nits és el lloc on s'hi troben els gitanos i que presumiblement és on hi ha tràfec de droga.

La Mancomunitat va portar a terme un estudi d'aquesta i segons l'estudi, afrontar la renovació del sector més "cutre", suposa posar en joc uns quinze milions de pessetes tenint en compte que es tracta de portar a terme enderrocaments, real·lotjaments...

El que és evident que si no s'hi aboquen diners estem en un procés imparable de degradació. Són pisos dels anys 60, molt simples i construïts amb material molt dolent. La població que hi ve a viure no millorarà els pisos, però els propietaris tampoc ho faran.

La situació econòmica de l'Ajuntament tampoc li permet afrontar situacions urbanístiques com aquesta. Amb prou feines pot afrontar la neteja dels carrers. Es un municipi que te pocs fonts d'ingressos, no té indústries, no disposa de terreny urbanitzable...

Els barris com Les Oliveres o Singuerlin són tota una altra historia. Singuerlin, per exemple, el podem considerar un barri molt senzill però decent. Això no vol dir que no hi puguem trobar situacions d'habitatges degradats, però de manera molt puntual i precisa.

El barri de Les Oliveres, tot i que mirat des de fora es veu mínimament net, si que podem parlar de barraquisme vertical. Són pisos que tenen 40 anys i només s'ha cuidat l'exterior.

I.4 L'HOSPITALET DE LLOBREGAT

Antoni Algaba

El problema de l'infrahabitatge a l'Hospitalet

Tradicionalment s'han estudiat com problemes d'infrahabitatge tres supòsits: el barraquisme i l'autoconstrucció precària, l'absència de serveis bàsics en els immobles (llum, aigua corrent, sanejament, lavabo), i la sobreocupació de l'habitatge.

A L'Hospitalet no existeix actualment barraquisme i la incidència d'habitatges d'autoconstrucció precària o d'habitatges sense serveis és minúscula. Així mateix, la taxa d'ocupació dels habitatges s'ha reduït de forma considerable, tot i que els habitatges ocupats per immigrants recents extranacionals acostumen a acollir un nombre elevat de persones de manera transitòria.

Pel que fa als tamanyos dels habitatges, en els darrers anys s'ha incrementat la superfície mitja del parc, multiplicant-se les que tenen entre 60 i 90 m², que constitueixen la tipologia majoritària en l'actualitat. Al 1991 hi havia a la ciutat 279 habitatges de menys de 30 m² (el 0,32% del parc), mentre que es van censar 29.416 habitatges entre 30 i 60 m² (34,29%), encara que s'ha d'advertir que la majoria d'aquestes darreres tenen entre 50 i 60 m².

L'important nombre d'habitatges de menys de 60 m² existent a la ciutat no s'ha de considerar un problema, ja que hi ha una àmplia demanda per aquesta tipologia formada per famílies unipersonals, parelles joves, parelles grans sense càrregues familiars i altres famílies a les que aquest tamany d'habitatge s'hi adequa.

Els problemes d'habitatge a L'Hospitalet

1. Els passadissos Avui en dia, deuen quedar a L'Hospitalet uns vint *passadissos*, amb una mitja entre 8 i 10 habitatges d'uns 30 m² cadascun d'ells, i que estan repartits entre els barris de Collblanc, La Torrassa, Santa Eulàlia i Sant Josep. La majoria d'aquests habitatges estan ocupats. Alguns d'aquests conjunts estan qualificats com a patrimoni arquitectònic de la ciutat. L'Ajuntament pretén solucionar aquest problema durant els propers cinc anys. En els conjunts qualificats d'interès arquitectònic les solucions que es pensen són la rehabilitació i posterior substitució de l'ús residencial per algun servei municipal, o la rehabilitació dels habitatges convertint cada dues d'elles en una. Per els conjunts més deteriorats es defensa la seva demolició i real·lotjament dels seus veïns.

2. Els microhabitatges L'Ajuntament ha fet un mostreig per comprovar l'ús del parc d'habitatges amb una superfície inferior a 40 m², comprovant que la quasi totalitat d'aquest parc, que en un temps passat va ser utilitzat com habitatge, ha perdut el seu ús residencial i ara aquests locals situats en baixos, soterranis i altells, són usats com tallers, garatges o trasters.

3. Deficiències en els serveis bàsics A la ciutat de L'Hospitalet s'han detectat 500 habitatges que encara utilitzen aigua de dipòsit i tenen canonades de plom. Amb el consegüent risc sanitari. El 47% d'aquests habitatges es troben en el barri de Collblanc, i la resta repartides per altres barris més antics de la ciutat. L'Ajuntament es planteja subvencionar a les famílies les obres de substitució de les canonades per una instal·lació de coure.

4. Les patologies constructives La majoria del parc d'habitatges de la ciutat es va construir entre 1950 i 1975. En general, l'escassa qualitat de les construccions fetes en aquesta època ha comportat una alta incidència de les patologies constructives sobre el parc d'habitatges originat durant aquests anys. En el municipi de L'Hospitalet la incidència no ha sigut tan elevada com en altres poblacions catalanes. Entre 1991 i 1999 s'han tramitat 917 expedients de rehabilitació de patologies constructives greus, aluminosi o ciment carbonatat, de caràcter forçós o promogut pels llogaters de l'immoble. També s'han cursat altres 160 expedients de diverses patologies constructives menys greus. En l'actualitat, els tècnics municipals consideren que degut a que el cicle de vida dels materials defectuosos origen de les patologies s'ha acabat en la ciutat, que es deu haver solucionat aquest problema quasi en la seva totalitat.

5. Absència d'ascensor en els immobles Fins ben entrada la dècada dels setanta va ser una excepció la presència d'ascensor en els immobles d'aquesta ciutat. Així, la majoria dels edificis no el tenen i en moltes finques és impossible la seva instal·lació per manca d'espais hàbils. I a més, en alguns edificis l'estretor i la pendent de les escales suposen un fort inconvenient per a l'habitabilitat de persones d'edat i famílies amb fills petits.

6. La conservació dels edificis de lloguer El parc dels edificis destinats en la seva totalitat a lloguer a la ciutat és molt escàs i es concentra en els barris més antics: Collblanc, La Torrassa i Santa Eulàlia. L'estat de conservació d'aquests edificis és bastant baix al estar habitats per llogaters que tenen contractes de renda antiga o, en altres casos, en la seva totalitat per immigrants.

7. La incidència de la immigració en la conservació dels immobles La ciutat està allotjant un nombre creixent d'immigrants, sobre tot, en els barris on el preu de l'habitatge és menor: La Torrassa, la Florida o Pubilla Casas. En aquests habitatges la taxa d'ocupació

acostuma a ser superior a la habitual. No obstant, en el municipi el lloguer té una importància molt limitada i quasi no hi ha edificis destinats en la seva totalitat al lloguer, amb el que la degradació dels immobles està continguda pels propietaris residents. A més, un gran nombre d'immigrants accedeix a l'habitatge en règim de propietat.

Els barris més degradats

En opinió de les autoritats municipals, els barris més degradats de la ciutat són els de La Torrassa i, en menor mesura, Collblanc. En ells existeixen problemes de conservació d'edificis ocupats, pel que l'Ajuntament ha elaborat un pla d'actuació urgent en aquesta àrea.

En general, tots els barris de El Samontà, la zona més elevada del municipi, presenten una situació de degradació del parc residencial molt similar a l'existent en La Torrassa, encara que el seu parc d'edificis són d'unes dates més recents, entre els anys 50 i 70, i els problemes deriven del seu període de construcció i el seu origen obrer. Enumerats en funció de la major incidència d'aquests problemes es troben els barris de La Florida, Les Planes, Pubilla Cases i Sanfeliu.

Per últim, s'ha d'incloure en aquesta llista alguns dels polígons d'habitatge de la ciutat. En primer lloc El Gornal, que presenta la qualitat constructiva pròpia dels polígons habitacionals d'urgència, a més d'una dolenta connectivitat amb la resta de la ciutat i la pitjor imatge de barri de la ciutat. Mentre que Bellvitge té una major qualitat constructiva i, a més, els seus problemes inicials d'aïllament i humitat van ser corregits a l'inici dels noranta, pel que els seus habitatges, de més de 70 m² ara són ben acceptats en el mercat. ADIGSA és l'encarregada de la conservació i rehabilitació d'aquests barris.

La política de l'Ajuntament de L'Hospitalet

El gener de 2000 l'Ajuntament va aprovar el *Pla Integral Collblanc-Torrassa* amb l'objectiu de paliar els dèficits urbanístics d'aquest Districte. El pla, fet amb el recolzament de les associacions veïnals, comprèn una actuació integral. Inclou la solució als problemes d'aforament d'aigua per dipòsit i la rehabilitació o substitució dels *passadissos*. A més, pretén alentar als propietaris per a la rehabilitació dels edificis de lloguer. El seu element vertebrador, no obstant, és la dignificació del conjunt del barri a través de la urbanització dels carrers, ampliant les voreres i incloent elements significatius del paisatge urbà que incrementin la imatge de barri i actuïn com a dinamitzadores de l'activitat privada en una àrea amb una centralitat minusvalorada.

El *Pla Integral Collblanc-Torrassa* constitueix només la primera fase de la tasca plantejada per l'Ajuntament de L'Hospitalet en aquesta matèria, perquè després d'ella seva execució es planteja la realització de plans similars per a tots els barris que conformen El Samontà, començant per La Florida i La Torrassa.

I.5 VILANOVA I LA GELTRÚ

Àngels Pérez - llicenciada en història, veïna de Vilanova i regidora de l'Ajuntament de Sitges

Assenyala com situacions marginals les urbanitzacions d'autoconstrucció del Tacó, el Xicarró i Santa Maria de Cubelles. Totes elles se situen en una primera corona del nucli urbà de Vilanova i La Geltrú, segregades d'aquest nucli per la Variant i situades entre aquest eix de comunicació i l'autopista.

Els nuclis històrics de Vilanova i de La Geltrú resten pendents d'una actuació de rehabilitació urbana que aconseguixi la seva revitalització residencial i comercial. No es tracta d'uns centres irrecuperables, ans al contrari, la seva rehabilitació presenta uns potencials inqüestionables per localització, qualitat inicial de l'edificació i valors patrimonials (esglésies, centres recreatius, escoles, hospitals, etc.)

L'alcalde (veure La Vanguardia de 23-08-00) reconeix : " una de les assignatures pendents és la dels centres històrics...i seguir avançant en el procés de legalització i ordenació de les més de 30 urbanitzacions marginals espargides com una taca al llarg del terme municipal".

I.6 SABADELL

Antoni Sorolla - arquitecte i ex-regidor d'urbanisme

D'entrada manifesta el seu criteri que la onada immigratòria actual se'ns està escapant de les mans per manca de respostes també en el tema de l'habitatge.

En relació a Sabadell, el centre històric no presenta problemes al tractar-se d'una àrea urbana normalitzada.

L'autoconstrucció, que va ser molt important durant els anys cinquanta i seixanta, s'ha anat resolent durant els anys vuitanta a base d'una molt important inversió en urbanització de l'espai públic, serveis i equipaments, que ha consolidat aquests barris amb un nivell d'urbanització fins i tot més alt que la mitjana de la ciutat.

No obstant, és possible que encara quedi algun petit nucli marginal de barraques en l'entorn del Ripoll, o la precària colònia de Can Roqueta, en un entorn progressivament industrial. En aquest sentit, és molt important el planejament urbanístic, perquè és qui determina si aquests barris s'han de confinar o no, i per tant dirigeix l'acció pública i els recursos en una o altra direcció.

Els barris de promoció privada dels anys setanta (en alguns casos promocions mixtes Ajuntament-Caixa de Pensions) en forma de blocs en altura no estan malament, però el canvi sociològic amb l'entrada de la nova immigració o de població gitana no integrada (Can Deu, Can Puigjaner) està creant problemes seriosos en el manteniment dels edificis, marxa de població jove solvent econòmicament, i una caiguda dels preus de l'habitatge. En aquest sentit, la diferenciació social que s'està produint és més de naturalesa cultural que econòmica.

I.7 VIC

Montserrat Reguant – ex-regidora d'Urbanisme

El lloc on es concentren les situacions d'infrahabitatge és en el casc antic , però no en la part que dóna al Paseig-Ramblla, sinó en la part contrària.

La Catedral i l'Ajuntament són els punts que marquen una mica la separació entre la part més degradada i la que ha sigut rehabilitada.

Aquestes situacions d' habitatges en males condicions, i que les persones que hi viuen van a Serveis Socials de Càritas (més que no pas a l'Ajuntament), va provocar que Càritas i l'Ajuntament arribessin a uns acords per portar a terme un mínims arranjaments dels habitatges (aigua, llum, esquerdes...), principalment en els pisos on hi viuen persones grans, immigrants...

Actualment a Vic hi ha uns 2.000 i escaig nord-africans i uns 1.000 subsaharians "reconeguts".

El que fins fa pocs anys es podien considerar també com a situacions d'infrahabitatge – les cases de l'Obra Sindical del Hogar – han sigut molt ben rehabilitades per ADIGSA i avui en dia formen un barri "molt ben vist".

I.8 MANRESA

Dolors Serra - Assistent Social de Càritas de Manresa

El problema de l'infrahabitatge es localitza en el Casc Antic de Manresa i en els barris veïns que formen part també d'aquest casc Antic: el barri anomenat Carretera de Vic, el barri del Remei.. Tot són cases velles i la majoria en unes condicions d'una total inhabilitat.

Aquí a Manresa no es pot parlar de barris de barraques ni de situacions d'habitatges degradats pel fet de ser fruit de l'autoconstrucció.

Altres barris com la Balconada, el Xup, la Font dels Capellans...són barris d'ADIGSA i estan molt ben rehabilitats i ben cuidats. Això és així perquè hi ha unes AA. de VV. amb uns líders molt potents i quan hi ha problemes es belluguen molt i de manera dura.

Són molt pocs els casos d'aluminosi i de fet no han tingut transcendència en quant a constituir un problema.

La situació degradadíssima dels Casc Antic va derivar cap a la realització d'un estudi i a partir d'aquí es va constituir una entitat anomenada FORUM amb l'intent de portar a terme les actuacions per rehabilitar el Casc Antic. En realitat s'ha fet molt poca cosa... per no dir res. Es va portar a terme un enderrocament i es va construir un nou edifici de vivendes. Sempre es deia que fos quina fos la política de rehabilitació sempre aniria dirigida prioritàriament a reallotjar els veïns afectats. Però en el cas concret esmentat, només ha pogut reallotjar-se "segons qui", ja que els pisos valien 9.000.000. Un milió a l'entrar i la resta a pagar mensualment. La majoria de persones ubicades en el Casc Antic són llogaters i immigrants marroquins que no disposen en absolut d'aquests diners.

Un cas recent i viscut molt d'aprop, ha sigut l'enfonsament d'un edifici de tres pisos on hi vivien magrebins. Un dels veïns era una dona amb tres fills. El pis era propietat del FORUM. Aquests li varen oferir anar a una pensió, però la dona (amb tres fills) no va voler. Llavors li varen oferir un pis amb una habitació, la dona-mare dormia en el menjador però pagava 25.000 ptes. Nosaltres -Càritas- vàrem parlar amb el regidor... però res de res. Al final Càritas va arreglar la situació buscant un altre pis, corrent a càrrec nostre quan la dona no arribava a cobrir les despeses. Els altres dos casos afectats per aquest enfonsament varen haver de buscar la solució pel seu compte.

En absolut s'ensuma una política amb un mínim de sentit social en tot el procés de rehabilitació del Casc Antic, que com ha passat sempre en tots els processos migratoris, és el lloc d'aterratge dels nous vinguts, i quan mínimament s'han estabilitzat, marxen cap altres llocs i barris.

Normalment els propietaris no volen vendre. L'Ajuntament - FORUM - rehabilita i lloga el pis però el propietari conserva la propietat i passen uns anys que ell no cobra el lloguer.

"No entenc (diu la Dolors) com es poden fer contractes de lloguer d'uns pisos del Casc Antic que una revisió mínima no els concediria la cèdula d'habitabilitat. Curiosament els rebuts de l'aigua i la llum d'aquests pisos llogats van a nom de l'amo i els paga ell, no els llogaters".

Manresa està perdent habitants, però a la vegada s'està construint d'una manera desbocada, i els preus dels nous pisos no baixen dels 12.000.000 de ptes.

I.9 GIRONA

Montse Nebot - tècnica de l'Àrea de Serveis Socials de l'Ajuntament

Pep Just - regidor de l'Ajuntament

La conversa amb en Pep Just i la Montse Nebot, polític i tècnica de l'Àrea de Serveis Socials em va donar entendre que de fet a Girona no es poden delimitar unes àrees en les que hi ha una concentració més o menys homogènia de situacions d'infrahabitatge. Això no vol dir que no hi hagi vivendes amb situació molt degradada.

El Casc Antic de Girona avui en dia es va convertint en el lloc de residència dels "VIPS". S'està refent molt, això no vol dir que en algun racó no hi hagi habitatges molt degradats i en els que encara s'hi poden trobar vivint gent gran o alguns marroquins. Hi ha una certa dualitat però amb un predomini cada vegada més evident d'un barri de "prestigi".

La part que era el "barri xino" s'ha enderrocat del tot i estant fent noves edificacions. Han conservat "el pou" que quedarà al mig d'una placeta, com a testimoni històric del barri.

Els llocs on encara es poden trobar habitatges en molt males condicions són, evidentment, els marcats per els processos migratoris dels anys 60. És en aquests barris – Taialà, Torre Gironella, ...- on hi trobem cases que són fruit de l'autoconstrucció, tot i que en el transcurs dels anys les han anat arreglant i millorant.

Barris com la Font de la Pólvora, on hi trobem gitanos, en el barri veí de Vila-roja, amb habitatges de Promoció Oficial en els que actualment hi esta intervenint ADIGSA. Es aquí on hi ha les vivendes Barceló conegut com a lloc dels "marginats".

En els barris de Pedret i Pontmajor hi ha cases molt humils on hi viuen persones grans i no tenen capacitat econòmica per arranjar les vivendes.

En el barri de Sant Daniel també si poden localitzar algunes cases "puntuals" en molt males condicions, com també a prop del barri Palau i al costat de la ctra. de Barcelona hi ha unes vivendes molt antigues que segurament necessiten una rehabilitació seriosa.

El nombre important d'immigrants, tant magrebins com gambians, s'ubiquen majoritàriament a Salt, que es vulgui o no esta enganxat plenament amb la ciutat de Girona. Aquí la presència forta de magrebins es dona en el barri de Sant Narcís i Sta Eugènia, on comencen a haver-hi problemes escolars.

I.10 FIGUERES

Montserrat Palma - psicòloga i regidora d'urbanisme

El primer sector amb problemes d'habitatge és el Centre Històric, on hi viuen unes 6.000 persones. Les cases no són de massa qualitat, es manté molta edificació antiga, hi ha poca renovació.

Hi viu molta gent gran sola, amb situacions on es presenten problemes de mobilitat i fins i tot d'abastament familiar.

Hi ha una important presència de població immigrada, sobretot magrebins, que es situen en alguns dels carrers menys importants del centre. Sovint es detecten situacions d'amuntegament en un sol habitatge.

De moment no hi han problemes de convivència, tot i que la presència al carrer d'aquesta població pot arribar a impressionar a una part de la població més tradicional.

Són molt importants les millores urbanes que es van fent per mantenir la diversitat d'activitats i els múltiples usos en els espais públics més importants del centre històric.

A llevant de la ciutat, sortint en direcció a Roses, hi ha el barri de la Marca de l'Ham. Es tracta d'un barri de finals dels anys seixanta, aïllat físicament de la resta de la ciutat, que inicialment va acollir immigració andalusa i extremeña. Actualment hi viuen unes 3.000 persones.

És un barri de baixa qualitat de les construccions on actualment hi ha la oferta més econòmica de la ciutat, tant en venda (3-4 milions) com en lloguer (30-40 mil), i on s'està detectant una progressiva substitució de la població inicial per població immigrada, que té més dificultats per assumir les despeses i la gestió del manteniment dels elements comuns dels edificis.

S'està cuidant el màxim que es pot l'espai públic i els equipaments de barri, s'ha millorat la connexió amb la ciutat amb el transport públic, les activitats econòmiques de moment aguanten, com també ho fa la cohesió social, sobretot amb activitats com el futbol, però hi ha el risc que els processos de substitució actual de la població vagin derivant cap a situacions d'infrahabitatge que agreugi les condicions d'aquest barri que ja va néixer amb el dèficit de situar-se tant aïllat de la ciutat.

A ponent, més enllà del parc, hi han els barris promoguts per organismes públics com l'INV (Sant Joan, on es va traslladar la població d'ètnia gitana que es va treure del centre històric a principis dels anys seixanta, actualment ADIGSA) o l'OSH (Bon Pastor, barri de casetes), als

que s'hi afegeix el barri del Colobret, que va ser una actuació privada de ciutat jardí que va derivar cap una urbanització marginal els anys seixanta que va acollir població immigrant sobretot del sector de la construcció i dels serveis a la llar.

Aquests barris, juntament amb les "vivendes del parc", blocs grans de promoció privada que donen directament al parc central, configuren un conjunt urbà en equilibri inestable. Per una part, hi trobem un bon funcionament dels serveis, millores en els equipaments, com per exemple la nova residència per gent gran, i el pulmó que suposa el gran espai públic del parc. Per l'altra, l'increment de població d'edat avançada i les dificultats de convivència amb una part de la ètnia gitana. No obstant, la normalització del mercat de l'habitatge en aquests barris fa que de moment no es presentin situacions clares d'infrahabitatge.

I.11 REUS

Cap de l'àrea de serveis personals

En el Nucli Vell s'està produint en alguns sectors (carrers concrets) un procés de substitució social amb l'entrada de població immigrant i també de població amb pocs recursos i transeünts. Al mateix temps s'estan fent actuacions de remodelació física executant el Pla Especial de Reforma Interior, en àmbits on està posicionada població d'ètnia gitana.

El barri de la Immaculada és un barri d'autoconstrucció que configura un cert "laberint" (passadissos) i situat a les vores d'un barranc, on s'està produint també un procés d'envelliment dels ocupants inicials i l'entrada de població amb pocs recursos. Hi ha un Pla de Millores en marxa.

Per contra, en el barri Sol i Vista, situat a ponent, al costat de la carretera de Falset i Mora d'Ebre, també amb autoconstrucció i passadissos, s'està normalitzant amb més possibilitats al mantenir-se un bon nivell de cohesió en l'estructura social.

Altres situacions de caràcter més puntual és produeixen en alguns carrers del barri Sant Josep Obrer, on l'actuació sobre els espais públics i els entorns ha introduït elements de normalització, en un nucli de casetes ocupats per ètnia gitana al costat del nou barri construït per l'INCASOL, o en el carrer Muralla (zona del Roser) on els edificis dels anys seixanta estan rebent un important contingent de població immigrada magrebi.

I.12 LLEIDA

Lluís Claverol - aparellador i cap de l'Oficina de Rehabilitació del Centre Històric

Pilar Nadal - treballadora social

En el Centre Històric de Lleida s'està desenvolupant un Programa ARI (Àrea de Rehabilitació Integrada) des de 1995, i la millora física del centre és ja molt important, en urbanització i sobretot en construcció de nous habitatges de promoció pública en el marc del Programa. El resultat d'aquesta acció, que es va dirigir a les situacions més degradades de l'edificació i dels habitatges, és que les situacions d'infrahabitatge que encara queden són molt puntuals. En un darrer estudi pel concurs URBAN es va determinar que encara hi havia un 6,4% de situacions d'infrahabitatge i un 27,2% d'habitatges sense condicions d'habitabilitat.

El que l'Oficina de Rehabilitació està fent els darrers temps és d'intermediació en el mercat de l'habitatge a lloguer, per solucionar problemes d'acceptació per part dels propietaris garantint la solvència dels peticionaris. En 6 mesos es porten unes 150 actuacions consolidades en aquest sentit, aproximadament la meitat de les que s'han interessat. Es tracta en molts casos de famílies immigrants que provenen d'un primer assentament en poblacions agrícoles i que busquen a Lleida una ampliació dels serveis que necessiten quan han assolit un nivell d'estabilitat suficient. Aquesta tasca es fa vinculada molts cops amb l'Institut Municipal de Treball i Formació per la població més jove.

Els assentaments de barraques del campament Tarradelles o la Granyana van ser eradicats l'any 1999 amb un programa desenvolupat "in situ", primer de consolidació familiar, i posteriorment de dispersió i integració a diverses àrees de la ciutat, sobretot en el mateix Centre Històric en actuacions de rehabilitació fetes per l'Empresa Municipal d'urbanisme.

Un altre barri amb problemes des de sempre és el de Magraners, situat de manera aïllada de la resta de la ciutat i amb un procés inicial d'autoconstrucció dels edificis i habitatges. Es tracta d'un barri amb una gran cohesió social i on s'està desenvolupant una important tasca de normalització, amb actuacions puntuals d'habitatge públic, millora general de la urbanització, i integració al creixement urbà tal com ho preveu el recent Pla General.

Altres barris de la ciutat, malgrat la seva aparença de normalitat, són focus potencials de problemes seriosos d'habitatge de cara al futur. La Mariola és una promoció privada en blocs en alçada però amb una debilitat constructiva molt important. L'envelliment de la població i els canvis socials derivats de l'entrada de la nova immigració, a més de les dèbils condicions inicials dels edificis, endeguen un procés que pot tenir efectes molt negatius a mig termini si no s'habiliten des d'ara polítiques adients.

I.13 BALAGUER

Montserrat Giner - arquitecte municipal

L'àrea urbana més problemàtica és el nucli vell, que està patint un procés d'abandonament molt important per part de la població que tradicionalment l'havia ocupat. L'extensió del domini de la ètnia gitana aprofitant aquest abandonament i amb un cert procés de "crida" ha derivat cap a una degradació dels edificis i habitatges molt important, tant per la manca de manteniment com també per una "agressivitat" amb els edificis que accelera el seu deteriorament.

De moment aguanta encara població tradicional, sobretot gent gran, però el procés és de pèrdua de població i sobretot també d'activitats (carrer Major, Avall i Sant Jaume). Només en la plaça del Mercadal i entorns més immediats es detecta una certa normalitat pel que fa al mercat immobiliari, amb l'entrada de nous inversors que estan actuant en rehabilitació o construint nous habitatges.

Hi ha un Pla Especial que preveu una intervenció intensa de renovació urbana en els carrers per sota Santa Maria, a partir del criteri de millorar els accessos a aquest sector tot renovant part de la trama construïda.

En altres àmbits urbans, en el barri de Sant Crist ADIGSA ha fet una actuació important de renovació urbana, reduint de 70 a 40 els habitatges existents.

Altres problemes que s'albiren de cara al futur són els blocs entre mitgeres en alçada (5 ó 6 plantes) construïts per promotors privats durant els anys seixanta i setanta en l'Eixample i en unes condicions precàries tant constructives com funcionals (escales reduïdes, manca d'ascensor), i que estan sent abandonats pels ocupants inicials i probablement ocupats per nous residents provinents de la nova immigració.

ANNEX II

LES ENTREVISTES A INSTITUCIONS

APROXIMACIÓ SOCIOLÒGICA DE L'INFRAHABITATGE

***Entrevistes a Administracions Públiques,
Entitats i Personal Qualificat***

Rosa Anton Albarracín
Antropòloga social i cultural

Lidia Garcia Ferrando
Antropòloga social i cultural

	<u>Pàg.</u>
INTRODUCCIÓ	4
INFORMES DE LES ENTREVISTES	6
CCOO SECRETARIA DE POLÍTICA SOCIAL	7
AJUNTAMENT DE BARCELONA, AFERS SOCIALS	10
FUNDACIÓ FOMENT DE L'HABITATGE DE CÀRITAS	12
ARQUITECTES SENSE FRONTERES (Departament 4art Món)	16
SOS RACISME	18
CITE	21
CÀRITAS (Servei d'immigració)	25
UGT – AMIC (Ajuda mútua a l'immigrant a Catalunya)	29
SODEPAU – FAVB	31
DIRECCIÓ DE BENESTAR SOCIAL, GENERALITAT DE CATALUNYA	35
FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS GITANES DE CATALUNYA	37
CÀRITAS (Programa Sense Llar)	41
ANÀLISI FINAL	44
1. IMMIGRANTS PROCEDENTS DE LA RESTA DE L'ESTAT (1900 – 1960)	45
2. IMMIGRANTS EXTRACOMUNITARIS	45
2.1 Procedència de la Migració	45
2.2 El temps d'arribada	46
2.3 Migració econòmica	46
2.4 Situació legal	47
2.5 Factor discriminatori	47
2.6 Xarxes lucratives	47

2.7	Situació a les zones rurals	48
3.	PERSONES D'ÈTNIA GITANA	48
3.1	Discriminació social	48
3.2	Falta de solvència econòmica	49
3.3	Factors culturals	49
3.4	Factors legals	50
4.	GENT GRAN	50
5.	PERSONES SOBRE LA FRANJA DE 50 ANYS EN SITUACIÓ SÒCIO LABORAL CRÍTICA	51
6.	SITUACIÓ LÍMIT	51
6.1	Migració de recent arribada	52
6.2	Migració Itinerant	52
6.3	Sectors socials marginals	52

Per tractar el tema de l'infrahabitatge a Catalunya des d'una vessant més sociològica s'ha elaborat el present apartat de l'estudi que, mitjançant la realització i el posterior anàlisi d'entrevistes a persones qualificades, pretén donar una visió actual dels aspectes socials rellevants i dels diferents factors implicats en aquesta problemàtica.

S'utilitza com a eina principal l'**entrevista**. L'elecció d'aquest mètode no ha estat gratuït, la manca de dades qualitatives i els pocs estudis realitzats sobre aquest tema en particular obliguen a fer una primera aproximació global per recollir informació sobre la situació, tenint en compte les diferents perspectives existents. A més a més és necessari un primer estudi de l'estat general que ens situï i ens mostri els diferents camins que poden existir pel creuament d'estadístiques.

Es tracte d'entrevistes amb **guió obert** que han permès a l'informant incidir sobre els temes que tenia més coneixença. Aquest guió plantejava com a qüestions principals:

- Percepció i dades actuals de la problemàtica dels infrahabitatges a Catalunya.
- Detectar els diferents col·lectius afectats.
- Descripció de la situació econòmica, social i cultural dels col·lectius afectats.
- Condicions dels habitatges on s'allotgen les persones que viuen en infrahabitatges.
- Localització de les àrees on es detecta una major incidència de la problemàtica.
- Actuacions que es porten a terme sobre la problemàtica des de l'entitat consultada i resultats de les mateixes.

A més a més, el fet d'entrevistar-se amb entitats que tractaven problemes d'infrahabitatge des de vessants diferents plantejà la necessitat d'anar adequant el guió segons la informació i dades que es pretenia recollir.

Les entrevistes van ser enregistrades per facilitar i agilitzar el posterior informe i han tingut una durada entre trenta minuts i una hora.

En total s'ha efectuat dotze entrevistes que es podrien classificar en els següents apartats segons les diferents dades i perspectives que es volien aplegar:

- Lectura general sobre infrahabitatge a Catalunya. Causes i efectes. Diferents col·lectius afectats.

- CCOO Departament de Política Social, *Plataforma per un Habitatge Digne*.
- Serveis d'Afers Socials de l'Ajuntament de Barcelona.
- Fundació Foment de l'Habitatge, *Plataforma per un Habitatge Digne*.
- ONG Arquitectes sense Fronteres, *4rt món*.

- Infrahabitatge i immigració:

- ONG SOS Racisme.
- CITE (CCOO). Centre d'Informació per a Treballadors i estrangers.
- Càritas. Servei d'Immigració.
- UGT-AMIC. Ajuda Mútua al Immigrant a Catalunya.
- FAVB. Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona.
- Direcció de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya. Departament d'Immigració.

- Infrahabitatge i col·lectiu de persones gitanes:

- Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya.

- Situacions límit:

- Càritas. Programa *Sense Llar*.

A continuació es presenta un informe de cada una de les entrevistes, on s'ordena i es destaca la informació més rellevant. A partir d'aquests informes i d'algunes transcripcions literals es desenvoluparà un **anàlisi final** basat en una lectura comparativa i transversal de tota la informació obtinguda.

NORMES D'ENTREPRISES

CCOO SECRETARIA DE POLÍTICA SOCIAL

Entrevista: Yolanda Alcázar, Tècnica especialitzada en Habitatge i Educadora Social de la secretaria de Política Social de CCOO

Adreça: Via Laietana 16, 5º Planta

Telèfon: 93.4812893

E-Mail: yalcazar@conc.es

Entitat-programa

Des de la secretaria de política social de CCOO no es porten a terme programes o projectes específics sobre habitatge, es considera que aquest tipus de actuacions comporten uns pressupostos molt elevats amb els quals no poden comptar. No obstant, treballen amb un servei d'assessorament de tot tipus de problemàtiques socials (i per tant, s'inclou també, qüestions sobre habitatge) i estan en constant relació amb altres entitats (Plataformes, ONGs, etc.) també interessades amb temes que afecten a la societat actual.

A partir del coneixement directe dels fets i de l'intercanvi d'informació, des de la secretaria de política social s'ha arribat a formular propostes sobre el tema d'habitatge a diferents administracions públiques: ajuntaments, Generalitat de Catalunya i Patronat Municipal de l'Habitatge. Una mostra d'aquest interès es la seva implicació i participació en el I Congrés Català per al dret a un Habitatge Digne, així com la seva vinculació a la Plataforma que porta el mateix nom i en la que també estan integrades entitats com: UGT, Càritas, Justícia i Pau i OCU.

Col·lectius afectats

Des de la seva experiència en matèria d'habitatge constaten que, efectivament i tal com plantejava la hipòtesi inicial d'aquest apartat de l'estudi, els col·lectius més afectats pels problemes d'infrahabitatge són **immigrants extra-comunitaris, immigrants de la resta de l'Estat arribats entre 1900 i 1960** i que no han pogut superar una situació econòmica i social

precària i persones d'ètnia gitana. No obstant, afegixen a aquest plantejament dos col·lectius més, prou importants com per ser representatius dins la problemàtica:

Gent gran: Es tracta del col·lectiu que més s'acosta al servei d'assessorament de CCOO per qüestions i problemes d'habitatge. Principalment, són persones que viuen en pisos de lloguer baix des de fa molts anys i que fa molt temps que no es beneficien de cap reforma ni arranament de l'habitatge.

La condició econòmica d'aquest sector sol coincidir en uns d'aquestes dues situacions: persones amb pensions baixes o bé, persones que no han arribat a la cotització mínima i estan rebent algun tipus d'ajuda.

La coincidència d'aquests dos factors, situació econòmica precària i lloguers baixos no actualitzats, fa que es temi una conjuntura crítica a curt termini amb l'actualització dels lloguers amb la vigent llei de la LAU. El desconcert per aquest tema augmenta pel fet de no comptar amb dades quantitatives sobre el nombre de persones que es poden veure afectades.

Persones amb situacions crítiques socio-laborals: El segon nou col·lectiu detectat és un grup de característiques molt heterogènies. Persones molts cops sobre els 50 anys, que han anat a desembocar en circumstàncies laborals precàries o bé s'han quedat a l'atur sense opció a cap pensió o ajudes familiars. Tot i que no es poden atribuir gaires més trets en comú - ja que cada cas arriba a aquestes situacions a través d'un cúmul de diferents problemàtiques- es podria afirmar que dins el col·lectiu el grup més nombrós serien dones que no han tingut mai un contracte laboral o que l'han perdut recentment a l'hora que s'han separat del seu cònjuge. Sovint dones amb fills amb moltes dificultats per entrar al mercat laboral o per mantenir una feina.

Pel que fa a la migració extra-comunitària es constata que, efectivament, és el col·lectiu amb més dificultats per trobar habitatges amb uns mínims d'habitabilitat i sovint aquesta circumstància no ve donada per la impossibilitat de pagar un lloguer sinó per les dificultats que troben a la hora de trobar propietaris que els acceptin com a llogaters. Aleshores es quan es recorre al mercat submergit d'habitatge on la gran majoria de vivendes estan en condicions d'infrahabitabilitat. A tot això s'afegeix l'agreujant de que tot i que molts immigrants podrien arranjar aquest pisos -molts d'ells tenen excel·lents coneixements de manobres-, no ho arriben

a fer perquè es corre el risc de que el propietari arregli la cèdula d'habitabilitat i acabi llogant la vivenda a més alt preu o a altres persones.

No tota la migració procedeix del mateix punt d'origen i com a conseqüència no tots els immigrants adopten les mateixes estratègies d'adaptació al nou medi social. Això influirà molt en el tipus i condicions dels habitatges que acabin vivint i amb el nombre de persones amb les que comparteixin pis.

Després de definir diferents col·lectius afectats pel problema d'infrahabitatge, s'arriba a la conclusió que aquesta problemàtica és un factor multicausal, no es pot parlar només d'un determinant que defineixi el fonament de la problemàtica, hi actua més d'un determinant i a més no sempre hi ha una igual combinació dels mateixos.

Zones afectades

En referència a les zones detectades que presenten més problemes d'infrahabitatge, s'afirma que les àrees on més es treballa són Ciutat Vella i després barris marginals de l'àrea metropolitana de Barcelona. Pel que fa a la resta de Catalunya s'intueix que es reproduïx la mateixa situació: quasi totes les ciutats de Catalunya presenten problemes d'infrahabitatge en els seus nuclis històrics i també en barris perifèrics amb tradició d'acollir immigració.

AJUNTAMENT DE BARCELONA, AFERS SOCIALS

Entrevista: Lola Rodríguez. Tècnica de gestió de la direcció de serveis de producció
Antonina Crespiero. Tècnica de suport de la direcció de serveis de producció

Adreça: Avd. Diagonal, 233, 2n pis.

Telèfon: 93.4132689

E-mail: lrodriguez@mail.bcn.es
acrespiero@mail.bcn.es

Entitat-programa

Des d'Afers Socials de l'Ajuntament de Barcelona es duu a terme des de març de 2000 un Programa d'Habitatge destinat a totes aquelles persones que per manca de recursos econòmics no poden suportar les despeses inicials que implica el lloguer d'una vivenda. Mitjançant una pòlissa d'assegurances i un avat que fa l'Ajuntament de Barcelona pel propietari o la gestoria que fa les funcions de propietari, es garantitza que la família llogatera es farà càrrec de les despeses mensuals. El programa també inclou una part important de diners que s'inverteixen en reparacions i en l'equipament de la vivenda per assolir les mínimes condicions necessàries.

L'any passat es van rebre 400 sol·licituds de les quals es van donar sortida a 120. La sol·licitud l'omple l'assistent social i en ella inclou les característiques necessàries de l'habitatge. Quan els arriba la sol·licitud fan la valoració, es prioritza sempre a les famílies on hi ha fills/es. A partir de la valoració es busca els pisos seguint l'ordre de la varemació. Les sol·licituds s'envien al Patronat de l'habitatge i allà entren dins la borsa de l'Habitatge. Hi ha molt pocs pisos de protecció oficial i no es pot donar sortida a totes les sol·licituds a partir dels pisos de protecció oficial. Des del mes de setembre poden oferir vivendes sense que les famílies les hagin de buscar ja que han adjudicat el banc de l'habitatge a una empresa que col·labora en el programa buscant pisos per llogar.

Destaquen que el problema radica en que el mercat d l'habitatge de lloguer s'ha encarit els darrers dos anys, creuen que hi ha molta demanda i poca oferta, i això dificulta dur a terme el programa ja que sovint el varem per fer una sol·licitud està per sota del preu real del lloguer

d'una vivenda (el varem actual parteix de que els ingressos mínims per una família de 3 membres sigui de 90.000 ptes. i per una sola persona de 55.000 ptes.). De vegades es troba alguna vivenda per 30.000 ptes. que no està en condicions però que amb els diners destinats a obres i equipament poden arribar a ser vivendes en condicions. Destaquen que mai es lloga una vivenda que no tingui en regla la cèdula d'habitabilitat.

Un altre fet que es destaca com a problema és que fruit de la poca oferta i la gran demanda el propietari sempre té l'opció d'escollir l'inquilí, i la població amb la que treballa el programa són "els que competeixen amb les pitjors condicions del mercat, si a més a més el client és immigrant i immigrant que se li nota, perquè és d'una altra raça, doncs ens trobem amb problemes importants". Amb l'encariment de la vivenda de lloguer el programa es veu obligat a pujar el varem per poder acceptar les sol·licituds

Col·lectius afectats

Aquest programa va destinat tant a famílies immigrants com a famílies locals, però destaquen que dins el programa cada vegada hi ha més demandes procedents de **famílies immigrants**. Un 20 % d'usuaris del programa són immigrants, bàsicament **magrebís i sud-americans (equatorians i peruans)** i es prevé que aquest tant per cent augmenti durant el 2001.

Hi ha col·lectius que es queden fora del programa, com els immigrants sense papers o els que no arriben a tenir uns ingressos suficientment estables i amb les mínimes garanties de que podran respondre a les despeses mensuals. Afirmen que hi ha molta gent que prové dels **Països de l'Est** i que arriba a Barcelona amb unes expectatives difícils d'assolir per com està la realitat de la societat. Afirmen que no poden assumir a tota aquesta gent, i destaquen que no hi ha programes específics amb la gent que dorm al carrer. El programa va destinat a gent que està mínimament estabilitzada, encara que de forma deficient però amb un mínim reglament.

Zones afectades

En quant a infrahabitatges destaquen la presència de colomars a l'Eixample, un nucli molt important a Ciutat Vella, a Torre Baró i al barri de Sant Martí, on hi ha molta població gitana que viu en furgonetes i camions.

FUNDACIÓ FOMENT DE L'HABITATGE DE CÀRITAS

Entrevista: Antoni Salamero, Director Fundació Foment de l'Habitatge

Adreça: C/ Capellans 2, 2º 1º

Telèfon: 93 30273052

Entitat-programa

Fundació Foment de l'Habitatge és una fundació privada d'inspiració cristiana que va ser promoguda per Càritas el 1991.

Els objectius de la fundació són:

- Fomentar i promoure l'habitatge social
- Ajudar a les persones en procés de reinserció social a tenir una llar digna

La fundació aconsegueix, per a gent amb recursos econòmics molt escassos, habitatges amb lloguers molt baixos, quasi simbòlics (aprox. 15.000pts al mes), però amb un període de temps limitat, 6 mesos o un any, perquè s'entén que la disponibilitat d'un habitatge és una condició bàsica per al readreçament de persones i famílies immersos en un context de marginalitat social.

L'àmbit de las actuacions és la diòcesis de Barcelona, però un 80% dels habitatges amb que treballen estan situats a Barcelona ciutat. Altres poblacions on també tenen habitatges són: l'Hospitalet de Llobregat, Terrassa, Sabadell, Sant Vicens dels Horts.

Les persones que entren dins el programa de la Fundació han estat vivint en situacions d'*infrahabitabilitat* (fins i tot en circumstàncies encara més límit), la Fundació els rep en el moment en que els serveis socials de Càritas decideixen fer-los entrar en el programa, per tant des de la mateixa Fundació no es coneix el seu modes de vida anterior ni quina era la causa i efecte de viure en infrahabitatges, les dades de que disposem són bàsicament quantitatives

però ens poden ajudar a tenir una idea d'anàlisi de quin són els problemes més freqüents de *infrahabitabilitat*.

Situacions anteriors de les quals provenen els afectats:

A finals de 1999 la Fundació tenia 72 pisos ocupats per les famílies que entraren dins el programa: 40 famílies anteriorment no tenien cap tipus d'habitatge, és a dir, 20 vivien en pensions o en pisos ocupats i unes altres 20 estaven vivint en cases d'acollida de Càritas, provenien de una situació de **manca d'habitatge**. 12 famílies provenien de **desnonaments** per no poder cobrir el lloguer del pis on vivien, 11 famílies entren al programa per **falta d'habitabilitat** del pis en que residien i finalment, 9 famílies venien de casos **d'amuntegament**, compartien pisos petits amb altres famílies o estaven acollits per una altra família.

La **situació econòmico-laboral** d'aquestes persones ens indica quin sol ser el perfil econòmic dels col·lectius amb més risc de viure en *infrahabitatges*:

Situació laboral	% de famílies
Atur	47,2%
Feina eventual sense contracte	26,3%%
Pensionistes	13,9%
Feina fixa sense contracte	8,4%
Feina fixa amb contracte	4,2%%
TOTAL FAMÍLIES	72 (100%)

Procedència dels ingressos	% de famílies
Treball	37,5%
Renda Mínima d'Inserció	31,9%
Ajudes econòmiques	15'4%
Pensió contributiva	6'9%
Pensió no contributiva	6'9%

Subsidi d'atur	1'4%
TOTAL FAMILIES	72 (100%)

Col·lectius afectats

És important també veure quins són els **col·lectius** socials que s'acullen al programa. El primer que cal destacar és que el col·lectiu **d'immigrants** és més nombrós i la diferència és prou significativa: un total de 120 immigrants que representen el 57,1% de les 210 persones que estaven dins el programa de la Fundació a finals de 1999, a més tot sembla indicar que en els pròxims anys aquest col·lectiu augmentarà considerablement.

La majoria d'immigrants són d'origen **magrebí** -sobre tot marroquins- però no es disposa de dades concretes sobre la procedència específica d'aquest col·lectiu.

El segon col·lectiu que compte amb més nombre d'usuaris és el **d'espanyols**, representen un 29,9%. Dins aquest col·lectiu el grup més nombrós és el de dones soles amb fills i aturades o amb una gran precarietat laboral i uns ingressos molt reduïts. Aquest perfil d'estructura familiar representa, a la vegada, un 50% del total d'usuaris del programa.

També és important apuntar que dins el col·lectiu d'espanyols i en general dels usuaris de tot el programa hi ha una absència de **gent gran** que s'aculli als ajuts, segons el màxim responsable del programa i director de la Fundació "*...la gent gran pot tenir problemes però normalment té el seu pis, que aquest pis no sigui adequat és una cosa, però aquesta gent no marxa del seu pis perquè a més normalment tenen contractes de lloguer antic amb els que no els poden fer fora*".

Finalment trobem el col·lectiu de persones d'ètnia **gitana** que representen un 20,9% . Fent referència a aquesta xifra cal destacar que no dista massa del 29,9% que representa el col·lectiu d'usuaris espanyols, sobre tot si es té en compte el nombre de persones gitanes que viuen a l'àrea de Barcelona.

Zones afectades

La majoria d'usuaris resideixen i residien abans d'accedir al nou habitatge proporcionat per la Fundació, al casc antic de Barcelona, per tant es tracta del focus detectat amb més problemes d'habitatge. També es treballa molt sobre l'àrea del Baix Llobregat. Per últim i tractant sobre les

zones més afectades, anotar que als barris de l'extrarradi de Barcelona hi ha més demandes de persones d'ètnia gitana i que al casc antic de Barcelona. Sobretot hi ha una demanda per part d'immigrants extra-comunitaris i aquesta tendència augmenta cada any.

ARQUITECTES SENSE FRONTERES (Departament 4art Món)

Entrevista: Elsa López. Responsable del departament 4art món.

Adreça: Plaça Nova. Col·legi d'Arquitectes

Telefon: 93.3067819

Entitat-programa

La problemàtica de l'infrahabitage és molt àmplia i Arquitectes sense fronteres no ho abarca tot, és una associació i la comissió de 4rt món, que es va consolidar fa 3 anys realitza un treball directe amb l'infrahabitage quan se'ls sol·licita. No s'han realitzat estudis i el coneixement que es té sobre la problemàtica deriva de les intervencions concretes. Arquitectes sense fronteres és conscient de la situació i intervé directament a partir de les demandes de les associacions que treballen amb el tema de l'exclusió social i dels diferents Ajuntaments a través de treballadores socials

Col·lectius afectats

Una de les intervencions va ser a Sant Vicenç dels Horts, concretament al barri de San Josep, on hi ha una situació d'infrahabitage provocat pels assentaments en l'època de la **immigració interior**, que bàsicament es va fer per autoconstrucció. Són vivendes que estan fetes sense cap mena de plànol i amb moltes patologies constructives, és a dir, humitats, problemes estructurals i d'habitabilitat. Es va fer un diagnòstic per encàrrec concret, i es van detectar 40 vivendes afectades on es calcula que afectava a 4 persones per vivenda. El Col·lectiu eren persones de l'estat espanyol, moltes amb atur de llarga duració, **gent gran** i **immigrants magrebis** (gent en un estat d'exclusió molt fort que antigament es dedicaven a la venda ambulat, gent amb disminucions i sense possibilitat de tractar-se). En aquest programa hi havia el recolzament de l'ajuntament, ells van fixar la zona i a partir del diagnòstic de la comissió de 4rt món i a través d'un conveni es van fer intervencions concretes.

Les vivendes tenen característiques com ara humitats, males ventilacions, manca d'habitabilitat... És un barri on la gent lloga la vivenda o les compra amb el sistema de rebut-

mensual, que és una modalitat que s'està extenent molt darrerament i que porta a una situació no gaire legal pel que fa a la propietat de la vivenda. Es venen les cases que si s'hagueren de legalitzar no podrien fer-ho perquè són vivendes que estan fetes en el fons dels solars i que no tenen els accessos com haurien de tenir-los. Però per poder-les vendre, les pinten i les arreglen amagant els defectes de construcció, una vegada venuts és quan apareixen els "vicios ocultos", les humitats, les esquerdes...

Arquitectes sense Fronteres mira de veure a través d'un diagnòstic tècnic l'estat de les vivendes i a partir d'això fan un projecte o busquen recursos per rehabilitar-los. Un altre barri afectat a San Vicenç dels Horts és el de la Guàrdia on també existeixen infrahabitatges d'aquest tipus, en aquest barri està afectat el **col·lectiu magrebí** i el **col·lectiu gitano**.

A Barcelona la zona més afectada per infrahabitatges és la de Ciutat Vella. A Mataró hi ha moltes vivendes desocupades i altres habitades però en condicions inframínimes d'habitabilitat. El col·lectiu més afectat és el **subaharià**, que estan organitzats en una associació forta que està implicada activament i demandant solucions a la problemàtica amb la que s'enfronten.

El Casc Antic de Lleida també està afectat per un nombre elevat d'infrahabitatges i amb l'Ajuntament s'ha arribat a un conveni per dur a terme les reformes necessàries, el col·lectiu més afectat és la **immigració magrebí**.

El Baix Llobregat també està afectat per edificis i vivendes d'infrahabitatge, encara que no saben a quin tipus de col·lectiu afecta el problema. A Terrassa també s'ha detectat algun infrahabitatge ocupat pel població gitana.

Des de la comissió de 4rt món, destaquen que no es pot oblidar que més enllà del problema de viure en un infrahabitatge hi ha gent que viu al carrer, a Plaça Catalunya hi ha 80 **subaharians** dormint i vivint a la carrer.

SOS RACISME

Entrevista: Elisa Guitiérrez. Coordinadora de l'oficina d'informació i denúncia

Adreça: Passatge de la Pau 10 bis, Ent. 2a

Telèfon: 93.4120034

E-mail: sosracisme@troc.es

Entitat-programa

SOS Racisme disposa d'una oficina que funciona proporcionant informació i assessorament al immigrant i recollint les denúncies per raons de discriminació i actituds racistes i xenòfobes.

Les denúncies que arriben a Sos Racisme pel que fa la l'habitatge, no es basen en les condicions de la vivenda, sinó en la dificultat d'accés a l'habitatge per part de l'immigrant, dificultat per llogar per la seva condició de persona immigrada. Hi ha molts casos on el propietari diu que ja està llogat pel fet de que qui sol·licita el lloguer és immigrant, després truca algú catalano-parlant i el propietari o l'administrador diu que el pis està disponible. Des de SOS es mira de mediar i en un futur treballar el tema, estudiar-lo i mirar quin tipus de campanyes es poden fer per pal·liar els problemes amb els que es troben els immigrants a l'hora d'accedir a una vivenda.

Des de SOS no es porta cap programa específic sobre habitatge, es dediquen a rebre les denúncies i a partir de la denuncia s'actua en conseqüència. Reconeixen que són poca gent, poques entitats les que tracten el tema, i ho fan de forma descoordinada, malgrat també reconeix que de mica en mica s'està agafant consciència de la problemàtica actual.

Es planteja que les actuacions passin per propietaris i immobiliàries, però es reconeix que és a través de la pressió de totes les entitats quan es podrà fer alguna cosa.

La dificultat de llogar amb la que es troba l'immigrant porta a que quan s'aconsegueix llogar un pis, dins hi fica a molts i això deriva a problemes amb l'habitatge, amuntegament, soroll, condicions higièniques inviables...i això, sovint genera un conflicte amb la resta de veïns. Un altre fet que es destaca de la inaccessibilitat a la vivenda és que quan sorgeix l'oportunitat de

contractar es provoca que no es demanin requisits en l'habitatge en sí, això vol dir que es lloguen pisos que no estan en condicions, però que l'immigrant accepta perquè no té més opció, els lloguen els pisos que a altres persones no els podrien llogar, pisos sense cèdula d'habitabilitat i en males condicions, però normalment no els hi arriben les denúncies dels pisos per estar en males condicions. La cosa es complica quan l'immigrant no està regularitzat, ja que en aquestes situacions les possibilitats de llogar es redueixen molt i la majoria de les vegades acaben en vivendes en males condicions físiques i en condicions d'amuntegament alarmants. Hi ha una part de la població que s'aprofita de les necessitats dels altres. S'està reproduint el que va passar fa 30 anys amb els col·lectius que emigraven cap a Catalunya provenint de la resta de l'Estat, es lloguen habitatges en situació de precarietat però els que hi viuen no es plantegen canviar de vivenda per la manca d'opció en la que es troben, així que malgrat les condicions en les que es poden trobar els diferents col·lectius, no denuncien l'estat dels habitatges.

Col·lectius afectats

Des de l'oficina d'informació i denúncia s'està d'acord amb la hipòtesis de partida de que els col·lectius més afectats per la problemàtica de l'infrahabitatge són els col·lectius immigrants extra-comunitaris, la població gitana al barri de Sant Martí i els immigrants que varen arribar a Catalunya entre el 1900 i el 1960.

Els habitatges que hi ha a Ciutat Vella estan ocupats per **gent gran** de tota la vida del barri i pel col·lectiu immigrant extra-comunitari, majoritàriament **marroquins** i **subsaharians**.

El Col·lectiu **magrebi** és un col·lectiu que té molts problemes, malgrat fa molts anys que hi ha presència d'aquest col·lectiu a Catalunya i a la resta de l'Estat, i malgrat estar organitzats en associacions fortes i influents, segueixen tenint molts problemes, la majoria de les vegades per les actituds racistes dels propietaris. No tenen prou informació, viuen com si no tinguessin drets, així que quan surt alguna vivenda per llogar, no demanen que estigui en plenes condicions, es conformen pel fet que tenen alguna cosa.

No tenen denúncies fetes per problemes d'habitatge procedents de la població dels **Països de l'Est**, normalment perquè no disposen de vivendes, estan dormint en albergs d'acollida o en pensions o al carrer. És un col·lectiu molt silenciats, hi ha molta màfia, venen moltes noies

enganyades que un cop arriben es fiquen en xarxes de prostitució. Molts d'ells són gent ben preparada però el fet de no tenir contactes allà on arriben fa que sovint no tinguin opció d'elecció i es quedin alguna temporada dormint al carrer. És més difícil trobar un immigrant magrebí dormint al carrer que un immigrant dels Països de l'Est, i això és degut a que el col·lectiu magrebí té un grau d'associacionisme important i pot recórrer sempre a tota la xarxa de relacions de la que normalment es disposa.

El **col·lectiu xinès** no recorre a cap entitat organitzada, tenen una associació i sembla que ho resolguin tot entre ells, no arriba cap denúncia de cap mena, però intueixen que el fet de que existeixi un silenci tan gran, fent tant de temps que estan assentats a Catalunya, és un indicador de que hi ha coses que no estan del tot clares.

Els **dominicans** són un altre tipus de col·lectiu que pateix les conseqüències de viure en infrahabitats, malgrat no estar tan afectat com el magrebí, perquè la discriminació és més accentuada en el col·lectiu magrebí, i també disposen d'un grau d'associacionisme fort i estable.

És important destacar que hi ha molta diferència de la gent que ve amb algun contacte a Catalunya de la gent que ve sense cap mena de contacte, ja que els que venen sense cap mena de contacte ho tenen molt més difícil fins i tot per accedir a situacions tant precàries com ara les de amuntegament i es poden trobar amb facilitat sense cap altre sortida que la de dormir al carrer, com és el cas dels **subsaharians** de Plaça Catalunya.

Una altra dificultat amb la que es troba part de la població és la de no estar en situació legal dins el país, que no arriben a fer les denúncies per la situació en la que es troben, és el problema de les màfies.

Zones detectades

El que més es coneix és Ciutat Vella per on està situada la oficina i perquè les denúncies que arriben procedeixen majoritàriament d'aquest barri que també és el barri on hi ha més concentració de població immigrant.

Per la zona de Figueres existeix la problemàtica en quant als temporers, aquest vivien als baixos de les cases, pocs d'ells tenen un habitatge en condicions, excepte els que hi han anat des de fa molts anys i ja coneixen a la família. Als que no se'ls proporciona una vivenda, normalment ocupen barraques que estan abandonades des de fa 20 anys, a les que hi han ficat sostres i parets d'uralita i plàstic i ho han pres com a casa d'ells/es, amb les malalties que això comporta.

CITE (Centre d'informació per a treballadors estrangers)

Entrevista: Ghassan Saliba, Responsable del departament de migracions CONC, President del CITE

Adreça: Via Laietana 16, 4º Planta

Telèfon: 93 04812711

E-Mail: gsaliba@conc.es

Entitat-programa

El CITE és un organisme integrat en el si de CCOO destinat, principalment, a l'assessorar els treballadors immigrants. No obstant és realitzen altres tasques totes vinculades a l'objectiu final de l'organització: la integració socio-laboral de la immigració. Així doncs, l'assessorament legal i l'àmbit de formació són les principals tasques del CITE però també xerrades i conferències (com ara, per exemple, la Primera Conferència Sindical sobre Immigració) i tota una sèrie d'actes i manifestacions contra la discriminació i xenofòbia.

Al 1999 el CITE va atendre a 10.000 usuaris, la majoria dels quals acudeixen a l'entitat per tramitar permisos de residència o de treball. El 60% de les persones immigrants que sol·licitaren ajuda pels tràmits legals no tenien papers o estaven en procés d'obtenir-los, l'altre 40% normalment demana assessorament per aconseguir que familiars seus puguin venir a residir a Catalunya.

Col·lectius afectats

Per seguir acostant-nos una mica a les dades més representatives dels usuaris del CITE, que és reflex d'una gran mesura de la realitat de les persones immigrants a Catalunya (el CITE treballa en el marc de tot Catalunya), destacarem quatre trets:

- Dels quasi 10.000 usuaris del CITE a finals de 1999, el 24,5% es van adreçar a les oficines de Barcelona, el 13,7% a les oficines de Terrassa, el 9,6% a la delegació de Rubí, el 8,1% a la de Mataró, el 6,4% a les oficines de Pineda de Mar, el 5,8% a les de Tarragona i el 4,9% a les de Manlleu. La resta de consultes es van fer a altres delegacions repartides per tot Catalunya però cadascuna d'elles mai supera el 3,5%. Aquestes xifres ens poden donar una idea del grau de concentració i la **situació** de col·lectius d'immigrants en les diferents zones de Catalunya.

- Pel que fa a les àrees de procedència:

Àrea de procedència	%
Europa Comunitària	3,5
Resta d'Europa (Bàsicament Europa de l'Est)	6,9
Amèrica del Nord	0,7
Amèrica Llatina (Centre i Sud)	33,9
Àsia	7
Oceania	0,05
Àfrica	47,7

D'Àfrica cal destacar que la gran majoria d'usuaris foren persones del Marroc, en total 2.881, xifra prou significativa si tenim en compte que els països que la segueixen per ordre d'importància quantitativa són Senegal, Gàmbia i Algèria amb 416, 320, i 175 usuaris respectivament.

Des del CITE, com ja s'ha esmentat, s'atenen unes 10.000 persones immigrants, però es calcula que a tota Catalunya resideixen uns 200.000 immigrants contemplant també els que no compten amb papers legals.

El CITE no treballa explícitament en aspectes d'habitatge tot i que, per el contacte directe amb els seus usuaris, poden constatar que es tracta d'un col·lectiu especialment vulnerable a viure en vivendes de escassa o mínima habitabilitat: " ... a los propietarios les és más fácil engañar a imigrantes porque lo tienen más difícil a la hora de poder encontrar una vivienda...". Els hi és més difícil trobar un habitatge en condicions sobre tot perquè molts d'ells no estan en situació legal, no tenen papers i han de recórrer al mercat *submergit de l'habitatge*. A més, la manca de coneixements dels seus drets o fins i tot el fet de que no en tinguin, fa més fàcil que es caigui en situacions de precarietat.

Com s'ha anotat no es compta amb dades oficials que puguin constatar aquests fets, no obstant del total d'usuaris del CITE podem saber en quin cercle viuen:

El 46,27% viu amb la família, el 25,20% amb amics, el 7,94% viu sol. Hi ha però, una xifra a destacar: el 9,6% dormen principalment en barraques o al mateix lloc de treball. Cal remarcar que són més les persones que viuen en aquesta situació que les que viuen soles.

Els responsables del CITE insisteixen que dins de cada col·lectiu d'immigrants segons el seu país d'origen, també existeixen diferents nivells socials, però que generalitzant, les persones que es troben amb més dificultats per trobar una vivenda en mínimes condicions són nord-africanes. Les principals dificultats que troben a la hora de llogar un habitatge és que els mateixos propietaris es mostren reticents per llogar-ls-hi un pis, sobre tot, perquè temen que hi acabin vivint un grup massa nombrós.

Normalment es recorre a pisos petits que poques vegades tenen cèdula d'habitabilitat. Si existeix un contracte de lloguer aquest normalment va a nom d'un dels inquilins encara que dins la mateixa vivenda hi puguin haver altres immigrants llogant habitacions.

En els últims anys s'ha detectat un **nou grup de migració** que va en augment i que és el que pateix les pitjors condicions sobre tot pel que fa al tema de l'habitatge, són els **immigrants de l'Europa de l'Est** i es calcula que més de cent persones podrien estar vivint al carrer.

Hi ha, però, altres col·lectius que han passat per situacions similars, es citen casos com les persones **subsaharianes** que estan vivint a la plaça Catalunya o **búlgars** que van estar vivint al parc de l'Espanya Industrial. Anteriorment també s'havia detectat un grup important d'argelins que dormien al carrer.

Situacions similars és difícil que les pateixin migracions com la marroquí o la pakistaní ja que aquest tipus de col·lectius ja solen arribar amb certes xarxes d'amistat, familiars o de referència.

Es constata així, que el **punt d'origen de la migració** és un factor decisiu en l'adaptació a la nova societat i per tant, també en les condicions i característiques de l'habitatge on es viurà.

Zones afectades

L'àrea on s'han detectat més **problemes d'habitatge** és al Casc Antic de Barcelona i en general, els nuclis històrics de les ciutats de Catalunya presenten quadres similars. Es detecten més problemes d'infrahabitatge a les ciutats que als pobles. Ara bé, a les zones rurals on és necessària la mà d'obra per a la producció agrícola, es donen casos de barraquisme, és a dir les persones immigrants viuen en barraques situades al camp, generalment construïdes per ells mateixos. Normalment aquestes construccions no es troben de manera concentrada sinó que es tracta de barraques aïllades. Es té constància d'aquest fet sobre tot a la província de Lleida: *"...Una vez tuvimos un caso de un señor que era agricultor y hacían una prueba trayendo temporeros de fuera y trajeron 40 colombianos -era el año pasado (1999)- y les dijimos " si traemos a 40 ¿ya tendreis sitio para dormir?" y nos dijo: "el campo es muy grande". entonces, casos de estos seguramente hay.."*